

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

In Ezechielem Prophetam Liber Primus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

S. GREGORII

PAPÆ,

IN EZECHIELEM PROPHETAM

HOMILIARVM LIBRI II.

PRÆFATIO.

*Dilectissimo fratri, Mariniano Episcopo, Gregorius Episcopus
seruus seruorum Dei.*

HOMILIAS, quæ in beatum Ezechielem prophetam, ut coram populo loquebar, exceptæ sunt, multis curis irruentibus in abolitione reliqueram. Sed post annos octo, petentibus fratribus, notariorum schedas requirere studui, easque favente Domino transcurrens, in quantum ab angustiis tribulationum licuit emendavi. Tua itaque dilectio has sibi ad legendum mitti poposcerat: sed valdè incongruum credidi, ut aquam despicabilem hauriret, quem constat de beatorum Patrum Ambrosij atque Augustini torrentibus profunda ac perspicua fluenta assidue biberere. Sed rursus dum cogito quòd sæpe inter quotidianas delicias etiam viliores tibi suaviter sapiunt, transmissi minima, legenti potiora; ut dum cibus grossior velut pro fastidio sumitur, ad subtiliores epulas avidius redeatur.

IN EZECHIELEM PROPHETAM

LIBER PRIMVS.

HOMILIA I.

DEI omnipotentis aspiratione de Ezechiele propheta locuturus, priùs debeo tempora & modos aperire prophetiæ; ut dum accessus ejus ostenditur, virtus melius cognoscatur. Prophetiæ tempora tria sunt, scilicet præteritum, præsens, & futurum. Sed sciendum est, quòd in duobus temporibus prophetia etymologiam perdit. Quia cum ideo prophetia dicta sit quòd futura prædicat, quando de præterito vel præsentem loquitur, rationem sui nominis amittit, quoniam non prodit quod venturum est, sed vel ea memorat quæ transacta sunt, vel ea quæ sunt. Quæ tamen tria prophetiæ tempora verius loquimur, si ex sacre scripturæ testimoniis ostendamus. Prophetia de futuro est: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Prophetia de præterito: *In principio creavit Deus calum & terram.* De illo enim tempore dixit homo, quo non erat homo. Prophetia de præsentem est, quando Paulus Apostolus dicit: *Si autem omnes prophetant, intret autem quis*
S. Greg. Tom. I.

Isai 7. c
Gen. 1. a

1. Cor. 14.

A infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus: occulta enim cordis ejus manifesta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum pronuncians quòd vere Deus in vobis sit. Cum igitur dicitur: *Occulta cordis ejus manifesta fiunt*, profectò monstratur quia per hunc modum prophetiæ spiritus non prædicat quod futurum est, sed ostendit quod est. Quo autem pacto prophetiæ dicatur spiritus qui nihil futurum indicat, sed præsens narrat? Qua in re animadvertendum est, quòd rectè prophetia dicitur, non quia prædicat ventura; sed quia prodit occulta. Rem quippe quamlibet sicut ab oculis nostris in futuro subtrahunt tempora, ita ab oculis nostris in præsentem subtrahit causa. Ventura etenim res occultatur in futuro tempore, præsens autem cogitatio absconditur in latenti corde. Est etiam prophetia præsens, cum res quælibet non per animum, sed per absentem locum tegitur, quæ tamen per spiritum denudatur. Et ibi fit præsens prophetantis animus, ubi per præsentiam non est corpus. Nam Giezi longè à Propheta recesserat, cum Naaman Syri munera percipiebat, cui tamen idem Propheta dicit: *Nonne cor meum in præsentem erat, 4. Reg. 5. d* quando reversus est homo de cursu suo in occursum tibi? Sciendum quoque est, quia prophetiæ tem-

CCc

ra invicem sibi concinunt ad probationem, ut aliquando ex futuris præterita, aliquando verò ex præteritis probentur futura. Dixerat enim Moyses: *In principio creavit Deus celum & terram.* Sed quis crederet quia verum de præterito diceret, si de futuro etiam aliquid non dixisset? In ipsius etiam libri fine, in cuius exordio illa de præterito dixerat, aliquid prophetiæ per Jacob vocem de venturis permiscuit, dicens: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femoribus ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Qui etiam per semetipsum eundem qui mittendus erat, ei quem ducebat populo prophetavit, dicens: *Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris, tanquam me: ipsum audietis. Erit autem, quicumque non audierit prophetam illum, exterminabitur de populo suo.* Cur ergo præteritis ventura permiscuit, nisi ut dum implerentur ea quæ de futuro prædiceret, ostenderet etiam quia de præterito vera dixisset? Quia itaque docuimus qualiter ex futurorum prophetia probentur præterita, restat nunc ut adhuc de sacris eloquiis ostendamus, quo modo in ipso prophetiæ spiritu ex præteritis probentur futura. Certè Rex Babylonius cum somnium vidisset, misit ad magos & ariolos, omnesque sapientes Babylonie convocavit, nec ab eis solummodo interpretationem somnij, sed etiam somnium quæsit: ut nimirum ex præterito colligeret, si quid in eorum responsionibus de venturo certum teneret. Qui cum dicere nulla potuissent, Daniel deductus ad medium est: qui de interpretatione somnij, & de narratione requisitus, non solum hoc respondit quod interrogatus est, sed ipsam somnij originem replicavit, dicens: *Tu Rex capisti cogitare in stram tuo quid esset futurum post hæc.* Et paulò post: *Tu Rex videbas, & ecce quasi statua una grandis, & cetera.* Cujus videlicet somnij mox ut ordinem dixit, quidquid ex eodem venturum sequebatur aperuit. Pensemus ergo ordinem prophetiæ. A cogitationibus venit ad somnium, à somnio pervenit ad futura. Qui ergo ipsam, ut ita dicam, radicem somnij protulit, profectò ex præteritis probavit, * quòd vera essent quæ de futuris diceret. Prophetia autem præsentis temporis nec præteriti attestazione indiget, nec futuri: quia cum res occulta per prophetiæ verba detegitur, veritati illius res ipsa quæ ostenditur, attestatur. Igitur quia de temporibus prophetiæ tractavimus, restat ut de modis ejus ac qualitatibus aliqua differamus. Spiritus quippe prophetiæ nec semper, nec eodem modo prophetæ animum tangit. Aliquando enim spiritus prophetiæ ex præsentis tangit animum prophetantis, & ex futuro nequaquam tangit: aliquando ex futuro tangit, & ex præsentis non tangit. Aliquando verò ex præsentis & ex futuro tangit: aliquando autem ex præterito, & ex præsentis, atque ex futuro pariter tangitur animum prophetantis. Aliquando tangit ex præterito prophetiæ spiritus, nec tangit ex futuro: aliquando autem tangit ex futuro, nec tangit ex præterito. Aliquando verò in præsentis ex parte tangit, & ex parte non tangit: aliquando in futuro ex parte tangit, & ex parte non tangit. Sed hæc ipsa, si possumus, eo ordine quo præmissa sunt, factæ scripturæ testimoniis ostendamus. Ex præsentis enim prophetiæ spiritus prophetantis animum tangit, atque ex futuro non tangit, sicut Joannes Baptista venientem Dominum videns, ait: *Eccè Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sed cum jam moriturus esset, missis discipulis requirebat, dicens: *Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* In quibus verbis ostenditur, quia in terris quidem venisse Redemptorem noverat, sed an per semetipsum ad aperienda inferni claustra descenderet, dubitabat. Ex præsentis ergo per prophetiæ spiritum tactus fuerat, qui humanitatem mediatoris

videns, & divinitatem ejus intelligens, confitebatur Agnum qui peccata mundi tolleret: sed tactus ex futuro non fuerat, quia adventum illius in infernum nesciebat. Aliquando verò prophetiæ spiritus animum prophetantis ex futuro tangit, atque ex præsentis non tangit, sicut apertè libri Geneleos historia testatur, cum Isaac Esau filium suum ad vendendum misit, cui minorem filium Rebecca ad benedicendum supposuit, qui hædinis pellibus indutus paterno palpatui corpus fraternum finxit. Cui ille minori filio tanquam majori benedictionem dedit, quæque ei essent longè futura nunciavit: sed quis esset qui coram se adlisteret, scire non potuit. Prophetiæ ergo spiritus ex futuro animum prophetantis tetigit, atque ex præsentis non tetigit, quando caligantibus oculis pater & ventura prædicebat, & præsentem filium nesciebat. Aliquando prophetantis animum ex præsentis pariter & ex futuro tangit: quod ex eodem libro Geneleos liquidò docemur. In illo quippe scriptum est, quia cum ad vitæ jam terminum propinquaret Jacob, ei duos filios suos Joseph fecit assistere, ut ex benedictione illius possent longè post futura promereri: cui majorem ad dexteram, minorem verò posuit ad sinistram. Cumque ille oculis senectute caligantibus, nepotes suos quis prior, quivis esset minor, humano visu discernere nequaquam posset, ductis in obliquum brachiis, dexteram manum minori, sinistram majori imposuit. Quod dum corrigere filius vellet, dicens: *Non ita convenit pater, quia hic est primogenitus; audivit: Scio fili mi, scio: & iste quidem erit in populos, & multiplicabitur, sed frater ejus junior major illo erit.* Prophetiæ ergo spiritus ex præsentis pariter & ex futuro prophetantis animum tetigit, dum Jacob & ventura nunciabat, & eos quos corporeis oculis videre non poterat, ante se positos per spiritum discernere. Sic Ahia prophetæ animum prophetiæ spiritus ex præsentis atque ex futuro tetigerat, cum caligantibus oculis, eam quæ se esse aliam simulabat, & uxorem Hieroboam esse cognovit, & quidquid ei futurum esset, aperuit, dicens: *Ingressa uxor Hieroboam, quare aliam te esse simulat? Ego autem missus sum ad te durus nuntius. Vade & dic Hieroboam: Hæc dicit Dominus Deus Israel: Quia operatus es mala super omnes qui fuerunt ante te, & fecisti tibi deos alienos & conflatiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projecisti post corpus tuum: idcirco ego inducam mala super domum Hieroboam.* Ex præsentis ergo atque ex futuro pariter prophetantis animus tactus fuerat, qui & ingredientem deprehendere potuit, & ei ventura nunciare. Aliquando autem ex præterito & ex præsentis, atque ex futuro pariter animum tangitur prophetantis, sicut Elizabeth venire ad se Mariam conspiciens, quia incarnatum Verbum gestaret in utero agnovit, eamque jam Domini sui matrem vocavit, dicens: *Vnde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* De cujus conceptione per Angelum quoque ad Joseph dicitur: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.* Quæ videlicet Elizabeth dixit: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino.* Dicens enim: *Beata quæ credidisti,* apertè indicat, quia verba Angeli quæ dicta ad Mariam fuerant, per spiritum agnovit: atque subjungens: *Perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino,* quæ eam etiam in futuro sequerentur, prævidit. Simul ergo de præterito & præsentis, atque ex futuro per prophetiæ spiritum tacta est, quæ & eam promissionibus Angeli credidisse cognovit, & matrem nominans, quia Redemptorem humani generis in utero portaret intellexit; & cum omnia perficienda prædiceret, quid etiam de futuro sequeretur aspexit. Aliquando verò prophetiæ spiritus ex præterito tangit animum, nec tangit ex futuro, sicut in

Gen. 1. a

Gen. 49. b

Dan. 18. c

Dan. 2. c

Ibid.

Ibid.

* quàm

Joan. 1. d

Matt. 11.

Gen. 27. c

Gen. 48. e

1. Reg. 14. b

Luc. 1. d

Matt. 1. d

Luc. 1. g

Paulo Apostolo aperte ostenditur, qui discipulis A
Gal. 1. b dicit: *Notum vobis facio fratres Evangelium, quod evangelizatum est à me, quia non est secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Iesu Christi.* Unde aliis quoque discipulis dicit: *Secundam revelationem notum factum est mihi sacramentum.* Qui tamen hoc ipsum Evangelium quod per revelationem cognoverat, cum Hierosolymam predicaturus ascenderet, ait: *Ecce ego alligatus spiritu vado in Hierusalem, que in ea ventura sunt mihi ignorans.* Hoc quippe Evangelij sacramentum est, quia Unigenitus Patris incarnatus atque perfectus homo factus est, qui crucifixus; mortuus, & sepultus, die tertia surrexit; die quoque quadragesima ascendit in caelum, atque in dextera Patris sedet. **B**
 Qui ergo per revelationem Evangelium agnovit, prophetie spiritu de preterito tactus est: sed quia quid pro eodem Evangelio passurus esset ignoravit, de futuro proculdubio tactus non est. Nam sic dicit: *Nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates protestatur mihi, dicens: Quoniam vincula & tribulationes Hierosolymis me manent: aperte ostendens, quia ea que ipsi futura essent, aliis de ipso revelata erant, non autem ipsi de se, sicut de illo per Agabum dicitur: Virum, cuius hac zona est, ita alligari oportet in Hierusalem.* Aliquando autem prophetie spiritus tangit ex futuro, nec tangit ex preterito; sicut de Elisei facto scriptum est, quia cum unus ex filiis prophetarum materiam succideret, huic ferrum securis in aquam cecidit, qui exclamavit: *Heu heu Domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo Dei: Vbi cecidit? At ille monstravit ei locum. Præcidit ergo lignum, & misit illuc, natavitque ferrum.* In quo videlicet Prophetæ facto cognoscitur, quia qui requirit ubi ceciderat, quid esset facturus noverat: sed tamen cum requirit, constat quia ubi ferrum cecidisset ignorabat. Prophetie ergo spiritus Elisei mentem ex futuro tetigerat, sed ex preterito non tangebatur, qui & ferrum in profundis demersum, quia revocaturus esset ad superficiem, scire potuit; sed ubi ceciderat, omnino nescivit. Aliquando verò prophetie spiritus in presenti ex parte tangit, & ex parte non tangit. Quod Petri Apostoli historia testatur, cum missi ad eum à Cornelio milites, ei sunt per spiritum nuntiati: scriptum quippe est: *Et dixit spiritus ei: Ecce viri tres quarunt te. Ad quos ille descendit, & requirens dixit: Qua causa est propter quam venistis? In cuius verbis ostenditur, quia eandem causam per spiritum non audiverat, quam à militibus requirebat. In presenti ergo mentem Petri spiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tetigerat, qui & adesse milites dixit, & pro qua causa venerant, tacuit. Aliquando spiritus prophetie in futuro ex parte tangit, & ex parte non tangit; sicut prophetarum filij de auferendo Elia ad Elisæum dicunt: *Nunquid nosti, quia hodie Dominus tollat dominum tuum à te? Quo tamen ablato, sese per diversa dispergunt, eumque in rupibus & vallibus querunt. In futuro ergo eorum mentem prophetie spiritus ex parte tetigerat, & ex parte non tangebatur, quando eum, quem tollendum noverant, non inveniendum queriebant. Ex parte itaque tacti sunt, atque ex parte non tacti: quia & sciebant quod tolli posset, & nesciebant quod inventi non posset. Idem quoque Elisæus per prophetie spiritum de futuro ex parte tactus est, & ex parte non tactus, cum Regi Israël diceret: *Percute jaculo terram.* Et cum percussisset tribus vicibus, & stetit, iratus est contra eum vir Dei, & ait: *Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisset Syriam usque ad consumptionem: nunc autem tribus vicibus percussit eam.* Qui itaque noverat, quia toties percuteret Syriam, quoties percussisset terram;**

S. Greg. Tom. I.

sed cum ei diceret, *Percute terram*; quoties eam percussurus esset ignorabat, quippe quia & indignatus est terram tertio fuisse percussam; profecto constat quia de futuro ex parte tactus fuerat, & ex parte non tactus, qui Syriam percute prædixit; sed terram amplius percute voluit. Sic Samuël cum ad ungendum David à Domino mitteretur, respondit: *Quo modo vadam? Audiet enim Saul, & interficiet me.* Qui & David unxit, nec tamen à Saule non esset occidendus ignorabat. Sciendum quoque est, quod prophetie quidam è proximo tanguntur, atque è longinquo minimè tanguntur; alij verò è longinquo, & non tanguntur à proximo; alij autem è è longinquo, & è proximo, prophetie tanguntur. Nam quidam tanguntur è proximo, & non è longinquo, sicut Samuël perisse asinas noverat, easque inventas esse nunciavit, & Saül Regem futurum prædicit: David quoque quia in ejus regno succederet, nunciat; sed quia patet Regis æterni futurus sit, non prædicit. Quidam verò tanguntur è longinquo, & non tanguntur è proximo, sicut idem David incarnandum Dei Unigenitum noverat, de Judæa dicens: *Homo factus est in ea, & ipse fundavit eam Altissimus.* Atque hunc ad caelos ascensurum, & ad Patris dexteram scissurum intelligit, dicens: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Et tamen multa quæ è vicino acta sunt, minimè prævidit. Ut enim pauca de multis loquar, servum Miphiboseth Sibam contra suum dominum mentientem non intellexit; & Amasa promittens, dicit: *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non magister militia fueris coram me omni tempore pro Joab: videlicet quid sequeretur ignorans; quia Amasa idem non solum principatum militiae pro Joab non susciperet, sed etiam per Joab post paululum vitam finiret. Et cum templum Deo construere voluit, quid è vicino sequeretur nesciens, prophetam alterum requisivit. Quidam verò & è longinquo tanguntur, & è proximo; sicut Ilias longè post futura præ-nunciavit, dicens: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium. & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* De quo rursus ait: *Parvulus natus est nobis, & filius Isai. & datus est nobis: & factus est principatus ejus super humerum ejus, & vocabitur nomen ejus, admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis.* Qui etiam de Ezechia rege prophetie spiritu tactus est è vicino, quia eum de infirmitate sua surgere prædixit, & quot annis post infirmitatem viveret, nunciavit. Aliquando verò prophetie spiritus prophetis deest, nec semper eorum mentibus præsto est, quatenus cum hunc non habent, & se hunc agnoscant ex dono habere eum habent. Unde Elisæus cum stentem Sannitem mulierem à suis pedibus per Giezi puerum avelli prohiberet, dixit: *Dimitte illam, anima enim ejus in amaritudine est, & Dominus calavit à me, & non indicavit mihi.* Sic quoque cum eum Josaphat de futuris requireret, & prophetie ei spiritus deesset, psalterium fecit applicari, ut prophetie ad hunc spiritus per laudem psalmodie descenderet, atque ejus animum de venturis repleret. Vox enim psalmodie cum per intentionem cordis agitur, per hanc omnipotenti Domino ad cor iter paratur, ut intentæ menti vel prophetie mysteria, vel compunctionis gratiam infundat. Unde scriptum est: *Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter est quo ostendam illi salutare Dei.* Quod enim Latine salutare, hoc Hebraicè Iesus dicitur. In sacrificio igitur laudis sit*

C C C c ij

Jesu iter ostensionis : quia dum per psalmodiam A
compunctio effunditur, via nobis in corde fit, per
quam ad Jesum in sine pervenitur, sicut ipse de
sua ostensione loquitur, dicens : *Qui diligit me,*
diligetur à Patre meo : & ego diligam eum, & ma-
nifestabo ei meipsum. Hinc quoque scriptum est :
Cantate Domino, psalmum dicite nomini ejus : iter
facite ei qui ascendit super occasum, Dominus no-
men est ei. Ipse etenim super occasum ascendit, qui
mortem resurgendo calcavit. Cui dum cantamus,
iter facimus, ut ad nostrum cor veniat, & sui nos
amoris gratia accendat. Quia autem prophetis pro-
phetiæ spiritus non semper adest, etiam vir Dei
indicat, qui contra Samariam missus, mala quæ
ei ventura erant, nunciavit : qui tamen prohibi-
tus à Domino in via comedere, propheta falsa
persuasione deceptus est : quem fallax sermo non
deciperet, si prophetiæ spiritum præsentem habuisset.
Sciendum quoque est, quod aliquando propheta
sancti dum consuluntur, ex magno usu pro-
phetandi quædam ex suo spiritu profertur, & se
hæc ex prophetiæ spiritu dicere suspicantur : sed
quia sancti sunt, per sanctum Spiritum citius cor-
recti, ab eo quæ vera sunt audiunt, & semetip-
sos quia falsa dixerint, reprehendunt. Nathan et-
enim prophetam sanctum virum fuisse quis nesciat?
Qui David regem & de culpa aperte reprehendit,
& quæ ei pro culpa eadem essent ventura nuncia-
vit : quem tamen dum idem David quia templum
Deo vellet construere, requisisset, illico respondit :
Omne quod est in corde tuo, vade & fac, quia Do-
minus tecum est. De quo illic statim subditur : *Fa-*
ctum est autem in nocte illa, & ecce sermo Domini
ad Nathan, dicens : Vade & loquere ad servum
meum David : Hæc dicit Dominus Deus : Num-
quid tu edificabis mihi domum ad habitandum ?
Neque enim habitavi in domo ex die qua eduxi filios
Israel de terra Aegypti usque in diem hanc. Et paulo
post : *Cum completi fuerint dies tui, & dormieris*
cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te,
quod egredietur de uero tuo, & firmabo regnum
ejus : ipse edificabit domum nomini meo. Ecce Na-
than propheta, qui prius Regi dixerat : *Vade &*
fac ; ipse postmodum prophetiæ spiritu edoctus,
hoc fieri non posse denunciavit, & Regis consiliis
& suis sermonibus contradixit : quia quod ex suo
spiritu dixerat, falsum fuisse deprehendit. Qua in
re inter prophetas veros ac falsos ista distantia est :
quia prophetæ veri si quid aliquando per suum
spiritum sanctum eruditi citius corrigunt. Prophe-
tæ autem falsi & falsa denunciant, & alieni à san-
cto Spiritu in sua falsitate perdurant. Considera-
tis igitur prophetiæ temporibus & modis, intue-
ri libet qualiter omnipotens Deus ad profectum
hominum suæ iræ moderamina dispensat. Israëliti-
cus quippe populus conditori suo deliquerat, &
idcirco Regi Babylonio in captivitate serviebat ;
cum quo tamen Ezechiel propheta in captivitatem
mittitur, quem divina gratia ita sibi placabilem
fecerat, ut per eum ventura quæque prædiceret,
& afflicti populi mentem consolari dignaretur.
Consideremus ergo, si possumus, quanta est dis-
pensatio supernæ pietatis : quia sic iratus est popu-
lo suo Dominus, ut tamen omnimodo non iras-
ceretur. Nam si iratus non esset, in captivitatem
populum minimè tradidisset : & si omnimodo ira-
tus esset, electos suos in captivitatem cum illo
non mitteret. Sed agit hæc divina misericordia,
ut ex una eademque re, ex qua carnalibus dat fla-
gellum, ex ea spiritualibus virtutis præster incre-
mentum. Cumque illos per tribulationem purgat,
istos ex societate tribulantium ad majora prome-
renda excitat. Et sic injustis irascitur, ut tamen
eorum corda per justorum consortium consoleretur,

ne si omni modo deserat, nullus post culpas ad ve-
niã redeat. Tenendo igitur repellit, & repellendo re-
net, quando cum his quos dijudicat, simul in tribula-
tionem mittit quos amat. Quis ista tante pietatis
viscera pensare sufficiat ? Quod & culpas populi
Dominus sine vindicta non deserit, & tamen delin-
quentem populum à se fundit, & tamen non repellit.
Sic cum Moytes ad repromissionis terram explo-
ratores duodecim misisset, ex quibus eum decem
postmodum desperationem populo facerent, idem
populus in ira murmuracionis accensus, seductum
se à Domino esse conquestus est, ut ejus cadave-
ra jacerent in deserto. Cui omnipotens Deus ira-
tus, dixit quod nullus eorum in terram repromis-
sionis intraret. Quo terrore compuncti, pravè se
egisse cognoverunt, sese in lacrymis affligerunt,
& accincti armis, protinus cæperunt contra hos-
tes ascendere, ut repromissionis terram post la-
crymas intrare potuissent. Quibus per Moysem Do-
minus dicit : *Dic eis, Nolite ascendere, neque pu-*
gnatis ; non enim sum vobiscum ; ne cadatis coram
inimicis vestris. Quia in re pensandum est, si cum
ipsis non erat, cur eos ne eaderent, ascendere pro-
hibebat ? Si autem cum ipsis erat, quid est quod
ait : *Non enim sum vobiscum ?* Sed mira dispensa-
tione disciplina ac misericordiæ, & cum ipsis erat,
& cum ipsis non erat. Cum ipsis non erat ut vin-
cerent, sed tamen cum ipsis erat, ne ab hostibus
perirent. O ineffabilia pietatis viscera ! Culpas in-
sequitur, & tamen peccantes protegit. Iratum se
indicat, & tamen ab hostibus defendit. Sic ple-
rumque parvulo filio delinquenti irascitur mater,
reprehendit, increpat, verberat : sed si hunc in
præceptis ire confpexerit, ubi in mortis periculũ ruat,
manum tendit & * retrahit ; & quæ sic irata ver-
beraverat ac si non diligeret, sic * diligenter retinet,
ac si irata non verberasset. Hæc in sola præfatio-
ne colloquentes, navigij nostri quasi intra portum
exercitium fecimus, ut ad indaganda prophetiæ
mysteria, velut in immensitate pelagi, post vela
pandamus. Quod tamen non in nostra virtute præ-
sumimus, sed in eo qui linguis infantium facit di-
sertas : quia spiritus Domini replevit orbem terra-
rum, & hoc quod continet omnia, scientiam habet
voci. Omnipotens enim Deus, sermo Patris om-
nipotentis est : & qui de illo loqui concupiscimus,
muti in illo nullo modo erimus. Dabit verba utilia
omnipotens Verbum, quod pro nobis incarnatum
vixit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti
Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

HOMILIA II.

Et factum est in tricesimo anno, in quarto,
in quinta mensis, cum essem in medio ca-
ptivorum juxta fluvium Chobar, aperti
sunt cali, & vidi visiones Dei. In quinta
mensis, ipse est annus quintus transmigra-
tionis regis Joachin, factum est verbum
Domini ad Ezechielem filium Buzi, sacer-
dotem in terra Chaldaeorum, secus flumen
Chobar : & facta est super eum ibi manus
Domini. Et vidi, & ecce ventus turbinis
veniebat ab Aquilone, & nubes magna,
& ignis involvens, & splendor in circuitu
ejus : & de medio ejus quasi species electri,
id est, de medio ignis. Et in medio ejus si-
militudo quatuor animalium : & hic aspe-
ctus eorum, similitudo hominis in eis.

Vsus prophetiæ locutionis est, ut prius per
nam, tempus, locumq; describat, & postmodum
dicere mysteria prophetiæ incipiat ; quatenus ad ve-

1. Jan. 14. c

Psal. 67.

3. Reg. 13.

2. Reg. 7.

ibid.

ibid.

Ezec. 4. d

Num. 13. 9

14. 4

Deut. 1. 8

* al. retinet

* al. dili-

gendo.

Sap. 10. d

Sap. 1. b

ritatem solidius ostendendam, antè historie radicem figat, & pòst fructus spiritus per signa & allegorias proferat. Ezechiel itaque ætatis suæ tempus indicat, dicens: [*Et factum est in vicesimo anno, in quarto mense, in quinta mensis.*] Locum quoque denunciatis, adjungit: [*Cum essem in medio captivorum juxta fluvium Chobar, aperti sunt cali, & vidi visiones Dei.*] Tempus etiam insinuat, subdens: [*In quinta mensis: ipse est annus quintus transmigrationis regis Joachin.*] Qui ut bene personam indicet, etiam genus narrat, cum subditur: [*Et factum est verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi, sacerdotem.*] Sed prima questio nobis oritur, cur is qui nihil adhuc dixerat, ita exorsus est, dicens: [*Et factum est in vicesimo anno.*] Et, namque sermo conjunctionis est: & scimus quia non conjungitur sermo subsequens, nisi sermoni præcedenti. Qui igitur nihil dixerat, cur dicit: [*Et factum est.*] cum non sit sermo, cui hoc quod incipit, subjungat? Quia in re intendendum est, quia sicut nos corporalia, sic propheta sensu spiritalia aspiciunt, eisque & illa sunt præsentia, quæ nostræ ignorantie absentia videntur. Unde fit ut in mente prophetarum ita conjuncta sint exterioribus interiora, quatenus simul utraque videant, simulque in eis fiat & intus verbum quod audiunt, & foras quod dicunt. Patet igitur causa, cur qui nihil dixerat, inchoavit dicens: [*Et factum est in vicesimo anno.*] quia hoc verbum quod foris protulit, illi verbo quod intus audierat, conjunxit. Continuavit ergo verba quæ protulit, visioni intimæ: & idcirco incipit, dicens: [*Et factum est.*] Subjungit enim hoc quod exterius loqui inchoat, ac si & illud foris sit, quod intus vidit. Hoc autem quod dicitur, quia tricesimo anno spiritum prophetiæ acceperit, indicat aliquid nobis considerandum; videlicet quia juxta rationis usum doctrinæ sermo non suppetit nisi in ætate perfecta. Unde & ipse Dominus anno duodecimo ætatis suæ in medio doctorum in templo sedens, non docens, sed interrogans voluit inveniri. Ut enim non auderent homines in infirma ætate prædicare, ille anno duodecimo ætatis suæ interrogare homines est dignatus in terra, qui per divinitatem suam semper Angelos docet in celo. Quia enim ipse est Dei sapientia, de ipso Angeli videndo vivunt hoc quod beatitudine æterna satiantur. Quod Moyses quoque sub allegoriæ mysterio admonet, dicens: *Non arabis in primo genito bovis.* Primogenitum enim bovis accipimus in infirma ætate primi nostri temporis bonam operationem. In qua tamen arandum non est, quia cum prima sunt adolescentiæ vel juvenutis nostræ tempora, nobis adhuc à prædicatione cessandum est, ut vomer linguæ nostræ profcindere non audeat terram cordis alieni. Quo ad usque etenim infirmi sumus, continere nos intra nosmetipsos debemus; ne dum tenera bona citius ostendimus, amittamus: quia & arbuta plantata si prius in terra radicata non fuerint, manu tacta citius arefcunt: at si semel radicem fixerint, manus tangit, & tamen nil officit: venti impellunt, nec tamen impellentes lædunt. Et constructi parietes si impellantur, eruantur, nisi à suo prius fuerint humore siccati. Mens itaque; quousque ab humore pravitate suæ perfectè non fuerit exsiccata, alienæ lingue manu tangi non debet; ne priusquam plenè percipiat, perdat soliditatem suam; ne impulsu ruat, ne velut arbustum sine radicibus dum plus quam tolerare valet concutitur, arefcet. Ad exemplum ergo non sunt ostendenda, nisi quæ firma sunt. Prius etenim convalescere debet mens, atque ad utilitatem proximorum postmodum demonstrari, cum jam nec per laudem elevata corruat, nec per vituperationem percussa contabescat. Nam etsi Timotheo dicitur: *Præcipe hac, & doce: nemo adolescentiam tuam persternat.* sciendum est quoddam in sacro eloquio nonnumquam adolescentia juvenus vocatur. Unde

scriptum est: *Latare juvenis in adolescentia tua.* Eccle. 11. Perfectò igitur ut ostendatur ejus auctoritatis sit in prædicatione, ætatis solidè esse describitur, quatenus ei cum vita & spiritu omnia quæ ad prædicandum congruunt, concordare videantur. Nec contra hæc quempiam movere debet, quòd Hieremias atque Daniel prophetiæ spiritum pueri perceperunt, quoniam miracula in exemplum operationis non sunt trahenda. Omnipotens enim Deus & linguas infantium facit disertas, & ex ore infantium atque lactentium perficit laudem. Sed aliud est quod nos de doctrinæ usu atque disciplinæ dicimus, aliud quod de miraculo scimus. Jam verò si queritur ut in ipsa quoque ætatis illius expressione mysticum aliquid designetur, absurdum non est quòd Propheta Dominum, quem verbis denunciatur, ipso quoque ætatis suæ tempore ostendat. Anno tricesimo Ezechielis prophetæ cali aperti sunt, & vidit visiones Domini juxta fluvium Chobar: quia & quasi tricesimo ætatis suæ anno Dominus ad fluvium Jordanis venit. Ibi itaque cali aperti sunt, quia Spiritus in columba descendit: vox quoque de celo sonuit, dicens: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Matth. 3. Sed & ipsa Hebræa verba multum nobis ad mysterium interpretandum valent. Nam Chobar interpretatur gravitudo, vel gravitas: Ezechiel, fortitudo Dei: Buzi, despectus vel contemptus: Chaldæi, captivantes, vel quasi dæmones. Venit ergo Ezechiel juxta fluvium Chobar: quia enim Chobar gravitudo, vel gravitas dicitur, quid per Chobar fluvium, nisi humanum genus congruè designatur? Quod ab ortu defluit ad mortem, & grave sibi est ex peccatis, quæ & perperat & portat, quia sicut scriptum est: *Iniquitas in tantum plumbi seder.* Zach. 5. Omne enim peccatum grave est; quia non permittit animam ad sublimia levare. Unde & per Psalmistam dicitur: *Filius hominum, usque quo gravi corde?* Psal. 4. Scriptum verò de Domino est, *quia ipse est Dei virtus, & Dei sapientia.* 1. Cor. 1. Venit ergo Ezechiel juxta fluvium Chobar; quia fortitudo Dei per incarnationis suæ mysterium propinquare dignata est peccatorum suorum pondera portanti generi humano, quod ab ortu suo quotidie defluit ad mortem, sicut de illo per Psalmistam dicitur: *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Psal. 14. Juxta decursus quippe aquarum plantatus est, quia juxta lapsus incarnatus est defluentium populorum. Ezechielem autem fortitudinem Dei, Buzi verò despectum interpretari diximus. Sed Ezechiel filius est Buzi, quia ex illo populo unigenitus Dei incarnari dignatus est; quem propter culpam perfidiæ Dominus despexit. Fortitudo ergo Dei ex contemptu, vel despectu nascitur; quia Redemptor noster humanitatem assumere ex populo perfido & contempto dignatus est. Venit ergo in terram Chaldæorum. Chaldæi interpretantur, ut diximus, captivantes, vel quasi dæmones. Iniqui etenim, quia & ipsi iniquitates perpetrant, & ad iniquitatem alios persuadendo trahunt; nimirum captivantes sunt. Qui rectè quoque & quasi dæmones interpretantur, quia & hi qui alios ad iniquitatem suadendo pertrahunt, in semetipsis ministerium dæmonum ad iniquitatem suscipiunt; quamvis dæmones per naturam non sint. Venit ergo fortitudo Dei in terram Chaldæorum, quia inter eos Unigenitus Patris apparuit, qui per semetipsos ad peccatum defluerant, & ad peccata alios captivantes trahabant. Sed expositionis sermo ad Prophetam nunc personam redeat. [*Et facta est super eum ibi manus Domini.*] Manus vel brachium Domini, Filius dicitur, quia per ipsum omnia facta sunt. De quo etiam Psalmista ait: *Fiat manus tua ut salvum me faciat.* Manus quippe Dei quæ per divinitatem non est facta, sed genita, per humanitatem facta est, ut humani ge-

Gen. 1.2

* al. bibit

Deut. 15. d. idem. scil. lib. 8. Mor. c. 34. Hefychius in Levit. c. 27.

1. Tim. 4. c. 8. contemnat. sciendum est quoddam in sacro eloquio nonnumquam adolescentia juvenus vocatur. Unde

Eccle. 11.

Hier. 1. 6

Dan 13. 6

Sap. 10. d

Psal. 8.

Matth. 3.

S. Hier. in Ezech. c. 1.

Zach. 5.

Psal. 4.

1. Cor. 1.

Psal. 14.

Origen. in Ezech. Hom. 5.

* al. in se-

metipsis

Hom. 9.

10.

10an. 1. m. Psal. 118.

neris vulnera sanaret. Ibi ergo Propheta incarnationem Unigeniti agnovit, ubi super se manum Domini factam vidit. Quod verò hinc subditur: [*Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone;*] intuentium nobis est quis sit in Propheta verbis ordo locutionis. Qui enim superius de seipso dixerat: [*Aperi sunt cali, & vidi visiones Dei;*] postea tanquam si de alio narret, adjungit: [*Et facta est super eum ibi manus Domini.*] Ac deinde quasi ad se revertitur, & dicit: [*Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone.*] Quid est hoc, quòd modò Ezechiel loquitur, modò de Ezechiele? Si per totum diceret de se, quæstio non esset. Si per totum diceret quasi de alio, nihilominus quæstio non fuisset. Quid est ergo hoc, quòd sic variatur sermo propheticus, ut modò Propheta de se loquatur, modò autem de ipso quasi alius loqui videatur? Sed sciendam est quia hi qui propheta spiritu replentur, per hoc quòd aperte nonnunquam loquuntur de se, & nonnunquam sic de se verba tanquam de aliis profertur, indicant quia non propheta, sed Spiritus sanctus loquitur per prophetam. Pro eo enim quòd per ipsos sermo fit, ipsi loquuntur de se; & pro eo quòd aspirante Spiritu sancto loquuntur, idem Spiritus sanctus per ipsos loquitur de ipsis, Veritate attestante, quæ dicit: *Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Hinc etiam Moyses ait: *Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra.* Qui enim non dicit, *Eram, sed erat,* profecto aperte indicat, quia is qui per illum de illo loquebatur, alius erat. Hinc Joannes ait: *Vidit illum discipulum quem diligebat Iesus.* Unde & Paulus ut non se esse qui loquebatur ostenderet, dixit: *An experimentum queritis ejus, qui in me loquitur Christus?* Quia igitur in locutione prophetica alter est qui præsidet, alter qui obsequentis est: cum verò per prophetam Spiritus sanctus loquitur de propheta, sublimitas præsentis ostenditur. Rectè ergo & tanquam de alio dicitur: [*Facta est super eum ibi manus Domini;*] & de se protinus adjungit: [*Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone.*] Nunc itaque discutendum nobis est, quid sit quod dicit: [*Et ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna.*] Pro eo quòd ventus Aquilo constringit in frigore, non incongruè Aquilonis nomine torpor maligni spiritus designatur. Quod Isaias quoque propheta testatur, qui dixisse diabolum denunciavit, dicens: *Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis.* Malignus enim spiritus montem testamenti tenuit; quia Judæi cum populum, qui legem acceperat, sibi in perfidiam subjugavit. Quando enim corda doctorum tenet, monti testamenti diabolus præsidet. Qui etiam in lateribus Aquilonis sedet; quia mentes hominum frigiditas possidet. Unde & sponsi voce in Canticis canticorum dicitur: *Surge Aquilo, & veni Aufer, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.* Cum enim, jubente Domino, frigidus spiritus recedit, calidus spiritus mentem fidelium occupat; qui hortum Dei, id est, sanctam Ecclesiam perflat, ut opiniones virtutum ejus ad multorum notitiam velut aromata defluant. Recedente etenim Aquilone, id est, maligno spiritu, sanctus Spiritus mentem quasi Aufer replet. Qui dum calefaciendo flaverit, statim de fidelium cordibus aromata virtutum fluant. Propheta ergo ea quæ essent in finem ventura conspiciens, venire ab Aquilone ventum turbinis vidit: quia in extremo sæculi mentes hominum torporis sui frigore malignus spiritus gravius occupabit. Unde scriptum est: *Væ terre & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quia modicum tempus habet.* Antiquus quippe adversarius insidiarum suarum molimina in humanis mentibus gravius exaggeravit. Contra ejus excre-

centem superbiam incarnati manifestata est humilitas Dei: atque ut humanum genus à suo languore sanaret, tunc magna apparuit potentia medici, cum languor crevit agroti. Bene autem maligni spiritus immissio, ventus turbinis appellatur. Turbo quippe ædificium quod tangit, concutiendo subruit. Et omnis antiqui hostis tentatio, quæ agitur in mente, ventus est turbinis; quia hanc concutiendo per desideria, à statu suæ rectitudinis evellit. Sed nos ista reticentes quæ humano generi erant ab hoste callido in finem ventura, ad solam Judæam, ex qua Propheta fuit, & cujus perditionem prophetando conspicit, verba vertamus. Quæ incarnato Domino tantò gravius ab Aquilone ventum turbinis pertulit, quantò à suæ rectitudine concussa cadens, per torporem mentis in perfidia frigida remansit. Ventus ergo turbinis ab Aquilone venit, cum vitam Judæi populi malignus spiritus in tentatione concussit. Ubi & rectè additur: [*Et nubes magna;*] quia quantò plus quisque exarsit in crudelitate, tantò amplius obæcari meruit in ignorantia suæ caligine. Redemptorem quippe humani generis, quem in lege ac prophetis intelligentes expectaverant, videntes negabant. Unde actum est, ut eorum mens magna ignorantia suæ nube tegetetur, ne hunc post inquirentes agnoscerent, quem prius & denunciare poterant, & amare renuebant. Nam cum modò ejus virtutes & miracula, modò autem passionis conspicerent, in infidelium cordibus nubes magna ab Aquilone venerat; quia ex peccati sui frigore propter infirmitatem passionis illius & inter signa caligabant. Quid verò ex illa nubis magna caligine sit lectum, subjungitur, cum protinus dicit: [*Et ignis involvens.*] Ignis enim nomine cum per significationem dicitur, aliquando Spiritus sanctus, aliquando autem mentis malitia designatur. De bono enim igne scriptum est: *Ignem veni mittere in terram; & quid volo, nisi ut accendatur?* Ignis quippe in terram mittitur, cum per ardorem sancti Spiritus afflata terrena mens à carnalibus suis desideriis concrematur. De malo autem igne dicitur: *Et nunc ignis adversarios consumet;* quia cor pessimum ex sua malitia tabescit. Sicut autem ignis amoris mentem erigit, ita ignis malitiæ involvit; quia & Spiritus sanctus cor quod replet, elevat, & ardor malitiæ ad inferiora semper incurvat. Judæa igitur nube suæ ignorantia cæcata, quia mox ad persecutionis nequitiam erupit, igne suo involuta est, quæ in obligatione se nequitia per eandem ipsam crudelitatem qua arsit, implicavit. [*Ventus autem turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis involvens;*] quia ex torporis sui frigore ad ignorantia caliginem perducta, usque ad malitiam persecutionis erupit. Unde ad alium quoque Prophetam dicitur: *Quid tu vides?* Qui illico respondit: *Ollam succensam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis.* Judæorum quippe mens in persecutione sæviens, atque in crudelitate malitiæ undas cogitationum volvens, quid aliud quàm olla succensa fuit? Cujus facies à facie Aquilonis esse dicitur, quia si se adverso spiritui per torporem mentis non subderet, contra bonos in tanta malitia non exarsisset. Nubem itaque sequitur ignis involvens, quia in eis cæcitatem mentis secuta est crudelitas persecutionis. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Sed iste ignis alibi arsit, atque alibi splenduit. Nam subditur: [*Et splendor in circuitu ejus.*] Dum enim persecutio in Judæa agitur, sancta Apostolorum prædicatio in universo mundo dispersa est, sicut ipsi dicunt: *Vobis missum fuerat verbum Dei, sed quia indignos vos judicastis, ecce imus ad gentes.* De crudelitate ergo malitiæ, quæ mentem Judææ concremavit, omnipotens Deus lucem Gentibus sparsit; quia per hoc quòd illa Redemptorem suum ac membra ejus persecuta est, sanctis Apostolis per diversa

S. GREGORII
MAGNI
TOM. I.

Mat. 10.
Num. 11.
Ioan. 21. c
2. Cor. 13.
L. 27. Mor.
c. 25. & in
Cant. c. 4.
Isa. 14. d
Cant. 4. d
Apoc. 12. c

Luc. 11. f
Hebr. 10. e
Hier. 1. e
1. Cor. 1. v
1. Cor. 13. e

dispersis, nos qui in Judæa circuitu positi in tenebris fuimus, dono celestis gratiæ splendorem veri luminis vidimus. Unde scriptum est: *Sedentibus in tenebris & umbra mortis, lux orta est eis.* Iste itaque ignis malitiæ qui à Judæorum cordibus arsit in persecutione, priusquam sanctos Apostolos se viendo affligeret, in ipso se exercuit auctore ac redemptore generis humani. Unde & subditur: [*Et de medio ejus quasi species electri, id est, de medio ignis.*]

1. Tim. 2.
L. 28. Mor.
cap. 2.

Quid electri specie, nisi Christus Jesus mediator Dei & hominum designatur? Electrum quippe ex auro & argento est. In electro dum aurum argentumque miscetur, argentum ad claritatem crescit, aurum verò à suo fulgore pallefcit. Illud ad claritatem proficit, hoc à claritate temperatur. Quia igitur in unigenito Dei Filio, naturæ divinitatis unita est natura nostra, in qua adunatione humanitas in majestatis gloriam excrevit, divinitas verò à sui fulgoris potentia humanis se oculis temperavit, per hoc quòd humana natura clarior facta est, quasi per aurum crevit argentum. Et quia divinitas à fulgore suo nostris est aspectibus temperata, quasi aurum nobis palluit per argentum. Illa enim natura immutabilis, quæ in se manens innovat omnia, si ita ut est, nobis apparere voluisset, fulgore suo nos incenderet potius, quàm renovaret. Sed claritatem suæ magnitudinis temperavit nostris oculis Deus; ut dum nobis ejus claritas temperatur, etiam nostra infirmitas per ejus similitudinem in ejus luce claresceret, & per acceptam gratiam, ut ita dicam, suæ habitudinis colorem mutaret. Quasi electrum ergo in igne est Deus factus homo in persecutione. Sequitur: [*Et in medio ejus similitudo quatuor animalium.*]

Quod in medio ejus dicitur, sive electri, sive ignis, nil obstat intelligi: quia quatuor hæc animalia, sancti scilicet Evangelistæ, & ex ejusdem Domini incarnatione ad fidei virtutem solidati sunt, & in igne persecutionis multis tribulationibus afflicti. Quod si quis hæc quæ de primo Domini adventu diximus, etiam de secundo velit accipere, celeri assensu sequendus est: quia sæpe prophetiæ spiritus in uno quod loquitur, multa simul intuetur. Ventus enim turbis ab Aquilone venit, quia nimirum causa peccatorum exigit, ut districti judicij concussio omnia simul elementa perturbet. Terror enim perturbationis ultimæ inde venire dicitur, unde generatur. Nam quia ad feriendas frigidas peccatorum mentes judicium perturbationis ultimæ agitur, rectè ab Aquilone ventus turbis venire perhibetur. Quæ videlicet concussio aptè ventus turbis dicitur; quia in illo die cunctorum qui tunc in carne mortali inventi fuerint, in pavore nimio corda commoventur. Cum enim cœperit impleri quod scriptum est: *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, & Stellæ cadent de celo, & virtutes calorum commovebuntur*: quæ mens erit hominis, æterni judicis sententiam non formidantis? Ibi enim tunc cuncta simul peccata ante oculos redeunt: ibi omnia quæ cum delectatione acta sunt, ad memoriam cum pavore revocantur: ibi caligo cogitationis miseræ ex pœna proximæ damnationis. Unde & subditur: [*Et nubes magna.*] Tunc quippe ex peccatorum memoria sensum mentis deprimit caligo cæcitatatis, cum unigenito Dei Filium in forma divinitatis conspiciere reprobi non permittuntur. *Videbunt enim in quem transfixerunt.* Et, *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Ubi & aperte subditur: [*Et ignis involvens.*] Quia videlicet ignis ille judicij, qui caelum æreum & terram concremabit, peccatores jam in sua superbia non permittet erigi, sed involvet, quos proculdubio in pœna suæ damnationis confringet. [*Et splendor in circuitu ejus.*] Quia sicut fulgur exit ab Oriente, & paret usque ad Occidentem, ita erit adventus filij hominis. Ubi nullus tunc à judicio in sua mente latere permittitur,

Mat. 24. c

Joan. 19.
Zach. 12.

Mat. 24.

* al. à judice.

A quia ipso judicis fulgore penetratur. De quo mox * al. judice
* judicij die subditur: [*Et in medio ejus quasi species electri, id est, de medio ignis.*] Ipse enim Angelis atque Archangelis omnibusque virtutibus præfidens Redemptor noster, qui velut in electri similitudinem unus ex utraque & in utraque natura & Deus permanfit cum Patre, & ad redemptionem nostram factus est mortalis cum hominibus, in suo tunc terrore videbitur, eique ignis judicij in reprobis vindicta famulabitur. Hinc enim scriptum est: *Dies Domini declarabit, quia in igne revelabitur.* Hinc Psalmista ait: *Deus manifeste veniet, Deus noster, & non silebit: ignis in conspectu ejus ardebit, & in circuitu ejus tempestas valida.* Hinc Petrus Apostolus dicit: *Adveniet dies Domini ut fur, in quo caeli magno impetu transibunt, elementa vero ignis ardore solventur.* Et quia tunc sancti omnes qui mundum perfectè reliquerunt, judices venient, aptè mox subditur: [*Et in medio ejus similitudo quatuor animalium.*]

1. Cor. 3. c
psal. 49.

1. Pet. 3.

Quid enim per quatuor animalia, nisi quatuor Evangelistæ signantur? Nec immeritò per Evangelistas quatuor, perfectorum omnium numerus exprimitur; quia omnes qui in Ecclesia modò perfecti sunt, perfectionis suæ rectitudinem per eorum Evangelium didicerunt. In medio enim ejus similitudo quatuor animalium; quia illi tunc ejus corpori uniti, ejus majestati conjuncti, & simul facti cum eo judices videbuntur, qui modò perfecta opera juxta Evangelica præcepta secuti sunt. Hinc est enim quòd ipsis sanctis Apostolis dicitur: *Vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel.* Hinc Isaias ait: *Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi sui.* Hinc Salomon de Ecclesia loquitur, *Prov. 31. c* dicens: *Nobilis in portis vir ejus, cum sederit cum senatoribus terræ.* His itaque sub brevitate transcurfis, adventus primi ordinem, sicut cœpimus, exequentes, ad Evangelistarum personas in expositione redeamus. Sequitur: [*Et hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis.*] Cùm paulò pòst sancta hæc animalia singulis distincta imaginibus describantur, ut aliud homini, aliud leoni, aliud vitulo, aliud aquilæ simile dicatur; quid est quòd hoc loco de omnibus simul dicitur, [*Similitudo hominis in eis?*]

Mat. 19. d

Isai. 3. c

Prov. 31. c

D quis hoc loco homo describitur, nisi ille de quo scriptum est: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo?* Hæc itaque animalia ut surgere ad sanctitatis virtutem valeant, ad hujus hominis similitudinem tendunt. Sancta enim non essent, si hujus hominis similitudinem non haberent: quia quidquid in eis de visceribus pietatis, quidquid de mansuetudinis spiritu, quidquid de custodia humilitatis, quidquid de fervore charitatis est, hoc ab ipso fonte misericordiae, ab ipsa radice mansuetudinis, ab ipsa virtute justitiæ, id est, à mediatore Dei & hominum Deo Domino traxerunt. Hujus se hominis similitudinem

Philip. 2. c

1. Tim. 2.

1. Cor. 11.

1. Cor. 15. f.

E habere egestius prædicator ostendit, dicens: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* Ad ejus nos similitudinem surgere admonet, cum dicit: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de celo celestis. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem ejus qui de celo descendit.* Sanctus etenim quisque in tantum ad similitudinem hujus hominis ducitur, in quantum vitam sui Redemptoris imitatur. Nam ab ejus mandatis atque operibus discordare, quid est aliud quàm à similitudine longè recedere? Plangunt autem vitam delinquentium prædicatores sancti: sed de ipso nostro capite scriptum est, quia *sevit super Hierusalem.* Gaudent de bonis actibus subditorum, & rectè operantes diligunt: sed de Redemptore nostro scriptum est, quia cùm adolescens

1. Tim. 2.

1. Cor. 11.

1. Cor. 15. f.

Luc. 19. f.

Mat. 19. c quidam diceret : *Hæc omnia custodivi a juventute mea* ; magis dilexit eum. Portant illatas contumelias prædicatores sancti , & nullam ad invicem contumeliam reddunt : sed cum Redemptori nostro diceretur : *Dæmonium habes* ; non injuriam reddidit , sed mansuetè respondit , dicens : *Ego dæmonium non habeo*. Fervent zelo rectitudinis prædicatores sancti : sed Redemptor omnium , flagello de resticulis facto , vendentes & ementes eiecit de templo , cathedras vendentium columbas evertit , & nummulariorum effudit æs. In omne quod fortiter agunt , humilitatem tota intentione custodiunt : sed per Redemptorem nostrum dicitur : *Discite à me , quia mitis sum , & humilis corde*. Persecutores quoque suos diligunt prædicatores sancti : sed ipse auctor omnium ac redemptor in passione positus , pro persecutoribus intercedit , dicens : *Pater ignosce illis , quia nesciunt quid faciunt*. Membra sua ponunt in passione pro fratribus : sed pro electorum vita usque ad mortem se tradidit auctor vita. Dicatur ergo de sanctis animalibus , quòd similitudo hominis in eis est : quia quòd sancta , quòd mira sunt , hoc in eis de specie similitudinis est , id est , de virtute imitationis. Caput quippe omnium nostrum Redemptor noster est. Et per Salomonem dicitur : *Oculi sapientis in capite ejus , stultus autem in tenebris ambulat*. Tunc enim in capite oculos habemus , cum vitam Redemptoris nostri tacita cogitatione conspicimus , cum omnis nostra intentio in ejus imitationem se erigit : ne si vias lucis aspicere oculus mentis neglexerit , statim clausus in tenebris erroris cadat. Ad hujus similitudinem hominis surgere festinabat Propheta , cum diceret : *In mandatis tuis exercebor , & considerabo vias tuas*. Qui enim vias Domini tacite in mente considerat , & se exercere in mandatis illius festinat , quid aliud in femetipso nisi imaginem novi hominis reformat ? Quod quia in sanctorum cordibus incessanter agitur , rectè nunc de animalibus dicitur : *[Similitudo hominis in eis]*. Post hanc verò similitudinem que nunc in moribus tenetur , quandoque ad similitudinem gloriæ pervenitur. Hinc etenim Joannes dicit : *Nunc filij Dei sumus , & nondum apparuit quid erimus*. Scimus autem quoniam cum apparuerit , similes ei erimus. Qui mox unde hoc fieri valeat , adjungit , dicens : *Quoniam videbimus eum sicuti est*. Esse enim Dei , est æternum hunc atque incommutabilem permanere. Nam omne quod mutatur , desinit esse quod fuit , & incipit esse quod non fuit : Dei verò esse , est dissimiliter nunquam esse. Unde ad Moysen dicitur : *Ego sum qui sum*. Et dices filiis Israel : *Qui est , misit me ad vos*. Jacobus quoque ait : *Apud quem non est transmutatio , nec vicissitudinis obumbratio*. Itaque per Joannem dicitur : *Similes ei erimus , quoniam videbimus eum sicuti est* : quia per hoc quòd aspicimus ejus essentiam naturæ , à mutabilitate nostra liberati , figimur in æternitatem. Immutabimur quippe in ipso quem videbimus : quia morte carebimus videndo vitam. Mutabilitatem nostram transcendemus , videndo immutabilitatem. Corruptione nulla tenebimur , videndo incorruptionem. Erit autem tunc similitudo hominis etiam in corporibus nostris. Hinc etenim per Paulum dicitur : *Nostra conversatio in celis est : unde etiam Salvatorem expectamus Dominum Jesum Christum , qui reformabit corpus humilitatis nostre , configuratum corpori claritatis sue*. Erunt ergo tunc electorum corpora claritati Dominici corporis configurata , quæ etsi æqualitatem gloriæ ejus non habent per naturam , similitudinem tamen configurationis ejus habebunt per gratiam. Quia itaque similitudo vitæ ejus nunc in moribus trahitur electorum , & in resurrectione sequitur similitudo æternitatis in mente , quoniam videbimus eum sicuti est : & quia similitudinem quoque illius etiam corpora nostra percipient in configuratione , dicatur rectè de sanctis animali-

bus : *[Similitudo hominis in eis]* Hæc nos in expositionis exordio prælabasse sufficiat , ut loquendi virtus silentio reforta , ad indaganda mysteria que sequuntur , robustior exurgat. Certi etenim sumus quia ipsum , de quo loquimur , habemus adjutorem : qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus , per omnia sæcula sæculorum , Amen.

HOMILIA III.

ET quatuor facies uni , & quatuor penna uni. Et pedes eorum pedes recti , & planta pedis eorum quasi planta pedis vituli , & scintille quasi aspectus aris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus : & facies & pennas per quatuor partes habebant : junctaque erant penna eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent , sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.

Sancta quatuor animalia , quæ prophetiæ spiritu futura prævidentur , subtili narratione describuntur , cum dicitur : *[Quatuor facies uni , & quatuor penna uni]* Quid per faciem , nisi notitia : & quid per pennas , nisi volatus exprimitur ? Per faciem quippe unusquisque cognoscitur : per pennas verò in altum avium corpora sublevantur. Facies itaque ad fidem pertinet , penna ad contemplationem. Per fidem namque ab omnipotenti Deo cognoscimur , sicut ipse de suis ovibus dicit : *Ego sum pastor bonus , & cognosco oves meas , & cognoscunt me meæ*. Qui rursum ait : *Ego scio quos elegerim*. Per contemplationem verò qua super nosmetipsos tollimur , quasi in aëra levamur. Quatuor ergo facies uni sunt : quia si requiras quid Matthæus de incarnatione Domini sentiat ; hoc nimirum sentit quòd Marcus , Lucas , & Joannes. Si quæras quid Joannes sentiat ; hoc proculdubio quòd Lucas , Marcus , & Matthæus. Si quæras quid Marcus ; hoc quod Matthæus , Joannes , & Lucas. Si quæras quid Lucas ; hoc quod Joannes , Matthæus , & Marcus sentit. Quatuor ergo facies uni sunt ; quia notitia fidei , qua cognoscuntur à Deo , ipsa est in uno , quæ est simul in quatuor. Quidquid enim in uno invenieris , hoc in omnibus simul quatuor cognosces. *[Et quatuor penna uni]* quia Dei omnipotentis filium Dominum nostrum Jesum Christum simul omnes concorditer prædicant ; & ad divinitatem ejus mentis oculos levantes , pennæ contemplationis volant. Evangelistarum ergo facies ad humanitatem Domini pertinet , penna ad divinitatem : quia in eo quem corporeum aspiciunt , quasi facies intendunt. Sed dum hunc esse incircumscripsum atque incorporeum ex divinitate annunciant , per contemplationis pennam quasi in aëra levantur. Quia itaque una est fides incarnationis ejus in omnibus , & par contemplatio divinitatis ejus in singulis , rectè nunc dicitur : *[Quatuor facies uni , & quatuor penna uni]* Sed quæ virtus esset , si fidem atque contemplationem Domini habentes prædicatores illius , sancta opera non haberent ? Sequitur : *[Et pedes eorum pedes recti]* Quid per pedes , nisi gressus actuum designantur ? Quatuor ergo animalium pedes recti esse describuntur , quia sanctorum Evangelistarum atque omnium perfectorum opera ad sequendam iniquitatem non sunt retorta. Hi autem pedes rectos non habent , qui ad mala mundi que reliquerunt , reflectuntur. De quibus scriptum est : *Canis revertens ad suum vomitum , & sus lotus in volutabro luti*. Dolebat de quibusdam doctor egregius , quòd pedum rectitudinem retrò retorferant , quibus per increpationem

Galat. 4. b tionem dicebat: *Quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus de novo servire vultis? Dies observatis, & mensis, & tempora, & annos: timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis. Qui alios admonet, dicens: Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus vestros facite pedibus vestris. Ut verò in eisdem sanctis prædicatoribus vitæ gravitas, fortitudo, atque discretio monstraretur, rectè subjungitur: [*Planta pedis eorum quasi planta pedis vituli.*] Quia enim prædicatorum sancti bonum nomine designantur, docet Paulus Apostolus, legis testimonium exponens: *Non obturabis os bovi trituranti.* In sanctis ergo prædicatoribus planta pedis est vituli, scilicet maturè incedens, & fortis, & divisa: quia unusquisque prædicator & venerationem habet in maturitate, & fortitudinem in opere, & divisionem unguæ in discretionem. Non enim facilè prædicatione ejus accipitur, si levis in moribus esse videatur. Et nulla erit maturitatis ostensio, si contra adversa omnia non adfuerit operis fortitudo. Virtutis autem meritum ipsa fortitudo operis amittit, si discretio in intellectu non fuerit. Ecce enim sacram scripturam legimus: si omnia ad litteram sentiamus, virtutem discretionis amissimus: si omnia ad spiritalem allegoriam ducimus, similiter indiscretionis stultitia ligamur. Legunt enim sacra eloquia prædicatorum sancti, & aliquando in historia litteram suscipiunt, aliquando verò per significationem litteræ spiritum requirunt. Et modò bona facta patrum præcedentium, sicut juxta litteram inveniunt, imitantur: modò quædam quæ juxta historiam imitanda non sunt, spiritaliter intelligunt, & ad profectum tendunt. Quid ergo aliud prædicatorum sancti in suo opere, nisi in pede unguam findunt? De quibus adhuc aptè subditur: [*Et scintilla quasi aspectus æris candentis.*] Aëris metallum valde sonorum est. Et rectè voces prædicantium æri comparantur, quia in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Bene autem æs candens dicitur; quia vita prædicantium sonat & ardet. Ardet enim desiderio, sonat verbo. Aërs ergo candens, est prædicatio accensa. Sed de candente aëre scintillæ prodeunt; quia de eorum exhortationibus verba flammantia ad aures audientium procedunt. Rectè autem prædicatorum verba scintillæ appellata sunt, quia eos quos in corde tetigerint, incendunt. Considerandum quoque est, quòd scintillæ subtiles sunt valde & tenues: quia cum prædicatorum sancti de cælesti patria loquuntur, non tantum valent aperire verbo, quantum possunt ardere desiderio. Ex eorum ergo lingua quasi quædam ad nos scintillæ veniunt; quia de cælesti patria in eorum voce vix tenuè aliquid cognoscitur, quod tamen ab eis non tenuiter crematur. Neque enim cælestem gloriam aut tantam videre sufficiunt, quanta est: aut tantum loqui prævalent, quantum vident. Candens ergo æs scintillas projicit, quando vix tenuiter prædicator loqui sufficit hoc, unde ipse fortiter ignescit. Divina autem pietate agitur, ut ex ipsis scintillis tenuissimis audientis animus inflammetur; quia sunt quidam, qui dum parva audiunt, majore desiderio replentur: & inde perfectè in Dei amore ardent, unde vix tenuissimas verborum scintillas acceperunt. Verbum quippe prædicationis, semen in corde audientis est. Et auditor bonus inde profert postmodum magnam messem scientiæ, unde parvum prius acceperat semen linguæ. Cui rei bene concinit factum in vidua ab Elisæo propheta miraculum, quæ ne duos filios auferente creditore amitteret, propheta dictis obedivit, & ex eo quòd parum olei habebat, per vasa vacua effudit, quæ cuncta post usque ad summum repleta sunt, & ex eorum repletionem mulier à creditoris sui debito est soluta. Quæ videlicet mulier, quam aliam nisi sanctam Ecclesiam signat, duorum populorum, id est, Judæorum & Gentilis quasi duorum filiorum matrem? Quæ prius ex perverso opere per callidi spiritus persuasionem quasi quemdam peccati nummum à creditore acceperat, & duos quos in fide genuit, amittere filios timebat. Sed prophetae verbis, id est, scripturæ sacræ præceptis obediens, ex parvo quòd habebat oleo, vasa vacua infudit: quia dum ab unius ore doctoris parum quid de amore divinitatis multorum vacuæ mentes audiunt, exuberante gratia, unguento divini amoris usque ad summum replentur. Et jam multorum nunc corda, quæ prius fuerant vacua vascula, unguento spiritus plena sunt, quæ ex paucitate olei solummodo infusa videbantur. Quod dum aliis atque aliis datur, & ab auditoribus fides accipitur, Sareptana mulier, videlicet sancta Ecclesia, sub creditoris sui jam debito non tenetur. Sequitur: [*Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus.*] Possunt hoc in loco quatuor partes, quatuor mundi regiones accipi, scilicet Oriens, Occidens, Meridies, & Septentrio; quia sanctorum prædicatione auctore Deo in cunctis mundi partibus est egressa. Possamus etiam per quatuor partes principales quatuor virtutes accipere, ex quibus reliquæ virtutes oriuntur, videlicet prudentiam, fortitudinem, justitiam, atque temperantiam. Quas nimirum virtutes tunc veraciter accipimus, cum earum ordinem custodimus. Prima quippe prudentia, secunda fortitudo, tertia justitia, quarta temperantia est. Quid enim prodesse potest prudentia, si fortitudo deficit? Scire etenim cuiquam quod non potest facere, poena magis quam virtus est. Sed qui prudenter intelligit quod agat, & fortiter agit quod intellexerit, jam proculdubio justus est: sed ejus justitiam temperantia sequi debet, quia plerumque justitia, si modum non habet, in crudelitatem cadit. Ipsa ergo justitia verè justitia est, quæ se temperantia freno moderatur, ut in zelo quo quisque fervet, sit etiam temperans; ne si plus ferveat, perdat justitiam, cujus servare moderamina ignorat. Duæ autem sunt sanctorum prædicatorum vitæ; activa scilicet, & contemplativa: sed activa prior est tempore, quam contemplativa, quia ex bono opere tenditur ad contemplationem. Contemplativa autem major est merito, quam activa: quia hæc in usu præsentis operis laborat, illa verò sapore intimo venturam jam requiem degustat. Quid itaque per manus nisi activa, & quid per pennas nisi contemplativa vita signatur? Manus ergo hominis sub pennis eorum est, id est, virtus operis sub volatu contemplationis. Quod bene in Evangelio duæ illæ mulieres designant, Martha scilicet & Maria. *Martha etenim sagebat circa frequens ministerium: Maria autem sedebat ad pedes Domini, & verba ejus audiebat.* Erat ergo una intenta operi, altera contemplationi. Una activæ serviebat per exterius ministerium, altera contemplativæ per suspensionem cordis in verbum. Et quamvis activa bona sit, melior tamen est contemplativa: quia illa cum mortali vita deficit, ista verò in immortalis vita plenius excrescit. Unde dicitur: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quia igitur activa minor est merito, quam contemplativa, rectè nunc dicitur: [*Manus hominis sub pennis eorum.*] Nam etsi per activam boni aliquid agimus, ad cælestem tamen desiderium per contemplativam volamus. Unde & apud Moysen activa servitus, contemplativa autem libertas vocatur. Et cum utraque vita ex dono sit gratiæ; quamdiu tamen inter proximos vivimus, una nobis in necessitate est, altera in voluntate. Quis enim cognoscens Deum, ad ejus regnum ingreditur, nisi prius bene operetur? Sine contemplativa ergo vita intrare possunt ad cælestem patriam, qui bona quæ possunt operari, non negligunt: sine activa autem intrare non possunt, si negligunt bona operari quæ possunt. Illa ergo in necessitate, hæc in voluntate est. Illa in*

Luc. 10. g

Ibidem.

D d d d

* al. dif-
eicta.

7f. 18.

Orig. in Ex.
boni 13.

4. Reg. 4. 4.

servitute, ista in libertate. Hinc est enim quod ad
 Exod. 21. a Moysen dicitur: *Si emeris seruum Hebraeum, sex
 annis seruet tibi, in septimo egredietur liber gra-
 tis. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat. Si
 habens uxorem, & uxor egrediatur simul. Sin autem
 dederit illi dominus uxorem, & pepererit filios &
 filias, mulier & liberi eius erunt domini sui, ipse
 vero exibat cum vestitu suo. Quod si dixerit servus,
 Diligo dominum meum, & uxorem ac liberos, non
 egrediar liber: offerat enim dominus diis, & appli-
 cabitur ad ostium & postes, perforabitque aurem eius
 subula, & erit ei servus in saeculum.* Paulo latius
 testimonium dedimus, ut distinctionem servitutis
 atque libertatis in utraque vita monstrarem. Sed
 onerosum esse non debet, si hoc exponendo exequa-
 mur, unde ista quae diximus, affirmemus. Hebraeus
 enim transiens interpretatur. Et servus Hebraeus
 emittitur, quando unusquisque, qui jam ab hoc sae-
 culo mente transit, servitio omnipotentis Domini
 subditur. Ille etenim verè Deo servire appetit, qui
 ab hoc saeculo mente transire dixerit. Sic Moyses
 transivit, ut videret visum. Sic David cum videret
 Exod. 3. impium exaltatum & elevatum super cedros Libani,
 Psal. 35. transivit, & ecce non erat. Quia iniquorum poten-
 tias esse magnum aliquid fortasse credimus, nisi ad
 permanentis saeculum mente transeamus. Servus verò
 Hebraeus emptus sex annis servire praecipitur, ita ut
 in septimo liber exeat gratis. Quid enim per sena-
 rium numerum, nisi activae vitae perfectio designa-
 tur? quid per septenarium, nisi contemplativa ex-
 primitur? Se x ergo annis servit, & septimo egredi-
 tur liber, qui per activam vitam quam perfectè ex-
 hibuerit, ad contemplativam vitam libertatem transit.
 Et notandum, quod gratis liber egreditur, quia ij
 Luc. 17. e qui postquam omnia fecerint, dicunt se inutiles ser-
 vos, ita erit ex gratia etiam contemplativa. Cum qua-
 li veste intraverit, cum tali exeat: quia omnino nec-
 esse est ut unusquisque nostrum in hoc quod incipit,
 perseveret, atque usque ad finem operis in ea qua in-
 choavit intentione perduret. Ille quippe ad contem-
 plativam transit, qui in activa vita intentionis suae
 vestem ad deteriora non mutaverit. Et sunt nonnul-
 li, qui priusquam omnipotentis Dei servitio in san-
 cta conversatione socientur, jam bona operari dili-
 gunt. Sunt verò alij, qui bona opera postquam ad
 servitium omnipotentis Dei venerint, discunt. Qui
 ergo operationem bonam & priusquam ad Dei ser-
 vitium veniret, habere studuit, Hebraeus servus
 cum uxore emptus est. Et plerumque is qui talis est,
 potest ad contemplativam vitam transire, & ta-
 men activam non deserere. Unde & illic subditur:
Si habens uxorem, & uxor egrediatur simul. Cum
 eo enim ad libertatem & uxor egreditur, quando is
 qui ad contemplationem pervenit, etiam foris ac-
 tionem boni operis qua prodesse possit aliis, non
 relinquit. Sin autem dominus dederit illi uxorem,
 & pepererit filios & filias, mulier & liberi eius erunt
 domini sui, ipse verò exibat cum vestitu suo. Servo
 empto dominus dat uxorem, cum praedicator quis-
 que eum quem juri omnipotentis Dei mancipave-
 rit, bonae actioni conjungit. Nam & praedicatores
 domini vocantur, sicut Elisaeo prophetae de praedi-
 catore suo dicitur: *Scis quod dominus tuus tollatur à
 te?* Uxor verò servi emptitij filios & filias parit,
 quando bona actio fortes vel teneros fructus gene-
 rat. Sed mulier quae à domino data est, eidem do-
 mino cum filiis remanet, ipse verò servus exit cum
 vestitu suo: quia bona actio, vel ejusdem bonae ac-
 tionis fructus, praedicatoris mercedi reputantur.
 Ipse verò in desiderij sui intentione perdurans, per
 supernam gratiam ad contemplationem liber egre-
 ditur. Quod si dixerit servus, Diligo dominum meum
 Exod. 21. & uxorem ac liberos, non egrediar liber. Servus do-
 minum suum diligit, quando praedicatoris verba fol-

licita mente custodit. Uxorem quoque amans & li-
 beros, liber egredi recusat, quando activam vitam
 ejusque fructus diligens, transire ad contemplativam
 non vult: quia bona se opera habere in ministerij
 sui servitute considerans, ad libertatis quietem re-
 cusat secedere. Sed offerat enim dominus diis, & ap-
 plicetur ad ostium & postes, & perforet aurem eius
 subula, ut sit ei servus in saeculum. Is enim qui in
 activa disposuit vita perdurare, à domino diis offer-
 tur, quando à praedicatoris suo antiquorum patrum
 dictis inbuiltur, qui nobis in via omnipotentis Do-
 mini sacerdotes fuerunt. Atque ad ostium & postes
 tabernaculi ducitur, ut de ingressu caelestis taberna-
 culi altius aliquid audiat, & tremendi judicij diem
 subtiliter agnoscat, ne per bona opera quae facit,
 placere hominibus appetat. Sicque auris ejus subu-
 la perforatur, dum mens illius timoris Dei subtilita-
 te percussitur, ut verbi acumine transfixa, per omne
 quod agit, noverit ingressum regni semper attende-
 re, & quasi ab ostio & poste tabernaculi perforatam
 aurem portare. Qui erit servus in saeculum, ut esse
 post saeculum liber possit. In saeculum etenim servus
 est, qui per activam vitam hominibus servire dispo-
 suit, ut post praesens saeculum ad libertatem veram
 valeat pervenire. De qua per Paulum dicitur: *Quia
 & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis
 in libertatem gloriae filiorum Dei.* Tunc enim in no-
 bis vera libertas erit, cum ad gloriam filiorum Dei
 adoptio nostra pervenerit. Nunc verò non solum
 activa vita in servitute est, sed ipsa quoque contem-
 platio, qua super nos rapimur, libertatem mentis
 adhuc perfectè non obtinet, sed imitatur, quia illa
 quies intima in aenigmate videtur. Ipsa tamen in
 quantalibet sit contemplationis angustia, activa
 vita jam valde est latior atque sublimior, quae ad
 quandam mentis libertatem transit, temporalia
 non cogitans, sed aeterna. Quia itaque contempla-
 tiva vita ad superiora evolat, & activae vitae longè
 superest quadam, ut ita dicam, dignitate securitatis
 suae, aptè nunc dicitur: *[Et manus hominis sub pen-
 nis eorum.]* Sin verò hoc in loco homo Redemptor
 noster accipitur, manus hominis sub pennis eorum
 est; quia nisi Deus homo fieret, qui mentes praedi-
 cantium ad caelestia sublevasset, illa quae apparent
 animalia, non volarent. Nec immerito manus
 hominis esse sub pennis dicitur, quia de eodem Red-
 emptore nostro scriptum est: *Qui cum sit splendor
 gloriae, & figura substantiae ejus, portansque omnia.*
 Ejus ergo manus corda nostra portat, ejus manus
 in contemplatione nos sublevat. Nisi enim, ut di-
 ctum est, omnipotens Verbum propter homines
 homo fieret, humana corda ad contemplandam
 Verbi excellentiam non volarent. Inde ergo excelsè
 factae sunt hominum mentes, unde inter homines
 apparuit humilis Deus. Dicatur itaque de sanctis
 animalibus: *[Et manus hominis sub pennis eorum.]*
 De quibus adhuc subditur: *[Et facies & pennas per
 quatuor partes habebant, junctaeque erant penne eo-
 rum alterius ad alterum.]* Per quatuor partes facies
 & pennas habent, quia in cunctis mundi regionibus
 praedicantes demonstrant quidquid de humani-
 tate, quidquid de divinitate nostri Redemptoris sen-
 tiunt. Quia dum incarnatum Deum ubique praedi-
 cant, in quatuor mundi partibus faciem demon-
 strant. Dumque eum esse unum cum Patre & Spi-
 ritu sancto annunciant, ubique pennae contempla-
 tionis volant. Quorum pennae junctae sunt alterius
 ad alterum; quia omnis eorum virtus, omnisque
 sapientia, qua ceteros homines contemplationis suae
 volatu transcendunt, vicissim sibi in pace atque
 unanimitate conjungitur. Unde scriptum est: *Quia Jacob. 3. d
 defursum est sapientia, primum quidem pudica est,
 deinde pacifica.* Unde et eisdem suis praedicatoribus Mar. 9. g
 Veritas dicit: *Habete in vobis sal, & pacem habete
 inter vos.* Penna ergo animalium alterius ad alte-

Rom 8. 2

Hebr. 1. 4

4. Reg. 2. a

Exod. 21.

rum jungitur, quia sanctorum prædicatorum virtus atque sapientia vicissim sibi in charitatis atque cõcordiæ pace sociatur. Penna autem alterius ab altero divisa esset, si in hoc quod unusquisque in sapientia evolat, habere pacem cum altero recularer. Sequitur: [*Non revertentur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.*] Pennata animalia, videlicet prædicatorum sancti, cum incedunt, minimè revertuntur; quia sic à terrenis actibus ad spiritalia pertranseunt, ut ad ea quæ reliquerunt, ulterius nullatenus reflectantur. Quasi enim per quamdam viam eis incedere, est mente ire semper ad meliora.

Quòd contrà de reprobis dicitur, quia reversi sunt corde in Ægyptum. Per semetipsam Veritas dicit: *Nemo mittens manum in aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Manum quippe in aratrum mittere, est quasi per quemdam compunctio- nis vomerem ad proferendos fructus terram sui cordis aperire. Sed retrò post aratrum aspicit, qui post exordia boni operis ad mala revertitur, quæ reliquit. Quod quia electis Dei minimè contingit, rectè nunc per Prophetam dicitur: [*Non revertentur cum incederent.*] Qui cur non revertantur, indicat cum subjungit: [*Unumquodque ante faciem suam gradiebatur.*] Ante nos enim æterna sunt, post nos temporalia: quia & illa pergentes invenimus, & ista recedentes quasi post dorsum relinquimus. Unde & magnum illud pennatum animal dicebat, quod usque ad celi tertij secreta volaverat: *Unum verò, quæ retro sunt oblitus, in ea quæ sunt anteriora, extendens me, sequor ad palmam supernæ vocationis.*

In anteriora etenim extentus, eorum quæ retro sunt oblitus fuerat; quia temporalia despiciens, sola quæ sunt æterna quærebat. Ante faciem ergo suam gradiuntur sancta animalia; quia & ea quæ reliquerunt, nullo jam appetitu respiciunt, & in æternis quæ appetunt, sub contemplationis suæ oculis boni operis pedem ponunt. Quisquis itaque jam ante faciem suam ambulare decreverit, magna ei consideratione pensandum est, quòd aliter retro respicitur ex opere, atque aliter ex cogitatione. Sunt etenim quidam qui magna deliberant, & peccatorum suorum conscij, multa ex his quæ possident, egenis distribuere pertractant, ut culpas suas ante Dei oculos misericordiæ visceribus redimant. Jamque hæc operari inchoant, & plerumque cum operantur, paupertatis timor eorum animum concutit, atque timentes ne egeant, erga egenos tenaces fiunt, seseque ab ea quam cœperunt, bona operatione suspendunt. Hi nimirum incedentes reversi sunt, quia ante faciem suam ambulare noluerunt. Contra quos rectè per Salomonem dicitur: *Propter frigus peger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.* Qui enim nunc propter pavorem mentis atque torporem bene operari negligit, cum sol justitiæ in judicio velut in ætate claruerit, mendicat vitam, sed non accipit, quia propter illam bona operari contempsit. Alius despectis carnis desideriis cuncta relinquere, & omnipotentis Dei se subdere servitio pertractat, seque ipsum restringere sub continentiæ & castitatis fræno deliberat; sed cum cecidisse alios etiam post castitatem conspicit, hoc ipsum facere quod deliberaverat, pertimescit. Fitque ut retrò per cogitationem redeat, qui ad anteriora respiciens, jam mentis gressibus ad alta ibat. De quo bene per Salomonem dicitur: *Qui observat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, numquam metet.*

Venti quippe nomine, malignus spiritus, qui mentem tentationibus impellit; nubis verò appellatione peccator exprimitur, qui tentationis impulsione commovetur. Qui ergo attendit ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam metit: quia is qui tentationes maligni spiritus metuens, & iniquorum lapsus conspiciens, semetipsum desperat,

S. Greg. Tom. I.

A neque nunc exercetur in bono semine operis, neque post reficietur de munere justæ retributionis. Sunt verò nonnulli qui bona quidem quæ noverunt, operantur, atque hæc operantes, meliora deliberant; sed retractantes meliora, quæ deliberaverant, mutant: & quidem bona agunt quæ cœperant, sed à melioribus quæ deliberaverant, succumbunt. Hi nimirum ante humana judicicia stare videntur in opere, sed ante omnipotentis Dei oculos ceciderunt in deliberatione. Unde fit plerumque, ut & bonum opus eorum minus Deo placeat, quia * cum pavore mentis in meliori gradu deliberationis inconstan- * al. cum ter ponitur, hoc ipsa cogitationis inconstantia ac- p. s. mentis cufat. Sed quia perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciunt, ne ad deteriora unquam vel in opere, vel in cogitatione delabantur, quantum quotidie proficiant, incessanter pensant, rectè de his dicitur: [*Non revertentur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur.*] Inter hæc igitur considerare libet, nos ad ista tractanda qui sumus, & unde venimus, & usque ad quæ sacri eloquij mysteria perferenda sublevamur. Certè in antiquis parentibus nostris cultores idolorum fuimus; sed ecce per spiritum gratiæ, verba jam cælestia rimamur. Unde hoc nobis? Sed implevit hoc Redemptor humani generis, quod per Prophetam dixit: *Et deserta in ubertatem versa advena comedent.* Hæc quippe prophetarum dicta deserta apud *Isai 5. d* Judæos fuerunt; quia per intellectum mysticum ea excolere inquirendo noluerunt. Nobis autem in ubertatem versa sunt, quia & juxta historiam visionis dicta largiente Deo menti nostræ spiritaliter sapiunt, & jam advena comedimus, quæ cives legis manducare noluerunt. Sint gratiæ unigenito, sit laus æternæ sapientiæ: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

Similitudo autem vultus eorum facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem bovis à sinistris ipsorum quatuor: & facies aquila desuper ipsorum quatuor: & facies eorum & penna eorum extenta desuper. Dua penna singulorum jungebantur, & dua tegebant corpora eorum. Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat.

PER sanctum prophetiæ spiritum pennata animalia subtiliter describuntur, ut per hæc Evangelistarum significari personas ipsa nobis subtilitas discretionis aperiat, nihilque sermo Dei nostro intellectui dubietatis relinquat. Ecce enim dicitur: [*Similitudo autem vultus eorum, facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem bovis à sinistris ipsorum quatuor: & facies aquila desuper ipsorum quatuor.*] Quòd enim quatuor hæc pennata animalia sanctos quatuor Evangelistas designent, ipsa uniuscujusque libri Evangelici exordia testantur. Nam quia ab humana generatione cœpit, jure per hominem Matthæus: quia per clamorem in deserto, rectè designatur per leonem Marcus: quia à sacrificio exorsus est, bene per vitulum Lucas: quia verò à divinitate Verbi cœpit, dignè per aquilam significatur Joannes, qui dicit: *In Iohan. 1. 1 principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Qui dum in ipsam divinitatis substantiam intendit, quasi moræ aquilæ oculos in solem fixit. Sed quia electi omnes membra sunt

DD dd ij

Redemptoris nostri, ipse autem Redemptor noster A
caput est omnium electorum; per hoc quod membra
ejus figurata sunt, nihil obstat si etiam in his omni-
bus & ipse signetur. Ipse enim unigenitus Dei Filius
veraciter factus est homo: ipse in sacrificio nostrae re-
demptionis dignatus est mori ut vitulus: ipse per vir-
tutem suae fortitudinis surrexit ut leo. Leo etiam
apertis oculis dormire perhibetur: quia in ipsa mor-
te in qua ex humanitate Redemptor noster dormire
potuit, ex divinitate sua immortalis permanendo
vigilavit. Ipse etiam post resurrectionem suam af-
cendens ad caelos, in superioribus est elevatus ut
aquila. Totum ergo simul nobis est, quia & nascen-
do homo, & moriendo vitulus, & resurgendo leo,
& ad caelos ascendendo aquila factus est. Sed quia
per haec animalia Evangelistas quatuor, & sub eorum
specie simul perfectos omnes jam superius signifi-
ficari diximus; restat ut quo modo unusquisque elec-
torum istis animalium visionibus exprimat, of-
tendamus. Omnis etenim electus atque in via Dei
perfectus, & homo, & vitulus, & leo simul &
aquila est. Homo enim rationale est animal. Vitu-
lus autem in sacrificio mactari solet. Leo vero fortis
est bestia, sicut scriptum est: *Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum.* Aquila ad subli-
mia evolat, & irreverberatis oculis Solis radiis in-
tendit. Omnis itaque qui in ratione perfectus est,
homo est. Et quoniam semetipsum ab hujus mundi
voluptate mortificat, vitulus est. Quia vero ipsa sua
spontanea mortificatione contra adversa omnia for-
titudinem securitatis habet, unde scriptum est: *In-*
ferus autem quasi leo confidens absque terrore erit; leo
est. Quia vero sublimiter contempletur ea quae cele-
stia atque terrena sunt, aquila est. Igitur quoniam
justus quisque per rationem homo, per sacrificium
mortificationis suae vitulus, per fortitudinem secu-
ritatis leo, per contemplationem vero efficitur aquila,
recte per haec sancta animalia signari unusquisque
perfectus potest. Quod idcirco dicimus, ut ea quae
de quatuor animalibus dicta sunt, pertinere quoque
etiam ad perfectorum singulos demonstramus. Sed
magna nobis de eisdem Evangelistis, & sanctis praedicatoribus quaestio oritur, cur homo & leo a dex-
tris ipsorum quatuor, vitulus vero a sinistris ipsorum
quatuor esse perhibetur. Neque enim sine *mira
ratione est, cur duo illa a dextris, & unum hoc esse a
sinistris dicitur. Et rursum quaerendum, cur aquila
non a dextris, vel sinistris, sed desuper ipsorum qua-
tuor esse memoratur. Duas itaque nobis quaestiones
objecimus, quas oportet ut aperiente Domino dis-
solvamus. Homo igitur & leo a dextris, vitulus ve-
ro a sinistris esse perhibetur. A dextris etenim laeta, a
sinistris vero tristitia habemus. Unde & sinistrum no-
bis esse dicimus hoc, quod adversum esse deputa-
mus. Et sicut praefati sumus, per hominem incarna-
tio, per vitulum passio, per leonem vero auctoris
nostri resurrectio designatur. De incarnatione au-
tem unigeniti Filij, quare dempti sumus, omnes elec-
ti letati sunt: de morte vero illius, ipsi electorum
primi sancti Apostoli contristati, qui iterum de ejus
resurrectione gavisi sunt. Quia ergo ejus & nativi-
tas & resurrectio laetitiam discipulis praebuit, quos
ejus passio contristavit, homo & leo a dextris, vi-
tulus vero a sinistris ejus fuisse describitur. Ipsi nam-
que Evangelistae sancti de ejus humanitate gavisi
sunt, de ejus resurrectione confirmati, qui de ejus
passione fuerant contristati. Homo ergo & leo eis a
dextris est, quia Redemptoris nostri eos incarnatio
vivificavit, resurrectio confirmavit. Sed vitulus a
sinistris, quia mors illius eos ad momentum tempo-
ris in infidelitate prostravit. Jure autem locus aquila
non juxta, sed desuper esse describitur: quia sive
per hoc quod ejus ascensionem signat, seu quia Ver-
bum Patris Deum apud Patrem esse denunciat, su-
per Evangelistas ceteros virtute contemplationis ex-
crevit; cum quibus & simul de ejus Deitate loqui-
tur, hanc tamen omnibus subtilius contempletur.
Sed si aquila cum tribus aliis adjuncta, quatuor
animalia esse memorantur, mirum quo modo de-
super ipsorum quatuor esse describitur, nisi quia
Joannes per hoc quod in principio Verbum vidit,
etiam super semetipsum transit. Nam nisi & se *Joan. 1. 14*
transisset, Verbum in principio non vidisset. Quia
ergo & semetipsum transgressus est, non jam so-
lummodo super tria, sed adjuncto & se super qua-
tuor fuit. Sequitur: [*Et facies eorum & pennae eorum extentae desuper.*] Facies & pennae extentae de-
super describuntur, quia omnis intentio, omnis-
que contemplatio sanctorum super se tendit, ut
illud possit adipisci, quod in caelestibus appetit. Si-
ve enim bono operi, sive vero invigilet contempla-
tioni, tunc veraciter hoc quod agit, bonum est,
quando ei complacere concupiscit a quo est. Nam
qui bona agere videtur, & per haec non Deo, sed
hominibus placere desiderat, intentionis suae faci-
ciem deorsum premit. Et qui idcirco in sacro elo-
quio ea quae divinitatis sunt, contempletur, ut per
hoc quod intelligit, occupari ad quaestiones possit,
quia non dulcedine quaerit beatitudinis fatiari ap-
petit, sed doctus videri; iste nimirum intellectus
sui pennas desuper non extendit; sed quoniam sen-
sus sui vigilantiam in terreno appetitu occupat, pen-
nas quas sublevare in altum, & quibus sublevari
ipse potuit, in imis deponit. Quia in re pensandum
est, ut omne bonum quod agitur, per intentionem
semper ad caelestia levetur. Qui enim per bona quae
facit, terrenam gloriam concupiscit, pennas suas
& faciem suam deorsum deprimat. Hinc etenim per
Prophetam de quibusdam dicitur: *Victimas in pro-*
fundum deferrebant. Quid enim sunt aliud lacrymae
orationis, nisi victimae oblationis nostrae? sicut scri-
ptum est: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* Et *Psal. 50.*
sunt nonnulli qui idcirco se in prece lamentis affi-
ciunt, ut aut terrena commoda acquirant, aut homi-
nibus sancti esse videantur. Quid isti, nisi victi-
mas in profundum deferunt? Quid per hoc quod in
imo sunt quae requirunt, orationis suae sacrificium
deorsum deponunt. Electi autem quia & in bono
opere omnipotenti Deo placere appetunt, & per
contemplationis gratiam, aeternam jam beatitudi-
nem degustare concupiscunt, facies & pennas desu-
per extendunt. Sequitur: [*Duae pennae singulorum*
jungebantur, & duae tegebant corpora eorum.] Di-
ctum fuerat: [*Et facies & pennae eorum extentae*
desuper:] atque mox subjunctum est hoc quod
protulimus, quia [*duae pennae singulorum jungeban-*
tur.] Ubi aperte intelligitur, quia extendebantur
desuper & jungebantur, duae vero tegebant corpo-
ra eorum. Quid autem pennae animalium, nisi ala
nominantur? Quia in re nobis diligenter perscruta-
tione quaerendum est, quae sint quatuor pennae san-
ctorum, ex quibus duae superius extentae jungun-
tur, duae vero eorum corpora contegunt. Si enim
vigilanter aspiciamus, quatuor esse virtutes invenimus,
quae a terrenis actibus omne pennatum ani-
mal levant: in futuris videlicet amor & spes, de
praeteritis autem timor & poenitentia. Pennae ergo
sibi inter junctae superius extenduntur, quia sanctorum
mentem amor & spes ad superna sublevant.
Quae apud quoque conjunctae nominantur; quia
electi proculdubio & amant caelestia quae sperant,
& sperant quae amant. Duae vero corpora conte-
gunt; quia timor & poenitentia ab omnipotentis
Dei oculis eorum mala praeterita abscondunt. Duae
itaque, ut dictum est, pennae junguntur sursum,
quando amor & spes electorum corda ad supe-
riora elevat, ad caelestia suspendunt. Duae au-
tem pennae tegunt corpora, quando eorum mala
praeterita a conspectu aeterni judicis timor & poeni-
tentia abscondunt. In eo enim quod se peccasse

s. Hom. 3.

Prov. 30. d

Prov. 28. d

* al. ad-
miracione

7. Sol. 31.

Tob. 39. d

Phil. 1. d

Phil. 3. d

1. Cor. 9. d

1. Cor. 15.

Matt. 26.

meminerunt, quia pertimescunt & desunt, quid aliud quam corpus cooperiunt: Qui facta carnalia per superducta bona opera à districto examine abscondunt. Scriptum quippe est: *Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Peccata enim tegimus, quum bona facta malis actibus superponimus. Omne enim quod operitur, inferius ponitur: & hoc unde operitur, desuper ducitur. Quando ergo abdicamus mala que fecimus, & eligimus bona que facimus, quasi tegimur ei rei superducimus, quam erubescimus videri. Quamlibet enim sancti viri in hac adhuc vita sint, habent tamen quod ante Dei oculos operire debeant: quia omnino est impossibile, ut aut in opere, aut in locutione, aut in cogitatione nunquam delinquant. Unde & beatus Job, qui perfecta quidem hominibus dixerat, Dei tamen vocem audiens, seq. ipsum de ipsa sua perfecta locutione reprehendens, dicebat: *Manum meam ponam super os meum.* In manu quippe operatio, in ore locutio est. Manu ergo super os ponere, est peccata locutionis per virtutum boni operis tegere. Libet, fratres charissimi, ad huius rei testimonium magistrum gentium vocare, & qualiter sanctum illud animal alis quatuor innitatur aspicere, ex quibus duabus ad superiora evolat, duabus vero peninis corpus contegit, quia præterita quæ egerat, abscondit. Videamus igitur quantum hunc amor ad cælestia elevet: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum.* Cognoscamus quanta spe ad superiora tollitur: *Nostra conversatio in cælis est, unde etiam Salvatorem expectamus Iesum Christum Dominum nostrum.* Videamus si & in tantis virtutibus positus adhuc timet: *Cassigo corpus meum, & servituti subicio, ne forte cum aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar.* Cognoscamus si hunc mala fecisse pœnitet: *Ego minimus Apostolorum sum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* In cuius verbis quid aliud, quam duritia nostræ mentis accusatur? Quia ipse plangit, quod ante baptismum commiserat, nos verò & post baptismum multa commisimus, & tamen flere recusamus. Quatuor itaque penne sancta animalia utuntur? Quia per amorem & spem ad cælestia evolant, & per timorem & pœnitentiam facta in se illicita deploant. Sed quia dictum est, [*Dua penna singulorum iungebantur,*] hoc fortasse intelligitur, quod non pennas proprias elevantes jungant, sed unius ad alterum pennæ conjunctæ sint; ut pennæ videlicet elevate vicissim sibi in conjunctione concordent. Quia in re quæstio oritur, quia si duæ pennæ quæ elevant, amorem & spem; duæ verò quæ corpora contegunt, timorem & pœnitentiam designant, cur duæ quæ exteant sunt, dicuntur esse conjunctæ, & duæ quæ corpora contegunt, non dicuntur? Sed hæc in re facilis, largiente Domino, ratio occurrit, quod sanctorum pennæ conjunctæ sunt, amor & spes; duæ verò quæ corpora contegunt, sibi metipsis ad alterutrum conjunctæ non sunt, timor & pœnitentia. David enim pro lapsu carnis timendo & pœnitendo affligitur. Petrus casum perfidie flevit amare. Paulus in se crudelitatem præterita persecutionis plangit. Omnes tamen unam patriam appetunt, ad unum auctorem omnium pervenire festinant. Duæ ergo singulorum pennæ conjunctæ sunt, & duæ non sunt; quia per amorem & spem unum est quod desiderant, sed per timorem & pœnitentiam diversum est quod deplorant. Sequitur: [*Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat.*] Dicitur superius fuerat: [*Unumquodque eorum ante faciem suam gradiebatur:*] nunc autem dicitur: [*Coram facie sua ambulabat.*] Ista itaque repetita videri esse sententia. Sed quia [*coram*] in presentibus dicimus, postquam subtiliter inquirendo discernere, quod aliud sit ante faciem ambulare, & quod aliud in presenti. Ante faciem quippe ambulare,

A est anteriora appetere: in presenti verò ambulare, est sibi metipsis absentem non esse. Omnis etenim justus, qui vitam suam sollicitus aspicit, & diligenter considerat quantum quotidie in bonis crescat, aut fortasse quantum à bonis decrescat, iste quia se ante se ponit, coram se ambulat; quippe qui vigilanter videt utrum furgat, an desluat. Quisquis verò vite suæ custodiam negligit, discutere quæ agit, quæ loquitur, quæ cogitat, aut despicit, aut nescit, coram se iste non ambulat; quia qualis sit in suis moribus, vel in actibus, ignorat. Nec sibi metipsis præsens est, qui semetipsum quotidie exquirere atque cognoscere sollicitus non est. Ille autem veraciter se ante se ponit, sibi que in presenti est, qui se in suis actibus tanquam alium attendit. Nam sunt multa peccata quæ committimus, sed idcirco nobis gratia non videntur, quia privato nos amore diligentes, clausis nobis oculis in nostra deceptione blandimur. Unde fit plerumque, ut & nostra gravia leviter, & proximorum mala leviter judicemus. Scriptum quippe est: *Erunt homines seipso amanter.* Et scimus quia vehementer claudit oculum cordis amor privatus. Ex quo fit, hoc quod nos agimus, & grave esse non existimamus, plerumque agatur à proximo, & nimis nobis detestabile esse videatur. Sed quare hoc quod nobis vile videbatur in nobis, grave videtur in proximo, nisi quia nec nos sicut proximum, nec proximum conspiciamus sicut nos? Si enim nos sicut proximum aspiceremus, nostra reprehensibilia districtè videremus. Et rursus si proximum aspiceremus ut nos, nunquam nobis ejus actio appareret intolerabilis, qui sæpe fortasse talia egimus, & nil nos proximo intolerabile fecisse putamus. Hoc male divisum mentis nostræ iudicium corrigere per legis præceptum Moyses stetit, cum dixit ut justus deberet esse modus, æquique sextarius. Hinc Salomon, ait: *Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud Deum.* Scimus quia in negotiorum duplici pondere, aliud majus, aliud minus est. Nam aliud pondus habent ad quod pensant sibi, & aliud pondus ad quod pensant proximo. Ad dandum pondera leviora, ad accipiendum vero graviora præpatant. Omnis itaque homo qui aliter pensat ea quæ sunt proximi, & aliter ea quæ sua sunt, pondus & pondus habet. Utrumque ergo abominabile est apud Deum: quia si sic proximum ut se diligeret, hunc in bonis sicut se amaret. Et si sic se sicut proximum aspiceret, se in malis sicut proximum judicaret. Debemus ergo nosmetipsos sollicitè sicut alios videre: nosque ipsos, ut dictum est, ante nos ponere, ut pennata animalia incessanter imitantes, ne nesciamus quid agimus, coram facie nostra semper ambulemus. Perversi autem, sicut paulò antè jam diximus, coram facie sua non ambulant; quia ea quæ agunt, nunquam considerant, ad interitum tendunt, in pravis actibus exultant. De quibus scriptum est: *Qui latantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis.* Sæpe verò justus qui eos conspiciat, deslet, sed ipsi phreneticorum more planguntur, & rident. Alij indigentibus de rebus propriis multa largiuntur, sed cum occasionis tempus invenerint, indigentes opprimunt, eosque quibus valuerint, rapinis devastant. Ponunt ante oculos cogitationis suæ bona quæ faciunt, & non ponunt pessima quæ committunt. Hi videlicet coram facie sua non ambulant, quia si sibi metipsis præsentibus essent, cuncta subtiliter quæ agunt, viderent, qualiter bona opera malis actibus perdant, agnoscerent, sicut scriptum est: *Et qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.* De pertulo quippe sacculo aliunde exit, quod aliunde mittitur: quia indiscretæ mentes mercedem quæ ex bono opere acquiritur, non aspiciunt quo modo ex malo opere perdat. Alius castitatem corporis servat, seq. vigilanter circumspicit, ne

DDdd ij

quid foris reprehensibiliter admittat, tuis contentus est, aliena non diripit, sed tamen in corde odium fortasse contra proximum servat. Et cum scriptum sit: *Qui odit fratrem suum, homicida est*: considerat quam sit mundus foris in opere, & non perpendit quam sit crudelis in mente. Quid iste nisi sibi metipsum absens est, qui in cordis sui tenebris ambulat, & ignorat? Alius jam aliena non diripit, jam corpus ab immunditia custodit, jam mente pura proximum diligit, & malorum præteritorum conscientiam laments se in precibus afficit: sed finita prece, læta de quibus in hoc mundo gaudeat, requirit, & temporalibus gaudiis negligentem animum demittit, nec curat ne in eo lacrymarum mensuram immoderata gaudia transeant: fitque ut bonum nimis ridendo perdat, quod plangendo lucratus est. Hic itaque coram facie sua non ambulat, quia damna quæ patitur, conspiciere recusat. Scriptum quippe est: *Cor sapientium ubi tristitia est, & cor stultorum ubi lætitia*. In cunctis ergo quæ agimus, diligenter nosmetipsos conspiciere interius exteriusque debemus, ut pennata animalia sequentes, nobismetipsis præsentem simus, & coram facie nostra semper ambulemus, habentes adiutorem unicum Patris Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA V.

Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum. Hæc erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant & revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.

QUAM mira est profunditas eloquiorum Dei libet huic intendere, libet ejus intima, gratia duce, penetrare. Hanc quoties intelligendo discimus, quid aliud quam silvarum opacitatem ingredimur, ut in ejus refrigerio ab hujus sæculi æstibus abscondamur? Ibi viridissimas sententiarum herbas legendo carpinus, tractando ruminamus. In ea locutione quæ ad vos, fratres charissimi, nudius tertius facta est, qualiter ostensa animalia vel Redemptorem nostrum, vel quatuor ejus Evangelistas, atque perfectos omnes significent, dictum est. Quorum videlicet animalium adhuc subtilius virtus exprimitur, ut ad eorum imitationem nos quoque infirmi & despicabiles, in quantum Domino largiente possumus, extendamur. Ecce enim dicitur: *Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*. In electis & reprobis diversi sunt impetus. In electis videlicet impetus spiritus, in reprobis impetus carnis. Impetus quippe carnis ad odium, ad elationem, ad immunditiam, ad rapinam, ad exteriorem gloriam, ad crudelitatem, ad perfidiam, ad desperationem, ad iram, ad jurgia, ad voluptates animum impellit. Impetus verò spiritus ad charitatem, ad humilitatem, ad continentiam, ad largitatem misericordiarum, ad interiorem profectum, ad pietatis opera, ad æternorum fidem, ad spem sequentis gaudij, ad patientiam, ad pacem, ad considerationem vite immortalis, ad lacrymas mentem pertrahit. Unde necesse est ut magnâ semper curâ considerare debeamus in omne quod agimus, qui nos impetus ducat; utrum nostra cogitatio per impetum carnis, an per impetum spiritus impellatur. Amare enim terrena, temporalia æternis præponere, exteriora bona non

ad usum necessarium habere, sed ad voluptatem concupiscere, ultionem de inimico querere, de æmuli casu gaudere, impetus carnis est. At contra, amare caelestia, contemnere terrena, non ad fructum voluptatis transitoria, sed ad usum necessitatis querere, de inimici morte tribulari, impetus spiritus est. Et quia perfecti quique in istis se semper virtutibus exercent, rectè nunc de sanctis animalibus dicitur: *Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur*. Sed sciendum nobis est, quod plerumque impetus carnis se sub velamine spiritualis impetus palliat, & quod carnaliter facit, mentitur sibi ipsa cogitatio, quia hoc spiritualiter faciat. Nam sæpe quis iracundiæ stimulis victus, contra delinquentes zelo ulciscendæ justitiæ plus quam necesse est inflammatur, & justitiæ limitem in ultione necesse est infrazit, quod se agere justè suspicatur. Impetus igitur carnis huic sub specie spiritus velatus est, quando hoc quod justè agi creditur, sub discretionis moderamine non tenetur. Et sæpe alius nimis mansuetudini studens, subjectorum vitia aspiciat, atque hæc per fervorem zeli corrigere recusat, quæ in eis crudeliter non corrigendo multiplicat: fitque ut ejus lenitas & sibi sit & subjectis inimica, qui torporem mentis suæ quia patientiam deputat, per carnis spiritum ab impetu spiritus elongat. Prima ergo nos cogitatio in inquisitionem nostri cordis debet excutere, ne ad quædam quæ agimus, per apertum carnis impetum ducamur: ne pravis cogitationibus animus seductus, mala esse cognoscat, & tamen faciat. Secunda verò nos cura debet vigilantes redere, ne se impetus carnis quasi sub impetu spiritus latenter subjiciat, & culpas quas agimus, nobis virtutes fingat. Sciendum verò est, quia graviores culpe sunt, quæ superducta specie virtutes imitantur; quia illæ in aperto cognitæ, animum in confusione dejiciunt, atque ad penitentiam trahunt: istæ verò non solum in penitentiam non humiliant, sed etiam mentem operantis elevant, dum virtutes putantur. Hoc autem quod de sanctis animalibus dictum superius fuerat, ut altius confirmetur, iterum replicatur: *Non revertebantur cum ambularent*: quia electi quique sic ad bona tendunt, ut ad mala perpetranda non redeant. *Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Et sicut per Salomonem dicitur: *Iussorum semina quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad perfectum diem*. In eorum namque animis bonum desiderium atque intellectus lucis intimæ jam pars dici est: sed quia usque ad finem vite in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad regna caelestia perducti, in ea luce quam desiderant, jam minus aliquid non habebunt. Sequitur: *Et similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarum*. Aspectus animalium carbonibus ignis ardentibus atque lampadibus comparatur. Quisquis enim carbonem tangit, incenditur; quia qui sancto viro adhæret, ex ejus assiduitate visionis, usu locutionis, exemplo operis accipit ut accendatur in amorem veritatis, peccatorum suorum tenebras fugiat, in desiderio lucis exardescat, & jam per verum amorem ardeat, qui prius in iniquitate tantum mortuus, quantum frigidus jacebat. Lampades verò lucem suam longius spargunt, & cum in alio loco sint, in alio resplendent. Qui enim spiritu prophetiæ, verbo doctrinæ, miraculorum pollet gratiâ, hujus opinio longè lateque ut lampas lucet: & quique bona ejus audiunt, quia per hæc ad amorem caelestium surgunt, in eo quod se per bona opera exhibent, quasi ex lampadis lumine resplendent. Quia ergo sancti viri quosdam juxta se positos quasi tangendo ad amorem patriæ caelestis accendunt, carbones sunt. Quia verò quibusdam longè positis lucent, eorum itinere, ne in peccati tenebras corruant, lampades

1. Ioh. 3.

Ecc. 7. 4

Ezech. 1. 12.

Lib. 32. Mo.

ral. 6. 17.

De pan.

dist. 2. c.

Non revert.

bantur.

Matt. 10. 6

Prov. 4. 6

funt. Hoc verò inter carbones & lampades distat, A quòd carbones ardent quidem, sed ejus loci in quo jacuerint, tenebras non expellunt: lampades autem, quia magno flammam lumine resplendent, diffusas circumquaque tenebras effugant. Qua ex re notandum est, quia sunt plerique sanctorum ita simplices & occulti, seseque in locis minoribus sub magno silentio contegentes, ut vix eorum vita ab aliis possit agnosci. Quid itaque isti nisi carbones sunt? Qui etsi per fervorem spiritus ardorem habent, tamen exempli flammam non habent. Nec in alienis cordibus tenebras peccatorum vincunt, quia vitam suam omnino sciri refugiunt. Sibimetipsis quidem accensum sunt, sed aliis in exemplo luminis non sunt. Hi autem qui & exempla virtutum prærogant, & lumen boni operis per vitam & verbum* errantibus demonstrant, jure lampades appellantur: quia & per ardorem desiderij, & per flammam verbi, à peccatorum cordibus erroris tenebras expellunt. Qui igitur in occulto bene vivit, sed alieno profectui minimè proficit, carbo est. Qui verò in imitatione sanctitatis positus, lumen ex se recititudinis multis demonstrat, lampas est: quia & sibi ardet, & aliis lucet. Sequitur: [*Et hæc erat visio discurrens in medio animalium. splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.*] In medio animalium discurrens ignis videtur, quia nisi ab igne veritatis pennata illa animalia calorem susciperent, ipsa in carbonum atque lampadarum similitudinem non arderent. Ignis enim nomine sanctus Spiritus significari solet. De quo in Evangelio Dominus dicit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur?* Cùm enim carnalis mens spiritum sanctum accipit, spiritali amore succensa malum plangit quod fecit. Et terra ardet, quando accusante se conscientia cor peccatoris uritur, atque in dolore penitentiae crematur. Hinc rursus scriptum est: *Deus tuus ignis consumens est.* Quia enim mentem quam repleverit, eam à peccatorum rubigine mundam reddit, creator noster & ignis dicitur, & consumens. Sanctus ergo Spiritus in medio animalium splendor ignis, & de igne fulgur egrediens dicitur, quia universam Ecclesiam replens, in electorum cordibus ex seipso flammam amoris projicit, ut coruscum more per terrorem feriat, & ad amorem suum corda torpentia accendat. Sed quia Spiritus sanctus Deus ante sæcula Patri est & Filio coæternus, querendum nobis est cur discurrere dicatur. Omnis etenim qui discurret, accedit ad locum in quo non fuit, & eum deserit in quo fuit. Qua igitur ratione discurrere spiritum dicamus, dum cuncta intra ipsum sunt, & locus nusquam sit ubi non sit? Sicut scriptum est: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Et tamen cùm laus sapientiæ describeretur, adjunctum est: *Est enim in illa spiritus intellectus, spiritus unicus, multiplex, subtilis, mobilis.* Et paulò post: *Humanus, stabilis.* In quibus rursus verbis magna nobis quæstio oritur, cur iste spiritus qui implet omnia, simul mobilis & stabilis dicatur. Sed si ad usum consuetudinis humanæ recurrimus, sensum citius loquentis invenimus. Homo quippe, quia in ea regione in qua est, ubique discurret, proculdubio ubique obviam venit, & repente ubi non creditur, invenitur. Omnipotens ergo Spiritus ut ubique præsentia signaretur, simul & mobilis & stabilis dicitur. Scabilis, quia per naturam omnia continet: mobilis autem dicitur, quia ubique etiam nescientibus occurrit. Tenens ergo omnia, stabilis; præsentem se omnibus exhibens, mobilis appellatur. Splendor ergo ignis, & de igne fulgur egrediens inter pennata animalia discurret: quia Spiritus sanctus simul singulis atque omnibus præsto fit, & incendit quos contigerit, & illuminat quos incendit: ut post frigus pristinum accensi ardeant, & per ignem amoris quem acceperint, flammam exemplorum reddant.

Fulgur quippe de hoc ingrediens torpentes mentes percutit, casque percutiendo excitat & inflammat, ut post amorem illius ardentem pariter & lucentes currant. Unde aliàs scriptum est: *Thronus ejus flamma ignis, rotæ ejus ignis accensus.* Hi enim qui animarum custodes sunt, & pascendi gregis onera susceperunt, mutare loca minimè permittuntur. Sed quia uno in loco positi, divinitatis in se præsentiam portant & ardent, thronus Dei flamma ignis dicitur. Hi autem qui amore Domini in prædicatione discurrunt, rotæ ejus ignis ardens sunt: quia cùm ex ejus desiderio per varia loca discurrunt, unde ipsi ardent, & alios accendunt. Potest tamen discursus atque mobilitas Spiritus requisitione alterius considerationis intelligi. In sanctorum quippe cordibus juxta quasdam virtutes semper permanet, juxta quasdam verò recessurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, spe, atque charitate, & in bonis aliis, sine quibus ad caelestem patriam non potest veniri, sicut est humilitas, castitas, justitia, atque misericordia, perfectorum corda non deserit. In prophetiæ verò virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione, electis suis aliquando adest, aliquando se subtrahit. Adest ut eleventur, & semetipsum subtrahit ut humilietur. Adest, ut eos ostensa virtute glorificet: recedit, ut semetipsum subtrahat, ut cognoscant. Adest, ut ostendat quid per ipsum sint: recedit, ut patefaciat, qui vel quales remaneant sine ipso. In his itaque virtutibus sine quibus ad vitam minimè pervenitur, sanctus Spiritus in electorum suorum cordibus permanet: unde rectè stabilis esse perhibetur. In his verò per quas sanctitatis virtus ostenditur, aliquando misericorditer præsto est, & aliquando misericorditer recedit. Discurrens ergo & mobilis Spiritus dicitur, quia in signis atque virtutibus juxta uniuscujusque votum continuè non habetur. Bene autem inter sancta animalia discurrere perhibetur. Discursus quippe ad celeritatem pertinet. Inter perfectos autem discurret spiritus, quia etsi ab eorum corde ad momentum recesserit, citius redit. Sequitur: [*Et animalia ibant, & revertentur in similitudinem fulguris coruscantis.*] Cùm superius dictum sit: [*Non revertentur cum ambularent,*] qua ratione nunc dicitur: [*Animalia ibant & revertentur?*] Valde sibi hæc videntur esse contraria, quia *ibant & non revertentur: & ibant & revertentur.* Sed qualiter intelligendum sit, citius agnoscimus, si duas vitas, activam scilicet & contemplativam sollicitè discernamus. In una enim fixi permanere possumus, in altera autem intentam mentem tenere nullo modo valemus. Cùm enim torporem nostrum relinquimus, nosque ipsos ad bonæ operationis studium excitamus, quòd alibi nisi ad debemus: quia qui post illam ad torporem negligentiam, ad pravitatis nequitias quas reliquerat, redit, esse sine dubio caeleste animal nescit. Cùm verò ab activa vita ad contemplativam surgimus, quia diu mens stare in contemplatione non valet, sed omne quod de æternitate per speculum & in ænigmate conspiciat, quasi fortim hoc & per transitum videt, ipsa sua infirmitate ab immensitate tantæ celsitudinis animus repulsus, in semetipso relabitur. Et necesse est ut ad activam redeat, seque ipsum continuè in usu bonæ operationis exerceat: ut cùm mens surgere ad contemplanda caelestia non valet, quæque potest bona agere non recuset. Sicque fit, ut ipsis suis bonis actibus ad superiora rursus in contemplationem furgat, & amoris partem de pabulo contemplatæ veritatis accipiat. In qua quia diu se tenere ipsa corruptionis infirmitas non potest, ad bona rursus opera rediens, suavitatis Dei memoriâ pascitur, & foris piis actibus, intus verò sanctis desideriis nutritur. Hinc etenim de perfectis viris post contemplationem suam redeuntibus

De pen.
dist. 2. c. 10.
est. Mag.
sent. lib. 3.
dist. 31.

* al. itine-
rarius

Luc. 12. f

Deut. 4. d

Sap. 1. a

Sap. 7. c

E

Psal. 34. dicitur: *Memoriam suavitatis tue eruit abunt.* Dulcedinem quippe suavitatis intimæ, quia utcumque possunt, velut quodam ex corusco, prægustando tangere, ejus memoriam student recolendo semper & loquendo eructare. Unde & apertè nos Psalmita admonet, dicens: *Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. Letamini iusti in Domino, & confitemini memoria sanctitatis ejus. Qui rursum ait: Quam magna multitudo dulcedinis tue Domine! Quæ videlicet quàm magna esset, nullo modo cognosceret, nisi hanc aliquatenus contemplando gustasset. Hinc iterum dicit: Ego dixi in ecclasiis meis, projectus sum à vultu oculorum tuorum. Nisi enim in mentis excessu sublevatus, dulcedinem suavitatis æternæ cognovisset, in hoc adhuc mundo retentus non discerneret quàm longè projectus jaceret. Ostensa ergo animalia vadunt & non revertuntur, atque vadunt & redeunt; quia sancti viri & ab activa vita quam apprehenderunt, ad iniquitates non recurunt; & à contemplativa quam tenere jugiter non possunt, in activam relabuntur. Sicut enim dictum est, ipso infirmitatis suæ pondere devicti, ad semetipsos repulsi redeunt, ut euntes discant quid desiderent, & revertentes, ubi jaceant, sciant. Euntes intelligant ubi nondum sint, revertentes quid sint. Sed qualiter hæc sancta animalia redeant, demonstratur cùm subditur: [*In similitudinem fulguris coruscantis.*] Bene autem reverentia animalia coruscanti fulguri comparantur; quia sancti viri cùm ad superna contemplanda evolant, cùm primitias sui spiritus in cælestis patriæ amore ligant, sed gravati humanæ conversationis pondere ad semetipsos redeunt; bona cælestia quæ saltem per speculum contemplari poterunt, fratribus denunciant, eorumque animos in amorem intimæ claritatis accendunt, quam nec videre sicut est, nec loqui prævalent sicut viderunt. Loquentes autem verbis suis corda audientium feriunt & incendunt. Quasi ergo fulgur coruscans redeunt, qui cùm cælestia loquuntur, quia per eos supernum lumen intermicat, ad amorem cælestis patriæ mentes audientium inflammant. More itaque coruscantis fulguris cùm loquendo percutiunt, igne spiritualis desiderij spargunt. Alio quoque modo sancta animalia vadunt & redeunt. Vadunt enim cùm ad insinuandam cælestis doni gratiam, in prædicationem mittuntur, atque ut ad fidem trahant, miram coram infidelibus faciunt: sed redeunt, quia hæc omnipotentis Domini virtuti tribuentes, sibimetipsis quæ fecerint, non adscribunt. Cùm enim stupenda faciunt, fulgur sunt: quia corda intuentium concutiunt, terrent, illuminant, & accendunt. Unde scriptum est: *In lumine jacula tua ibunt, in splendore fulguris armorum tuorum.* Jacula Domini sunt verba sanctorum, quæ corda peccantium feriunt. Sed ista jacula habent arma. Scitis fratres, quia præliatores viri jacula mittunt, armis verò muniuntur. Dum ergo verbis addunt miracula, quasi armis se muniunt, ne ipsi feriantur. *In lumine jacula tua ibunt,* quia in aperto exeunt verba Dei. Sed quia comitari debent sententias doctorum, facta miraculorum, rectè subjungitur: *In splendore fulguris armorum tuorum:* quia dum addunt eis arma miraculorum, mentes persequentium fulgurant, ut eos persequi non præsumant. Hæc itaque animalia vadunt & revertuntur in similitudinem fulguris coruscantis: quia postquam mira sancti inter homines faciunt, postquam corda audientium sparso lumine incendunt, ad dandam auctori suo gloriam redeunt, ut illi laudem reddant per quem se posse talia sciunt. Sic Petrus, quum sanato homine qui claudus ex utero matris fuerat, signum fecit quod omnes qui cognoscerent, valde mirarentur, dixit: *Quid miramini in hoc, aut nos quid invenimini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, Deus pa-**

trum nostrorum glorificavit filium suum Iesum. Et paulò post: *In facie nominis ejus hunc quem videtis & nobis, confirmavit nomen ejus.* Signum quippe faciens, intuentium oculos miraculi lumine perstrinxit; sed humilitatem custodiens, & laudem auctori reddens, quasi unde venerat rediit, quia lux fulguris unde fuerit ostendit. Sancta itaque animalia cùm ad signa operanda veniunt, & cùm ad reddendam auctori suo gloriam intus apud semetipsa redeunt, fulgur sunt: quia & ostendendo miracula, & exempla humilitatis præbendo, mentes intuentium feriunt & incendunt. In omne autem quod faciunt, idcirco semper ad laudem creatoris redeunt, ut in ea virtute quam accipiunt, vera stabilitate persistant. Nam si quid sibi tribuerent, in hoc quod acceptant, stare non possent. Unde bene etiam per Salomonem dicitur: *Ad locum, de quo exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant.* Sive enim in virtutibus, seu in doctrina, quid aliud sunt sancti viri, quàm flumina, quæ terram cordis carnalium aridam rigant? Sed sive in operatione quam faciunt, seu in doctrinæ verbis, citius siccarentur, nisi per intentionem cordis semper sollicitè ad locum, de quo exeunt, redirent. Si enim introitus ad cor non redeant, ac sese in amore conditoris desideriorum vinculis non adstringant, & manus ab eo quod agebat deficit, & lingua ab eo quod loquebatur, arefcit. Sed intus semper per amorem redeunt, & hoc quod in publico operantes atque loquentes fundunt, in secreto suo de fonte amoris hauriunt. Amando enim discunt, quod docendo profertur. Ad locum ergo, de quo exeunt, flumina revertuntur ut iterum fluant: quia aqua sapientiæ inde semper hauritur unde oritur, ne cùm cucurrerit, exsiccet. Per omne ergo quod agimus, ad fontem veri luminis sollicitè mente redeamus. Reddamus creatori nostro gratias de bonis quæ accepimus, eique cum Isaia propheta suppliciter dicamus: *Omnia opera nostra operatus es nobis.* Bona enim nostra, ejus sunt opera, cujus visceribus non sufficit ut nos erigeret, nisi & semetipsum pro nobis inclinaret. Si enim coæternus Patri Deus ante sæcula non fieret homo in tempore, quando homo temporalis saperet æterna? Descensio ergo veritatis, ascensio facta est humanitatis nostræ. Demus ei gloriam, demus laudem, qui vivit cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA VI.

Cumque assicerem animalia, apparuit rota una super terram juxta animalia, habens quatuor facies. Et aspectus rotarum, & opus earum quasi visio maris: & una similitudo ipsarum quatuor: & aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rota. Per quatuor partes earum euntes ibant, & non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus,

Tenebrosa aqua in nubibus aeris: quia obscura est scientia in prophetis. Sed Salomonis voce attestante didicimus: *Gloria regum, calare verbum: & gloria Dei est investigare sermonem: quia & honor est hominum, eorum secreta abscondere, & gloria Dei est, mysteria sermonis ejus aperire.* Ipsa autem per se Veritas discipulis dicit: *Qua dico vobis in tenebris, dicite in lumine; id est, apertè exponite quæ in allegoriarum obscuritatibus auditis.* Magnæ verò utilitatis est ipsa obscuritas eloquiorum Dei, quia exercet sensum ut fatigatione dilaretur, & exercitatus capiat, quod capere non posset otiosus.

* al. cor-
ruunt.

Eccl. 1. 2

Isai. 26. 6

* al. humi-
litas

Ezech. 1.

ver. 25.

Habac. 3. b

E

Mat. 3.

* al. picta-
te.

otiosus. Habet quoque adhuc aliud majus, quia scripturæ sacræ intelligentia, quæ si in cunctis esset aperta, vilesceret, in quibusdam locis obcurioribus tanto majore dulcedine inventa reficit, quanto majore labore fatigat animum quaesita. Ecce enim sancti Ezechielis nunc voce dicitur: *[Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram.]* Quid autem rota, nisi sacram scripturam signat, quæ ex omni parte ad auditorum mentes volvitur, & nullo erroris angulo prædicationis suæ via retinetur? Ex omni autem parte volvitur, quia inter adversa & prospera, & rectè & humiliter incedit. Circulus quippe præceptorum illius modò sursum, modò deorsum est, quia ipsa quæ perfectioribus spiritaliter dicuntur, infirmis juxta litteram congruunt: & ipsa quæ parvuli juxta litteram intelligunt, docti viri per spiritalem intelligentiam in altum ducunt. Quis namque parvulorum in factò Esaü & Jacob, quòd alter ad venatum mittitur ut benedicatur, alter verò per suppositionem matris à patre benedicatur, nisi juxta sacræ lectionis historiam pascitur? In qua videlicet historia si ad intellectum paulò subtilius adstringatur, videtur quia Jacob primogeniti benedictionem non per fraudem subripuit, sed ut sibi debitam accepit, quam concedente fratre, data lentis mercede emerat. At verò si quis altius sentiens, utrorumque facta velit per allegoriæ arcana discutere, protinus ab historia in mysterium surgit. Quid enim quòd Isaac de majoris filij sui venatione vesci concupiscit, nisi quòd omnipotens Deus Judaici populi bona operatione pasci desiderabat? Sed illo tardante, minorem Rebecca supposuit: quia dum Judaicus populus bona opera foris quaerit, Gentilem populum mater gratia instruit, ut omnipotenti patri cibum boni operis offerret, benedictionemque majoris fratris acciperet. Qui eisdem cibos ex domesticis animalibus præbuit: quia Gentilis populus placere Deo de exterioribus sacrificiis non quaerens, per vocem Prophetæ dicit: *In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.* Quid est, quòd idem Jacob manus ac brachia & collum hædinis pellibus texit, nisi quòd hædus pro peccato offerri consuevit? Et Gentilis populus, carnis quidem in se peccata maceravit, sed coopertum se peccatis carnalibus confiteri non erubuit. Quid est, quòd vestimentis fratris majoris induitur, nisi quòd sacræ scripturæ præceptis quæ majori populo data fuerant, in bona operatione vestitus est? Et eis minor in domo utitur, quæ major foras exiens intus reliquit: quia illa Gentilis populus præcepta tenet in mente, quæ Judaicus populus habere non potuit, dum solam in eis litteram attendit. Et quid est quòd Isaac eundem filium nescit quem benedicit, nisi hoc quòd de Gentili populo Dominus per Psalmistam dixit: *Populus quem non cognovi, servavit mihi, ob auditum auris obedivit mihi?* Quid est, quòd præsentem non videt, & tamen quæ ei in futuro venient, vidit; nisi quòd omnipotens Deus, cum per prophetas suos prædiceret Gentilitati gratiam prærogandam, eam & in præsentem per gratiam non vidit, quia tunc in errore dereliquit; & tamen quia hanc quandoque collecturus erat, per benedictionis gratiam prævidit? Unde & eidem Jacob Gentilis populi figuram tenenti, in benedictione dicitur: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus Deus.* Sicut enim in Evangelio Veritas dicit, *ager est hic mundus:* & quia Gentilis populus ad fidem perductus, per electos suos in universo mundo virtutibus redolet, odor filij, odor est agri pleni. Aliter namque olet flos uvæ, quia magna est virtus & opinio prædicatorum, qui inebriant mentes audientium: aliter flos olive, quia suave est opus misericordie, quod more olei refocet & lucret: aliter flos rose, quia mira est fragrantia quæ rutilat & redolet ex cruore Martyrum: aliter flos

A lilij, quia candida vita carnis est de incorruptione virginitatis: aliter flos violæ, quia magna est virtus humilium, qui ex desiderio loca ultima tenentes, se per humilitatem à terra in altum non sublevent, & celestis regni purpuram in mente servant. Aliter redolet spica, cum ad maturitatem perducitur, quia bonorum operum perfectio ad fatietatem eorum qui justitiam esuriunt, præparatur. Quia ergo Gentilis populus in electis suis ubique per mundum sparsus est, & ex eis virtutibus quas agit, omnes qui intelligunt, odore bonæ opinionis replet, dicatur rectè: *Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni.* Sed quia easdem virtutes ex semetipso non habet, adjungat: *Cui benedixit Dominus Deus.* Et quoniam idem electorum populus per quosdam etiam in contemplationem surgit, per quosdam verò in activæ vitæ solummodo opera pinguescit, rectè illic additur: *Det tibi Deus de rore cali, & de pinguedine terræ.* Ros enim desuper & subtiliter cadit. Et toties de rore cæli accipimus, quoties per infusionem contemplationis intimæ de supernis aliquid tenuiter videmus. Cum verò bona opera etiam per corpus agimus, de terræ pinguedine ditamur. Quid est autem, quòd Esaü tardè ad patrem redit, nisi quòd Judaicus populus ad placandum Dominum serò revertetur? Cui & hoc in benedictione dicitur: *Tempusque erit cum solvatur jugum de collo tuo.* Quia à servitute peccati Judaicus populus in fine liberabitur, sicut scriptum est: *Donec plenitudo gentium introiret, & sic omnis Israel salvus fiet.* Quem non parvulorum ipsa Evangelica historia in miraculi operatione reficiat, quòd hydrias vacuas Dominus aquâ impleri præcepit, eandemque aquam protinus in vinum vertit? Sed cum hæc vigilantiores ingenio audiunt, & sacræ historiæ credendo venerantur, & quid interiorius innuat requirunt. Qui enim mutare aquam in vinum potuit, etiam vacuas hydrias valuit vino statim replere. Sed implere hydrias aquâ jubet, quia prius per sacræ lectionis historiæ corda nostra replenda sunt. Et aquam nobis in vinum vertit, quando ipsa historia per allegoriæ mysteriū in spiritalem nobis intelligentiâ commutatur. Rota ergo quasi per terram trahitur; quia parvulis humili sermone concordat, & tamè magnis spiritalia infundens, quasi circulū in altum levat: & inde sursum erigitur, unde terram tangere paulò antè videbatur. Quia verò undique ædificat, quasi per circulū rota currit. Unde & in lege scriptum est: *Facies candelabrum ductile de auro mundissimo, hastilo ejus & calamos & scyphos & sphaerulas ac lilia ex ipso procedentia.* Quis in candelabro, nisi Redemptor humani generis designatur? Qui in natura humanitatis infullit *lumen divinitatis, ut mundi candelabrum fieret, quatenus in ejus lumine omnis peccator in quibus jaceret tenebris videret. Qui pro eo quòd naturam nostram sine culpa suscepit, candelabrum tabernaculi ex auro purissimo fieri jubetur. Ductile autem feriendo producit, quia & Redemptor noster qui ex conceptione & nativitate perfectus Deus & homo extitit, passionum *ictus pertulit, & sic ad resurrectionis gloriam pervenit. Ex auro ergo mundissimo ductile candelabrum fuit; quia & peccatum non habuit, & tamen ejus corpus per passionis contumelias ad immortalitatem profecit. Nam juxta virtutes animæ quòd percussionebus potuisset proficere, omnino non habuit. In membris autem suis, quæ nos tundimur & afficimur ut ejus corpus esse mereamur, ipse proficit. De ejus autem corpore scriptum est: *Ex quo totum corpus per nexum & conjunctiones subministratum & constructum crevit in augmentum Dei.* Corpus quippe illius nos omnes sumus. Per nexum verò & conjunctiones corpus ligatur; quia dum capiti pectus, dum pectori brachia, dum brachiis manus, digiti manibus sunt

E E e

Genes. 27.
Pas. in Gen.
c. 59.

Psal. 35.

Psal. 17.

Gen. 27. e
Luc. 17. c
Matt. 13. fExod. 25.
Pas. in
Exod. c. 37.

*al. lumine

*al. dolores,

Coloss. 2. d.

conjuncti, ac membra cetera membris inhaerent, corpus omne perficitur, sicut sancti Apostoli, quia Redemptori nostro propinqui steterunt, quasi pectus capiti adhaerit. Quos quia Martyres sunt secuti, quasi conjuncta brachia pectori fuerunt. Quibus dum pastores & doctores subjuncti sunt per bona opera, manus brachiis inhaerent. Hoc verò omne corpus Redemptoris nostri quotidie per nexus & conjunctiones subministratum est in caelo: quia cum ad eum illuc electae animae ducuntur, ei sua membra colligantur. De quo bene dicitur: *Subministratum & constructum crescit in augmentum Dei*: quia Deus omnipotens redemptor noster, qui in se quo proficiat non habet, adhuc per membra sua quotidie augmentum habet. Unde rursum scriptum est: *Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi*. Haec verò ejusdem candelabri ipsa Ecclesia debet intelligi, quae corpus ejus est, quia inter tot adversa libera stat. Calami autem qui de hastili procedunt, praedicatores sunt, qui dulcem sonum in mundo ediderunt, videlicet canticum novum. Scyphi autem vino repleti solent. Quid ergo ora doctorum, nisi scyphi sunt, qui vino scientiae ebriant, ut oblectamenta mundi quae amavimus, obliviscamur? Sphaerula autem quid est aliud, nisi volubilitas praedicationis? Sphaera enim ex omni parte voluitur. Et praedicationis, quae nec adversitate retineri potest, nec prosperitatibus elevatur, sphaera est: quia est & inter adversa fortis, & inter prospera humilis, nec timoris habet angulum, nec elationis. In cursu ergo suo figi non valet; quia per cuncta se volubilitate trahit. Ut autem hoc, quod exempli causa protulimus, exequamur, bene post calamos, scyphos & sphaerulas, in candelabro lilia describuntur: quia post eam quam diximus, praedicationis gratiam atque volubilitatem, illa virens patria sequitur, quae animabus sanctis, id est, floribus vernat aeternis. Sphaerulae ergo ad laborem pertinent, lilia ad retributionem. Itaque sicut apud Moysen sphaerula, doctrina praedicationis accipitur: ita hic per rotam ipsa sacra scriptura signatur. Propheta igitur dum sancta animalia videret, adjunxit: *Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram*. Qua in re querendum est, cum inferius rotae describuntur, cur una rota prius apparuisse dicitur, nisi quia antiquo populo vetus solummodo Testamentum datum est, quod ad erudiendam mentem illius quasi rota volueretur? Bene autem rota eadem super terram apparuisse dicitur. Peccanti enim homini dictum est: *Terra es, & in terram ibis*. Rota ergo super terram apparuit: quia Deus omnipotens legem super corda peccantium dedit. Sed quia haec pennata animalia sanctos, ut ante diximus, Evangelistas designant, quo modo prius animalia, & postmodum rota una aspiciuntur, cum ante Testamentum vetus fuerit, & postmodum sancti Evangelistae secuti sint? Sed intelligere in his possumus, quod illi prius a Propheta visi sunt, qui merito transcendunt. Nam quantum sanctum Evangelium Testamentum vetus praecellit, tantum & praedicatores ejus in descriptione prophetica proferri debuerunt. Quamvis sit adhuc aliud, quod in hac descriptione considerari debeat: quia prophetiae spiritus sic intra semetipsum anteriora & posteriora simul colligit, ut haec simul Prophetae lingua proferre non possit. Sed ampla quae videt, de praeteritis sermonibus emanat, & nunc ultima post prima, nunc vero prima post ultima loquitur. Unde Ezechiel propheta sub figura sanctae universalis Ecclesiae, & Evangelistarum gloriam per quatuor animalium similitudinem videt, & tamen repente illa subjungit, quae anterioribus temporibus gesta sunt; ut patenter indicet simul se vidisse, quod carnis lingua non sufficeret simul dicere. Quia vero per quatuor animalia etiam perfectos omnes significari diximus, con-

A siderandum quoque est, quosdam sanctorum & ante legem fuisse, qui naturali lege districtè viverent, & omnipotenti Domino placerent. Post animalia ergo rota describitur; quia electorum multi apud omnipotentem Dominum perfecti & ante legem fuerunt. Sin vero animalia solos, ut diximus, Evangelistas debemus accipere, est adhuc aliud quod considerare debeamus. Videbat enim * in spiritu Propheta, quia haec ipsa verba, quae obscuritatis obvolvata proferebat, non Judaico populo, sed Gentibus panderentur. Nobis igitur loquens, prius animalia, & post rotam describere debuit: quia nos ad fidem Domino largiente venientes, non per legem Evangelium, sed per sanctum Evangelium legem didicimus. Ubi verò, vel qualis rota apparuerit, adjungit cum dicit: *[Luxia animalia habens quatuor facies]*. Ubi adhuc subditur: *[Et aspectus rotarum & opus earum quasi visio maris: & una similitudo ipsarum quatuor, & aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rotae]*. Quid est hoc, quod cum una rota diceretur, paulò post adjungitur, *[Quasi si sit rota in medio rotae]*, nisi quod in Testamenti veteris littera Testamentum novum latuit per allegoriam? Unde & rota eadem, quae juxta animalia apparuit, quatuor facies habere describitur; quia scriptura facta per utraque Testamenta in quatuor partibus est distincta. Vetus etenim Testamentum in Lege & Prophetis, novum vero in Evangelii atque Apostolorum actibus & dictis. Scimus autem quia ubi faciem intendimus, ibi quod necesse est videmus. Rota ergo quatuor habet facies: quia prius refecanda mala in populis vidit per Legem, postmodum vidit per Prophetas, subtilius vero per Evangelium, ad extremum autem per Apostolos ea quae in culpis hominum refecarentur, aspexit. Potest quoque intelligi, quod quatuor facies rota habeat, propter hoc quod scriptura sacra per gratiam praedicationis extensa in quatuor mundi partes innotuit. Unde & bene rota eadem una prius juxta animalia apparuisse, & postmodum quatuor facies habuisse describitur: quia nisi Lex Evangelio concordaret, in quatuor mundi partibus non innotesceret. Sequitur: *[Et aspectus rotarum, & opus earum quasi visio maris]*. Rectè sacra eloquia visioni maris similia narrantur, quia in eis magna sunt volumina sententiarum, & cumuli sensuum. Nec immerito mari similibus scriptura sacra dicitur; quia firmantur in ea sententiae locutionis, sacramento baptismatis. Vel certè considerandum est, quia navibus in mare navigamus, cum ad desideratas terras tendimus. Nobis autem quid est in desiderio, nisi illa terra de qua scriptum est: *Portio mea in terra viventium*? Ligna autem, ut dixit, vehitur quae mare transiit. Et scimus, quia sacra scriptura lignum crucis per legem nobis praenunciat, cum dicit: *Maledictus omnis qui pendet in ligno*. Quod de Redemptore nostro Paulus attestatur, dicens: *Factus pro nobis maledictum*. Per Prophetas quoque lignum annunciat, cum dicitur: *Dominus regnabit à ligno*. Et rursum: *Miriamus lignum in panem ejus*. Per Evangelium verò lignum crucis aperte ostenditur, ubi ipsa Domini passio, quae prophetata est, declaratur. Per Apostolos autè haec eadem crux etiam in verbis & operibus tenetur, cum Paulus dicit: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*. Et rursus: *Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi*. Nobis ergo qui ad aeternam patriam tendimus, scriptura sacra per quatuor suas facies mare est. Quae crucem annunciat, quia nos ad terram viventium ligno portat. Nisi autem mari scripturam sacram similem cerneret Propheta, minimè dixisset: *Repleta est terra scientia Domini, sicut aquae maris orientis*. Sequitur: *[Et una similitudo ipsarum quatuor, & aspectus earum & opera, quasi si sit rota in medio rotae]*. Una similitudo ipsarum est quatuor,

Ibid.

Ephes. 4. b

* al. mētes
auditorū,
nisi scyphi
sunt, quae à
sanctis
praedicatoribus
vino scientiae re-
plentur.
Sphaerula.

Gen. 3. a

* sanctus
Propheta.

Psal. 147.

Deut. 21. d

Galat. 3. b

Psal. 95.

Hier. 11. d

Galat. 6. d

Ibid.

Psal. 11. b

quia quod prædicat: lex, hoc etiam Prophetæ quod denunciant Prophetæ; hoc exhibet Evangelium: quod exhibuit Evangelium, hoc prædicaverunt Apostoli per mundum. Una ergo est similitudo ipsarum quatuor; quia divina eloquia est temporibus distincta, sunt tamen sensibus unita. [Et aspectus earum & opera. quasi sicut rota in medio rota.] Rota intra rotam est Testamentum novum, sicut diximus, intra Testamentum vetus: quia quod designavit Testamentum vetus, hoc Testamentum novum exhibuit. Ut enim pauca de multis loquar, quid est quod Adam dormiente Eva producitur, nisi quod moriente Christo Ecclesia formatur? Quid est quod Isaac ad immolandum ducitur, & ligna portat, aræ superimponitur & vivit, nisi quod Redemptor noster ad passionem ductus, lignum sibi crucis ipse portavit? Et sic in sacrificio pro nobis ex humanitate est mortuus, ut tamen immortalis maneret ex divinitate. Quid est, quod homicida post mortem summi Pontificis absolutus, ad terram propriam redit, nisi quod humanum genus quod peccando sibi metipsum mortem intulit, post mortem veri sacerdotis, videlicet Redemptoris nostri, peccatorum suorum vinculis solvitur, & in paradisi possessione reparatur? Quid est, quod in tabernaculo propitiatorium fieri iubetur, super quod duo Cherubim, unum à summitate una, & alterum à summitate alia, ex auro mundissimo ponuntur expandentes alas, & operientes oraculum? Quid est, quod se mutuo respiciunt versis vultibus in propitiatorium, nisi quod utraque Testamenta ita sibi in mediatorem Dei & hominum concordant, ut quod unum designat, hoc alterum exhibeat? Quid enim per propitiatorium, nisi ipse Redemptor humani generis designat? De quo per Paulum dicitur: *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius.* Quid verò per duo Cherubim, quæ plenitudo scientiæ dicuntur, nisi utraque Testamenta signata sunt? Ex quibus unum à summitate una propitiarii, aliud verò à summitate altera stat: quia quod Testamentum vetus de incarnatione nostri Redemptoris cæpit prophetando promittere, hoc Testamentum novum perfectè narrat expletum. Duo autem Cherubim ex auro mundissimo facta sunt; quia utraque Testamenta, pura ac simplici veritate describuntur. Expandunt verò alas, & oraculum operiunt; quia nos qui omnipotentis Dei oraculum sumus, à culpis imminentibus, scripturæ sacræ edificatione protegimur. Cujus dum sententias sollicitè aspiciamus, ab errore ignorantie, ejus alis velamur. Duo ergo Cherubim in se mutuo respiciunt versis vultibus in propitiatorium; quia utraque Testamenta in nullo à se discrepant. Et quasi ad semetipsa vicissim facies tenent; quia quod unum promittit, hoc aliud exhibet, dum inter se positum mediatorem Dei & hominum vident. Facies quippe à semetipsis Cherubim averterent, si quod unum Testamentum promitteret, aliud negaret. Sed dum concorditer de mediatore Dei & hominum loquuntur, ut vicissim se respiciant, in propitiatorium intendunt. Rota ergo in medio rotæ est; quia sicut sæpe jam diximus, quod Testamentum vetus promittit, hoc novum exhibuit: & quod illud occultè annunciat, hoc istud exhibitum apertè clamat. Prophetia ergo Testamenti novi, Testamentum vetus est; & expositio Testamenti veteris, Testamentum novum. Sequitur: [Per quatuor partes earum ibant, & non revertebantur.] Quid alibi divina eloquia, nisi ad corda hominum vadunt? Sed per quatuor partes euntes ibant; quia scriptura sacra per Legem ad corda hominum vadit, signando mysterium. Per Prophetas vadit paulò apertius, prophetando Dominum. Per Evangelium vadit, exhibendo quem Prophetavit. Per Apostolos vadit, prædicando eum quem Pater in nostram redemptionem exhibuit. Habent ergo rotæ facies &

S. Greg. Tom. I.

vias; quia ostendunt sacra eloquia notitiam præceptorum cum exhibitione operum. Et per quatuor partes vadunt; quia distinctis, ut prædicimus, temporibus loquuntur: vel certè quia in cunctis mundi regionibus incarnatum Dominum prædicant. De quibus apertè mox subditur: [Et non revertebantur, cum ambularent.] Hæc superius de animalibus dicta sunt, sed non eadem intelligi de rotis, quæ de animalibus, possunt. Rotis quippe signari Testamenta diximus. Et Testamentum vetus ambulavit quidem; quia per prædicationem ad mentes hominum venit: sed post semetipsum reversum est, quia juxta litteram, in præceptis suis & sacrificiis usque ad finem fervari non potuit. Non enim sine immutatione permansit, cum in eo spiritalis intelligentia defuit. Sed cum Redemptor noster in mundum venit, hoc spiritaliter fecit intelligi, quod carnaliter invenit teneri. Itaque dum spiritaliter littera ejus intelligitur, omnis in eo illa carnalis exhibitio vivificatur. Testamentum verò novum etiam per Testamenti veteris paginas testamentum æternum appellatum est; quia intellectus illius numquam mutatur. Bene ergo dicitur, quod rotæ euntes ibant, & non revertebantur cum ambularent; quia novum Testamentum non rescinditur, dum vetus jam spiritaliter intelligitur. Post se non redeunt; quia usque ad finem mundi immutabilia persistunt. Ambulant ergo, sed non revertuntur; quia sic spiritaliter ad cor nostrum veniunt, ut eorum præcepta vel studia ulterius non mutentur. Sequitur: [Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus.] Quid est, quod in scripturæ sacræ eloquiis tria hæc inesse narrantur, ut staturam, altitudinem, & horribilem aspectum, id est, terribilem habere memorentur? Quærendum nobis magno opere est, quæ divina scripturæ statura, quæ altitudo, quis horribilis aspectus dicitur. Sciendum ergo est, quia stare, ad vitam congruit bene operantis. Unde per Paulum dicitur: *Qui stat, videat ne cadat.* Qui etiam discipulis dicit: *Sic stete in Domino, charissimi.* philipp. 4. Et Prophetæ, qui se vita ac moribus ante Dominum stare videbat, ait: *Vixit Dominus, in cuius conspectu* 4. Reg. 3. *sto.* Altitudo verò est, cælestis regni promissio. Ad quam tunc pertingitur, quando jam mortalis vitæ omnis corruptio subjugatur. Horribilis verò aspectus, est terror gehennæ, quæ sine fine reprobos cruciat, & semper in cruciatu conservat. Statura ergo in rectitudine prædicationis est: altitudo in celsitudine supernæ promissionis: horribilis verò aspectus in minis atque terroribus supplicij sequentis. Scriptura igitur sacra staturam habet; quia mores ad standum dirigit, ut auditorum mentes ad terrenam concupiscentiam non curventur. Altitudinem habet; quia in cælesti patria æternæ vitæ gaudia promittit. Horribilem quoque aspectum habet; quia omnibus reprobis gehennæ supplicia minatur. Ostendit igitur staturam suam in edificatione morum: ostendit altitudinem in promissione præmiorum: ostendit horribilem aspectum in terroribus suppliciorum. Recta est enim in præceptis, alta in promissionibus, horribilis in minis. Habet staturam, cum per Prophetam, dicit: *Quiescite agere perverse, discite benefacere, quarite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam.* Et rursum: *Frangite esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum: & domesticos seminis tui ne despexeris.* Habet altitudinem, cum per eundem Prophetam dicit: *Non erit tibi sol amplius ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te; sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.* Habet horribilem aspectum, cum infernum describens, dicit: *Dies ultionis Domini, annus retributionis iudicii Sion: & convertentur torrentes ejus in picem, & fumus ejus in sulphur: & erit*

E E e ij

terra eius in pice ardentem: nocte & die non extinguetur in sempiternum. Quam beatus quoque Job describit, dicens: Terram tenebrosam & opertam moris caligine, terram miserie & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans. Habet staturam, cum per eam Dominus propitius pollicetur, dicens: Sicut cali novi & terra nova, que ego stare facio coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum & nomen vestrum. Illi enim veraciter coram Domino stant, qui vitam suam in pravitate non dissipant. Habet altitudinem, cum statim subdit: Et erit mensis ex mense, & sabbatum ex sabbato, & venit omnis caro ut adoret coram facie mea, dicit Dominus. Quid est mensis, nisi perfectio dierum? Et quid est sabbatum, nisi requies, in qua fieri opus servile non liceat? Mensis ergo ex mense est; quia qui hic perfecte vivunt, illuc ad perfectionem glorie perducuntur. Sabbatum vero ex sabbato est, quia qui hic cessant a perverso opere, illic quiescunt in celesti retributione. Habet etiam horribilem aspectum, cum protinus adjungit: Et egredientur & videbunt cadavera virorum, qui pravaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Quid enim horribilius dici, quid cogitari potest, quam damnationis vulnera suscipere, & dolores vulnerum nunquam finire? De hoc horribili aspectu rotarum bene per Sophoniam dicitur, cum supervenire duris mentibus dies iudicij denuntiatur: Iuxta est dies Domini magnus, iuxta & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies ira dies illa, dies inbulationis & angustie, dies calamitatis & miserie, dies tenebrarum & caliginis, dies nebula & turbis, dies rubra & clangoris. Sed quia exterioris rotæ dicta posuimus, restat nunc ut interioris quoque staturam, altitudinem, & horribilem aspectum profere debeamus. Habet quippe rota interior staturam suam, cum per sanctum Evangelium ad terrena desideria incurvare nos prohibet, Redemptoris nostri vocibus dicens: Attendite ut non graventur corda vestra in crapula & ebrietate, aut in curis hujus vite. Habet altitudinem, cum de eodem Redemptore promittit, dicens: Quotquot autem crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Quid enim hac potestate altius, quid hac altitudine sublimius dici potest, in qua creatus quisque efficitur filius creatoris? Habet horribilem aspectum, cum de reprobis loquitur, dicens: Ibunt hi in supplicium æternum. Habet staturam, cum Veritas discipulos admonet, dicens: Vendite qua possidetis, & date elemosinam. Facite vobis sacculos non veterascentes. Habet promissionis altitudinem, cum dicit: Veniens ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham & Isaac & Jacob in regno calorum. Habet horribilem aspectum, cum subdit: Filij autem regni ejicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium. Quibus rursus voce Veritatis dicitur: Vos in peccatis vestris moriemini. Habet staturam, cum primi pastoris vocibus dicit: Ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem. Habet altitudinem, cum pauld post dicit: Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini & salvatoris nostri Iesu Christi. Qui rursus bonis pastoribus pollicetur, dicens: Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorie coronam. Habet horribilem aspectum, cum dicit: Advenies autem dies Domini ut fur, in qua cali magno impetu transierit, elementa vero calore solventur. Cum hæc igitur omnia conversationibus & pietatibus, expectantes & properantes in adventum diei Domini, per quem cali ardentes solventur, elementa vero ignis ardore tabescent? Habet staturam, cum per Paulum nos ad terrenis desiderijs erigit, dicens: Mortificate membra vestra que sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, que est idolorum servitium. Habet altitudinem, cum promittit, dicens: Vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparbitis cum ipso in gloria. Habet horribilem aspectum, cum minatur, dicens: In revelatione Domini nostri Iesu Christi de celo, cum angelis virtutis ejus in flamma ignis, dantis vindictam his qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi: qui penas dabunt in interitum æternas a facie Domini, & à gloria virtutis ejus. Habet staturam, cum nos admonet, dicens: Videte, ne quis alicui malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est, sectamini in invicem & in omnes. Habet altitudinem, cum promittit, dicens: Si commorimur, & convivemus: si sustinemus, & conregnabimus. Et rursum: Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis. Habet horribilem aspectum, cum minatur, dicens: Terribilis quidem expectatio iudicij, & ignis amulatio, qua consumptura est adversarios. Qui rursus ait: Horrendum est incidere in manus Dei viventis. Quæ omnia brevi quoque sententia stringit, dicens: Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, que sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum. Lata quippe est charitas, quia & inimicorum dilectionem capit, & per eam charitatem qua nos Deus omnipotens latè diligit, etiam longanimitè portat. Hoc ergo nos debemus exhibere proximis, quod indignis nobis à creatore nostro conspicimus exhiberi. Latitudo itaque & longitudo ad staturam pertinent; quia per amorem mores dilatat, ut fraterna mala charitas longanimitè portet. Sublimitas autem est æternorum illa remuneratio præmiorum, de cujus immanentate dicitur: Quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, que preparavit Deus diligentiibus se. Habet ergo in sublimitate altitudinem, quia æterna sanctorum gaudia nulla nunc prevalent cogitatione penetrari. Profundum quoque est illa inestimabilis damnatio suppliciorum, quæ eos quos susceperit, in ima demergit. In quibus sacra eloquia horribilem aspectum habent, quia inestimabilem terrorem audientibus incutiant, cum supplicia inferni loquuntur. Bene ergo dicitur: [Statura quoque erat rotis, & altitudo, & horribilis aspectus:] quia scriptura sacra in utroque Testamento & admonendo recta est, & promittendo alta, & minando terribilis. Hæc nos fratres charissimi, hodierna die largiente Domino dixisse sufficiat, ut ad differenda ea quæ subjuncta sunt, otio reparati redeamus, in auctore omnium Deo & Domino nostro Iesu Christo confidentes: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA VII.

Et totum corpus oculis plenum in circuitu ipsorum quatuor. Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rota juxta ea: & cum elevarètur animalia de terra, elevabantur simul & rota. Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rota pariter levabantur, sequentes eum. Spiritus enim vita erat in rotis. Cum euntibus ibat, & cum stantibus stabant: & cum elevatis à terra pariter elevabatur & rota, sequentes ea; quia spiritus vite erat in rotis. Et similitudo super caput animalium firmamenti.

quasi a spectus crystalli horribilis, extenti
super capita eorum desuper. Sub firmamento
autem penna eorum recta alterius ad alte-
rum. Unumquodque duabus alis velabat cor-
pus suum, & alterum similiter velabatur.

Sicut nostis, fratres charissimi, consuetudo prophetae est nunc ista, nunc illa conspiciere, & ab aliis in aliud subito verba derivare: sicut Psalmista cum de Domino loqueretur, dixit: *Deus iudex iustus, fortis & patiens, nunquid irascitur per singulos dies? Nisi convertamini, gladium suum vibravit, arcum suum tetendit, & paravit illum: & in ipso paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. Repente subiungit: Concepti dolorem, & peperit iniquitatem: lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit. Ecce cum Domini narraret iustitiam, quasi non mutata voce, repente peccatoris intulit culpam. Quod unum me exempli causa dixisse sufficiat: quia quisquis in Prophetis usumlectionis habet, quam crebro ista faciant non ignorat. Unde nunc Ezechiel propheta cum de rotis loqueretur, adjunxit: [*Et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsorum quatuor.*] Qui enim non ipsarum, sed ipsorum dixit, profecto indicat, quia repente sermo ejus à rotis ad animalia rediit. Per quae nimirum perfecti quique, ut praedictum est, designantur. Corpora itaque animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspicienda est, bona desiderabiliter providens, mala solerter cavens. Et hoc est laboriosius, quia sanctorum mens vehementer invigilat, ne se ante eorum oculos mala sub bonorum specie abscondant. Circumspicienda ergo est vita sanctorum, ne sic sit libera, ut superba sit: quia saepe superbia excedit in verbis, & videri appetit libertas puritatis. Ne sic sit humilis, ut formidolosa: quia aliquando timor restringit animum, & loqui quae recta sunt, non praesumat, sed tamen in ipsa timida cogitatione humilitatem esse se simulat. Ne sic sit parca, ut tenax sit: quia plerumque tenacia, parsimonia appetit aestimari, ut iuste ac necessarè videatur tenere, quidquid egerit proximo misericorditer non vult impendere. Ne sic sit misericors, ut effusa sit: quia nunquam effusionem esse misericordiam putat. Aliud enim est pietatis studio necessaria proximis dare, atque aliud ea quae possidentur, sine mercedis intentione dispergere. Quidquid ergo agitur, in radice intentionis pensandum est, quo merito apud iudicium creatoris habeatur. Unde & idem creator dicit: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Oculum videlicet intentionem, corpus verò actionem nominans. Quia si nostra intentio apud Deum simplex fuerit, in ejus iudicio nostra actio tenebrosa non erit. Igitur quia sancti viri solerter invigilant, ut se undique aspiciant, & ubique custodiant, ne aut mala propter ea ipsa appetant, aut haec eadem sub specie bonorum agant, scilicet ne se eis vitia virtutes esse mentiantur, totum corpus plenum in circuitu oculis habent: quia omnis eorum actio providentiâ sollicitudinis & repletur & circumdatur. Hinc est quòd Paulus Apostolus dum cuidam poenitenti de perpetrato facinore Corinthios prospiceret voluisse misereri, ait: *Si cui aliquid donastis, & ego. Nam & ego quod donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus. Si enim parcendum erat, cur se humilitate tanta voluntati discipulorum magister egregius sociat, ut neque ipse à discipulis, neque ab eo discipuli in compassionis causa divisi viderentur: nisi quia sollicito providentiâ oculo attendit, quòd plerumque dum alter donat, alter irascitur: Et quale est jam misericordiae sacrificium, quod cum discordia proximi of-***

feritur? Unde rectè ait: *Ut non circumveniamur à satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus.* Quia videlicet inde in alterius corde rixae malum solet immittere, unde alterum conspiciet pietatis negotium fecisse. Imperfectum enim bonum est, quod sic agitur, ut ne quid ei ex alio latere mali subrepat, non attendatur; nisi fortè hoc quod sine cuiuspiam scandalo fieri non potest, culpa sit non fecisse. Hoc verò ideo dicimus, ut notum vestrae dilectioni faciamus, quia in nostro bono opere aliquando cavendum est scandalum proximi, aliquando verò pro nihilo contemnendum. Quod in ipso nostro auctore didicimus, qui dum tributum Petro inquisito peteretur, prius paradigma proposuit, per quod se nihil debere respondit, dicens: *Reges terrae à quibus accipiunt tributum vel censum, à filiis suis, an ab alienis? Cui cum diceretur, Ab alienis, illico respondit: Ergo liberi sunt filii. Sed postquam liberum se esse monstravit, ne fortasse scandalum cuiquam faceret, subdidit: *Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum pisces qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies staterem, illum sumens da ei pro me & te.* Qui rursum cum diceret, quia omne quod in os intrat, non coinquinat hominem, tunc accedentes discipuli dixerunt ei: *Scis quia Pharisei, audito hoc verbo, scandalizati sunt? At ille respondens, ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus caelestis, eradicabitur. Sinite illos: caci sunt, & duces caecorum.* Ecce magistra veritas ne in quorundam cordibus scandalum gigneretur, quod non debuit tributum dedit: & rursum quia generari scandalum in quorundam cordibus contra veritatem vidit, in suo eos scandalo remanere permisit. Ex qua re nobis considerandum est, quia in quantum sine peccato possumus, vitare proximorum scandalum debemus. Si autem de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur. Corpora ergo animalium plena sunt oculis, cum se hinc inde cautè circumspiciunt. Sed sciendum nobis est, quia saepe dum aliis rebus intendimus, fit ut alias negligamus; & ubi negligimus, ibi proculdubio oculum non habemus. Nam Phariseus ille, qui ascenderat in templum orare, testante Evangelio, quid dixit, agnovimus. Ait enim: *Deus gratias ago tibi.* Rectè autem gratias Deo agebat, à quo acceperat bona quae fecerat. Qui etiam subiungit: *Quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus: jejuno bis in sabbato, decimas de omnibus quae possideo.* Ecce ad exhibendam abstinentiam, ad impendendam misericordiam, ad referendas Deo gratias oculum Phariseus habuerat, sed ad humilitatis custodiam oculum non habebat. Et quid prodest, quòd contra hostium insidias pene tota civitas cautè custoditur, si unum foramen apertum relinquitur, unde ab hostibus intretur? Quid ergo prodest custodia quae pene ubique circumponitur, quando inimicis tota civitas per neglectum loci unius aperitur? Phariseus autem qui jejunium exhibuit, decimas dedit, Deo gratias retulit, quasi pene per circuitum in suae civitatis custodia vigilavit. Sed quia unum in se foramen superbiae non attendit, ibi hostem pertulit, ubi per negligentiam oculum clausit. Quia ergo sanctorum mentes undique se circumspicientes invigilant, atque in omni suo opere pavoris & sollicitudinis oculum circumducunt, ne aut prava agant, aut recta quae praecipita sunt, non agant: aut bonis actibus expletis, in suis cogitationibus intumescant; & tantò gravius offendant, quantò iusti videntur foris, & occultius peccant; rectè dicitur: [*Totum corpus eorum plenum oculis in circuitu.*] Sciendum quoque, quòd in translatione veteri non habetur: [*Totum corpus eorum plenum oculis in circuitu.*] sed dicitur: *Dorsum eorum plena oculis.* Quae videlicet sententia ab adificationis id-*

relectu non discrepat. Ea enim quæ sunt in facie, sæpe etiam peccatores homines custodire solent. Iusti autem viri, quia se & in eis custodiunt quæ in promptu & in facie non videntur, in dorsis oculis habere referuntur. Qui ergo & ea quæ in occultis sunt discutiunt, atque ab ipsis se custodiunt quæ latent, profectò oculos in dorsis habent. Quod tamen intelligi & aliter potest, quia ea quæ sunt ante faciem nostram videmus, dorsa autem nostra alius in nobis videt, & nos videre non possumus. Quia autem sancti viri solemter se aspiciunt in quibus ab aliis judicari possunt, & districtè se vident, sicut sæpe districtè ab aliis videntur, qui in se nec ea quæ latere poterant ignorant, lumen in dorso portant. Sequitur: [*Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter & rota juxta ea: & cum elearentur animalia de terra, elevabantur simul & rota.*] Ambulant animalia, cum sancti viri in scriptura sacra intelligunt quemadmodum moraliter vivant. Elevantur verò à terra animalia, cum sancti viri se in contemplatione suspendunt. Et quia unusquisque sanctorum quando ipse in scriptura sacra profecerit, tantò hæc eadem scriptura sacra proficit apud ipsum, rectè dicitur: [*Cum ambularent animalia, ambulabant pariter & rota: & cum elearentur animalia de terra, elevabantur simul & rota;*] quia divina eloquia cum legente crescunt: nam tantò illa quisque altius intelligit, tantò in eis altius intendit. Unde nec elevantur rotæ, si non elevantur animalia; quia nisi legentium mentes ad alta profecerint, divina dicta, velut in imis, non intellecta jacent. Cum enim legenti cuilibet sermo scripturæ factæ, si tepidus videtur sensus divini eloquij, ejus mentem non excitat, & in cogitatione sua nullo intellectus lumine emicat, rota & otiosa & in terra est, quia animal non elevatur à terra. At verò si animal ambulet, id est, bene vivendi ordinem querat, & per gressum cordis inveniat quemadmodum gressum boni operis ponat, ambulant pariter & rotæ; quia tantum in sacro eloquio profectum invenis, quantum apud illud ipse profeceris. Si verò pennatum animal sese in contemplatione tetenderit, rotæ protinus à terra sublevantur; quia terrena non esse intelligis, quæ priùs in sacro eloquio juxta terrenum morem dicta credidisti. Fitque ut scripturæ factæ verba esse cælestia sentias, si accensus per contemplationis gratiam temetipsum ad cælestia suspendas. Et mira atque ineffabilis sacri eloquij virtus agnoscitur, cum superno amore legentis animus penetratur. Quia ergo animal ad alta se sublevat, rota volat. Sequitur: [*Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rota pariter levabantur, sequentes eum.*] Quò enim spiritus legentis tendit, illuc & divina eloquia levantur: quia si in eis altum quid videndo & sentiendo quaeris, hæc eadem sacra eloquia tecum crescunt, tecum in altiora ascendant. Bene autem de eisdem rotis dicitur: [*Sequentes eum.*] Legentis enim spiritus, si quid in eis scire morale aut historicum quaerit, sensus hunc moralis historiarum sequitur. Si quid typicum, mox figurata locutio agnoscitur. Si quid contemplativum, statim rotæ quasi pennas accipiunt, & in aëre suspenduntur; quia in verbis sacri eloquij intelligentia cælestis aperitur. [*Quocumque ergo ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rota pariter levabantur, sequentes eum.*] Rotæ enim spiritum sequuntur, quia verba sacri eloquij, ut sæpe jam dictum est, juxta sensum legentium per intellectum crescunt. In una enim eademque scripturæ sententia, alius solà historiã pacitur, alius typicã, alius verò intelligentiam per typum contemplativam quaerit. Et fit plerumque, ut, sicut dictum est, in una eademque sententia cuncta simul tria valeant inveniri. Moyses enim cum de ardenti rubo vocatus fuisset, accessit propius ut videret visum, & ecce rubus ardebat, & non consu-

Exod. 3. a
Pnt. in
Exod. c. 5.

mebatur. Magnum est hoc miraculum. Si solam in eo historiam requiras, est unde legentis nutriatur animus, ut videas quòd in ligno ignis ardeat, & non consumatur. At verò si typicam intelligentiam quaeras, quid flamma, nisi legem, de qua scriptum est: *In dextera ejus ignea lex?* & quid rubus ille, nisi Judaicum populum designavit, peccatorum suorum spinis oblitum? Sed rubus ardens consumi non potuit, quia Judaicus populus & ignem quidem legis accepit, & tamen peccatorum suorum spinas non deseruit, nec ejus vitia divini sermonis flamma concremavit. Fortasse in hoc factò alius majora per typum contemplari desiderat. Hujus quia sensus excrevit, elevantur pariter & rotæ. Inter homines enim perfectus homo factus est unicus Dei Filius, qui sua peccata non habuit, sed spinas nostræ nequitiae suscepit, atque usque ad passionem pro nobis se humiliare dignatus est, & in semetipso ignem tribulationis nostræ suscipere. Sed arsit, & non arsit: quia & ex humanitate est mortuus, & tamen immortalis ex divinitate permansit. Suscepit à nobis unde sacrificium fieret pro nobis, & tamen impassibilis atque incommutabilis permansit in propriis, ut nos commutaret à nostris. Alius fortasse in historia moralitatem, atque alius per allegoriam intelligentiam, contemplationem requirit. Patet eunctis juxta historiam, hoc quod in Lege scriptum est, ut turtur quæ pro peccato offertur, retorqueatur caput ejus ad pennulas, ita ut collo inhaereat, & non penitus obrumpatur. In quibus verbis dubius legentibus sensus historicus non est. Sed si hæc intelligere moraliter requiras, agitur rota, dum ad moralem intelligentiam ducitur sacri verbi sententia. Nos enim ipsi in omnipotentis Dei sacrificium esse turtur debemus, ita ut caput nostrum retorqueatur ad pennulas, id est, animus ad virtutes. Non enim immeritò per caput mentem intelligimus; quia sicut caput corpus, ita mens actiones regit. Sed caput ad pennulas retorqueri præcipitur, ut ea quæ dicis facias, & os ad opera jungas. Nec ita caput abscindendum est, ut à corpore dividatur, sed ex parte decisum, corpori suo jubetur inherere: quia videlicet mens nostra à carnali delectatione incidenda est, sed à carnis cura necessaria incidenda non est. Hinc enim scriptum est: *Carnis curam ne feceritis in desideris.* Quæ ergo in desideris fieri prohibetur, proculdubio in necessitate conceditur. Caput ergo turturis ex parte abscissum est, & ex parte inheret; ut, sicut dictum est, & à voluptate carnis mens nostra incisa sit, & tamen à necessitate non sit abscissa. Quid, si hoc sacrificij genus sub typica Redemptoris nostri intelligentia alius ad contemplationem requirat? Ascendat ergo ad fortiora animus, eleventur animalia, ut eleventur pariter & rotæ. Quis enim caput nostrum est, nisi Redemptor generis humani? De quo scriptum est: *Ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Quem cum Judæi persequerentur, nomen ejus delere de terra conati sunt. Cumque eum crucifixum & sepulchrum viderent, hunc se ab amore omnium divisisse crederunt. Sed caput turturis & incisum est, & tamen à suo corpore divisum non est; quia ex eo quòd pro nobis mortem pertulit, omnes nos sibi veriùs in ipsa sua morte conjunxit: & per hoc quòd se nostris oculis visibiliter subtraxit, nostris mentibus invisibiliter radicavit. Caput ergo turturis incisum inhaereat corpori, quia pro nobis quidem Redemptor noster passus est, sed à nobis separatus per passionem non est. Quia igitur dicta sacri eloquij cum legentium spiritu excreverunt, rectè nunc dicitur: [*Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu & rota pariter levabantur, sequentes eum.*] Et subditur: [*Spiritus enim vitæ erat in rotis.*] In rotis enim spiritus vitæ est, quia per sacra eloquia dono spiritus vivificamur, ut mortifera à nobis opera re-

Deut. 33. b

Aug. ser. 86.
Euseb. ser.
Spir. 4.

Levit. 1.

Ex. 1. b

Pat. in

Lev. c. 3.

Rom. 13. d

Ephes. 1. d

pellamus. Potest etiam intelligi, quia spiritus vadi-
dit, cum legentis animum diversis modis & ordi-
nibus tangit Deus, quando hunc per verba sacri elo-
quij modò in zelo excitans, ad ultionem erigit, mo-
dò ad patientiam mitigat, modò in prædicationem
instruit, modò ad pœnitentiæ lamenta compungit.
Sed curramus breviter per hæc eadem verba quæ di-
ximus, & videamus quo modo sequuntur rotæ spi-
ritum, qui vitæ spiritus dicitur, & rotis inesse per-
hibetur. Certe si legentis animum spiritus vitæ in
zeli fervore tetigerit, protinus in sacris eloquiis vi-
det, quòd Moyses ad castra rediens, & populum
per idola peccasse cognoscens, hunc per fervorem
spiritus gladii stravit. Quòd Phinees, persequendo
luxuriam, iram Domini gladio placavit. Quòd Petrus
sibimet mentientes, verbo percussit & occidit.
Quòd Paulus negligentibus discipulis virgâ mina-
tur. Si vitæ spiritus legentis animum ad servandam
patientiam tangit, statim sequuntur & rotæ: quia in
sacris eloquiis invenit, quòd Moyses & Aaron cum
loquentes recta, persecutionem populi passi sunt,
ad tabernaculum cucurrerunt, pro ipso populo exo-
rantes quem fugiebant. Sancta autem eorum mens
& tumorem superbientium pertulit, & tamen con-
tra eos ad odium non erupit. Patientia enim vera
est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare,
& odisse, non est virtus mansuetudinis, sed vela-
mentum furoris. In eisdem quoque eloquiis invenit,
quòd Samuel de principatu culmine dejectus,
orasse se etiam pro deicientibus confiteretur. Quòd
nemo sanctorum ad cælestem gloriam, nisi patientiam
servando pervenit. Quòd ipse auctor & redemptor
generis humani, sputa, colaphos, spineam coronam,
crucem, lanceam pertulit, & tamen pro persequentibus
oravit. Si vitæ spiritus legentis animum ad studium
prædicationis excitat, statim sequuntur & rotæ; quia
in sacris eloquiis invenit, quòd Moyses jubente Domino
contra Ægypti Regem in quantis se prædicationis libera
verbis erexit. Quòd Stephanus Judæis perfidis diceret: Vos
semper Spiritui sancto resististis; nec inter lapides Jesu loqueretur,
cum magna libertate respondit: Obedire oportet
Deo magis, quam hominibus. Quòd Paulus catenarum
vinculis stringitur, sed tamen verbum Dei non est
alligatum. Si vitæ spiritus ad pœnitentiæ lamenta
compungit, sequuntur protinus rotæ, cum scripturæ
sacræ verba David pœnitentiam profecerunt: quòd &
reprehensus à propheta, quia subiectus cælesti Regi
non fuit, subiecto increpanti non erubuit confiteri
quod fecit. Quòd publicanus, qui reatum suæ nequitie
cognovit, etsi injustus ad templum venit, justificatus
à templo rediit. Quòd Petrus negationis maculas
lacrymis lavit. Quòd latro qui in cruce cognovit
culpam, in ipsa jam morte invenit veniam. De quibus
adhuc rotis eadem Prophetæ replicat, atque subjungit:
[Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant: & cum elevatis à
terra pariter elevabantur & rotæ, sequentes ea: quia
spiritus vitæ erat in rotis.] Hæc sicut nobis, fratres
charissimi, ex maxima parte jam dicta sunt, sed
iterata descriptione narrantur. Nec nos itaque pigre
eadem breviter exponendo repetere, quæ spiritus per
Prophetam dignatus est replicando narrare. Hoc enim
solum in his verbis novum additur, quòd dictum est:
[Cum stantibus stabant.] Sunt autem quidam qui usque
ad hoc proficiunt, ut terrena quæ acceperunt, bene
dispensare noverint, misericordie operibus intendant,
oppressis subveniant. Hi videlicet vadunt, in eo quòd
se ad proximi utilitatem tendunt. Cum his ergo rotæ
gradiuntur, quia sacra eloquia dictorum suorum
passus in eorum itinere disponunt. Et sunt alij, qui
in fide quam acceperunt, ita ad tenendum fortes
sunt, ut adversis quibusque resistere valeant, & non
solum minime

ad perversitatem trahantur perfidia; sed etiam perversa
loquentes impugnent, eosque ad rectitudinem pertrahant.
Cum istis stantibus stant etiam rotæ, quia in eis
rectitudinem suam sacri eloquij verba confirmant,
cum in eis audiunt: *Stare, & tenere traditiones quas didicistis.*
Et rursum: *Adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Et sunt alij,
qui omnia terrena despiciunt; nulla quæ prætereunt,
possidere dignantur, & in Dei se, ut prædictum est,
contemplatione suspendunt. Cum his ergo elevatis &
rotæ pariter levantur: quia in quantum quisque ad
alta profecerit, intantum ei & sacra eloquia de
altioribus loquuntur. Vadunt ergo animalia ad
utilitatem proximi, stant ad custodiam sui, levantur
ad contemplationem Dei. Sed & rotæ pariter vadunt,
stant, levantur; quia quæ sita sacra lectio talis
invenitur, qualis & fit ipse, à quo quaritur. Ad
activam enim vitam profecisti: ambulat tecum. Ad
immobilitatem atque constantiam spiritus profecisti:
stat tecum. Ad contemplativam vitam per Dei gratiam
pervenisti: volat tecum. Et rursum subditur: [Quia
spiritus vitæ erat in rotis.] Quòd idcirco secundo
dicitur vitæ spiritus in rotis esse, quia scripturæ
sacræ duo sunt Testamenta, quæ utraque Dei
spiritus scribi voluit, ut nos à morte animæ liberaret.
Vel certè, quia duo sunt præcepta charitatis,
dilectio videlicet Dei, & dilectio proximi, per quæ
utraque nos sacra scripturæ dicta vivificant. Secundo
ergo dicitur, quòd spiritus vitæ erat in rotis: quia
dilectionem Dei & proximi capimus in eloquiis
divinis. Per præcepta enim scripturæ sacræ
revivificimus, qui mortui in culpa jacebamus.
Unde omnipotenti Domino per Psalmistam dicitur:
*In æternum non obliviscar justificationes tuas, quia
in ipsis vivificasti me.* Justificationes enim præcepta
Domini dicuntur, in quibus nos corrigendo
justificat. De quibus Psalmista apertius dicit: *In
tuis justificationibus meditabor: non obliviscar
sermones tuos.* In eis itaque nos vivificat, quia per
hæc nobis spiritualem vitam demonstrat, eamque per
afflatum spiritus nostris mentibus infundit. Quòd
quia quotidie per donum gratiæ in electorum
mentibus agitur, rectè dicitur: [Spiritus vitæ erat
in rotis.] Hæc nobis scriptura in tenebris vitæ
præsentis, facta est lumen itineris. Hinc etenim
Petrus ait: *Cui benefacitis intendentes, quasi lucerna
lucenti in caliginoso loco.* Hinc Psalmista dicit:
*Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, &
lumen semitis meis.* Scimus tamen quia & ipsa
nobis nostra lucerna obscura est, nisi hanc
nostris mentibus veritas illustret. Unde iterum
Psalmista ait: *Quoniam tu illuminas lucernam
meam Domine, Deus meus illumina tenebras
meas.* Quid enim lucerna ardens, nisi lumen
est? Sed lumen creatum nobis non lucet, nisi
illuminetur à lumine non creato. Quia ergo
omnipotens Deus ad salutem nostram sanctorum
Testamentorum dicta & ipse creavit, & ipse
aperuit, spiritus vitæ erat in rotis. Sequitur:
[Et similitudo super capita animalium firmamenti, quasi
aspectus crystalli horribilis, extenti super capita
eorum desuper.] Hæc, largiente Domino, duobus
modis exponemus, ut lectoris judicio quid
eligendum censet relinquamus. Possunt enim
firmamenti nomine, cælestes potestates
intelligi. Quòd firmamentum rectè quasi
aspectus crystalli dicitur: quia videlicet
crystallum forte quidem nimis est, sed ex
aqua solidatur. Et natura angelica, quando
creata est, liberum arbitrium accepit, utrum
vellet in humilitate persistere, & in
omnipotentis Dei conspectu permanere; ad
superbiam laberetur, & à beatitudine
caderet, per similitudinem aqua fuit. Sed
quia cadentibus aliis, sancti angeli in sua
beatitudine perhiterunt, atque hoc acceperunt
in munere, ut jam cadere omnino non possint,
in eis natura sua

Exo. 33. c

Num. 25.

Act. 5. a

1. Cor. 4. d

Num. 10.

1. Reg. 8. b

Exo. 15. d

* al. inter-

ficiunt us-

d. Act. 7. f

Act. 5. e

Philip. 1. c

2. Reg. 12. c.

d. Luc. 18. c

Mat. 26. g

Luc. 23. f

2 Thess. 2. d
1. Pet. 5. cIdem hom.
4. & 8. & 1.2. 4.
Mor. c. 10.

Ps. 118. m

Ibid.

2. Pet. 1. d
Ps. 118.

Psal. 17. e

De pan.
dist. 2. c.citus & l.
27. Moral.
c. 24.Pat. in Gen.
c. 1. & 2.

quia jam dejici mutabiliter non potest, quasi in magnitudinem crystalli durata est. Quod crystallum horribile & extensum super capita animalium dicitur; quia illa potestates angelicæ, quæ omnipotentis Dei conspectui assistunt, nobis adhuc in hac corruptione positæ, terribiles atque pavendæ sunt. Quarum nunc gaudia, quia sensum nostrarum mentium excedunt, super capita animalium esse memorantur. Quis enim in carne corruptibili positus, comprehendere valeat quæ sit illa Angelorum ineffabilis & sine fine lætitia? quæ beatitudo, sine defectu vultum videre creatoris, atque in ejus * delectatione sine immutatione persistere? Potest autem firmamenti nomine, ipse per figuram noster Redemptor intelligi, verus Deus super omnia, & factus inter omnia homo perfectus, in quo nostra natura apud Patrem confirmata est. De quo etiam per *Psalmistam* prophetando dicitur: *Fiat manus tua super virum dextera tua, & super filium hominis quem confirmasti tibi.* Humana etenim natura priusquam à creatore omnium susciperetur, terra erat: nam firmamentum non erat. Peccatori quippe homini dictum est: *Terra es, & in terram ibis.* At postquam assumpta est ab auctore omnium, atque in cælis sublevata, & super Angelos ducta, firmamentum facta est, quæ terra fuit. Sed firmamentum quod aspicitur, cujus habeat similitudinem, subinfertur, cum dicitur: [*Quasi aspectus crystalli horribilis.*] Crystallum, sicut dictum est, ex aqua congelascit, & robustum fit. Scimus verò quanta sit aqua mobilitas. Corpus autem Redemptoris nostri, quia usque ad mortem passionibus subjacuit, aqua simile juxta aliquid fuit: quia nascendo, crescendo, lassescendo, esuriendo, sitiendo, moriendo, usque ad passionem suam per momenta temporum mobiliter decurrit. Cujus cursum Propheta intuens, ait: *Exultavit ut gigas ad currendam viam.* Sed quia per resurrectionis suæ gloriam ex ipsa sua corruptione in incorruptionis virtutem convaluit, quasi crystalli more ex aqua duruit, ut in illo & hæc eadem natura esset, & in ipsa quæ jam fuerat, corruptionis mutabilitas non esset. Aqua ergo in crystallum versa est, quando corruptionis ejus infirmitas per resurrectionem suam ad incorruptionis est firmitatem mutata. Sed notandum, quòd hoc crystallum, horribile, id est pavendum, dicitur. Quis autem nesciat cujus pulchritudinis sit crystallum? Et mirum quo modo in hoc crystallo conveniat pulchritudo cum pavore. Sed omnibus vera scientibus constat, quia Redemptor humani generis cum judex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis. Quem enim mansuetum aspiciunt electi, hunc eundem pavendum atque terribilem conspiciunt reprobi. Sed hunc ideo tunc electi terribilem non videbunt, quia modò terrorem illius considerare non cessant. Studiosè enim considerant, quàm terribilis ad iudicium veniat: culpas antea actas desent, imminentes declinant: pavorem illius quotidie ante oculos mentis ponunt, & * quando tremendus appareat, sine cessatione suspensi sunt, atque quotidie timendo agunt, ne quando venerit pertimescant. Similitudo ergo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis. Et quia ipse pavor ejus, quem in suis cogitationibus tenent, eorum mentes protegit, rectè subjungitur: [*Extenti super capita eorum de super.*] Firmamentum hoc quod in similitudinem crystalli super capita eorum animalium apparet, & horribile & extensum est; quia bonorum mentes unde terret, inde protegit. Si enim pavendus in eorum cordibus non esset, protector & modò à peccatis, & pòst à supplicii non fuisset. Quia autem semper considerant, quis pavor ex iudicio imminet, virtutum pennas in rectitudine conservant. Unde & aptè mox subditur: [*Sub firmamento autem penna eorum rectè alter-*

rius ad alterum.] Tunc pennæ virtutum sub firmamento rectæ sunt, quando bonum quod alter habet, hoc alteri impendit: ut qui terrenam substantiam accipit, indigentis proximi inopiam sublevert: qui doctrinæ gratiâ plenus est, ignorantis proximi tenebras verbo suæ prædicationis illustret: qui temporalis potestate subnixus est, oppressos à violentiis relevert: qui prophetiæ spiritu plenus est, à vita proximi, mala imminencia, bona suadendo, declinet: qui gratiam curationis accipit, intercessionem suam salutis infirmantium piè & humiliter impendat: qui à terrenis actibus liber, soli Deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret. Fit autem meruit, pro qui in terrena substantia nimis occupatur, orationi non quantum debet, invigilet. Et fit plerumque, ut *B* is qui ad exorandum Dominum cunctis mundi oneribus exutus vacat, sustentationem vivendi non habeat. Sed dum dives porrigit alimentum atque vestimentum pauperi, & dum pauper orationem suam animæ divitis impendit, pennæ animalium rectè alterius ad alterum tenduntur. Nam dum ille mihi verbum prædicationis exhibet, & lumine veritatis ex corde meo ignorantia tenebras expellit; dumque illi ego, quia fortasse à mundi hujus potente opprimitur, solatium meæ defensionis imparti, atque hunc de violentis manibus evello, vicissim nobis pennas nostras tendimus, ut nos affectu & ope vicaria, ex bono quod accepimus, tangamus. Unde bene primus pastor admonet, dicens: *Omnium finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus: ante omnia mutuum in vobismet ipsis charitatem continuam habentes; quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hospitalis invicem sine murmurationibus. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.* Quod ergo apud Ezechielem penna, hoc apud Petrum Apostolum accepta gratia dicitur. Et quod ille ait: [*Rectæ pennæ alterius ad alterum;*] hoc Ecclesiæ pastor dicit: *Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes.* Pennæ enim nostræ rectæ jam non sunt, si ad utilitatem nostram solummodo reflectuntur. Sed tunc rectæ fiunt, cum in utilitatem proximi dirigimus quod habemus. Quia enim bona nostra non à nobis sunt, sed ab eo hæc accepimus, à quo factum est ut essemus, tantò ea nobis non debemus retinere privata, quantum ea nobis conspicimus ab auctore nostro ad communem utilitatem data. Unde rectè Petrus Apostolus in exhortatione hujus rei subdit, dicens: *Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Atque adhuc adjicit: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus.* Ac si apertè dicat: Humiliter impendite bonum proximis, quia scitis vobis non à vobis esse quod habetis. Quælibet enim penna virtutis cum ad proximum impartiendo tenditur, recta non erit, si humilitate caruerit. Sequitur: [*Vnumquodque duabus alis velabat corpus suum, & alterum similiter velabatur.*] Quia per corpus actio, per alas verò virtutes signentur, supra jam diximus. Et cum dicat: [*Sub firmamento autem pennæ eorum rectæ alterius ad alterum.*] querendum est qualiter subditur: [*Vnumquodque duabus alis velabat corpus suum.*] Quia in re hoc patenter indicatur, quia & pennas alias ad alterum tendebant, & tamen duabus alis corpus proprium velabant. Quid est hoc, nisi quia sic debemus virtutes quas accepimus, aliis impendere, ut & ea in quibus peccavimus, non desinamus cautè cogitare, & reatum nostrum quotidie per timorem & pœnitentiam plangere? Duas enim alas superiùs, quibus corpus velatur, timorem & pœnitentiam diximus. Sic ergo in charitate crescimus, ut pennas tendamus in proximos; & nunquã desinamus cogitare & plangere nosmetipsos. Pennæ tenduntur juxta, pennæ cooperiant corpora, ut & de bonis actibus

* al. dilectione.

Psalm. 79. d Psalmistam prophetando dicitur: *Fiat manus tua super virum dextera tua, & super filium hominis quem confirmasti tibi.* Humana etenim natura priusquam à creatore omnium susciperetur, terra erat: nam firmamentum non erat. Peccatori quippe homini dictum est: *Terra es, & in terram ibis.* At postquam assumpta est ab auctore omnium, atque in cælis sublevata, & super Angelos ducta, firmamentum facta est, quæ terra fuit. Sed firmamentum quod aspicitur, cujus habeat similitudinem, subinfertur, cum dicitur: [*Quasi aspectus crystalli horribilis.*] Crystallum, sicut dictum est, ex aqua congelascit, & robustum fit. Scimus verò quanta sit aqua mobilitas. Corpus autem Redemptoris nostri, quia usque ad mortem passionibus subjacuit, aqua simile juxta aliquid fuit: quia nascendo, crescendo, lassescendo, esuriendo, sitiendo, moriendo, usque ad passionem suam per momenta temporum mobiliter decurrit. Cujus cursum Propheta intuens, ait: *Exultavit ut gigas ad currendam viam.* Sed quia per resurrectionis suæ gloriam ex ipsa sua corruptione in incorruptionis virtutem convaluit, quasi crystalli more ex aqua duruit, ut in illo & hæc eadem natura esset, & in ipsa quæ jam fuerat, corruptionis mutabilitas non esset. Aqua ergo in crystallum versa est, quando corruptionis ejus infirmitas per resurrectionem suam ad incorruptionis est firmitatem mutata. Sed notandum, quòd hoc crystallum, horribile, id est pavendum, dicitur. Quis autem nesciat cujus pulchritudinis sit crystallum? Et mirum quo modo in hoc crystallo conveniat pulchritudo cum pavore. Sed omnibus vera scientibus constat, quia Redemptor humani generis cum judex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis. Quem enim mansuetum aspiciunt electi, hunc eundem pavendum atque terribilem conspiciunt reprobi. Sed hunc ideo tunc electi terribilem non videbunt, quia modò terrorem illius considerare non cessant. Studiosè enim considerant, quàm terribilis ad iudicium veniat: culpas antea actas desent, imminentes declinant: pavorem illius quotidie ante oculos mentis ponunt, & * quando tremendus appareat, sine cessatione suspensi sunt, atque quotidie timendo agunt, ne quando venerit pertimescant. Similitudo ergo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis. Et quia ipse pavor ejus, quem in suis cogitationibus tenent, eorum mentes protegit, rectè subjungitur: [*Extenti super capita eorum de super.*] Firmamentum hoc quod in similitudinem crystalli super capita eorum animalium apparet, & horribile & extensum est; quia bonorum mentes unde terret, inde protegit. Si enim pavendus in eorum cordibus non esset, protector & modò à peccatis, & pòst à supplicii non fuisset. Quia autem semper considerant, quis pavor ex iudicio imminet, virtutum pennas in rectitudine conservant. Unde & aptè mox subditur: [*Sub firmamento autem penna eorum rectè alter-*

rius ad alterum.] Tunc pennæ virtutum sub firmamento rectæ sunt, quando bonum quod alter habet, hoc alteri impendit: ut qui terrenam substantiam accipit, indigentis proximi inopiam sublevert: qui doctrinæ gratiâ plenus est, ignorantis proximi tenebras verbo suæ prædicationis illustret: qui temporalis potestate subnixus est, oppressos à violentiis relevert: qui prophetiæ spiritu plenus est, à vita proximi, mala imminencia, bona suadendo, declinet: qui gratiam curationis accipit, intercessionem suam salutis infirmantium piè & humiliter impendat: qui à terrenis actibus liber, soli Deo vacare meruit, pro delinquentibus proximis exoret. Fit autem meruit, pro qui in terrena substantia nimis occupatur, orationi non quantum debet, invigilet. Et fit plerumque, ut

Hier. in Is. c. 54.

Psalm. 18.

* al. quàm

1. Pet. 4.6

ibid. 1

ibid.

Lib. 31.

Mor. c. 6.

* al. & alas

actibus præbeamus exempla, & mala quæ egimus, abscondant à iudicio timor & pœnitentia. In translatione autem veteri de his alis dicitur: *Singulis dua conjuncta, & regentes corpora eorum.* In quibus verbis intelligitur, quia & ipsæ erant pennæ, quæ jungebantur alterius ad alterum, & ipsæ quæ eorum corpora cooperiebant. Quod per figuram bene accipitur, quia illæ nos virtutes apud omnipotentem Deum protegunt, quas ex charitate proximis impartimur, atque jungimus. Cum quibus dum concorditer vivimus, mala quæ fecimus, velamus. Possunt ergo etiam per has alas duo præcepta charitatis intelligi, amor scilicet Dei, & proximi. Amādo enim Deum, nostra in nobis mala persequimur, id est, corpus velamus. Diligendo autem proximum, & ei in quo prodesse possumus festinamus, id est, alas ad alterum tendimus. Hoc autem quod subditur, [Et alterum similiter velabatur,] in translatione veteri non habetur. Et quæri potest, cur postquam dictum est: [Unumquodque duabus alis velabat corpus suum,] subjungitur: [Et alterum similiter velabatur.] Translationem autem Septuaginta interpretum, Aquilæ, Theodorionis, & Symmachi sollicitè perscrutantes, nihil ex his verbis invenimus: sed beati Hieronymi scripta relegentes agnovimus, quia hanc sententiam in Hebræa veritate ita positam, non quidem juxta verbum, sed juxta sensum, invenerit. Quæri etenim potest cur postquam dictum est: [Unumquodque velabat corpus suum,] statim subditur: [Et alterum similiter velabatur.] Si enim diceret unum & alterum, loquendi ratio stare. Postquam verò dictum est, unumquodque, cur adjicitur, alterum, cum in unoquoque omnes comprehenduntur? Sed si & perfectorum vitam, & proficientium merita distinguimus, & unumquodque & alterum non irrationabiliter positum videmus. Qui enim & sua desunt, & virtutum pennas ad proximos in exemplum tendunt, proculdubio perfecti sunt. Sunt autem plerique parvulorum, qui eorum lacrymas conspiciunt, & imitantur. Et qui nudi in suis pravitatibus esse potuissent, sanctos vigilantioresque viros considerant: moxque suis pravitatibus irati, accenduntur ut plangant, & inflammantur ad pœnitentiam. Atque ut velare sanctos corpora sua conspiciunt, ita ipsi quoque lacrymarum suarum alis velantur. Sciplos enim magnis increpationibus feriunt, cur qui virtutes non habent, peccata sua minimè deplorant, si adhuc & illi plangere non desinunt, qui jam virtutum pennas per exempla ad proximos tendant. In quibus verbis necesse est, ut nos qui parvuli adhuc sumus, perfectorum semper & virtutes & lacrymas ante mentis nostræ oculos ponamus. Imitemur quæ in illis aspiciamus, ut dum cœperimus per incrementa crescere, possimus ab illo districto examine mala quæ fecimus, velare. In assiduis enim fletibus, in quotidiana nostra pœnitentia habemus sacerdotem in calis, qui interpellat pro nobis. De quo etiam per Joannem dicitur: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud patrem, Jesum Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Ecce exultat animus, cum advocati nostri potentiam audimus. Sed exultationem nostram iterum remordet timor, quia ipse qui nobis advocatus est, dicitur justus. Nos enim causas injustitiæ habemus, justus verò advocatus injustas causas nullo modo suscipit, nec verba dare pro injustitia consentit. Quid ergo agimus, & accusamus. Scriptum est: *Iustus in principio accusator est sui.* Quilibet etenim peccator conversus in fletibus, jam justus esse inchoat, cum cœperit accusare quod fecit. Cur enim justus non sit, qui contra suam injustitiam jam per lacrymas sævit?

S. Greg. Tom. I.

A Justus igitur advocatus noster justos nos defendet in iudicio: quia nosmetipsos & cognoscimus & accusamus injustos. Non ergo in fletibus, non in actibus nostris, sed in advocati nostri allegatione confidamus: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum: Amen.

HOMILIA VIII.

Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei. Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonitus castrorum: cumque starent, dimittebantur pennæ eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant, & submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis saphiri, similitudo throni: & super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri, velut aspectum ignis, intrinsecus per circuitum, à lumbis ejus & desuper: & à lumbis ejus usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu, velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluvie. Hic erat aspectus splendoris per gyrum. Et hæc visio similitudinis glorie Domini. Et vidi, & cecidi in faciem meam.

Quod per exempla justorum multi proficiant, superioris locutionis fine tractatum est. Atque hoc ipsum Propheta nobis certius aperit, cum his quæ dixerat, adjungit: [Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum.] Solent in sacro eloquio per aquas, populi designari. Unde per Joannem dicitur: *Aquæ verò sunt populi.* Idcirco autem aquis populus designatur, quia & in vita sonum habet ex tumultu carnis, & quotidie defluit ex decursu mortalitatis. Ut autem sæpe jam diximus, alæ sunt animalium, virtutes sanctorum. Quid est ergo quod Propheta alarum sonum audit quasi sonum aquarum multarum, nisi quod ex omnipotentis Dei pietate illæ alæ virtutum, quæ in paucis prius sanctis sonabant, jam nunc prædicatione diffusa, in multorum populorum conversatione resonant? Incarnato enim, passò, ac resurgente Domino, pauca pennata animalia fuerunt: quia rari valde extiterunt, qui cælestia desiderarent, & virtutum pennis se in alta suspendere. Sed postquam divinitatis ejus prædicatio in mundo diffusa est, quanti jam parvuli, quanti graviore, quanti fortes juvenes, quanti imbecilles, quantæ convulse peccatrice, quantæ annoxæ, virgines per fidem, per spem, per amorem ad cælestia evolant, quis dicere, quis æstimare sufficiat? Ecce alarum sonitus, qui prius in paucis animalibus fuit, jam nunc in populis resonat, jam nunc mundi multitudinem ad cælestia desiderium pennæ virtutum levat. Bene ergo dicitur: [Et audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum:] quia sicut præfati sumus, ille virtutum sonus qui in aurem Dei prius ex paucis sanctis factus est, postmodum ex aquis multis, id est, ex innumerabilibus est populis multiplicatus. De quo sono adhuc bene additur: [Quasi sonum sublimis Dei.] Quid est quod alarum sonus in sanctis animalibus quasi sonus sublimis Dei dicitur, nisi quod omnipotens

F F ff

* al. deflunt.

1. Joan. 2. 1

Prov. 18. 1

S. Bonav.

Phar. c. 267

Apoc. 17.

Idem l. 17.

Mor. c. 10.

Ez. 19. c. 23.

Et 26.

Hier. in 1^a.

c. 4. Et in

Ezech. 10.

Aug. cont. 6.

Per. c. 35.

Luc. 22. b

Luc. 7. f

Exod. 7. a

Exod. 22. c

Ibid. d

Psal. 81. a

Exod. 3. b

Rom. 9. b

Rom. 8. d

Hier. in E-

zech. 1. &

in Isa. c. 15.

& in Job. 8.

Deus & ipse implet mentes sanctorum caelesti desiderio, & ipse exaudit impletas: Ipse etenim creat in sanctorum cordibus amorem, & ipse ex amantibus cordibus precem suscipit. Negationem suam Petrus flevit amare, sed tamen illic praeimitur, quia Jesus respexit Petrum. Venit Maria Magdalene post multas maculas culpae ad pedes Redemptoris nostri cum lacrymis: sed quis illam infudit intus, nisi qui benigne suscepit foris? Quis illam ad lacrymas urgebat per compunctionis spiritum, nisi qui hanc exterius coram simul recumbentibus recipiebat ad veniam? Redemptor igitur noster peccatricis mulieris mentem trahebat, cum de culpa compungeret: suscipiebat, ut à culpa liberaret. Bene ergo iste alarum sonus quasi sublimis Dei dicitur: quia quidquid in sanctorum virtutibus agitur, ejus est gratiae qui merita largitur. Qui recte per Prophetam sublimis Deus esse memoratur. In scriptura etenim sacra aliquando Deus nuncupativè, aliquando verò essentialiter dicitur. Nuncupativè enim dicitur, sicut scriptum est: *Ecce constitui te deum Pharaonis*. Et sicut Moyses ait: *Si quis hoc, vel illud fecerit, applica illum ad deos, videlicet ad sacerdotes*. Qui rursus dicit: *Dei non detrahes*, id est sacerdotibus. Et sicut Psalmista ait: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit*. Essentialiter autem Deus dicitur, sicut ipse ad Moysen dicit: *Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob*. Unde Paulus Apostolus volens nuncupativum Dei nomen ab essentiali discernere, de Redemptore nostro locutus est, dicens: *Quorum patres, ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia, Deus benedictus in secula*. Qui enim nuncupativè dicitur Deus inter omnia, nequaquam essentialiter Deus super omnia est. Ut ergo ostenderet Christum naturaliter Deum, non hunc Deum tantummodo, sed Deum super omnia esse memoravit: quia & electus quisque, sicut praemisimus, vel in exemplo justitiae prerogando positus dici deus potest, sed inter omnia, quoniam nuncupativè deus: Christus autem Deus est super omnia, quia naturaliter Deus. Quem ergo Paulus Deum super omnia, hunc Ezechiel propheta Deum sublimem nominat. Postquam verò dictum est: *Audiebam sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum*; quia adhuc additur: *Quasi sonum sublimis Dei*; etiam hoc intelligere possumus, quod futurum electis omnibus scimus. Alarum etenim sonitus, sicut diximus, fuit in praedicatoribus sanctis: aquarum sonitus, in conversis & sequentibus populis. Sed idem ipse sonitus erit quandoque sonus sublimis Dei: quia multitudo, quae nunc ad fidem per sanctos doctores trahitur, quandoque in caelestem patriam congregabitur, ut ibi omnes electi sine fine laudent, cum viderint sine fine quem laudent. Et quia tunc perfectè corpus Redemptoris efficitur omnis multitudo sanctorum, juxta Pauli vocem dicentis: *Quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei*; eique ita tunc inhærent, ut eis de corruptione, quae per resurrectionem vincitur, jam nihil in suo sancto amore contradicat, sed unita gloriae sui Redemptoris fiat; rectè dicitur: *Quasi sonum sublimis Dei*. Notandus est ordo describentis, quia prius sonus ex alis animalium, qui postmodum quasi sonus aquarum multarum: ad extremum verò quasi sonus sublimis Dei dicitur. Quod enim prius praedixerunt sancti, hoc postmodum crediderunt atque tenuerunt conversi ad fidem populi, qui ad extremum quoque liberatori omnium reddent laudem in caelestia sublevati. Sonus itaque animalium fit quasi sonus aquarum, & sonus aquarum fit quasi sonus sublimis Dei: quia laudem omnipotentis Domini, quam prius in mundo pauci, hanc postmodum multi clamaverunt. Et quam nunc multi clamant, cum adhuc eis in semetipsis sua corruptio repugnat, hanc in caelestem patriam electi omnes suo jam capiti uniti resonabunt. Adhuc autem san-

ctorum animalium opera virtutesque describuntur, cum subditur: *[Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonitus castrorum]*. Si per sonitum sublimis Dei, laus nostri creatoris in caelesti patria designatur, mirandum non est quòd rursus ad sanctorum opera in hac adhuc vita viventium propheticus sermo refunditur: quia sanctus Spiritus in corde prophetarum, quod simul ostendit intus, non simul eicit per linguam foras. Aqua quippe scientiae qua prophetantis animus repletur, in contemplatione vehementer exuberat. Sed quia angustum est spiritui omne os hominis, id est foramen carnis, ad explendam illam immensitatem quae conspicitur, proferendo lingua variatur. Postquam ergo sonum alarum quasi sonum sublimis Dei esse contempsit in caelis, rursus ad terras redit, & pennata animalia quid hic agant, loquitur, ut illic summa mereantur, dicens: *[Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis, ut sonitus castrorum]*. Cum praedicatorum sancti mundum praedicando & trahendo circumveant, animalia ambulant. Et quia hic etiam quos colligunt, statim ut crediderint, in laudem nostri creatoris exsurgunt, fit sonus quasi sonus multitudinis. Et quia in predicatione eadem bellum contra aëreas potestates sumunt, rectè subjungitur: *[Ut sonitus castrorum]*. Cum enim sancti praedicatoribus fideles populi conjunguntur, contra malignos spiritus in prociectu fidei multitudines castrorum fiunt. Et dum quotidie fideles quique caelestibus desideriis replentur, terrena despiciunt, dura sibi pro amore supernae patriae proponunt, contra potestates aëreas castra fiunt; quia armati fide, & bonis operibus muniti gradiuntur. Quasi enim quibusdam castris spiritualis exercitus per Paulum dicitur: *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli: quia non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in caelestibus*. Sanctorum ergo multitudines castra sunt, quae bellum contra potestates aëreas susceperunt. Unde & sancta universalis Ecclesia ita sub specie dilectae describitur, ut dicatur: *Pulebra es amica mea, suavis & decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata*. Quia enim Hierusalem pacis visio interpretatur, cujus nomine patria caelestis exprimitur, sancta Ecclesia suavis & decora ut Hierusalem dicitur, quia ejus vita & desiderium visioni jam pacis intimae comparatur, ut in eo quòd auctorem suum diligit, quòd ejus speciem videre concupiscit, de quo scriptum est: *In quem desiderant Angeli prospicere*, per ipsa jam amoris sui desideria Angelis similis dicatur: quae quantum Deo amabilis efficitur, tanto agitur ut malignis spiritibus terribilis fiat. Qualiter autem fit terribilis, subjuncta comparatione ostenditur, id est, *ut castrorum acies ordinata*. Quid est quòd sancta Ecclesia hostibus suis ut castrorum acies sit timenda? Non enim à magno intellectu vacat ista comparatio, & idcirco est subtiliter intuenda. Scimus enim & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, ut in nullo loco interrupta videatur. Nam si ita disponitur, ut locus vacuus per quem hostis possit ingredi, dimittatur, profectò jam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum còtra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est ut per charitatem semper uniti atque constructi, & nunquam interrupti per discordiam inveniamur: quia si quaelibet bona in nobis opera fuerint, si charitas desit, per malum discordiae locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos valeat hostis intrare. Antiquus verò inimicus castitatem in nobis, si sine charitate fuerit, non timet: quia ipse nec carne premitur, ut in ejus luxuria dissolvatur. Ab continentiam non timet, quia

ipſe cibo non utitur, qui neceſſitate corporis non
 urgetur. Distributionem terrenarum rerum non ti-
 met, ſi eidem operi charitas deſit: quia divitiarum
 ſubſidiis nec ipſe eget. Valde autem in nobis chari-
 tatem veram, id eſt, amorem humilem quem nobis
 viciffim impendimus, timet, & nimis concordia
 noſtra invidet; quia hanc nos tenemus in terra,
 quam ipſe tenere nolens admittit in celo. Bene ergo
 dicitur: *Terribilis ut caſtrorum acies ordinata*; quia
 electorum multitudinem eodem maligni ſpiritus perti-
 meſcunt, quod eos per charitatis concordiam unitos
 contra ſe & conglobatos aſpiciunt. Quanta autem
 ſit concordia virtus oſtenditur, cum ſine illa virtu-
 tes reliquæ, virtutes non eſſe monſtrantur. Magna
 enim eſt virtus abſtinentia: ſed ſi quis ita ab alimen-
 tis abſtineat, ut ceteros in cibo dijudicet, & alimen-
 ta eadem quæ Deus creavit ad percipiendum cum
 gratiarum actione, in fidelibus etiam damnet, quid
 huic virtus abſtinentiæ facta eſt niſi laqueus culpæ?
 Unde Pſalmiſta quoque nullam eſſe abſtinentiam ſi-
 ne concordia designans, ait: *Laudate eum in tym-
 pano & choro*. In tympano enim corium ſiccum re-
 ſonat, in choro autem voces concorditer cantant.
 Quid ergo per tympanum niſi abſtinentia, & quid
 per chorum niſi charitatis concordia designatur?
 Qui itaque ſic abſtinentiam tenet, ut concordiam
 deleat, laudat quidem in tympano, ſed non laudat
 in choro. Et ſunt nonnulli, qui dum plus ſapere,
 quam neceſſe eſt, ſtudent, à proximorum pace reſi-
 liunt, dum eos velut hebetes ſuſtoſque contem-
 nunt. Unde per ſe Veritas admonet, dicens: *Ha-
 bete in vobis ſal, & pacem habete inter vos*: ut quiſ-
 quis habere ſal ſapientiæ ſtudet, curet neceſſe eſt,
 quatenus à pace concordia nunquam recedat. Quod
 verò de his duabus virtutibus diximus, hoc de cete-
 ris omnibus ſentendum eſt. Unde Paulus terribili-
 ter admonet, dicens: *Pacem ſectamini cum omnibus,
 & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum*. Quia
 autem niſi ſine concordia Deo placeat, ipſa per ſe
 Veritas demonſtrat, dicens: *Si offers munus tuum
 ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus
 habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum
 ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, &
 tunc veniens offeres munus tuum*. Ecce à diſcordanti-
 bus accipere non vult ſacrificium, holocauſtum ſu-
 cipere recuſat. Hinc ergo perpendite, quantum ſit
 malum diſcordiæ, propter quod & illud abijcitur,
 per quod culpa laxatur. Quia verò electi ſemper in
 charitate conjuncti ſunt, & hæc eadem eorum chari-
 tatis ſonum laudis reddidit auctori, malignis verò ſpi-
 ritibus, id eſt, antiquis ſuis hoſtibus pœnam incu-
 tit timoris; rectè nunc de pennatis animalibus dicitur:
 [*Cum ambularent, quaſi ſonus erat multitudi-
 nis, ut ſonitus caſtrorum*.] Libet autem ab exortu
 ſanctæ Eccleſiæ fidei oculos uſque ad finem mundi
 tendere, & hæc eadem caſtra quo modo ambulent,
 videre. Caſtra enim multitudines appellantur exer-
 citus, cum in prociectu pergunt, aut in certo quo-
 libet loco in itinere demorantur. Caſtris ergo via eſt
 vita præſentis ſæculi, omnibus concorditer viven-
 tibus ſanctis. Alia autem ſunt caſtra prædicantium,
 qui huc illucque pro colligendis animabus in ſancti
 operis prociectu laborant. Alia caſtra continen-
 tium, atque ab hoc mundo recedentium, qui contra
 malignorum ſpirituum bella quotidie in corde ſe
 præparant. Alia caſtra bonorum conjugatorum,
 qui viventes in amore omnipotentis Dei concorditer,
 ſic viciffim ſibi carnis debitum ſolvunt, ut ta-
 men quid Deo de bonis operibus debeant, nullatenus
 obliſcantur. Sed & ſiqua ut homines delin-
 quant, hæc inceſſanter piis actibus redimunt. Quia
 ergo diſtincti fidelium ordines ab exortu ſanctæ Ec-
 cleſiæ uſque ad finem mundi concorditer viventes,
 contra poteſtates aëreas dimicant, caſtra ambulant;
 & ſit quaſi quidam caſtrorum ſonitus, quia in eis ad
 S. Greg. Tom. I.

A laudem omnipotentis Dei & virtutum gladij & ar-
 ma miraculorum ſonant. De ſanctis verò animalibus
 adhuc ſubditur: [*Cumque ſarent, demittebantur pen-
 nae eorum*.] Stant ſanctæ animalia, quando ea quæ
 Dei ſunt, intenta contemplatione conſiderant. Sed
 eorum pennæ deponuntur, quia dum alta Dei judi-
 cia aſpiciunt, ſuæ eis virtutes vileſcunt. Quod aper-
 tè exponitur, cum ſtatim ſubditur: [*Nam cum fie-
 ret vox ſuper firmamentum quod erat ſuper caput eo-
 rum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas*.] Firma-
 mentum ſuperius ſub intellectu duplici judicavimus
 exponendum. Poſſunt enim, ſicut dictum eſt, firmam-
 menti nomine cæleſtes poteſtates intelligi. Et
 poteſt firmamenti nomine, incarnatus Unigenitus,
 per hoc quòd in eum natura noſtra ad æternitatem
 firmata eſt, designari. Priùs ergo quid ſentimus de
 Angelis, & poſtmodum de Domino Angelorum,
 loquamur. Ecce enim dicitur: [*Cum fieret vox
 ſuper firmamentum, ſtabant, & ſubmittebant alas
 ſuas*.] Quo in loco, hoc primò ſciendum eſt, quia
 ſubmittere, non ab inferiori ad ſuperiora tendere,
 ſed à ſuperiori ad inferiora alas deponere, debet in-
 telligi, propter hoc quod præmiſſum eſt: [*Cum ſa-
 rent, demittebantur penna eorum*.] Quærendum ita-
 que nobis eſt, quæ ſit vox quæ ſuper firmamentum
 ſit. Sed eandem vocem meliùs intelligimus, ſi ab
 imis ad ſuperiora gradientes, quaſi quibuſdam paſ-
 ſibus aſcendamus. Sicut auditus corporis excitatur
 voce, ita ſenſus mentis excitatur intellectu, qui de
 interioribus agitur. Vox ergo eſt in mente, quaſi
 quidam ſonus intelligentiæ. Sed ſciendum eſt, quia
 noſtris ſenſibus aliquando vox carnis loquitur, ali-
 quando vox animæ, aliquando vox firmamenti,
 aliquando vox quæ ſuper firmamentum eſt. Ponamus
 enim ante oculos, quòd quiſpiam ſit læſus à
 proximo, qui ex humana ratione cogitat ut vicem
 læſioni reddat, malum pro malo retribuatur: huic
 vox carnis loquitur in mente, quia cum divina man-
 data præcipiant bene nos facere his qui nos oderunt,
 quiſquis malefacere ſe odientibus cogitat, in ejus
 animo vox carnis ſonat. Multa terrena quotidie agimus,
 poſt hæc ad orationem redimus. Accenditur ad compun-
 ctionem animus, ſed earum rerum quas egimus, im-
 agines verſantur in mente, & intentionem compun-
 ctionis præpediunt in oratione: & quod volentes foris egimus, hoc interius patimur
 inviti, ut quædam cogitationum phantaſmata mentem
 per imagines corporeas diſpergant, ne ſtriçtè totam
 in oratione ſe colligat. Hæc quoque vox carnis eſt.
 Cum verò & iſta ſubigimus, atque ab oculis mentis
 cunctas corporeas imagines effugamus, ipſam in
 nobismetipſis naturam animæ quærentes, qualis ſit
 quæ carnem vivificare poteſt, ſed ſemetipſam
 ſtringere in bonis cogitationibus, ſicut deſiderat,
 non poteſt: invenimus quemdam intellectualem ſpiri-
 tum per creatoris potentiam viventem, corpus quod
 ſuſtinet, vivificantem, ſed tamen oblivioni ſubditum,
 mutabilitati ſubjectum, quem ſæpe timor afficit,
 lætitia extollit. Ipſe itaque intellectus animæ vox
 ejus eſt, quia ſonat quòd eſt: quæ tamen adhuc
 vox ſub firmamento eſt. Sed tranſcendentes animam,
 vocem de firmamento quærimus, cum illa ſanctorum
 Angelorum innumera multitudo in omnipotentis
 Domini conſpectu qualis ſit, investigamus, quæ ſit
 in eis ſine fine feſtivityſis viſionis Domini, quæ
 lætitia ſine defectu, qui amoris ardor non crucians,
 ſed delectans; quantum in eis ſit deſiderium viſionis
 Dei cum ſatiæte, & quanta ſatiæte cum deſiderio
 In quibus nec deſiderium pœnam generat, nec ſatiæte
 faſtidium parit. Quo modo inharendo beatitudi-
 nini ſunt beati: quo modo contemplando ſemper æ-
 ternitatem, ſunt æterni: quo modo conjuncti vero
 lumini, facti ſunt lux: quo modo aſpicientes ſemper
 incommutabilem, mutati ſunt in incommutabilitatem.
 Sed cum iſta de Angelis cogitamus, adhuc
 Ffff ij

vox de firmamento est, non super firmamentum. A
 Transcat ergo animus, & ab ipsis transeat omne
 quod creatum est. In solo creatoris sui lumine fi-
 dei oculos figat, quod unus vivificet omnia, qui
 creavit, Deus: quod ubique est, & ubique totus
 est: quod incircumscribitus & incomprehensibilis
 sentiri potest, & videri non potest: quod nunquam
 deest, & tamen ab iniquorum cogitationibus longè
 est: quod nec ibi deest, ubi longè est; quia ubi non
 est per gratiam, adest per vindictam: quod omnia
 tangit, nec tamen equaliter omnia tangit. Quæ-
 dam enim tangit ut sint, nec tamen ut vivant & len-
 tiant, sicut sunt cuncta insensibilia. Quædam tangit
 ut sint, vivant, & sentiant, nec tamen ut discernant,
 sicut sunt bruta animalia. Quædam tangit ut
 sint, vivant, & sentiant, & discernant, sicut est hu-
 mana & angelica natura. Et cum ipse nunquam si-
 bimetipsum sit dissimilis, dissimiliter tamen tangit dis-
 similia. Quod ubique præsens est, & inveniri vix
 potest: quod stantem sequimur, & apprehendere
 non valemus. Ponamus ergo ante oculos mentis,
 quæ illa natura sit quæ tenet omnia, implet omnia,
 circumplectitur omnia, superexcedit omnia, susti-
 net omnia. Nec alia ex parte sustinet, atque alia
 superexcedit: neque alia ex parte implet, atque
 alia circumplectitur: sed circumplectendo implet,
 implendo circumplectitur, sustinendo superexcedit,
 superexcedendo sustinet. Hujus nature potentiam
 cum strictus in ea cogitat animus, vox super firmam-
 entum fit: quia ejus intellectum concipit, qui &
 Angelorum sensum sua incomprehensibilitate trans-
 cendit. Cum ergo vox super firmamentum fit, stant
 animalia, & submitunt alas suas: quia sanctorum
 mentes cum creatoris sui potentiam intenta con-
 templatione considerant, vispiciunt eorum animo
 virtutes quas habent; & tantò fiunt apud se humil-
 les, quanto eis illud altum est quod super Angelos
 sonat. Fortasse enim doctores sunt: sed cum cœpe-
 rint tacita mente cogitare quæ sit ineffabilis Dei sa-
 pientia, quæ mentes hominum sine strepitu verbo-
 rum docet, & quo modo hæc eadem sapientia si au-
 ditorum mentes non doceat, vox docentium vacuè
 laborat; sua eis doctrina protinus vilescit; quia ne-
 que qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui
 incrementum dat Deus. Fortasse prophetae sunt: sed
 cum tacita mente considerant, quia prophetiæ suæ
 oculo simul omnia divinitatis mysteria penetrare
 non possunt, quoniam sicut ait Apostolus: *Ex parte
 cognoscimus, & ex parte prophetamus*; in illa
 immensitate secretorum vident, quia parum est omne
 quod vident, atque ex ipsa * immensa altitudine
 luminis considerant, quam minus sic illud quod in-
 tento oculo quasi per rimas viderunt. Deponant ergo
 alas suas, cum vox super firmamentum fit, id
 est, humiliantur in eo quod apprehendunt cum su-
 perna conspiciunt, quæ ab eis comprehendi non
 possunt. Sepe etiam sanctorum cogitationibus ipsa
 quæ habent bona blandiuntur, ut eorum mentes in
 aliqua sui fiducia elevent: sed protinus ad occulta
 Dei judicia recurrunt, quo modo alij ex virtutibus
 ad infernum per elationem corruunt, alij ex vitiis
 correcti, ad cælum per humilitatem levantur. Unde
 nos ad humilitatem revocans Propheta terret &
 admonet, dicens: *Venite, & videte opera Domini,
 quam terribilis in consiliis super filios hominum.*
 Quis enim dignè considerare valeat, quantus super
 nos terror sit consiliorum Dei, quando & alter ex
 virtutibus in finem tendit ad vitia, & alter ex vi-
 tiis in virtutibus concludit finem? Quia juxta Salo-
 monis vocem: *Sunt justi atque sapientes, & opera
 eorum in manu Dei. Nec tamen scit homo, utrum
 amore, vel odio dignus sit, sed omnia in futuro ser-
 vantur incerta. Et: Est via, que videtur hominibus
 recta, & novissimum ejus ducit ad mortem.* Hæc ita-
 que occulti judicij profunda cogitare, quid est aliud

quàm alas deponere, id est, de nulla jam virtute
 confidere, sed sub magno timore trepidare? Sive
 enim omnipotentis Dei naturam considerent, sive
 ejus judicia perpendant, trepidant, pertimescunt.
 Eis ergo quasi alas deponere, est virtutes quas ha-
 bent, humiliare. Sic Abraham alas deposuit, qui
 quando loqui cum Deo cœpit, pulverem & cinere-
 rem se esse cognovit, dicens: *Loquar ad Dominum*
meum, cum sim pulvis & cinis? Sic Moyses alas de-
 posuit, qui eruditus omni scientia Ægyptiorum,
 mox ut verba Domini audivit, verba se non habere
 reprehendit, dicens: *Obsecra Domine, non sum elo-
 quens ab heri & nudius tertius. Ex quo enim locutus*
es ad servum tuum, impeditioris & tardioris lingua
sum. Ac si apertè diceret: Postquam à te verba vitæ
 audio, confusum me in verbis prioribus agnosco.
 Sic Isaias, cujus vita Domino ad prædicandum pla-
 cuerat, cum eundem Dominum contemplatus, car-
 bone de altari in ore tactus est, ait: *Va mihi quia*
tacui, quia vir pollutus labiis ego sum. Ecce ad su-
 periora sublevatus, sibimetipsum de labiorum pollu-
 tione displicuit. Nisi enim cælestis munditiæ alta
 conspiceret, esse se judicabilem non invenisset. Sic
 loquente Domino Hieremias clamat: *Aa a, Domi-
 ne Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Juxta
 enim ea verba quæ audiebat, verba se non habere
 cognoverat. Sic Daniel sublimem visionem videns,
 per plurimos dies elanguit & ægotavit: quia hi qui
 in virtutibus fortes sunt, cum altiora Dei conspi-
 ciunt, in sua sibimet æstimatione infirmi quasi im-
 becilles fiunt. Sic beatus Job, de quo Dominus ami-
 cis illius dixit: *Non estis loquuti coram me rectum,*
sicut servus meus Job; cum verba Dei colloquentis
 audiret, respondit, dicens: *Inspicienter loquutus sum,*
& que ultra modum excederent scientiam meam. Et
 paulò post: *Idcirco ipse me reprehendo, & ago peni-
 tentiam in favilla & cinere.* Qui enim quantum ad
 homines sapienter loquutus fuerat, loquentem sibi
 Deum audiens, inspicienter se locutum fuisse repre-
 hendit; quia in contemplatione veræ sapientiæ sua
 ei sapientia viluit. Ad vocem ergo desuper venien-
 tem animalia alas deponunt; quia virtutem Dei si-
 ve in natura sua contemplari requiremus, sive in oc-
 cultis judiciis investigare cogitemus, pro eo quod
 ejus alta nobis impenetrabilia sunt, nostra nobis si
 qua inesse bona credebantur, vilescunt. Et qui in
 quantalacumque scientia volare credebamur, in-
 visibili super nos naturam, & impenetrabilia ejus
 judicia perpendentes, submissis alis humiliter ita-
 mus. Sequitur: *[Et super firmamentum quod erat
 imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sap-
 phiri, similitudo throni: & super similitudinem thro-
 ni, similitudo quasi aspectus hominis desuper.]* Quid
 per thronum, nisi illæ virtutes angelicæ designan-
 tur, quæ ipsos quoque Angelos dignitate loci super-
 rioris excedunt? Nam cum Angeli nuncij dicantur,
 & sæpe Angeli ad annuncianda quædam hominibus
 veniant, Throni missi ad ministerium nuncij nul-
 quam leguntur; quia eis longè sublimiùs creator
 omnium præsidet. Unde Paulus Apostolus ordines
 cælestium agminum, quos ad tertium cælum rap-
 tus viderat, describens ait: *Sive Throni, sive*
Dominations, sive Principatus, sive Potestates,
omnia per ipsum, & in ipso creata sunt. Thronos
 igitur ante eos Angelorum ordines dixit, quibus
 illos prælatos esse cognovit. Bene autem Thronus
 lapidi sapphiro comparatur: quoniam lapis sapphi-
 rus æreum habet colorem. Virtutes ergo cælestium
 lapide sapphiro designantur; quia hi spiritus,
 quibus Deus omnipotens altius præsidet, superioris
 loci in cælestibus dignitatem tenent. Super thro-
 num verò similitudo hominis: quia & super illas
 virtutes, quæ & ipsos Angelos antecedunt, nostri
 est gloria Redemptoris. Notandum ergo, qui ordo
 servatur. Super animalia enim firmamentum, super

1. Cor. 3.

1. Cor. 13. c

* al. am-
plitudine
luminis.

Isai. 65. a

Eccle. 9. a

Ibid.

Prov. 14. c

Sup. hom. 2.

Et l. 19.

Mor. 4. 13.

Col. 1. 6

firmamentum thronus, super thronum homo esse describitur: quia & super sanctos homines adhuc in hac corruptione corporis viventes, Angeli & super Angelos, superiores & Deo proximas, elevatus est mediator Dei & hominum homo Christus Jesus. Sin verò, ut prædiximus, firmamenti nomine mediator Dei & hominum pro assumpta humanitate debet intelligi, quia sub unius nominis appellatione solent per prophetiæ spiritum multa signari, vox super firmamentum facta est, quæ super baptizatum Dominum de celo sonuit, dicens: *Tu es filius meus dilectus, in te complacui.* Sicut per Evangelistam alium dicitur: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Queramus igitur quo modo hanc vocem animalia audiunt, & alas deponunt. Habacuc propheta requisitus dicit: *Domine audivi aurium tuum, & timui: consideravi opera tua, & expavi.* Quid est autem quod Pater de filio loquitur, dicens: *In quo mihi complacui?* Omnis enim qui penitendo corrigit aliqua quæ fecit, eo ipso quo penitet, se sibi displicuisse indicat, quia emendat quod fecit. Et quia omnipotens Pater sicut intelligi ab hominibus poterat, humano modo de peccatoribus locutus est, dicens: *Penitet me fecisse hominem super terram:* quasi sibi metipsum displicuit in peccatoribus quos creavit. In solo autem sibi unigenito Domino nostro Jesu Christo complacuit; quia hunc inter homines hominem creasse eum non penituit, in quo peccatum nullum omnimodo invenit, sicut de illo per Psalmistam dicitur: *Luravit Dominus, & non penitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* In solo ergo sibi Redemptore nostro complacuit Pater, quia in eo solo non invenit culpam, in qua se reprehendat quasi per penitentiam. Sancta itaque animalia vocem super firmamentum audiant, & pertimescant: quia si solus sine peccato est, in ejus innocentia aspiciunt in quantum ipsa quotidie delinquant, quæ necesse est ut incessanter desinant. Considerent quoque quia & ipse auctor vitæ sine passionis dolore ex hac vita non exiit. Et hæc ergo vox super firmamentum facta est; quia omnipotentis Patris sententia etiam de morte ac resurrectione Unigeniti processit. Sed cum vox super firmamentum sistat animalia, & submitunt alas suas, quia sancti quique cum ipsum quoque Unigenitum flagellatum in hoc mundo conspiciunt, deponunt si quid de suis meritis præsumunt. Nam si ipse hinc sine flagello non exiit, qui venit sine peccato, quo modo flagellis digni non erunt, qui huc cum peccato venerunt? Ipsum ergo firmamentum, quod est super caput animalium, id est, quod transcendit mentes sanctorum, habet super se vocem; quia Redemptor noster eam quam cum Patre disposuit ex divinitate sententiam pertulit in carne, quam audientes justis terrenis, & omnem de suis viribus præsumptionem deponunt. Quibuslibet etenim virtutibus pollear, quid digna est vita peccatorum, si & ejus vita pro nobis flagello subjacuit, quæ subdita nulli peccato fuit? Sed ecce gravis nobis quæstio oritur, cum dicitur, quia super firmamentum quod erat imminens capiti eorum, quasi aspectus lapidis sapphiri, similitudo throni. Si enim per firmamentum Dominus, & per lapidem sapphirum, & similitudinem throni summa illa potestates angelicæ figurantur, quo modo super firmamentum, id est, super Dominum esse credende sunt, cum & mox subditur: *[Et super similitudinem throni, similitudo quasi aspectus hominis de super?]* Nam si ita, ut dictum est, per firmamentum exprimitur Dominus, & rursus homo accipitur Dominus, qua ratione potest intelligi & ipse super thronum, & ipse sub throno? Sed adstrictos hujus quæstionis nodos ipse solvit, de quo loquimur, qui afflatu sancti Spiritus ea quæ clausa sunt, aperit. In-

A carnatus enim Unigenitus Patris per hoc quod homo factus est, infra Angelos fuit, sicut de eo scriptum est: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis.* *Psal. 8. a*
Resurgens autem & ascendens in celos, omnibus angelicis potestatibus præfideret, sicut de eo illic rursus scriptum est: *Omnia subiecisti sub pedibus ejus.* *Ibid.*
Et sicut ipse ait: *Data est mihi omnis potestas in celo & in terra.* *Matt. 28. d*
Firmamentum ergo sub throno, & homo super thronum est: quia per humanæ assumptionem naturæ & ipse est sub Angelis natus, & ipse super Angelos exaltatus. Qui & prius quam per resurrectionis exaltaretur gloriam, divinitate super Angelos fuit, sed tamen ab Angelis, ut dictum est, humanitate minoratus, ex qua morti subjacuit. At postquam mortem resurgendo calcavit, humanitatem suam etiam majestatis Angelorum superposuit. Prius itaque thronus super firmamentum, & potest homo super thronum visus esse describitur: quia humani generis Redemptor, humanitatem, quam descendendo sub Angelis assumpsit, ascendendo super Angelos exaltavit. Sic verò factum eum sub Angelis dicimus, sicut factum sub lege, prædicante Apostolo, audivimus. Assumptam ergo humanitatem sub Angelis accipimus pro ea minoratione, in qua dignatus est apparere. Nam mox ut Verbum caro factum est, mox Deus homo potestate super Angelos fuit. De ipso quippe ante passionem scriptum est: *Ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* *Matt. 4. b*
Sed tamen ut humanitatis ejus infirmitas monstraretur, rursus de eo scriptum est: *Apparuit illi Angelus de celo, confortans eum.* *Luc. 22. c*
Indumento ergo utriusque naturæ huic & Angeli ministrare, hunc & Angelus confortare describitur. Unus quippe in utraque natura: quoniam qui Deus ante sæcula exiit, homo factus est in fine sæculorum, Cui tamen ante passionem suam & Angeli ministrant, & hunc Angelus confortat. Post passionem verò atque resurrectionem ejus huic Angeli ministrare possunt, sed jam hunc confortare non possunt: quia, ut prædictum est, etsi prius firmamentum sub throno apparuit, jam tamen homo super thronum est. In cuius persona, ut Propheta sanctus adunationem utriusque naturæ se vidisse ostenderet, protinus adjunxit: *[Et vidi quasi speciem electri.]* Quid est quod aspectus hominis videtur in throno quasi species electri, nisi quod in electo, sicut longe superius diximus, aurum argentumque miscetur, ut res una ex metallis duobus fiat? In qua & per argentum auri claritas temperatur, & per auri claritatem species clarescit argenti. In Redemptore autem nostro utraque naturæ, id est, divinitatis & humanitatis inconfuse ac inseparabiliter unitæ sibi met atque conjunctæ sunt; ut & per humanitatem, divinitatis ejus claritas nostris possit oculis temperari, & per divinitatem humana in eo natura claresceret, atque exaltata fulgorem ultra hoc quod creata fuerat, haberet. Ipse verò aspectus hominis super thronum, & species electri quam vidit, qualis ei apparerit, adhuc describens subjungit: *[Velut aspectus ignis intrinsecus per circuitum, à lumbis ejus & desuper: & à lumbis ejus usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu.]* Quid est quod mediator Dei & hominum homo Christus Jesus à lumbis & desuper aspectum ignis intrinsecus per circuitum habere describitur, & à lumbis & deorsum speciem ignis splendentis in circuitu? Investigandum namque est, quare à lumbis & desuper ignem intrinsecus, nec tamen splendentem ignem habere narratur; à lumbis verò & deorsum habere ignis speciem dicitur, non tamen hunc habere intrinsecus memoratur; quia & splendentem & in circuitu hunc habere describitur. Quid enim lumborum nomine, nisi propago mortalitatis exprimitur? Propter quod etiam de Levi dicitur, quia adhuc in lumbis patris erat cum Melchisedech occurrit Abra-

Psal. 44. a

Luc. 12. f

** all. patri- bus.*

Gen. 49. d

Exod. 23. c

Psal. 41. a

Psal. 84. b

Luc. 2. d

Hebr. 12. d

Deut. 4. d

hae. De lumbis vero Abrahae virgo Maria exiit, in
 cuius utero Unigenitus Patris per Spiritum sanctum
 incarnari dignatus est. Ex qua incarnatione univer-
 so innotuit mundo Deus, sicut & per Psalmistam di-
 tur: *Accingere gladium tuum circa femur tuum po-
 tentissime.* Gladium etenim circa femur potentissi-
 mus sumpsit, quia sermo praedicationis illius, ex
 incarnatione convaluit. Quid vero iste ignis desi-
 gnat, nisi ardorem sancti Spiritus, qui corda quae
 repleverit, incendit? De quo ipsa Veritas dicit:
Ignem veni mittere in terram. Quid est ergo, quod
 in hoc aspectu hominis qui Propheta apparuit, a
 lumbis superius intrinsecus per circuitum ignis ar-
 det, a lumbis vero inferius non ignis intrinsecus,
 sed in circuitu resplendet: nisi quod ante incarna-
 tionem unigeniti Redemptoris nostri, sola intra se
 Judaea ardorem amoris ejus habuit: post incarna-
 tionem vero illius in circuitu ejus ignis resplendit,
 quia in universo mundo gentibus claritatem sancti
 Spiritus effudit? Prius ergo ignis intrinsecus erat,
 sed splendor non erat: quia Spiritus sanctus in mul-
 tis quidem * partibus Judaeam replebat, sed ad noti-
 tiam Gentium necdum ejus lumen emicnerat. A
 lumbis vero ejus & deorsum ignis in circuitu splen-
 det: quia postquam de Virgine carnem sumpsit, in
 humano genere longè lateque sancti Spiritus dona
 dilatavit. Et notandum, quod ignis iste a lumbis
 superius per circuitum esse describitur, non extrin-
 secus: quia amoris flamma, sicut dictum est, in ele-
 ctis atque spiritualibus viris ubique in suis finibus
 Judaeam replevit. Nec tamen exibat extrinsecus,
 quia sese in multitudinem Gentium non dilatabat.
 Quae ardoris flamma visa est postmodum in circuitu
 splendere, quia per mundi cardines in universis
 Gentibus omnipotentis Dei cepit amor excrecere.
 Erat ergo prius ignis intrinsecus, cum Jacob diceret:
Salutare tuum expectabo Domine. Quod enim salu-
 tare dicimus Latine, hoc verbo Hebraico Jesus di-
 citur. In quo verbo beati Jacob Hebraico Jesus di-
 citur. In quo verbo beati Jacob mens ostenditur,
 quo modo Jesu desiderio ardebat, quem se moriens
 expectare perhibebat. Ardebat ignis, cum Moyses
 diceret: *Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende
 mihi te ipsum, ut videam te.* Ardebat ignis in
 mente, cum David diceret: *Sitivit anima mea ad
 Deum vivum: quando veniam & apparebo ante fa-
 ciem Dei mei? Qui incarnationem Verbi desiderans,*
 ait: *Ostende nobis Domine misericordiam tuam, &
 salutare tuum da nobis.* Ardebat ignis, cum Simeon
 de corruptione vitae praesentis exire desiderans, au-
 divit non prius visurum se mortem, nisi videret
 Christum Domini. Sed ecce jam ignis iste quasi sub
 lumbis exteriori resplendet, quia universa Gentilitas
 incarnati Dei est amore succensa. Quod tamen in-
 telligi & aliter potest, quia Redemptor noster Deus
 Dominus Jesus Christus per humanitatem suam ho-
 minibus innotuit, qui per divinitatem notus An-
 gelis & ante incarnationem fuit. Nobis ergo a lum-
 bis inferius resplendet in circuitu, cujus ignis in-
 trinsecus a lumbis superius ardet in caelo: quia illic
 caelestes spiritus eum in divinitate sua conspiciunt,
 & amoris eius ignibus accenduntur. Nos vero, qui
 hunc ex assumpta humanitate diligimus, adhuc in
 hac corruptibili vita positi, splendorem ignis illius
 foris habemus. Unus itaque super thronum est, qui
 & super lumbos ignem intrinsecus habet in Angelis,
 & sub lumbis ignem in circuitu habet in homini-
 bus; quia in omne quod ab Angelis amatur, per
 omne quod ab hominibus desideratur, unus est qui
 in cordibus ardet amantium. Hinc est enim, quod
 magna illa potestates angelicae, Seraphim, id est,
 incendium nominantur. Hinc de ipso omnium crea-
 tore scriptum est: *Deus noster ignis consumens est.*
 Ignis enim Deus dicitur, quia flammis amoris sui
 incendit mentes quas replet. Et idcirco Seraphim
 incendium dicuntur, quia potestates ei proximae, in

A caelis inestimabili amoris ejus igne succensa sunt. Ex
 hoc igne succensa ardent in terra corda iustorum.
 Hoc igne calefacta redeunt ad poenitentiam corda
 peccantium, quae inflammata vehementer timorem
 in amorem vertunt. Nam quae prius tabescere metu
 ceperant, postmodum igne amoris flagrant. Et quia
 ejus membra sunt electi Angeli in caelo, ejus mem-
 bra sunt conversi homines in terra: unus homo est
 qui & super lumbos ardet intrinsecus, & sub lumbis
 inferius ignis sui splendorem in circuitu emittit:
 quia & Angelos ad amorem suum per divinitatem
 tenuit, & homines ad sancti ardoris sui desiderium
 ex humanitate revocavit. Sequitur: *[Velut aspe-
 ctus arcus cum fuerit in nube in die pluviae.]* Arcum
 omnipotens Deus inter se atque homines in signo
 posuit, ut ultra mundum diluvio non deleteret, dicens:
 B *Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum so-*
deris inter me, & inter terram. Cumque obduxero
nubibus caelum, apparebit arcus meus in nubibus, &
recordabor foederis mei vobiscum. Unde & in arcu
 eodem color aquae & ignis simul ostenditur: quia &
 ex parte est caruleus, & ex parte rubicundus: ut
 utriusque iudicij testis sit, unius videlicet facienti,
 & alterius facti, sed jam non ulterius facienti, quia
 mundus quidem iudicij igne cremabitur, sed aqua
 jam diluvij non deleter. Quid est autem quod splen-
 dentem ignem a lumbis hominis throno praesidentis,
 sicut aspectus arcus cum fuerit in nube in die plu-
 viae, Propheta conspexit? Quia enim per ignem,
 sicut dictum est, ardor sancti Spiritus designatur,
 quae similitudo est arcus & spiritus, & ignis qui ap-
 paruit, ut quasi aspectus arcus apparuisse diceretur?
 C Sed si ipsi, quam praediximus, visioni arcus intendi-
 mus, quo modo arcus significet spiritum videmus.
 In arcu quippe, sicut praefatus sum, aqua & ignis
 apparent. Et post mediatoris adventum, eò virtus
 Spiritus sancti in humano genere claruit, quo ele-
 ctos Dei & aqua baptismatis lavit, & igne divini
 amoris incendit. Quasi enim admixto colore aquae
 simul & ignis quidam arcus in nube ad * probatio-
 nem ponitur, cum Veritas dicit: *Nisi quis renatus*
fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire
in regnum Dei. Qui arcus in nube est in die pluviae,
 quia in Dominica incarnatione, & in effusione praed-
 icationis ostenditur, ut ad veniam corda creden-
 tium, Domino parente, revocentur. Nubem enim,
 Redemptoris carnem non inconvenienter accipi-
 mus. De qua per Psalmistam dicitur: *Qui ponit nu-*
bem ascensum suum. Nubem quippe ascensum suum
 posuit, quia is qui divinitate ubique est, carne ad
 caelestia ascendit. Expleta vero omni mystica visio-
 ne, subiungit: *[Hic erat aspectus splendoris per gy-*
rum: & hac visio similitudinis gloriae Domini.] Quid
 enim in universo mundo sancti Spiritus gratia agat
 aspiciens, ait: *[Hic erat aspectus splendoris per gy-*
rum.] Quae vero interioris ejusdem sancti Spiritus
 gloria maneat, considerare volens, sed sicut erat
 non valens, subiungit: *[Et hac visio similitudinis*
gloriae Domini.] Non enim ait: Visio gloriae, sed
 similitudinis gloriae: ut videlicet ostendatur, quia
 E quantalibet se intentione mens humana tetenderit,
 etiam si jam phantasias imaginum corporalium a
 cogitatione compescat, si jam omnes circumscriptos
 spiritus ab oculis cordis amoveat, adhuc tamen in
 carne mortali posita, videre gloriam Dei non valet
 sicut est. Sed quidquid de illa est quod in mente re-
 splendet, similitudo & non ipsa est. Unde & ille
 praedicator, qui raptus usque ad tertium caelum fue-
 rat, dicebat: *Videmus nunc per speculum in aenigma-*
te. Qua in re non despicienda nobis quaestio oritur,
 quo modo Joannes Evangelista cum erga miracula
 Redemptoris nostri Judaeorum perfidiam etiam ex
 verbis prophetis descripsisset, adjungit, dicens:
Hac dixit Isaias quando vidit gloriam ejus, & locu-
tus est de eo. Et si Ezechiel non gloriam, sed gloriae
 1. Cor. 13. e
 10. an. 12. f

GREGORII
 TOMAS

similitudinem vidit, quid est quod iste similitudinem gloriæ, & ille ejus gloriam vidisse describitur? Sed cum Joannes Evangelista prius miracula Redemptoris nostri narravit, atque infidelitatem Judæorum postmodum subdidit, hanc ejusdem Redemptoris nostri gloriam, quæ in mundo apparuit, Isaiam vidisse manifestat. Omne enim quod in terra mirum divinitus agitur, gloria omnipotentis Dei est, & ejus gloria in omnibus factis videtur. Isaias ergo ejus gloriam in terra vidit: Ezechiel verò gloriam in cælo, sicuti est, videre non potuit: quia aliter est gloria ejus in rebus factis, atque aliter in semetipso. Hæc ergo ejus gloria quæ in rebus est, videri potest: illa verò quæ in ipso est, videri modò nisi per similitudinem non potest. Sed hanc eandem similitudinem gloriæ quia Propheta vel sublevatus portare non potuerit, cognoscimus. Sequitur: [*Et vidi, & cecidi in faciem meam.*] Quid ergo de hoc viro fieret, si ita ut est, ejus gloriam vidisset, qui similitudinem gloriæ illius videns, sed ferre non valens, cecidit? Quia in re cum magno mærore pensare, & considerare cum lacrymis debemus, in quantam miseriam & infirmitatem cecidimus, qui & ipsum bonum ferre non possumus, ad quod videndum creati sumus. Est tamen & aliud quod de Propheta factò consideremus in nobis. Propheta enim mox ut gloriæ Domini similitudinem vidit, in faciem suam cecidit. Cujus similitudinem gloriæ quia nos per spiritum prophetiæ videre non possumus, hanc assidue cognoscere, & sollicitè contemplari in sacro eloquio, in cælestibus monitis, in præceptis spiritualibus debemus. Qui cum aliquid de Deo conspiciamus, in faciem nostram cadimus, quia ex malis erubescimus, quæ nos meminimus perpetrasse. Ibi enim cadit homo, ubi confunditur. Unde & Paulus quasi quibusdam in facie jacentibus dicebat: *Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?* Ecce cælestis gratiæ dono largiente, obvolutum mysteriis libri initium in Ezechiel propheta discussimus, & dicta mystica moraliter differentes, volentem prophetiæ historiam ad terram traximus: ut quæ prius parvulorum animis mihi que similitum volabat, sed non elevabat, jam nunc ab eis legatur & cognoscatur, & volet & levet. Agamus ergo gratias Redemptori nostro, qui spiritali semper alimento nos reficit, qui panis vivus descendit de cælo, & dat vitam mundo. Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Rom. 6. d

Joan. 6. e

HOMILIA IX.

Ezech. II. *Et audivi vocem loquentis, & dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, & statuit me super pedes meos. Et audivi loquentem ad me, & dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices, qua recesserunt à me. Patres eorum prævaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc: & filij dura facie & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te. Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: si fortè vel ipsi audiant, & si fortè quiescant: quia domus exasperans est. Et sciens quia propheta fuerit in medio eorum. Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli, & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne*

timeas, & vultus eorum ne formides: quia domus exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos, si fortè audiant, & quiescant: quoniam irritatores sunt. Tu autem fili hominis audi quæcumque loquor ad te, & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est. Aperi os tuum, & comede quæcumque ego do tibi. Et vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus & foris: & scriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & va.

Initium libri in Ezechiel propheta magnis obscuritatibus clausum, & quibusdam mysteriorum nodis ligatum, in homiliis octo, Domino nostro Jesu Christo largiente, discussimus. Jam nunc planiora sunt, & minus difficilia quæ sequuntur. Charitati itaque vestræ colloquimur, eidem omnipotenti Deo referentes, quia post tot opaca silvarum, tandem læti ad campos exivimus, in quibus liberis gressibus locutionis nostræ intrepidum pedem ponamus. Ecce enim postquam Propheta similitudinem gloriæ Domini contemplatus, in faciem suam cecidit, adjungit: [*Et audivi vocem loquentis, & dixit ad me: Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum.*] Ubi adhuc subditur: [*Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, & statuit me super pedes meos.*] Ecce divina vox jacenti Prophete jussit ut resurgeret. Sed surgere omnino non posset, nisi in hunc omnipotentis Dei spiritum intrasset: quia ex omnipotentis Dei gratia ad bona opera conari quidem possumus, sed hæc implere non possumus, si ipse non adjuvat qui jubet. Sic Paulus cum discipulos admoneret, dicens, *Cum metu & tremore vestram ipsorum salutem operamini:* illico quis in eis hæc ipsa bona operaretur adjunxit, dicens: *Deus est enim qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate.* Hinc est quod ipsa Veritas discipulis dicit: *Sine me nihil potestis facere.* Sed in his considerandum, quia sic bona nostra si omnipotentis Dei dona sunt, ut in eis aliquid nostrum non sit, cur nos quasi pro meritis æternam retributionem querimus? Si autem ita nostra sunt, ut dona Dei omnipotentis non sint, cur ex eis omnipotenti Deo gratias agimus? Sed sciendum est, quia mala nostra solummodo nostra sunt; bona autem nostra, & omnipotentis Dei sunt, & nostra: quia ipse aspirando nos prævenit ut velimus, qui adjuvando subsequitur, ne inaniter velimus, sed possumus implere quæ volumus. Præveniente ergo gratia, & bona voluntate subsequente, hoc quod omnipotentis Dei donum est, fit meritum nostrum. Quod bene Paulus brevi sententia explicat, dicens: *Plus illis omnibus laboravi.* Qui ne suæ videretur virtuti tribuisse quod fecerat, adjunxit: *Non autem ego, sed gratia Dei mecum.* Quia enim cælesti dono præventus est, quasi alienum se à bono suo opere agnovit, dicens: *Non autem ego.* Sed quia præveniens gratia liberum in eo arbitrium fecerat in bonum, quo libero arbitrio eandem gratiam est subsecutus in opere, adjunxit: *Sed gratia Dei mecum.* Ac si diceret: In bono opere laboravi, non ego, sed & ego. In hoc enim quod solo Domini dono præventus sum, non ego: in eo autem quod donum voluntate subsecutus, & ego. His igitur breviter contra Pelagium & Cælestium dictis, ad exponendi ordinem redeamus. [*Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum.*] Notandum nobis est ordo locutionis & operis, quia prius similitudo gloriæ Domini apparet ut dejiciat, postmodum alloquitur ut clevet, deinde superabundantis gratiæ spiritum mittit & levat, ac

Philip. 2. b

Ibid.

Joan. 15. a

1. Cor. 15. b

Ibid.

Dist. 50 c.
Quid est
hoc.

Psal. 39. a

Act. 9. a
Pul. in
Gen. 6. 78.

Gen. 49. c

1 Jan. 18.

ac supra pedes statuit. Nisi enim aliquid de eternitate in mente videremus, nunquam in faciem nostram penitendo caderemus. Sed jam jacentes vox Domini consolatur ut in opere surgamus, quod tamen nos facere nostra virtute non possumus. Ipsius ergo nos spiritus implet & levat, & super pedes nostros statuit: ut qui proni in penitentia pro culpa jacuimus, recti postmodum in bono opere stemus. Sed stans Propheta quid audierit, adjungit, dicens: [*Et audivi loquentem ad me, & dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostarices, que recesserunt à me.*] Sic Propheta describit sua, ut significet nostra. Nam quid est hoc, quod ei jacenti dicitur: [*Sta super pedes tuos, & loquar tecum?*] Qui enim jacenti loquebatur, cur non se nisi stanti promittit esse locuturum? Sed sciendum, quia alia sunt quae jacentes, alia quae stantes audire debeamus. Jacenti enim dicitur ut surgat: stanti autem praecipitur ut ad praedicationem proficisci debeat. Adhuc enim in infirmitatis confusione jacentibus praebere non debet auctoritas praedicationis. Sed cum jam in bono opere surgimus, cum jam recti stare coeperimus, dignum est ut ad lucrandos alios in praedicationem mitti debeamus. Stans ergo Propheta visionem spiritalem vidit, & cecidit: cadens verò, admonitionis verbum suscepit, ut surgeret: surgens autem praceptum audivit, ut praedicaret. Nam qui adhuc ex superbia vertice stamus, cum jam de aeternitatis timore aliquid sentire coeperimus, dignum est ut ad penitentiam cadamus. Et cum infirmitatem nostram subtiliter cognoscentes, humiliter jacemus, per divini verbi consolationem surgere ad fortia opera jubemur. Et cum jam in bonorum operum soliditate persistimus, necesse est ut unde nosmetipsos correximus, inde jam praedicantes & alios levemus. Jacenti ergo non praecipitur ut ad praedicationem pergat, ne infirmus quisque hoc quod verbo aedificare potest, opere destruat. Unde rectè quoque per Psalmistam dicitur: *Eduxit me de lacu miseria, & de luto facis: statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos, & inmisit in os meum canticum novum, hymnum Deo nostro.* Prius enim delicto pravitate educitur, ut ejus pedes per fidem in petra solidentur. Sed quia rectam fidem, recta sublequi debet operatio; gressus ejus directi sunt, ut post directionem gressuum, id est, post perfectionem boni operis, in ore acciperet etiam novum canticum praedicationis. Sic Saulus, dum superbus Damascum pergeret, Redemptoris voce prostratus jacuit. Et qui praedicator futurus erat, non tamen mox ut praedicaret quod viderat, audivit, sed ei jacenti dicitur: *Ingredere in civitatem, & dicitur tibi quid te oporteat facere.* Jacens ergo hoc solum audire potuit, ut surgens disceret quod audierat: surgens verò hoc didicit, ut quae cognoverat, praedicaret. Sed quaerendum nobis est, cur Ezechiel & Paulus in faciem cadunt, & de ascensore equi, id est, de eo qui in hujus mundi gloria elatus est, dicitur: *Ut cadat ascensor ejus retro?* Rursumque de persecutoribus Domini scriptum est: *Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* Quid est hoc, quod electi in faciem, & reprobi retrorsus cadunt, nisi quod omnis qui post se cadit, ibi proculdubio cadit, ubi non videt: qui verò ante se ceciderit, ibi cadit, ubi videt? Iniqui ergo quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur: quia ibi corruunt, ubi quid eos tunc sequatur, modò videre non possunt. Justi verò, quia in istis visibilibus semetipsos sponte dejiciunt, ut in invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti, videntes humiliantur. Notandum verò quod dicitur: [*Mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostarices, que recesserunt à me.*] Sicut enim duobus modis à Deo receditur, ita duobus modis à Deo apostatae homines fiunt. Nam unusquisque à con-

A ditore suo aut fide recedit, aut opere. Sicut ergo qui à fide recedit, apostata est; ita qui ad perversum opus, quod deseruerat, redit, ab omnipotente Deo apostata absque ulla dubitate deputabitur, etiam si fidem tenere videatur. Unum enim sine altero nil prodesse valet, quia nec fides sine operibus, nec opera adjuvant sine fide, nisi fortasse pro fide percipienda fiant: sicut Cornelius antè pro bonis operibus meruit audiri, quàm fidelis existeret. Quae ex re colligitur, quia bona opera pro fide percipienda faciebant. Nam cui ab Angelo dicitur: *Orationes tuae & elemosinae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei;* & mox pro eadem ascensione praecipitur ut ad Simonem mittat, qui ei veniens praedicare debeat; constat quia hoc petiit, unde meruit exaudiri. Sequitur: [*Patres eorum pravariicati sunt patrum meum usque ad diem hanc: & filij dura facie & indomabili corde sunt, ad quos ego mitto te.*] Ecce est una culpa superbia, quia [*pravariicati sunt patrum.*] Ecce altera obstinationis, quia [*usque ad diem hanc.*] Ecce in iniquitate filiorum culpae gravis impudentiae, quia [*dura facie:*] quoniam mala quae faciunt, jam non erubescunt, & nunquam vel post culpas ad penitentiam redeunt; quia [*indomabili corde sunt.*] Cum verò tanta pravitate, tantaeque obstinationis sint hi, ad quos Propheta mittitur, quis jam non videat, quia persona Prophetae à tam perveris hominibus despici valeat? Sed ecce auctoritas personae tribuitur, cum subditur: [*Et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus.*] Ac si aperte diceretur: Quia ex te despicietis, ex mea voce necesse est ut loquaris. Ne contemptis ipse qui mitteris; verba mea profrens, ostende qui misit. Sequitur: [*Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant: quia domus exasperans est.*] Dum constat, quod omnipotens Deus omnia sciat, mirandum valde est cur dicitur: [*Si forte audiant, & si forte quiescant.*] Quapropter sciendum nobis est, quia ista dubitatio locutionis Dei non ex ignorantia, sed ex aliqua significatione descendit. Nam quis nesciat, quod qui fecit & videt omnia, omnia sciat? Et per semetipsam in Evangelio Veritas de Antichristi praedicatoribus dicit: *Dabunt signa magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Cur hoc sub dubitatione dicitur, cum quid futurum sit, à Domino praesciat? Unum verò de duobus est, quia si electi sunt, fieri non potest: si autem fieri potest, electi non sunt. Et tamen dicitur, *ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi.* Ista ergo Domini sermonis dubitatio, ex electorum cordibus designatio tentationis fuit: quia qui electi sunt ad persistendum, per signa praedicatorum Antichristi tentabuntur ad cadendum. Per hoc ergo quod dicitur, *si fieri potest.* Hoc exprimitur, quod electi in corde tentabuntur. Nutant enim, sed non cadunt. Dicitur ergo, *si fieri potest,* quia trepidabunt: & tamen dicuntur electi: quia non cadent. Dubitatio itaque sermonis à Domino in electis exprimit trepidationem mentis. Quos & electos nominat, quia cernit quod in fide & bono opere persistunt. Unde hinc quoque dicitur: [*Si forte audiant, & si forte quiescant.*] Per hoc enim quod dicitur, [*Si forte,*] quia ex magna multitudine pauci audituri sunt, demonstratur. Per dubitationem ergo sermonum Dei quid significatur aliud, nisi paucitas auditorum? Notandum verò, quod postquam mala parentum defunctorum dixerat, mittens Prophetam ad filios dicit: [*Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant.*] Quid est dicere, [*vel ipsi,*] nisi quia eorum patres qui in culpa defuncti sunt, audire noluerunt? Pensamus rogo, quae virtus sit in hoc Domini sermonis defectu, ut dicat [*Si forte vel ipsi audiant.*] Nobis hoc aperte dicitur, qui afflicti, oppressi, conclusi, omnia quae in hoc mundo habuimus bona perdidimus. Urbes erutas, everfa castra, depopu-

idem infra hom. 19.

Act. 10.

ibid.

Matt. 24. c

S. GREGORII
TOMI

latos agros, suffosias Ecclesias videmus: & tamen adhuc parentes nostros ad iniquitates sequimur, ab eorum elatione quam vidimus, non mutamur. Et illi quidem inter gaudia, nos verò, quod est gravius, & inter flagella peccamus. Sed ecce omnipotens Deus iniquitates iudicans, jam priores nostros abstulit, jam ad iudicium vocavit. Nos adhuc ad poenitentiam expectat, nos ad revertendum sustinet. Et qui in illis jam iudicium exercuit, nobis suæ patientiæ longanimitatem prærogat, ne cum nostris nos prioribus perdat, dicens: *[Si forte vel ipsi audiant, & si forte quiescant: quia domus exasperans est.]* Omnis anima etiam post acceptam fidem, in perveritate sua aut permanens, aut revertens, domus exasperans vocatur: quia eum quem per fidem susceperat, repellit à se pravis moribus habitatorem Deum. Nam domus inhabitatur à domino. Si ergo domus, quare exasperans? Si verò exasperans, quare domus, quæ utique jam non habitatur? Sed domus, quia in ea Deus per fidem habitare cæperat: exasperans verò est, quia ab ea pravis moribus repulsus exiit, ut vacua remaneat, quam prius cælestis inhabitator replebat. Unde etiam sicut Veritatis voce cognovimus, nequissimus spiritus cum septem aliis rediens, domum scopis mundatam invenit, quia mentem à virtutibus alienam replet. Sequitur: *[Et sciens quia propheta fuerit in medio eorum.]* Malis scire bonos, aut ad adiutorium salutis proficere, aut ad testimoniū dānationis solet. Sciant ergo quia in medio eorum propheta fuerit, ut audita prædicatione aut adjuventur ut surgant, aut sic in iniquitatibus eorum damnentur, ut excusatione careant. Sequitur: *[Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas: quoniam increduli, & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.]* Patet ad quā perverfos in prædicationem mittitur, qui ne timeat admonetur. Et quia pravi quique bona sibi loquentibus alia iniqua faciunt, & adhuc alia minantur; propter illa quæ faciunt, dicitur: *[Ne timeas eos:]* & propter hoc quod minantur, adiungitur: *[Neque sermones eorum metuas.]* Vel certe, quia reprobi & mala bonis ingerunt, & eorum semper actibus derogant, Propheta missus admonetur, ne eorum vel crudelitatem metuat, vel verba pertimescat. In hoc itaque quod dicitur: *[Ne timeas,]* Propheta datur auctoritas prædicationis. Et quia omnes qui in Deo vivimus, organa veritatis sumus, ut sæpe per alium mihi, sæpe verò aliis loquatur per me; sic nobis boni verbi inesse auctoritas debet, ut & is qui præest, dicat recta libere, & is qui subest, inferre bona humiliter non recuset. Bonum enim quod majori à minore dicitur, tunc verè bonum est, si humiliter dicatur. Nam si rectitudo sentiendi humilitatem loquendi perdidit, radicem sensus in ramo linguæ vitavit. Quod videlicet vitium jam non ex ramo, sed ex radice est; quia nisi cor intumesceret, lingua minimè superbiret. Inesse ergo ad loquendum priori humilis auctoritas, inesse autem minori libera humilitas debet. Sed sæpe in hominibus ipse loquendi ordo confunditur, sicut & longè superius diximus. Nam aliquando quis per tumorem elationis loquitur, & loqui se per auctoritatem libertatis existimat: & aliquando alius per stultum timorem tacet, & tacere se per humilitatem putat. Ille locum sui regiminis attendens, non metitur sensum tumoris: iste locum suæ subjectionis considerans, timet dicere bona quæ sentit, & ignorat quantum charitati reus efficitur tacendo. Sic verò sub auctoritate superbia, & humanus timor sub humilitate se palliat: ut sæpe nec ille valeat considerare quid Deo, nec iste quid debeat proximo. Nam ille dum eos qui sibi subiecti sunt conspiciunt, & ei cui omnes subjacent, non intendit; in elatione attollitur, & de elatione sua velut de auctoritate gloriatur. Iste verò nonnunquam dum timet ne majoris

S. Greg. Tom. I.

gratiam amittat, atque per hoc aliquid temporalis damni sustineat, recta quæ intelligit occultat; atque apud se tacitus, ipsum timorem quo constringitur, humilitatem nominat. Sed eum cui nil vult dicere, tacendo in cogitatione dijudicat: fitque ut unde se humilem existimat, inde gravius fit superbus. Discernenda ergo semper sunt libertas & superbia, humilitas & timor: ne aut timor humilitatem, aut superbia se libertatem fingat. Ezechiel itaque quia non solum populo, sed etiam senioribus loqui mittebatur, ne incautum timorem humilitatem crederet, ut timere non debeat admonetur, dum dicitur: *[Ne timeas eos.]* Ac ne fortè derogationis eorum verba pertimescat, adiungitur: *[Neque sermones eorum metuas.]* Cur autem linguas derogantium timere non debeat, etiam causa subiungitur, cum protinus subinfertur: *[Quoniam increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.]* Timendi enim essent hi quibus loqui mittebatur, si in fide & opere Deo omnipotenti placuissent. Qui autem increduli & subversores sunt, in suis sermonibus derogantes, timendi non sunt: quia stultum valde est, si illis placere quærimus, quos non placere Domino scimus. Debent autem haberi in metu & reverentia iudicia iustorum, quia membra omnipotentis Dei sunt, & hoc ipsi in terra reprehendunt, quod Dominus redarguit à celo. Nam perverforum derogatio, vitæ nostræ approbatio est; quia jam ostenditur nos aliquid iustitiæ habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo. Nemo etenim potest in una eademque re, omnipotenti Domino atque ejus hostibus gratus existere. Nam Deo se amicum denegat, qui ejus placet inimico. Et inimicis veritatis adversatur, qui eidem veritati in mente subjungitur. Unde sancti viri in vocis liberæ increpatione succenssi, eos ad sua odia excitare non metuunt, quos Deum non diligere cognoscunt. Quod Propheta ardentè exhibens, creatori omnium quasi in munere obtulit, dicens: *[Nonne qui oderunt te Deus, oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfesso odio oderam illos, & inimici facti sunt mihi. Ac si apertè dicat: Pensa quantum te diligo, qui tuorum hostium excitare contra me inimicitias non pertimesco. Hinc iterum dicit: Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam secutus sum iustitiam.]* Bonum valde est quod iustus tribuit, quando malè agentibus libera voce contradicit. Sed perverfi mala pro bonis retribuunt quum iusti derogant, quia contra eos iustitiæ defensionem servant. Non enim iusti humana iudicia, sed æterni iudicis examen aspiciunt, atque ideo derogantium verba contemnunt. Hinc etenim derogantibus Corinthiis Paulus dicebat: *[Mihi autem pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die.]* Qui nec in corde suo unde se reprehendere potuisset inveniens, adiungit: Sed neque me ipsum iudico. Videns autem quia ei ad perfectionem sanctitatis nec suum iudicium sufficeret, subdidit: *[Sed non in hoc iustificatus sum.]* Cur verò nec sibi metipso de seipso credidit, causam reddidit, cum subiungit: *[Qui autem iudicat me, Dominus est.]* Ac si apertè dicat: Nec meo de me iudicio credendum existimo, quia ille me iudicat, cujus ego iudicium non comprehendo. Hinc beatus Job cum per amicorum derogantium linguas inter dolores vulnerum pareretur jacula verborum, cogitatione protinus ad conscientiam recurrit, atque ubi mentem solidam haberet, apcepit dicens: *[Ecce enim in celo testis meus, & conscius meus in excelsis.]* Qui etiam subdidit: *[Verbo si amici mei, ad Deum stillat oculus meus.]* In omne enim quod de nobis dicitur, semper taciti recurrere ad mentem debemus, interiorum testem & iudicem quærere. Quid enim prodest si omnes laudent, cum conscientia accuset? Aut quid poterit obesse si omnes nobis derogent, & conscientia sola nos defendat: Beatus ergo Job inter

G G g

linguas derogantium inflexa mente persistens, quia in terra se impugnari falsis sermonibus vidit, in caelo testem quaerit. Hinc Isaias ait: *Popule meus, qui beatificanti te, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Qui videlicet populus ne verba suae laudis attenderet, & in culpa altius periret, statim ei dicitur quem aspiciat, cujus iudicium pertimescat, cum subditur: *Stat ad iudicandum Dominus, stat ad iudicandos populos.* Ac si appetere diceretur: *Judicia humana cur sequeris, qui stare super te caelestem iudicem scis?* Hinc est quod Joannem Baptistam Veritas esse arundinem vento agitatam negat, dicens: *Quid existis videre in desertum? Arundinem vento agitatam?* Quod quia negando dixerit, non affirmando, sub iuncta verba testantur. Ait enim: *Sed quid existis videre in desertum? Hominem mollibus vestitum? Ecce, qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt.* Arundo autem vento agitata modo flatibus erigitur, modo flatibus inclinatur. Omnis autem infirmus animus, qui vel derogatione deicitur, vel laudibus exaltatur, arundo vento agitata est. Quod Joannes non erat, quia inflexibilem mentem verticem inter laudes hominum & derogationes tenebat. Sed magna inquisitione res indiget, cum recti operis viam tenemus, utrum semper despiciere derogantium verba debeamus, an certe aliquando compescere. De qua re sciendum est, quia linguas detrahentium sicut nostro studio non debemus excitare ne ipsi pereant, ita per suam malitiam excitationem debemus aequanimiter tolerare, ut nobis meritum crescat: aliquando autem etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui audire nos ad bona poterant, corda innocentium corrumpant. Hinc est enim quod Joannes obtrektoris sui linguam redarguit, dicens: *Is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes non recipit nos: propter hoc si venero, commoneam ejus opera quae facit, verbis malignis garriciens in nos.* Hinc Paulus iterum de detrahentibus Corinthiis loquitur, dicens: *Epistola, inquit, graves sunt & fortes, praesentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis: hoc cogitet qui huiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & praesentes in opere.* Hi etenim, quorum vita in exemplum imitationis est posita, debent, si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum praedicationem non audiant qui audire poterant, & in pravis moribus remanentes, bene vivere contemnant. Sed hac in re, subtili inquisitione necesse est ut semetipsum animus investiget, ne fortasse suae laudis gloriam quaerat, & animarum lucra se quaerere nostra cogitatio simulat. Saep enim sui nominis laude animus pascitur, & quasi sub obtentu lucrorum spiritualium, cum de se bona dici cognoverit, latatur. Et saepe suae gloriae defensione contra detrahentes irascitur, & fingit sibi meret quod hoc ex eorum zelo faciat, quorum corda a bono itinere detrahentis sermo perturbat. Illi ergo debent magnopere curare, ne contra eorum opinionem detrahentium verba praevalcant, qui suam conscientiam subtiliter discutientes, se in ea inveniunt de amore privatae gloriae nihil habere. Hinc est enim quod iusti atque perfecti aliquando virtutes suas praedicant, bona quae divinitus acceperunt, narrant, non ut ipsi apud homines sua ostensione proficiant, sed ut eos quibus praedicant, exemplo suo ad vitam trahant. Unde Paulus Apostolus quoties fustibus caesus, quoties lapidatus, quoties naufragium pertulit, quanta pro veritate sustinuit, quod ad tertium caelum raptus, quod in paradysum ductus sit, Corinthiis narrat, ut eorum sensum a falsis praedicatoribus averterat: ut dum se innotesceret qualis esset, illi eis vilescerent, quos ab eis cognoverat inique venerari. Quod perfecti cum faciunt, id est, cum virtutes proprias loquuntur, in hoc quoque omnipotentis Dei imitatores sunt, qui laudes suas hominibus

A loquitur, ut ab omnibus cognoscat. Nam cum per scripturam suam praecipiat, dicens: *Laudet te alienus, & non os tuum;* quomodo facit ipse, quod prohibet? Sed si virtutes suas omnipotens Deus taceret, cum nullus agnosceret: si eum nullus agnosceret, nullus amaret: si nullus amaret, nullus ad vitam rediret. Unde & per Psalmistam de eo dicitur: *Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo, ut det illis hereditatem gentium.* Virtutes ergo suas annuntiat, non ut laudibus suis ipse proficiat, sed ut hi qui hunc ex sua laude cognoverint, ad perpetuam hereditatem veniant. Iusti itaque atque perfecti non solum cum vituperationis suae verba reprehendunt, sed etiam cum virtutes quas habent, infirmis loquuntur, reprehensibiles non sunt; quia per suam vitam quam referunt, aliorum animas ad vitam quaerunt. De quibus tamen sciendum est, quia nunquam bona sua detegunt, nisi eos, ut dixi, aut proximorum utilitas, aut certe nimia necessitas cogat. Unde Paulus Apostolus cum virtutes suas Corinthiis enumerasset, adjunxit: *Factus sum insipiens, vos me coegit.* Fit vero aliquando, ut necessitate compulsi, in bonis quae de se referunt, non aliorum utilitatem, sed suam requirant, sicut beatus Job facta sua enumerat, dicens: *Oculus fui caco, & pes claudus, pater eram pauperum, & causam quam nesciebam, diligentissime investigabam.* Et multa alia quae saepe egisse se commemorat. Sed quia in vulnere doloris positus, ab amicis increpantibus ipse impie egisse, & violentus proximis, atque oppressor pauperum fuisse dicebatur, vir sanctus inter flagella Dei & humanae increpationis verba deprehensus, mentem suam graviter concuti, atque ad desperationis foveam conspexit impelli; qui jam jamque cadere poterat, nisi ad memoriam sua bene acta revocasset, ut ad spem animus reduceretur, ne oppressus verbis & vulneribus in desperatione periret. Quod ergo bona sua enumerat, non innotescere aliis quasi ex laude desiderat, sed ad spem animi reformat. Iusti itaque sicut sine arrogantia loquuntur aliquando bona quae agunt, ita sine zelo privatae gloriae detrahentium sibi linguas redarguunt, quia noxia loquuntur. Cum vero lingua derogantium corrigi nequeunt, aequanimiter sunt per omnia toleranda. Nec obtrektoris sermo timendus est, ne dum vituperatio perverforum metuitur, recti operis via deferatur. Unde nunc Ezechieli propheta dicitur: *[Sermones eorum ne metuas: quia increduli & subversores sunt tecum.]* Minus autem mali essent, si hi qui sunt increduli, subversores minimè fuissent. Quia enim ipsi vel caelestis regni praemia, vel gehennae esse supplicia non credunt, in suis pravitatibus dimissi, a fide & opere etiam alios subvertunt, ut regnum quod ipsi appetere non volunt, nec alter assequatur. Hi namque cum teneriores quosdam bona incipere, mala jam devitare cognoverint, modo irridendo quod in caelis promittitur, modo despiciendo quod Deus omnipotens de inferni suppliciiis minatur, modo laudando bona temporalia, & delectationes praesentis saeculi callida persuasionem pollicendo, defectum mentes innocentium, eorumque itinera pervertunt. Gaudent, si quos potuerint a vita revocare, ad mortem trahere: latantur in pravitatibus suis, exultant & in alienis. His nimirum poena sua non sufficit, qui agunt ne soli moriantur. At si fortasse iustum quempiam tanta jam virtutis inveniunt, ut ei loqui contraria non praesumant, quia subversores esse non possunt, statim scorpiones fiunt. Scorpio enim palando incedit, sed caudam ferit: nec mordet a facie, sed a posterioribus nocet. Scorpio ergo sunt omnes blandi & malitiosi, qui bonis quidem in faciem non resistunt, sed mox ut recesserint derogant: alios quos valuerint, inflammant: quaeque possunt noxia immittunt, mortifera inferre

17ai. 3. b

1bil.

Matt. 11.

Luc. 7. d

3. Ioan. 8

2. Cor. 10. e

2. Cor. 11. f

Prov. 27. a

Psal. 110. a

2. Cor. 11. d

Iob. 29. e

al. se pie

egisse com.

Ruper. 10

Apoc. 6. 9.

occulte non desinant. Scorpiones ergo sunt, qui blandi & innoxij in facie videntur, sed post dorsum portant unde venenum fundant. Qui enim in occulto feriunt, quasi mortem latenter trahunt. Unde etiam per Psalmistam dicitur: *Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis in spinis.* Apes enim in ore mel habent, in aculeo caudæ vulneris. Et omnes qui lingua blandiuntur, sed latenter ex malitia feriunt, apes sunt: quia loquendo dulcedinem mellis proponunt, sed oculis feriendo vulneris inferunt. Ita verò facientes exardescunt sicut ignis in spinis: quia per flammam detrahentium non iustorum vita comburitur, sed si quæ in eis esse poterant peccatorum spine concremantur. Dicatur ergo: *Increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Increduli scilicet Deo, subversores verò infirmantibus proximis, scorpiones autem etiam fortibus & robustis. Quibus etsi in faciem contradicere non praesumunt, ex occulto tamen vulnus derogationis inferunt. Increduli quippe simul & subversores & scorpiones sunt: quia & audita ea quæ Dei sunt, non credunt, & eos quos prævalent, à bonis moribus subvertunt, & quos inflectere non valent, occultis machinationibus feriunt. Quia in re hoc quoque notandum est: quia cum Propheta dicitur: *Increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* nobis consolationis medicamentum profertur, quos sæpe tædet vivere, dum nolumus cum malis habitare. Queritur etenim cur non omnes boni sunt; qui nobiscum vivunt. Mala proximorum ferre nolumus, omnes sanctos jam debere esse decernimus, dum esse nolumus quod ex proximis portemus. Sed hac in re luce clariùs patet, dum malos portare renuimus, quàm multum adhuc ipsi de bono minus habeamus. Neque enim perfectè bonus est, nisi qui fuerit & cum malis bonus. Hinc beatus Job de semetipso asserit, dicens: *Frater sui draconum, & socius struchionum.* Hinc Paulus Apostolus discipulis dicit: *In medio nationis prava & perverse, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Hinc Petrus gregis Domini pastor dicit: *Insuper Lot oppressum a nefandorum injuria, conversatione eripuit. Aspectu enim & auditu iustus erat, habitans apud eos qui de die in diem animam iustis iniquis operibus cruciabant. Sæpe verò cum de vita proximorum queritur, mutare locum conamur, secretum vitæ remotioris eligere, videlicet ignorantes quia si desit spiritus, non adjavat locus. Idem enim Lot de quo loquimur, in Sodomis sanctus extitit, in monte peccavit. Quia autem loca mentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui & in paradiso cecidit. Sed minus sunt omnia quæ loquimur ex terra. Nam si locus salvare potuisset, satan de celo non caderet. Unde Psalmista ubiq; in hoc mundo tentationes esse conspicit, quæsit locum quo fugeret, sed sine Deo invenire non potuit munimur. Ex qua re & ipsum sibi locum fieri petuit, propter quem locum quæsit dicens: *Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut salvum me facias.* Tolerandi ergo ubique sunt proximi: quia Abel fieri non valet, quem Cain malitia non exerceat. Unum verò est pro quo vitari societas debet malorum, ne si fortasse corrigi non valent, ad imitationem trahant: & cum ipsi à sua malitia non mutantur, eos qui sibi conjuncti fuerint, pervertant. Unde Paulus ait: *Corrumpunt bonos mores colloqui a mala.* Et sicut per Salomonem dicitur: *Noli esse amicus homini iracundo, nec ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, & firmas scandalum animæ tuæ.* Sicut ergo perfecti viti perverfos proximis non debent fugere, quia & eos sæpe ad rectitudinem trahunt, & ipsi ad pervertitatem nunquam trahuntur: ita infirmi quique societatem declinare debent pravorum, ne mala quæ frequenter aspiciunt, & corrigere non valent, dele-*

antentur imitari. Sic enim verba proximorum audiendo quotidie fumimus in mente, sicut flando atque respirando aërem trahimus corpore. Et sicut malus aë; assiduo flatu tractus inficit corpus, ita perversa locutio assidue audita, infirmantium inficit animum, ut tabescat delectatione pravi operis, & assidui iniquitate sermonis. Sequitur: *[Verba eorum ne timeas, & vulnus eorum ne formides: quia domus exasperans est.]* Ideo boni timendi sunt ne offendantur, ne forte per eos ille provocetur ad iram; qui eorum corda semper inhabitat. Nam sicut superius dictum est, si malos offendimus, timere minimè debemus: quoniam illis nostra actio displicet, quibus nec iustitia creatoris placet. Quid ergo timendum est, si nobis ingrati sunt, qui Deo amabiles non sunt? Unde rectè nunc dicitur: *[Verba eorum ne timeas, & vulnus eorum ne formides: quia domus exasperans est.]* Ac si aperte diceretur: Timendi essent, nisi me in suis actibus exasperarent. De quibus adhuc subditur: *[Loqueris ergo verba mea ad eos, si ferè audiant, & quiescant: quia iracundiores sunt.]* Omnis qui peccat, quid aliud quàm conditoris sui in se iracundiam irritat? Et scimus quia quoties actu, quoties verbo; quoties cogitatione delinquimus, Deum contra nos toties irritamus. Sed tamen sustinet, & clementer expectat: per se patientiam, per prædicatores autem suos verbum nobis exhortationis prærogat. Omnis autem qui recta prædicat, si auditur, iram irritati creatoris super prævaricatorem populum placat. Unde necesse est, ut ipse non debeat agere malum, quod solet in populo furorem conditoris sui irritare. Propter quod etiam subditur: *[Tu autem fili hominis audi quacumque loquor ad te, & noli esse exasperans, sicut domus exasperatrix est.]* Id est, mala quæ fieri conspicis, ipse non facias: ne hoc quod prohibere niteris, ipse committas. Omnis enim prædicator intenta semper debet mente pensare, ne qui missus est lapsos erigere, ipse in pravitate operis cum lapsis cadat, & Pauli hinc sententia feriat dicentis: *In quo alterius judicas, respice in teipsum, ne tu quoque lapsus cadas.* Unde Balaam Dei spiritu repletus ad loquendum, sed tamen in carnalem vitam suo spiritu detentus, de semetipso loquitur, dicens: *Dixit auditor sermonum Dei, qui novit doctrinam Altissimi, & visiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos.* Cadens apertos oculos habuit, qui rectum quod diceret, vidit, sed rectè vivere contempsit. Cadens videlicet in perverso opere, & apertos habens oculos in sancta prædicatione. Est tamen aliud quod possit intelligi, cur beatus Ezechiel qui ad prædicationem mittitur, esse exasperans prohibetur. Nisi enim ad loquenda verba cum mitebatur, obediret, omnipotentem Dominum sicut populus de perverso opere, sic Propheta de suo silentio exasperasset. Nam sicut mali ideo Deum exasperant, quia loquuntur vel faciunt mala; ita nonnunquam boni exasperant, quia reticent bona. Illis itaque culpa est perversa agere, istis recta reticere. In hoc ergo cum malis etiam boni simul Deum exasperant quia cum perversæ non increpant, eis per suum silentium proficiendi licentiam præstant. Sequitur: *[Aperi os tuum, & comede quacumque do tibi.]* Aperimus os nostrum, cum recta loquimur; & comedimus quæ à Deo accipimus, quia & tribuitur & augetur in nostris sensibus cibus vitæ, cum prædicare cœperimus. Unde Propheta alius dicit: *Os meum aperis, & atraxi spiritum.* Non enim spiritum attraheret, nisi os aperiret: quia nisi ad prædicandum proximis se impenderet, spiritualis doctrinæ in eo gratia non crevillet. Sequitur: *[Et vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber: & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus & foris.]* Sicut per Prophetam prædicatorum ordo, sic per librum quem accepit, scripturæ sacræ pagina

Psal. 117. Eucher. spir. spir. c. 5.

1. Cor. 13. d. Philip. 2. d.

2. Pet. 2. d.

Gen. 13. d. 1700. p. 5. c. 320 Gen. 3. d.

Psal. 30. d. 7. q. 1. c. ad veritas.

Greg. lib. 9. epist. 39. 1. Cor. 15.

Prov. 22. d.

* al. misere-

Rom. 2. d.

Num. 24. d.

Psal. 118.

designantur. Liber autem involutus, est scripturae sacrae eloquium obscurum, quod profunditate sententiarum involvitur, ut non facile sensu omnium penetraretur. Sed coram Propheta liber expanditur; quia coram praedicatoribus sacri eloquii obscuritas aperitur. Involutum librum manus Dei porrexit, quum Salvator dicebat: *Simile factum est regnum calorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, & super seminavit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania, & reliqua: quae charitas vestra etiam me reticente remissit. Sed librum quem involutum ostenderat, expandit, cum hoc quod per aenigmata loquebatur, exposuit dicens: *Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum vero semen, hi sunt filii regni: zizania autem filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea, est diabolus. Messis vero, consummatio saeculi, messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur, sic erit in consummatione saeculi. Involutus itaque liber expanditur, quando hoc quod obscure prolatum fuerat, per latitudinem intellectus aperitur. Hunc involutum librum Veritas expandit, quando in discipulis egit quod scriptum est: *Tunc aperuit illis sensum, ut intelligerent scripturas.* De quo adhuc libro subditur: *[Qui erat scriptus intus & foris.]* Liber enim sacri eloquii intus scriptus est per allegoriam, foris per historiam. Intus per spiritalem intellectum, foris autem per sensum litterae simplicem, adhuc infirmantibus congruentem. Intus, quia invisibilia promittit: foris, quia visibilia praecceptorum suorum rectitudine disponit. Intus, quia caelestia pollicetur: foris autem, quia terrena contemptibilia qualiter sint, vel in usu habenda, vel ex desiderio fugienda, praecipit. Alia namque de secretis caelestibus loquitur, alia vero in exterioribus actionibus jubet. Et ea quidem quae foris praecipit, patent: sed illa quae de internis narrat, plenè apprehendi nequeunt. Unde scriptum est: *Extendens caelum sicut pellem, qui regis aquis superiora ejus.* Quid enim caeli nomine nisi sacra scriptura signatur? De qua nobis & sol sapientiae, & luna scientiae, & ex antiquis patribus stellae exemplorum atque virtutum lucent. Quod sicut pellis extenditur; quia per scriptores suos carnis lingua formatum, ante oculos nostros per verba doctorum exponendo displicatur. Quid vero aquarum nomine, nisi sanctissimi Angelorum signantur chori? De quibus scriptum est: *Et aqua quae super caelos sunt, laudent nomen Domini.* Hujus ergo caeli superiora Dominus aquis regit, quia alta sacri eloquii, id est, ea quae de natura divinitatis, vel de aeternis gaudiis narrat, nobis adhuc nescientibus, solis Angelis in secreto sunt cognita. Caelum ergo hoc & coram nobis extenditur, & tamen aquis superiora ejus conteguntur; quia & quaedam sacri eloquii jam nobis per apertionem spiritus patent, & quaedam quae solis Angelis possunt esse manifesta, nobis adhuc servantur occulta. De quibus tamen occultis jam partem per spiritalem intelligentiam sentimus, jam sancti Spiritus pignus accepimus; quia haec & plenè necdum cognovimus, & tamen medullitus amamus, & in multis spiritualibus sensibus, quos jam cognovimus, veritatis pabulo pascimur. Dicat ergo: *[Qui erat scriptus intus & foris.]* quia in sacro eloquio & dictis occultioribus atque sublimioribus satiantur fortes, & praecipit apertioribus nos parvuli nutrimur. Unde scriptum est: *Montes excelsi cervoris, petra refugium herinacis.* Habeant enim montes intelligentiae, qui jam contemplationis saltus dare noverrunt. Sed petra sit refugium herinacis: quia nos parvuli & peccatorum nostrorum spinis cooperiti, etsi intelligere alta non possumus, in petrae nostrae re-**

fugium, id est, in Christi fide salvamur. Unde & quibusdam dicitur: *Nihil me judicavit scire inter vos nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum.* Ac si diceret: Quia vos capere divinitatis ejus mysteria non posse pensavi, sola vobis humanitatis ejus infirma locutus sum. Sequitur: *[Et scripta erant in eo lamentationes, carmen, & va.]* Carmen aliquando in bono, aliquando vero in malo accipi debet non est: quia & laetum carmen, & lugubre carmen dicere possumus. Sed nos scripturae sacrae usum sequentes, quae pene semper carmen ponere in prosperis solet, hoc in loco pro bona parte dictum carmen accipimus. Nam cum omnipotens Deus populum suum de mari Rubro liberasset, scriptum est: *Tunc Moyses & filii Israel cecinerunt carmen Domino.* Et cum David victoriam de hostibus fecisset, scriptum est: *Locutus est David Domino verba carminis huius.* Salomon quoque ait: *Acetum in nitro, qui cantat carmina corde pessimo.* Acetum quippe si mitatur in nitro, fervescit nitrum protinus & ebullit. Et perversa mens quando per increpationem corripitur, aut per praedicationis dulcedinem ad bona suadetur, de correptione fit deterior: & inde in murmurationis iniquitate succenditur, unde debuit ab iniquitate compefci. Per Helium quoque de ingrato ac sese desperante dicitur: *Et non dixit, Vbi est qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? Carmen quippe in nocte, est laetitia in tribulatione. Carmen in nocte accipimus, quando in praesentibus praesentibus de futuris gaudiis consolamur. Carmen nobis in nocte ostendebat Apostolus, cum dicebat: *Spe gaudentes, in tribulatione patientes.* Carmen in nocte se David habere indicat, dicens: *Tu es mihi refugium a pressura quae circumdedit me: exultatio mea, redime me a circumdantibus me.* Qui enim circumdari se pressuris narrat, & tamen Deum sibi esse exultationem nominat, proculdubio carmen in nocte cantat. Quia igitur pene semper in bono carmen ponere scriptura sacra confuevit, ita à nobis etiam in hoc loco debet intelligi. Vae autem in scriptura sacra saepius de aeterno luctu, quem praesenti solet intelligi. Unde scriptum est: *Vae impio in malo: retributio enim manuum ejus fiet ei.* Et beatus Job loquitur, dicens: *Si impius fuero, vae mihi est: si autem iustus, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.* Justorum enim afflictio temporalis est. Vae ergo quod dixit, à temporali afflictione distinxit, qui & justum afflictionem, & impij vae habere perhibuit. Per semetipsam quoque Veritas dicit: *Vae mundo à scandalis, & vae vobis qui videtis, quoniam stebitis, & vae praegnantibus & nutrantibus in illis diebus.* Pensandum ergo nobis est, quo modo haec tria in sacro volumine scripta sint, lamentationes, carmen, & vae. Lamentationes videlicet, quia in eo scripta est poenitentia peccatorum. Carmen vero; quia ibi praenunciantur gaudia justorum. Vae autem; quia illic expressa est damnatio reproborum. Ut ergo peccata punias, lege quae in hoc volumine scripta sunt lamenta: *Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Et rursus: *Miseri estote, & lugete: risus vester in luctum convertatur, & gaudium in merorem.* Ut autem de promissione gaudij sequentis hilarescas, cognosce quae in hoc volumine scripta sunt carmina laudis aeternae: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in saeculum saeculi laudabunt te.* Et sicut per quemdam sapientem de caelesti Hierusalem dicitur: *Et lapide Tobia presioso & mundo omnes plateae ejus stermentur, & per omnes vias ejus Alleluia cantabitur.* Hoc nobis carmen caelestis patriae nunciare cives ejus venerant, qui concorditer clamabant: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bone voluntatis.* Sed si adhuc praesenti saeculo mente inhaeres, si adhuc terrenis voluptatibus delectaris, amare non potes gaudia aeterna quae audis. Cognosce ergo*

Mat. 13.

Ibid.

Luc. 12.

Hieron. in Ezech. c. 1. 29.

Psal. 103.

Infr. homil. 27 Orig. in Ezech. hom. 1.

Psal. 149.

Psal. 103.

Gregorij in Ezechiel. Tom. 1.

in hoc volumine vā, quod in eo scriptum est, atque ab animo per timorem expelle quod diligis, ut possis ex iudicio carmen amare quod legis. Ibi quippe sub unius damnati specie, multitudo omnis exprimitur reprobatorum, cum voce Veritatis dicitur: *Ligatis pedibus ejus ac manibus, mitte eum in tenebras exteriores; illic erit fletus & stridor dentium.* Tunc etenim reprobi in exteriores tenebras cadunt; quia nunc in interioribus sua se sponte dejecerunt, ut veritatis lumen nec credendo nec bene operando sequerentur. In quibus ligatis pedibus ac manibus mitti præcipiuntur; quia nunc dum tempus operandi atque currendi est, habere manus & pedes liberos in bona actione noluerunt. Ibi vā reprobatorum scriptum est: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Ibi damnatis ac re-
 pulsis dicitur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum; qui paratus est diabolo & angelis ejus.* In hoc itaque volumine cuncta quæ ædificant, omnia quæ erudiunt, scripta continentur. Peccasti enim; & jam te pœniter illicite perpetraste, ut ad agendam pœnitentiam docearis; ibi iuvenis lamenta. Sæpe celestium gaudiorum mentem relevare desideras; ibi ad consolationem tuam invenis carmen. Sin verò & mala perpetrasti, & hæc te perpetraste non pœniter, sed cervicem mentis erigis, ad nullas pœnitentiæ lamentationes inclinatis, nulla celestium gaudiorum expectatione corrigis; velis nolis, ibi scriptum auditurus es vā: ut quem nec timor ad pœnitentiam humiliat, nec spes ad superna præmia exaltat, damnationis suæ jam nunc pœnam prospiciat, & sine excusatione in æternum supplicium cadat. Quid igitur fratres, quid agendum est miseris nobis, nisi ut evigilemus ad hujus verba voluminis, & mala quæ nos egisse meminimus, fletibus puniamus, ut per lamenta pœnitentiæ perveniamus ad carmen vitæ? Ne si affligi modò pœnitendo nolumus, vā postmodum sine fine sentiamus. Nec nos nostrorum vulnerum multitudinem in desperationem deprimat: quia major est potentia medici, quam magnitudo languoris nostri. Quid est enim quod reparare ad salutem non possit, qui potuit omnia ex nihilo creare? Unigenitus quippe est omnipotentis Patri coæternus: Qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

Ezec. 11. *Fili hominis, quodcumque inveneris comede: comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel. Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo. Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus comedet, & viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud: & factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me: Fili hominis, vade ad domum Israel, & loqueris verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis, & ignote lingue tu mitteris ad domum Israel: neque ad populos multos profundi sermonis, & ignote lingue, quorum non possis audire sermones. Et si ad illos mittereris, ipsi audirent te. Domus autem Israel nolunt audire te: quia nolunt audire me. Omnis quippe domus Israel attrita fronte est, & duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorum faciebus eorum, &*

A *frontem tuam duriorum frontibus eorum: & ut adamantem & ut silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est. Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, & auribus tuis audi: & vade, ingredere ad transmigrationem filiorum populi mei, & loqueris ad eos, & dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: si forte audiant & quiescant. Et assumpsit me spiritus, & audivi post me vocem commotionis magna: Benedicta gloria Domini de loco suo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, & vocem rotarum sequentium animalia, & vocem commotionis magna. Spiritus quoque levavit me, & assumpsit me: & abij amarus in indignatione spiritus mei. Manus enim Domini erat mecum, confortans me.*

Solent quidam, scripta sacri eloquii legentes, cum sublimiores ejus sententias penetrant, minora mandata quæ infirmioribus data sunt, tumentis sensu despiciere, & ea velle in alium intellectum permutare. Qui si rectè in eo alta intelligerent, mandata quoque minima despectui non haberent: quia divina præcepta sic in quibusdam loquuntur magnis, ut tamen in quibusdam congruant parvulis, qui per incrementa intelligentiæ quasi quibusdam passibus mentis crescant, atque ad majora intelligenda perveniant. Unde nunc sancto Propheta dicitur: [*Fili hominis, quodcumque inveneris comede.*] Quidquid enim in sacra scriptura invenitur, edendum est: quia & ejus parva simpliciter componunt vitam, & ejus magna subtilem ædificant intelligentiam. Sequitur: [*Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel. Et aperui os meum, & cibavit me volumine illo.*] Scriptura sacra cibus noster & potus est. Unde etiam Dominus per Prophetam alium minatur: *Mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini.* Qui ergo substracto suo eloquio, fame ac siti nos dicit atteri; quia ejus verba & cibus noster & potus sint demonstrat. Sed notandum, quòd aliquando cibus, aliquando potus sunt. In rebus enim obscurioribus quæ intelligi nequeunt nisi exponantur, scriptura sacra cibus est: quia quidquid exponitur ut intelligatur, quasi mandatur ut glutitur. In rebus verò apertioribus potus est. Potum enim non mandendo glutimus. Apertiora ergo mandata bibimus; quia etiam non exposita intelligere valemus. Pro eo autem quòd multa Ezechiel propheta obscura atque perplexa auditurus erat, nequaquam ei de sacro volumine dicitur, bibe, sed comede. Ac si apertè diceretur: Pertracta & intellige, id est, prius mande, & tunc degluti. Sed in verbis sacri eloquii iste debet studij nostri ordo servari, ut hæc ideò cognoscamus, quatenus de iniquitate nostra compuncti, cognoscentes mala quæ fecimus, vitemus ne alia faciamus. Et cum jam ex magno usu lacrymarum, de peccatorum remissione cœperit esse fiducia, per verba Dei quæ intelligimus, ad vitam quoque & alios trahamus. Ad hoc enim intelligenda sunt, ut & nobis profint, & intentione spiritali aliis conferantur. Unde bene nunc dicitur: [*Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel.*] Ac si ei de sacro cibo diceretur: Comede & pascere: saturare & eructa: accipere & spargere: confortare & labora. Et notandum quòd

Propheta subjungit, dicens: [*Et aperui os meum, & cibavi me volumine illo.*] Os in corde esse, alius
 Propheta testatur, dicens: *Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt mala.* Os ergo aperimus, quando sensum ad intelligentiam sacri verbi preparamus. Itaque ad vocem Domini Propheta os aperuit; quia ad spiramentum Domini præcepti cordis nostri desideria inhiant, ut de cibo vitæ aliquid sumant. Sed tamen hoc ipsum sumere, nostrarum virium non est, nisi ipse cibaverit, qui ut comedatur iussit. Ille etenim cibatur, qui per se edere non potest. Et quia ad capienda verba caelestia idonea nostra infirmitas non est, ipse nos cibatur, qui nobis in tempore mensuram tritici temperat: quatenus in sacro verbo dum hodie intelligimus quod hesterno die nesciebamus, cras quoque comprehendimus quod hodie nescimus, per divinæ dispensationis gratiam quotidiano alimento nutriamur. Omnipotens etenim Deus quasi toties ad os cordis nostri manum porrigit, quoties nobis intellectum aperit, & cibum sacri eloquii in nostris sensibus mittit. Cibatur ergo nos volumine, cum sensum nobis scripturæ suæ dispensando aperit, & ejus dulcedine nostras cogitationes replet. Unde & subditur: [*Et dixit ad me: Filii hominis, venter tuus comedit, & viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi.*] In translatione veteri non habetur, *Venter tuus comedit, sed, Os tuum comedit, & viscera tua replebuntur.* Os enim nostrum comedit, dum verbum Dei legimus: viscera verò nostra complentur, cum intelligimus atque servamus ea, in quibus legendo laboramus. In posteriori autem translatione quam & veracior credimus, scriptum est: [*Venter tuus comedit, & viscera tua replebuntur.*] In sacro verò eloquio nonnunquam venter pro mente poni consuevit. Unde per Hieramiam dicitur: *Ventrem meum, ventrem meum doleo.* Quod quia de spiritali & non corporeo ventre dixerat, adjunxit: *Sensus cordis mei conturbati sunt.* Neque enim ad salutem populi pertinebat, si Propheta ventrem corporeo se dolere prædicaret. Sed ventrem doluit, qui mentis afflictionem sensit. Sed cur exemplum Prophetæ proferimus, cum testimonium Domini apertius habeamus? Et necesse est, ut cum per semetipsam Veritas loquitur, Propheta taceat: quia lucerna claritatem non habet in sole. Ait enim: *Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aque vivæ.* Quia enim de mente fidelium sanctæ prædicationes defluunt, quasi de ventre credentium aquæ vivæ flumina decurrunt. Ventris autem viscera quid sunt aliud nisi mentis interna, id est, recta intentio, sanctum desiderium, humilis ad Deum, pia ad proximum voluntas? Unde nunc rectè dicitur: [*Venter tuus comedit, & viscera tua replebuntur:*] quia cum mens nostra pabulum veritatis acceperit, interna nostra non jam vacua remanent, sed alimento vitæ satiata. Pensemus, charissimi fratres mei, quam sit pia ista promissio, qua dicitur: [*Venter tuus comedit, & viscera tua replebuntur volumine isto quod ego do tibi.*] Multi etenim legunt, & ab ipsa lectione jejuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt, sed post vocem vacui recedunt. Quorum etsi venter comedit, viscera non replentur: quia etsi mente intellectum sacri verbi percipiunt, obliviscendo & non servando quæ audierint, hæc in cordis visceribus non reponunt. Hinc est enim quòd per Prophetam alium quosdam Dominus increpat, dicens: *Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum, & intrulistis parum: comedistis, & non estis satiati: bibistis, & non estis inebriati.* Multum * cordi suo seminat, sed parum infert, qui de mandatis caelestibus vel legendo, vel etiam audiendo multa cognoscit, sed negligenter operando pauca fructificat. Comedit & non satiatur, qui verba Dei audiens, lucra vel gloriam sa-

culi concupiscit. Bene autem non satiari dicitur; quia aliud mandit, & aliud elurit. Bibit & non inebriatur, qui ad vocem prædicationis aurem inclinatur, sed mentem non mutat. Solent enim per ebrietatem bibentium sensus mutari. Qui ergo ad cognoscendum Dei verbum devotus est, sed ea quæ sunt hujus sæculi adipisci desiderat, bibit, & inebriatus non est. Si enim inebriatus esset, proculdubio mentem mutasset: ut jam terrena non quererent, jam vana & transitoria quæ amaverat, non amaret. De electis namque per Psalmistam dicitur: *Inebriantur ab ubertate domus suæ.* Quia tanto omnipotentis Dei amore repleti sunt; ut mutata mente sibi metipsis extranei esse videantur, implentes quod scriptum est: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum.* Semetipsum abneget, qui mutatur ad meliora, & incipit esse quod non erat, & desinit esse quod erat. Sæpe autem quosdam vidimus ad vocem prædicationis quasi ex conversione compunctos, habitum non animi mutasse, ita ut religiosam vestem sumerent, sed antea acta vitia non calcarent, iræ stimulis * inaniter agitari, malitiæ dolore in proximi læsione fervescere, de ostentibus quibusdam bonis ante humanos oculos superbere, præfentis mundi lucra inhiante querere, & de solo exteriori habitu quem sumperunt, sanctitatis fiduciam habere. Quibus quid aliud dicendum est, nisi hoc quod doctor egregius quibusdam legis exteriora servantibus loquitur, dicens: *Quia in Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed novæ creatura?* Non enim magni est meriti, si quid foris erga nos agatur in corpore: sed magnopere pensandum est quid agatur in mente. Nam præsentem mundum despiciere, transitoria non amare, mentem medullitis in humilitate Deo & proximo sternere, contra illatas contumelias patientiam servare, & custodita patientia; dolorem malitiæ a corde repellere, egenis propria tribuere, aliena minime ambire, amicum in Deo diligere, propter Deum & eos qui inimici sunt amare, de afflictione proximi lugere, de morte ejus qui inimicus est, non exultare: hæc est nova creatura, quam idem magister gentium apud alios discipulos vigilanti oculo requirit, dicens: *Si quis vult in Christo nova creatura, vetera transferuntur, ecce facta sunt omnia nova.* Ad veterem quippe hominem pertinet, præsentem mundum querere, transitoria ex concupiscentia amare, mentem in superbiam erigere, patientiam non habere, ex dolore malitiæ de proximi læsione cogitare, sua indigentibus non dare, atque ad multiplicandum aliena querere, nullam purè propter Deum diligere, inimicitias * inimicis reddere, de afflictione proximi gaudere. Cuncta hæc vetusti sunt hominis, quæ videlicet de radice trahimus corruptionis. Sed qui jam ista exuperat, & ad præcepta Dominica mentem in benignitatem commutat, de hoc rectè dicitur: *Quia vetera transferunt, ecce facta sunt omnia nova.* Tunc ergo in nostris mentibus nova fiunt, cum à nobis vetusti hominis vitia transeunt: & tunc vitia vetusti hominis transeunt, quando sacri verbi præceptum venter comedit, & viscera medullitis replentur. Sæpe enim quosdam vidimus tota se mente ad sanctæ lectionis studium contulisse, atque inter verba Dominica recognoscentes in quantis delinquerint, semetipsos in lacrymis mactare, marore continuo affici, in nullis hujus mundi prosperitatibus delectari, ita ut eis vita præsens oneri, & lux ipsa fastidio fieret; vix ad colloquendum communia admittere, atque à rigore disciplinæ animum difficile relaxare, pro amore conditoris, luctu solummodo & silentio gaudere. Horum venter factum volumen comedit, & viscera repleta sunt: quia præcepta vitæ quæ sensus capere potuit, memoria non amisit, sed hæc collectus in Deo animus * lugendo semper & recolendo * al. legēda

psal. 11.

Hier. 4. d

Ibid.

Ivan. 7. c

Agg. 1. a

* al. in corde

psal. 35.

Matth. 23. d

Origen. in

Matth. 23. d

Hier. 4. d

Gal. 5. e

Gal. 5. e

* al. ini-

micitiis

Ibid.

servavit. Et sic plerumque, ut tales quique ex do-
no celestis gratiæ etiam verbum doctrinæ perci-
pian, atque de veritatis pabulo quod ipsi intrin-
secus dulciter ruminant, proximos suaviter pascant.
De quorum profectò ore prædicatio tantò audientibus
dulcis est, quanto eorum actio contraria suis
prædicationibus non est: quia de propria vita su-
munt, quod per linguam proximis conferunt. Un-
de rectè hic quoque Propheta subiungit: [*Et come-
di illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.*]
Liber qui viscera replevit, dulcis in ore sicut mel fa-
ctus est: quia ipsi de omnipotenti Domino sciunt
suaviter loqui, qui hunc didicerint in cordis sui vis-
ceribus veraciter amare. In ejus quippe ore scriptu-
ra sacra dulcis est, cuius vitæ viscera mandatis illius
replentur: quia ei suavis est ad loquendum, cui in-
teriorius impressa ad vivendum fuerit. Nam sermo
dulcedinem non habet, quem vita reproba intra
conscientiam remordet. Unde necesse est, ut qui
verbum Dei loquitur, priùs studeat qualiter vivat,
ut post ex vita colligat quæ & qualiter dicat. Ad
prædicandum namque plus conscientia sancti amo-
ris ædificat, quàm exercitatio sermonis: quia aman-
do cælestia, intra semetipsum prædicator legit, quo
modo persuadeat ut despici debeant terrena. Qui
enim vitam suam interiorius pensat, & exemplo suo
foris admonendo alios ædificat, quasi in corde lin-
guæ calanum tingit, in eo quod manu verbi pro-
ximis exteriorius scribit. Unde admirabilis prædicator
cùm multa discipulis exhortando dixit, quia nul-
lam intra semetipsum de conscientia contrarietatem
pertulit, securus adjunxit: *Si qua virtus, si qualis
disciplina, hæc cogitate: quæ & didicistis, & acce-
pistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite, &
Deus pacis erit vobiscum.* Sequitur: [*Et dixit ad
me: Fili hominis, vade ad domum Israel, & loquè-
ris verba mea ad eos.*] In eo quòd Dominus Pro-
pheta dicit, [*Loqueris verba mea ad eos.*] quid
aliud quàm ejus ori frenum moderaminis imponit,
ne quæ priùs intus non audierit, foris dicere prælu-
mat? Nam propheta falsi sua & non Dei verba lo-
quebantur, de quibus scriptum est: *Nolite audire
verba prophetarum, qui prophetant vobis, & deci-
piunt vos: visionem cordis sui loquuntur, non de ore
Domini.* Et rursum: *Non loquebar ad eos, & ipsi
prophetabant.* Qua ex re quoque colligendum est,
quia & quisquis expositor in explanatione sacri elo-
quij, ut fortasse auditoribus placeat, aliquid men-
tendo componit, sua & non Domini verba loqui-
tur, si tamen placendi vel seducendi studio mentiat-
ur. Nam si in verbis Dominicis virtutem requirens,
ipse aliter quàm is per quem prolata sunt, senserit,
etiam si sub intellectu alio ædificationem charitatis
requirat, Domini sunt verba quæ narrat: quia ad
hoc solum Deus per totam nobis sacram scripturam
loquitur, ut nos ad suum & proximi amorem tra-
hat. Sequitur: [*Non enim ad populum profundi ser-
monis, & ignota lingua tu mitteris ad domum Israel:
neque ad populos multos profundi sermonis, & igno-
ta lingua, quorum non possis audire sermones. Et si
ad illos mittereris, ipsi audirent te. Domus autem
Israel nolunt audire te, quia nolunt audire me.*] In
ipso iustionis exordio quo Propheta ad prædicand-
um mittitur, aperte & vocatio Gentium, & Israël-
itarum repulsiò designatur. Nam cùm dicitur:
[*Non ad populos multos profundi sermonis, & ignota
lingua mitteris, quorum non possis audire sermones:*]
atque statim subditur: [*Et si ad illos mittereris, ipsi
audirent te:*] aperte declaratur obedientia Gen-
tium, quæ quandoque prædicatorum voces essent
sine tarditate secutura. Et cùm subditur: [*Domus
autem Israel nolunt audire te, quia nolunt audire
me:*] Judææ duritia designatur, quæ verba prædi-
cantium & cognovit, & sequi noluit. Ignota autem
lingua Gentium ad obediendum moram non fecit,

quamvis extranea ab eloquio Legis fuit. Bene au-
tem dicitur: [*Nolunt audire te, quia nolunt audi-
re me:*] secundum hoc quod scriptum est: *Qui vos
spernit, me spernit.* Causa quoque cur non audiant,
subinfertur, cùm dicitur: [*Omnis quippe domus
Israel atrita fronte est, & duro corde.*] Cùm domus
Israel atrita fronte esse perhibetur, quid aliud senti-
endum, quidve cogitandum est, nisi quòd fron-
tem cordis in impudentia atterit culpa frequens: ut
quò crebrius committitur, eò de illa committentis
animus minus verecundetur: Atque ideo ad tantam
cordis duritiam quandoque peccator pervenit, ut
jam in correptione sensibilis non sit: quia qui usu
peccandi induruit, nullo modo corripientis verbum,
id est, manum palpantis sentit, sicut Judææ quo-
que crebrius delinquenti dicitur: *Frons mulieris me-
retrix facta est tibi, noluisse erubescere.* Vel certè
atrita frons est in hujus mundi actibus assueta: quia
sicut sunt nonnulli qui quietem cunctis mundi præ-
miis atque honoribus præponunt, ita nonnulli ut
in hoc mundo aliquid esse videantur, terrenis labo-
ribus insudant, insistant causis, permittentur jur-
giis. Et quamvis se corpore deficere inter labores
sentiant, amore tamen terrenarum rerum devicti,
delectabiliter fatigantur. Quibus per Prophetam
dicitur: *Ephraim vitula docta diligere trituram.* Vi-
tula etenim in tritura aræ assueta, etiam si relaxa-
tur à labore, sponte redit. Sic quibusdam pravis
mentibus nihil est laboriosius, quàm si eis præcipi-
tur ut in hujus mundi actibus non laborent. Nam
sæpe quidam repulsi ab actione terrena, deprecantur
ut radeant, rogant ut premantur; grave se in-
currille periculum quietem putant. Attrita ergo
frons sunt, qui non solum labores non fugiunt,
sed neque importuni videri in laboribus qui sibi ne-
gantur, erubescunt. Sequitur: [*Ecce dedi faciem
tuam valentorem faciebus eorum, & frontem tuam
durioram frontibus eorum.*] Sicut verecundia lauda-
bilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono. E-
rubescere enim malum, sapientiæ est: bonum verò
erubescere, fatuitatis. Unde scriptum est: *Est con-
fusus adducens peccatum, & est confusus adducens glo-
riam.* Qui enim erubescit penitendo mala quæ fe-
cit, ad vitæ libertatem pervenit. Qui verò erubescit
bona facere, à statu rectitudinis cadit, atque ad
damnationem tendit, sicut per Redemptorem dicitur:
*Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc si-
lius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua.*
Et sunt quidam, qui bona sua jam in mente conci-
piunt, sed necdum malis aperte contradicunt. Hi
nimium, quia boni sunt in mente, sed auctorita-
tem non habent in locutione, apti ad veritatis de-
fensionem non sunt. Ille enim esse veritatis defen-
sor debet, qui quod rectè sentit, loqui nec metuit,
nec erubescit. Unde nunc in magno munere Pro-
pheta promittitur: [*Ecce dedi faciem tuam valen-
torem faciebus eorum, & frontem tuam durioram
frontibus eorum.*] Quid est autem peccator, nisi vul-
neratus? & quid prædicator, nisi medicus? Si ergo
non erubescit peccator qui jacet in vulnere, cur
erubescat medicus qui per medicamenta providet
salutem? Sæpe verò contingit, ut prædicator re-
verenter audiat. Nonnunquam verò à pervertis
ita despicitur, acti eis nihil utilitatis loquatur. Un-
de rectè nunc dicitur: [*Vi adamantem & ut silicem
dedi faciem tuam.*] Adamas & silex utraque dura:
sed unum horum pretiosum est, alterum vile. Ada-
mas ad ornamentum sumitur, silex ab itinerantibus
calcatur. Et sæpe contingit, ut hos quos correptionem
suam conspiciamus nimis humiliter audire, ve-
recundemur eis aliqua dicere. Nonnunquam verò
evenit, ut eos quos increpationem suam videmus
postponere, & despectui habere, trepidemus eis
verbum prædicationis inferre. Sed si rectè sapimus,
& ad eos à quibus nos honorari conspiciamus, & ad

Phil. 4. 6

Hier. 23. d

Ibid.

Hier. 3. b

Osee 10. c

Ezechi. 4. e

Luc. 5. d

eos à quibus nos despici videmus, auctoritatem exhortationis vel increpationis sumimus: ut nec illorum humilitatem debeamus erubescere, nec horum superbiam formidare. Dicitur ergo: [*Dedi faciem tuam ut adamantem*;] id est, si ab auditoribus honoraris: [*Dedi faciem tuam ut silem*;] si ab auditoribus conculcaris atque despiceris: ut nec per illatum honorem refrænetur lingua ex verecundia, nec per despectum taceat ex infirmitate. Sequitur: [*Ne timeas eos, neque metuas à facie eorum: quia domus exasperans est.*] Hoc jam superius dictum est. Sed notandum quàm aspera domus habetur, cujus asperitas tam crebrò replicatur. Increpandus itaque peccator est, & nunquam timendus, quia domus exasperans est. Timeri enim homo debuerat, si ipse auctorem omnium ut homo timuisset. Nam qui rationis sensum ad timorem Dei non habuit, tantò in nullo timendus est, quantò hoc quod esse debuit, non est. Sequitur: [*Et dixit ad me: Fili hominis, omnes sermones meos quos loquor ad te, adsume in corde tuo, & auribus tuis audi: & vade, ingredere ad transmigracionem filiorum populi tui.*] Vigilanter intendum est, quòd voce Domini ad Prophetam dicitur ut prius sermones ejus audiat, & postmodum loquatur. Audimus enim verba Dei, si facimus. Et tunc ea proximis rectè loquimur, cum prius ipsi fecerimus. Quod bene Marcus Evangelista confirmat, cum factum Domini miraculum narrat, dicens: *Adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum ut imponat illi manum.* Cujus ordinem curationis insinuat, subdens: *Misit digitos suos in auriculas, expuensque tetigit linguam ejus, & suspiciens in calum ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est adaperire. Et statim aperta sunt aures ejus, & solutum est vinculum lingue ejus, & loquebatur rectè.* Quid est enim quòd creator omnium Deus cum surdum & mutum sanare voluisset, in aures illius digitos misit, & expuens linguam ejus tetigit? Quid per digitos Redemptoris, nisi dona sancti Spiritus designantur: Unde cum in alio loco eiecisset dæmonium, dixit: *Si in digito Dei eicio dæmonia, profecto pervenit in vos regnum Dei.* Qua de re per Evangelistam alium dixisse describitur: *Si ego in spiritu Dei eicio dæmones, igitur pervenit in vos regnum Dei.* Ex quo utroque loco colligitur, quia digitus Dei spiritus vocatur. Digitos ergo in auriculas mittere, est per dona Spiritus sancti mentem surdi ad obediendum aperire. Quid est verò, quòd expuens linguam ejus tetigit? Saliva nobis est ex ore Redemptoris, accepta sapientia in eloquio divino. Saliva quippe ex capite defluit in ore. Eà ergo sapientià, quæ ipse est, dum lingua nostra tangitur, mox ad prædicationis verba formatur. *Qui suspiciens in calum ingemuit:* non quòd ipse necessarium gemitum haberet, qui dabat quod postulabat; sed nos ad eum gemere, qui celo præsidet, docuit: ut & aures nostræ per dona Spiritus sancti aperiri, & lingua per salivam oris, id est, per scientiam divinæ locutionis solvi debeat ad verba prædicationis. Cui mox Ephphetha, id est, adaperire dicitur: & statim aperta sunt aures ejus, & solutum est vinculum lingue ejus. Qua in re notandum est, quia propter claudas aures dictum est, *Adaperire.* Sed cui aures cordis ad obediendum aperte fuerint, ex subsequenti proculdubio etiam linguæ ejus vinculum solvitur: ut bona quæ ipse fecerit, etiam faciendâ aliis loquatur. Ubi & bene additur: *Et loquebatur rectè.* Ille enim rectè loquitur, qui prius obediendo fecerit, quæ loquendo admonet esse faciendâ. Quòd verò ad transmigracionem populi admonendam Prophetam mittitur, non solum ea transmigratio debet intelligi quæ ejus populi erat in corpore, sed etiam quæ facta fuerat in mente. Ab Hierusalem quippe ad Babyloniam venerat. Et quid Hierusalem, nisi visio pacis: quid Babylonia, nisi confusio vocatur? Quis-

quis verò à rectis operibus in pervertis actibus cadit, quoniam à bono studio ad vitia defluit, quasi ab Hierusalem ad Babyloniam civitatem venit. Culmen enim bonæ contemplantionis deseruit, atque in transmigracione confusio jacet. Quod illis solet sæpe evenire, qui cum bona agunt, in his de sua virtute gloriuntur. Unde Psalmista ne à visione pacis, id est, à bonis actibus captivus ad Babyloniam emigraret, Domino supplicans, dicit: *Adjutor meus, non emigrabo.* Si enim in se consideret, à justitiæ operibus cadendo migrasset. Sed neque hi qui à statu rectitudinis in pravam actionem ceciderunt, desperandi sunt: quia ecce Prophetam ad transmigracionem Babyloniam mittitur. Et per Prophetam alium Dominus dicit: *Et venies usque Babylonem, & ibi liberaberis.* Sæpe enim quis postquam in confusione vitorum ceciderit, erubescens mala quæ perpetravit, ad penitentiam redit, seque à suis lapsibus bene vivendo eripit. Quid ergo iste, nisi usque ad Babylonem venit, & ibi liberatus est? Qui postquam confusus mente, perversa perpetravit, hæc ipsa erubescens mala quæ fecit, se contra se erigit, & bene operando ad statum rectitudinis redit. In Babylonem itaque veniens liberatus est, qui per divinam gratiam ostenditur etiam de confusione salvatus. Prophetam ergo ad transmigracionem loquitur, cum illos increpat, qui à statu rectitudinis ad erroris vitia transmigrando ceciderunt. Sequitur: [*Et loqueris ad eos, & dices: Hæc dicit Dominus Deus: si forte audiant, & quiescant.*] * Quoties divinis vocibus difficultas audiendi repetitur, ut dicitur, [*Si forte audiant*;] quid aliud quàm transmigrati populi duritia designatur? In quibus verbis magna est nostra consolatio: quia si omnipotens Deus Prophetam mittens, à perverso populo verba sua denunciat difficile audiri, cur nos miseri contristamur, cum sæpe à fratribus in nostra admonitione contemnimur? Nam crebrò delinquentes loquimur, frequenter increpamus, sæpe cum eis blandis sermonibus agimus, & tamen si alter audit, alter audire contemnit: alter ex parte verbum exhortationis suscipit, & ex parte recipere recusat: ita ut quotidie impleri videamus hoc quod per Prophetam alium Dominus narrat quæ fecerit iratus, cum dicit: *Plui super civitatem unam, & super alteram non plui.* Pars una compluta est, & pars quæ compluta non est, aruit. Cum enim sanctæ exhortationis verba alia mens suscipit, alia suscipere recusat; super unam civitatem Dominus pluit, & super alteram non pluit. Cum verò & ipse qui proximos audit, ab aliis se vitii corrigit, atque ab aliis emendare contemnit; una eademque civitas & ex parte compluitur, & ex parte arida remanet, in qua à se prædicationis pluviam repellit. Sunt etenim quidam qui exhortationis verba omnino non audiunt: hi penitus suscipere pluviam nolunt. Et sunt quidam qui audiunt, sed tamen hanc medullitus non sequuntur; quia alia in se vitia refecant, sed in aliis graviter perdurant. Sæpe enim quosdam videmus, qui per prædicationis verbum à semetipsis avaritiæ æstum repellunt, & non solum jam aliena non rapiunt, sed & propria indigentibus largiuntur; nec tamen iræ stimulos edomant, nec patientiæ modamina per mentis tranquillitatem servant. Et sæpe alij ad exhortationis verbum in semetipsis jam carnis immunditiam vincunt, corpus in castitate custodiunt: nectamen adhuc animum, sicut debent, proximis inclinant, sed per rigorem superbiæ in cogitatione se elevant. In istis pars una compluta est, quia fructum fecit: & pars quæ compluta non est, aruit, quia exhortationis verbum non plene suscipiens, à bono opere sterilis remansit. Sequitur: [*Et assumpsit me spiritus, & audivi post me vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria Domini de loco suo.*] Quid est hoc, quòd Prophetam postquam

Marc. 7. g
ibid.

Aug. in Ps. 3.

Luc. 11. c

Mat. 12. d

Amos 4. e
De pan.
dist. 3. c.
Plui Dom.
minus.

* al. pro-
ximus qui
audit

ad transmigrationem filiorum populi mittitur, vo-
 cem post se magne commotionis audit, dicentem :
 [*Benedicta gloria Domini de loco suo ?*] Conversus
 quippe ad peccatores Babylonie fuerat, & vocem
 glorie Domini de loco suo post tergum audiebat.
 Locus est enim Dei Hierusalem, id est, visio pacis:
 quia nimirum illa corda vident ea que Dei sunt, que
 ad transmigrationem Babylonie, hoc est, ad con-
 fusionis vitia non descendunt. Ibi enim inhabitat
 Deus, ubi vera pax queritur, internae contempla-
 tionis gloria amatur. Nam qui ad peruersitatem de-
 fluunt, locus Dei esse contemnunt. Locus ergo glo-
 riæ Dei est vel sancta queque anima, vel unusquis-
 que in celestibus permanens angelicus spiritus. Et
 gloria Domini de loco suo benedicatur, cum vel ab
 electis hominibus, vel à sanctis Angelis auctori om-
 nium laus æterna cantatur. In eo ergo quod iusti de
 convertendis peccatoribus cogitant, quia eorum
 vitia considerando ad carnales actus oculum du-
 cunt, quasi ad Babyloniam intendunt. Qui tamen
 pro statu suæ rectitudinis, quia in laudem Dei bona
 sanctorum considerare nunquam desinunt, quam-
 vis per cogitationem * aliud intendant, quasi post
 se vocem gloriæ Domini ab Hierusalem, id est, de
 loco suo audiunt. Sed cur in istis immoramur, qui
 hæc Propheta verba, largiente Domino, per sen-
 sum alterum & subtilius intelligere, & apertius di-
 cere valeamus? Ait enim: [*Et assumpsit me spiritus.*]
 Prædicatorem spiritus afflavit, cum ejus mentem
 in amorem Dei omnipotentis * elevatam, à terrenis
 jam desideris alienam reddidit, ut nihil ei agere li-
 beat, nisi ea quibus lucra spiritalia congreget, & ad
 regna celestia quotidiani sui operis fructum portet.
 Unde & nobis prædicatoribus jubetur: *Operamini
 non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æter-
 nam.* Bene autem subditur: [*Et audivi post me vo-
 cem commotionis magne.*] Propheta sancto Spiritu
 repletus, quasi transacta narrat, quæ faciendæ præ-
 videt: quia & in prædestinatione jam facta sunt,
 quæ adhuc in opere sequuntur. Unde & in transla-
 tione veteri per Isaiam dicitur: *Qui fecit quæ futu-
 ra sunt.* Quid est ergo, quod post se Propheta vo-
 cem audivit commotionis magne, nisi quod post
 sermonem prædicationis, qui sit ad corda peccan-
 tium, lamenta penitentium sequuntur? Perversi
 etenim quique dum prava agunt, & à iustis recta
 non audiunt, nesciunt quam sint gravia quæ com-
 mittunt, atque ex ipsa sua ignorantia, in suo stu-
 pore securi sunt: & facientes in culpis, quasi molli-
 ter quiescunt; sicut de quodam peccatore & securo
 populo dicitur: *Requievit in seculis suis, quia se-
 curus jacet in peccatis.* Cum verò audire perversi
 verbum prædicationis cœperint, quæ sint supplicia
 æterna cognoscere, qui terror iudicij, quàm subtri-
 lis examinatio de singulis quibusque peccatis; illico
 contremiscunt, implentur gemitibus, & non se
 capientibus suspiriis anxiantur, atque magno pa-
 vore concussi, in luctu & fletibus erumpunt. Prop-
 hetam ergo vox magne commotionis sequitur;
 quia post verbum prædicationis, conversorum at-
 que penitentium luctus audiuntur. Qui enim prius
 quieti jacebant in vulnere, tacti postmodum manu
 medicinæ, cum dolore redeunt ad salutem. De hac
 commotione penitentium per Prophetam alium
 dicitur: *Pedes ejus steterunt, & commota est terra:*
 quia cum veritatis vestigia in mente audientium fi-
 guntur, ipsa mens in sui consideratione turbata
 commovetur. Hinc Psalmista pro peccatoribus exo-
 rat, dicens: *Qui sedes super Cherubim, moveatur
 terra.* Hinc pro afflictis & penitentibus deprecans,
 ait: *Commovisti terram, & conturbasti eam, sana
 contritiones ejus, quia mota est.* Terra quippe com-
 mota & turbata, est peccator de cognitione reatus
 sui anxius, & ad penitentiam lamenta perductus.
 Peccanti etenim homini dictum est: *Terra es, &*

in terram ibis. Exoret ergo ut sanetur contritio ter-
 ræ: quia mota est, quatenus peccator qui de culpis
 suis affligitur, de celestis misericordie gaudio con-
 soletur. Hæc est itaque vox commotionis magne,
 quando unusquisque sua acta dijudicans, in afflic-
 tione penitentiae perturbatur. Sed quid vox ipsa di-
 cat, audiamus: [*Benedicta gloria Domini de loco
 suo.*] Locus enim maligni spiritus fuerant corda
 peccantium: sed cum sibi metipsis irati, per peni-
 tentiam redeunt ad vitam, gloriæ Domini locus
 fiunt. Jam enim se contra se erigunt, jam peni-
 tentiæ lacrymis insequuntur mala que commise-
 runt. Inde ergo auditur benedictio gloriæ in laude
 Domini, unde prius sonabat creatoris injuria de
 amore præsentis sæculi. Et corda penitentium
 fiunt jam Domino locus suus, quæ prius in peccatis
 posita, fuerant locus alienus. Ipsi autem qui à pec-
 catis suis ad Dominum convertuntur, non solum
 delent lacrymis perversa que fecerunt, sed etiam
 miris operibus ad alta proficiunt: ut sancta anima-
 lia Dei omnipotentis fiant: ut signis & virtutibus
 ad alta evolent: ut terram funditus deserant, &
 acceptis donis sese ad celestia per desiderium suspen-
 dant. De quibus adhuc subditur: [*Et vocem ala-
 rum animalium percipientium * alterum ad alte-
 rum.*] Audit post se Propheta vocem commotionis
 magne; quia sicut dictum est, verbum prædican-
 tium luctus penitentium sequitur. Audit post se
 vocem alarum animalium; quia ex ipso luctu peni-
 tentium oriuntur virtutes sanctorum: ut tantò
 magis in sancta actione proficiant, quantò se ante
 cognitionem vitæ nequiter egisse meminerunt. Sed
 est in his verbis magna dubitatio: quia non apertè
 per Prophetam dicitur utrum unumquodque ani-
 mal alas suas in semetipsis percuciat, an certè hæc
 eadem sancta animalia alis suis se vicissim feriant, ut
 ala hujus alterum, & ala alterius istud animal tan-
 gat. Sed quia plerumque in sacro eloquio ideo ali-
 quid obscurè dicitur, ut dispensante mirabiliter
 Deo multipliciter exponatur, nos charitati vestræ
 utraque exponere largiente Domino debemus. Sæ-
 pe jam alas animalium, virtutes diximus esse san-
 ctorum. Quo modo ergo unumquodque animal
 alas suas excutiens, alteram ad alteram percucit:
 nisi quòd apertè datur intelligi, quia si sancta ani-
 malia efficiuntur, virtus in nobis virtutem excitat,
 dum una alteram ad perfectionem pulsât? Ecce et-
 enim quis habet jam verbi Dei scientiam, atque
 per eandem scientiam discit, ut viscera etiam mi-
 sericordie habeat. Per scientiam quippe verbi Dei
 discit: *Date elemosynam, & ecce omnia munda
 sunt vobis.* Cumque jam esse misericors in elemo-
 synis cœperit, verba sanctæ auctoritatis legit: &
 quidquid in eis de misericordia dicitur, uberius per
 experimentum intelligit. Ibi enim scriptum est:
Pater eram pauperum. Quod fortasse antea legebat,
 & præteribat. Sed cum in ejus corde jam misericor-
 dia cœperit imitari naturam, quid sit patrem esse
 pauperum, legit & recognoscit; quia interiorus re-
 diens, in semetipso intelligit quod foris audit. A-
 liud namque est elemosynam ex præcepto facere,
 atque aliud ex charitate. Ex præcepto enim facere
 bonum, inchoantium est: ex charitate autem face-
 re bonum, perfectorum, qui non solum quia jube-
 tur faciunt, sed etiam diligunt faciendo quod jube-
 tur. Hinc est enim quòd in magna virtute per Psalmistam
 dicitur: *Vide quia mandata tua dilexi Domine, in tua
 misericordia vivifica me.* Mandata enim Dei pro iustione
 facere, servientis & obedientis est: diligendo hæc
 facere, obedientis & amantis est. Quia ergo & per
 scientiam charitatis misericordia discitur, & per
 charitatem misericordie in corde compuncto scientia
 multiplicatur; ala in nobis alam percucit, quia
 virtus virtutem excitat. Sic qui castitatis bonum
 in suo corpore custodit, con-

* al. alio

* al. elevat, &

Zach. 6. d

Isai. 45.

Hier. 48. b

Zach. 14. b

Ps. 79. a

Ps. 59. a

Gen. 3. e

* al. altera ad altera

Sup. hom. 47. 3. & inf. hom. 14.

Luc. 11. e

Job. 29. e

Ps. 108. a

tra luxuriantes zelo accenditur, ut ab immunditiæ maculis expientur. Et sæpe dum quosdam in lapibus invenit, edomat, affligit, atque ad castitatis munditiam restringit. Cujus si fortè mens de immunditia luxuriæ fuerit tentata, ex ipso zelo quo alios correxit, semetipsam * corrigit, & erubescit

* al. con-
venit,

In hoc ergo ala alam percutit, dum virtus virtutem pulsat, & ab immunditia custodit. Sin verò, ut præfati sumus, vicissim se alis suis animalia feriunt, & altera ad alteram ala percutitur singulorum: hujus quoque descriptionis, largiente Domino, sensus patet. Quid est ergo quod hæc pennata animalia vicissim alas alteram ad alteram feriunt, nisi quod vicissim ad profectum excitant ex consideratione virtutis alienæ? Non enim uni dantur omnia, ne in superbiam elatus cadat: sed huic datur, quod tibi non datur; & tibi datur, quod illi denegatur: ut dum iste considerat bonum quod habes, & ipse non habet, te sibi in cogitatione præferat: & rursum dum tu habere illum conspicis quod ipse non habes, te illi in tua cogitatione postponas, & fiat quod scriptum est: *Superiores sibi invicem arbitramur.* Ut enim pauca ex multis loquar, isti miræ abstinentiæ virtus tribuitur; & tamen verbum scientiæ non habet: Illi autem datur verbum scientiæ; & tamen virtutem perfectæ abstinentiæ apprehendere conatur, & non valet. Huic libertas vocis tribuitur, ut oppressis quibusque protectionis solatia impendens, ad defensionem justitiæ liberè loquatur; sed tamen adhuc multa in hoc mundo possidens, relinquere omnia vult, & non valet: Illi verò jam datum est omnia terrena relinquere, ut nihil in hoc mundo cupiat habere; sed tamen adhuc auctoritatem vocis contra peccantes quosque non præsumit exercere. Et qui ideo plus loqui liberè debuit, quia jam non habet unde in hoc mundo teneatur; loqui contra alios liberè recusat, ne ipsam vitæ suæ quietem perdat. Isti virtus prophetiæ data est, multa jam quæ ventura sunt prævidet; sed tamen præsentis proximi ægritudinem conspicens atque compatiens, non valet curare. Illi data est curationis gratia, atque à corpore proximi molestiam quæ in præfati est, orationibus repellit; sed tamen quid se ipsum paulò post sequatur, ignorat. Mira itaque dispensatione omnipotens Deus sic in electis suis sua dona dispensat, ut & isti det quod illi denegat, & alteri maius, quod alteri minus tribuat: quatenus dum vel iste habere illum conspicit, quod ipse non habet, vel ille hunc maius accepisse considerat, quod sibi minus adesse pensat, dona Dei alter in altero, id est, vicissim omnes admirentur; atque ex hac ipsa admiratione humilietur alter alteri: & quem videt habere quod non habet, eum divino iudicio sibi prælatum putet. Alis ergo suis vicissim se animalia feriunt, cum sanctæ mentes alternis se virtutibus tangunt, & tangendo excitant, atque excitata ad profectum volant. Videamus Paulum quo modo Apostolorum alis tactus, atque ad poenitentiam excitatus fuerat, qui mala præteritæ persecutionis suæ, & Apostolorum innocentem vitam

1. Cor. 15. b
considerans, dicebat: *Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.* Consideravit quippe Apostolorum innocentiam, & propter præcedentem malitiam, vilis in ejus oculis facta est omnis quam exhibebat in Ecclesia sollicitudo sua: & quam multos ex accepto intellectu præcederet, non attendit; quia illorum innocentiam pensans, persecutorem aliquando fuisse se doluit. Sed videamus si quis ex Apostolis eum qui Paulo datus est, intellectum miratur. Ipse nobis Apostolorum primus re-
1. Pet. 3. d
quirendus est, qui discipulos admonens ait: *Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam*

A *sibi sapientiam scripsit vobis: sicut in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quedam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant.* Miratur itaque in Apostolis omnibus Paulus innocentiam, miratur Apostolorum primus in Paulo sapientiam. Alis ergo se tangunt, qui inde vicissim ad profectum excitant, unde volant. Hoc itaque omnipotens Deus agit in cordibus hominum, quod facit in regionibus terrarum. Poterat namque unicuique regioni fructus omnes tribuere: sed si una quælibet regio alterius regionis fructibus non indigeret, communionem cum altera non habuisset. Unde fit, ut huic vini, alij verò olei abundantiam tribuat: hanc multitudinem pecudum, illam verò ubertate abundare faciat frugum: ut cum illa defert quod ista non habet, & ista reddit quod illa non detulit, per communionem gratiæ sibi simul etiam divise terræ conjunctæ sint. Sicut ergo regiones terrarum, ita sunt mentes sanctorum, quæ dum vicissim sibi conferunt quod acceperunt, quasi fructus suos regiones regionibus impendunt, ut in una omnes charitate jungantur. Sed inter hæc sciendum est, quia sicut electi quique hoc semper in alis attendunt quod à Deo melius acceperunt quam ipsi, ut eos sibi in cogitatione præferant, sequæ illis in humilitate subternant: ita reproborum mens nunquam considerat quid alter boni amplius quam ipsi, sed quid boni ipsi amplius quam alter habeant. Neque enim pensant quæ bona spiritus alter acceperit, & ipsi desint: sed quæ bona ipsi, & quæ mala adsint alteri. Et cum omnipotens Deus ad hoc virtutes singulis dividat, ut alterum alteri in cogitatione humiliet: ad hoc reprobi pertrahunt bonum quod acceperunt, ut ex eo in elatione perdantur, dum semper considerant bona quæ ipsi habent, & alij non habent: & nunquam perpendere student, quanta bona alij habeant, & ipsi non habeant. Quod ergo divina pietas in augmentum disponit humilitatis, hoc mentes reproborum in augmentum vertunt elationis: & ex diversitate munerum à bono deficiunt, unde crescere in humilitatis bono debuerunt. Propter hoc ergo necesse est, fratres charissimi, ut in vobis hoc semper debeatis aspicere quod minus habetis; in proximis verò hoc quod vobis amplius acceperunt: quatenus dum super vosmetipsos eos pro bono quod ipsi habent, & vos non habetis, aspiciatis, ad hoc quoque obtinendum etiam vos ex humilitate crescatis. Si enim & vos in illis accepta bona perpenditis, & illi in vobis considerant dona quæ habetis: vicissim vos alis tangitis, ut excitari semper ad cælestia voletis. Sequitur: [*Et vocem*

B
C
D
E
rotarum sequentium animalia, & vocem commotionis magnæ.] In rotis, sacri eloquij Testamenta signari superius diximus. Vox igitur rotarum, est sermo Testamentorum. Post vocem itaque alarum animalium auditor etiam vox rotarum: quia prædicantium sermone suscepto, dum virtutes sanctorum ad altiora agenda evolant, sequæ vicissim ad provocatum pulsant, sanctæ Ecclesiæ status erigitur, ut per univrsum mundum sanctorum Testamentorum paginae legantur. Ubique etenim jam sanctum Evangelium, ubique Apostolorum dicta, ubique Lex & Prophetæ resonant. Post alarum ergo vocem vox rotarum sequitur: quia post sanctorum miracula, verba sacri eloquij intra sanctam Ecclesiam liberè & licenter audiuntur. Quæ rotæ animalia sequuntur, quia, ut superius dictum est, postquam in honorem venit vita sanctorum, veneranda quoque apparuerunt hominibus eloquia Testamentorum. Vel certè rotæ animalium sequuntur; quia in sanctorum patrum vita cognoscimus, quid in sacre scripturæ volumine intelligere debeamus. Illorum quippe actio nobis aperit hoc quod in suis prædicationibus pagina Testamentorum dicit. Sed querendum nobis est, cur postquam superius dictum est: [*Audite post me vocem*

Sup. hom. 6.
Hier. in ps.
76.

commotionis magna;] post vocem quoque alarum A
 atque rotarum subditur: [*Et vocem commotionis
 magna.*] Quod si diligenter aspiciatur, inveniri po-
 test quia non otiose repetitur. Dux quippe sunt com-
 motiones magna, quibus corda nostra commoven-
 tur. Una quippe commotio ex timore est, altera ex
 charitate: una fit ex luctu penitentium, alia ex fer-
 vore amantium. Post prædicationis ergo verbum
 prima commotio est, cum plangimus mala quæ fe-
 cimus: post vocem verò alarum & rotarum, secun-
 da commotio est, dum magnis fletibus quærimus
 caelestia bona quæ audimus. Ecce enim quia intra
 sanctam Ecclesiam de multis patribus virtutum e-
 xempla cognoscimus, quasi alarum sonitum quoti-
 die audimus: quia ubique sacra eloquia personant,
 quasi rotarum vocibus excitamur. Et quia per eam-
 dem sacra eloquia ad amorem nostri conditoris ac-
 cendimur, magni fervoris ignibus ardentes, esse nos
 longè adhuc ab omnipotentis Dei facie plangimus.
 Post primam ergo vocem commotionis magna, &
 ad extremum quoque vox magna commotionis fit:
 quia qui cognoscendo Deum cœpimus peccata plan-
 gere, jam diligendo quem cognoscimus, non cessa-
 mus cum fletibus desiderare. Post rotarum ita-
 que vocem vox magna commotionis sequitur: quia
 cum Testamenta Dei in aure cordis sonare cœpe-
 rint, audientium spiritus ex amore compunctus ad
 lamenta commovetur. Hinc est enim quod scripturæ
 sacrae verba fiunt in corde legentium sapida: hinc
 est quod ab amantibus plerumque in silentio quasi
 furtivè & tacitè leguntur. Unde per Prophetam
 Habac. 3. a
*Præcidisti in alienatione capi-
 ta potentium, movebuntur in ea gentes, adaperient
 ora sua sicut pauper edens in occulto.* Omnipotens
 enim Deus in alienatione capita potentium præcidit;
 quia Judæorum superbiam à semetipso alienando
 repulit. In qua alienatione Gentes motæ sunt: quia
 dum Judæi à fide caderent, ad cognitionem Fidei
 corda Gentilium cucurrerunt. Quæ videlicet Gentes
 in sacrae lectionis pabulo os cordis aperiunt, & in
 occulto sicut pauper comedunt: quia cum festina-
 tione & silentio verba vitæ legentes fumunt. Sed
 sciendum est, quia quantò auditores in charitate at-
 que intellectu proficiunt, tantò sanctis prædicatori-
 bus major gratia spiritus datur. Unde cum prius
 Propheta dixisset: [*Assumpsit me spiritus, & audivi
 post me vocem commotionis magna.*] post vocem com-
 motionis magna alarum atque rotarum, atque ite-
 rum commotionis magna magna, illico subjungit: [*Spi-
 ritus quoque elevavit me, & assumpsit me.*] Cur qui
 se assumptum jam à spiritu dixerat, iterum eleva-
 tum & assumptum narrat? Sed ad altiora mens præ-
 dicantium proficit, cum per eos sensus audientium
 ad omnipotentis Dei desiderium commovetur. Qui
 videlicet prædicatores sancti idcirco proficiunt, ut
 per eorum ministerium dona gratiæ in sancta Eccle-
 sia multiplicentur: sicut de hac eadem sancta Eccle-
 sia scriptum est: *Rivos ejus inebrians multiplica-
 verunt ejus, in stillicidiis suis lætatur cum exo-
 ritur.* Rivi quippe Ecclesiæ, sancti prædicatores
 sunt, qui terram nostri cordis infundunt. Sed cum
 inebriantur rivi, generationes Ecclesiæ multiplican-
 tur: quia cum uberiorem gratiam spiritus prædica-
 tores accipiunt, fidelium numerus augetur. Quæ
 sancta Ecclesia in suis stillicidiis lætatur. In stillici-
 dio enim aqua de recto in terram cadit, quæ de cæ-
 lo ceciderat in tectum. Tectum verò Ecclesiæ, sancti
 prædicatores sunt, qui nos intercedendo, & ad-
 monitionibus muniendo protegunt. Sed quia illo-
 rum cor divinitus in prædicatione infunditur, qua-
 si aqua de cælo venit in tectum. Quia verò nos eo-
 rum verbis irrigamur, quasi aqua de tectò defluit
 in terram. Sancta itaque Ecclesia dum exoritur, in
 stillicidiis suis lætatur: quia cum in fide & bonis o-
 peribus nascitur, ea quæ accepit dona considerat,
 S. Greg. Tom. I.

Ps. 64. e
 Idem l. 29.
 Mor. c. 14.
 Et lib. 30.

& in verbis prædicantium exultat. Quia ergo audi-
 toribus ad meliora surgentibus, eorum quoque præ-
 dicatoribus gratia multiplicatur, Propheta dicit:
 [*Spiritus quoque elevavit me, & assumpsit me.*] Iste
 enim prædicator magis ac magis elevatur & assumi-
 tur, unde auditor ad meliorem vitam mutatur. Sed
 querendum nobis est, cum spiritus mentem non
 elevet nisi assumpserit, cur prius elevavit, & post-
 modum dicitur, *Assumpsit*? Sed hoc loco *Assum-
 psi* dictum est, constanter tenuit. Nam sunt non-
 nulli quos elevat spiritus, sed non assumit: quorum
 & intellectus ad spiritalia emicat, sed tamen vita in
 factis carnalibus remanens, intellectui non concor-
 dat. Balaam namque per prophetiæ spiritum eleva-
 tus erat, sed assumptus non erat: quia & veraciter
 potuit longè post futura prospicere, & tamen à ter-
 renis desideriis mentem noluit separare. Sed quia
 Propheta sanctus scientiæ elevatus est, & vitæ pari-
 ter assumptus; jam qualis in prædicationem pergat,
 audiamus: [*Et abijit amarus in indignatione spiritus
 mei.*] Pensate, fratres charissimi, cui dona sancti
 Spiritus creverant, cur amarus abibat? An omne
 cor quod idem spiritus assumit, amarum in indi-
 gnatione sui spiritus facit? Unde sciendum est, quia
 cui adhuc præsens vita dulcis est, etiam si verbum
 Dei loqui videatur, elevatus & assumptus prædica-
 tor non est. Mentem enim quam Spiritus sanctus
 replet, in amaritudinem temporalium & delectatio-
 nem æternorum commovet. Dulce enim est esse in
 rebus humanis, sed ei qui adhuc de caelestibus gaudia
 nulla gustavit: quia quantò minùs æterna intel-
 ligit, tantò delectabiliùs in temporalibus requiescit.
 C At si quis jam cordis ore gustaverit, quæ sit illa dul-
 cedo caelestium præmiorum, qui illi hymnidici An-
 gelorum chori, quæ incomprehensibilis visio sanctæ
 Trinitatis: huic quantò illud dulce fit quod intus
 videt, tantò in amaritudinem vertitur omne quod
 foris sustinet. Rixatur secum de his quæ malè egisse
 se recolit: & sibimetipso displicet, cum ei ille place-
 re jam cœperit qui omnia creavit. Reprehendit se de
 cogitationibus, insequitur de verbis, & punit flen-
 do de factis. Supernis inhiat, terrena jam omnia
 per mentis despectum calcat. Et quamdiu illud quod
 desiderat, adhuc per speciem non habet, flere dulce
 habet, seseque continuis lamentis affligere. Et quia
 necdum se esse in patria, ad quam creatus est, vi-
 det, in hujus vitæ exilio nil ei plus aliud quàm sua
 amaritudo placet. D Dignatur itaque subjacere tempo-
 ralibus, & ardentè suspirat æternis. Unde rectè
 quoque per Salomonem dicitur: *Eo quod in multa
 sapientia multa sit indignatio: & qui apponit scientiam,
 apponit dolorem.* Caelestia etenim cognoscen-
 tes, terrenis animum subdere dedignamur. Et dum
 plus sapere incipimus, de his quæ malè egimus, no-
 bisipsis irascimur, & fit in multa sapientia multa in-
 dignatio: quia quantò plus proficimus in cognitio-
 ne, tantò nobis indignamur ampliùs de perverso
 opere. Atque cum scientia dolor crescit: quia quan-
 to magis æterna cognoscimus, tantò magis esse nos
 in hujus exilij miseria dolemus. Vel sicut in transla-
 tione alia dicitur: *Et qui addit scientiam, addit la-
 bore.* Quid enim scire incipimus quæ sint caelestia
 gaudia, eò magis ut errorum nostrorum laqueos
 possimus evadere, flendo laboramus. In multa ergo
 sapientia multa est indignatio: quia si æterna jam
 sapimus, concupiscere temporalia dedignamur.
 Si æterna jam sapimus, nosmetipsos despiciamus
 egisse hoc quod nos potuit ab æternitatis amore
 separare. Reprehendit semetipsam conscientia,
 accusat quod egit, damnat per penitentiam quod
 accusat, fit rixa in animo, parturiens pacem
 cum Deo. Sic Achab rex iniquus à propheta re-
 prehensus, cum contra se divinam sententiam
 audisset, pertinuit, & magno marore deprehen-
 sus est, ita ut prophete suo Dominus diceret:
 HHh ij

Num. 23. a

Eccl. 1. b

S. Bon.
 phar. l. 11. c. 33

De pen.
 dist. 3. c. 5.
 ni Achab

s. Reg. 21. c

Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia A
 igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum
 in diebus ejus. In quibus Domini verbis pensandum
 est quomodo ei & in electis suis mætor amaritudinis
 placeat qui amittere timent Dominum, si sic ei &
 in reprobo pœnitentia placuit, qui timebat perdere
 præfens sæculum? Aut quo modo ei grata sit spon-
 tanea afflictio pro culpis in eis qui placent, si hæc
 ad tempus placuit & in illo qui displicebat? Sed
 sciendum, quia nullus hæc pro amore omnipoten-
 tis Domini ex toto corde agere prævalet, nisi is cu-
 jus animum Spiritus sanctus assumpserit. Nam
 quando homo ex sua virtute sufficiat terrena despi-
 cere, cælestia amare, pacem cum Deo querere, se-
 cum rixam subire, in cogitatione semetipsum re-
 prehendere, & gemitibus punire? Nullus hæc ag-
 ere, nisi quem divina gratia roboraverit, valet. B
 Unde & subditur: [Manus enim Domini erat me-
 cum, confortans me.] Ad bona quippe assurgere per-
 fectè non possumus, nisi nos spiritus & prævenien-
 do elevet, & subsequendo confortet. Sed quæren-
 dum est, cum superius de volumine quod acceperat,
 scriptum sit: [Et factum est in ore meo sicut mel dul-
 ce:] qua ratione postmodum dicitur: [Abij ama-
 rus in indignatione spiritus mei?] Mirum quippe
 valde est si dulcedo simul & amaritudo conveniant.
 Sed juxta superiorem sensum sciendum est, quia
 cui sermo Dei in ore cordis dulcis esse cœperit, hu-
 jus proculdubio contra semetipsum animum amarescit.
 Quò enim in illo subtiliter discit qualiter repre-
 hendere se debeat, eò se durius per amaritudinem
 pœnitentiæ castigat: qui tantò sibi magis displicet,
 quantò in sacro volumine amplius de omnipotente
 Deo videt quod amet. Sed quia ad ista proficere sua
 virtute non valet homo, rectè nunc dicitur: [Ma-
 nus Domini erat mecum, confortans me.] Manus en-
 nim Domini in sacro eloquio aliquando etiam uni-
 genitus Filius appellatur: quia omnia per ipsum fa-
 cta sunt. Et de cujus ascensione per Moysen Pater
 C
 Deut. 32. f. omnipotens loquitur, dicens: Tollam in calum ma-
 num meam. Hæc manus quæ electorum suorum cor-
 da confortat, discipulis dicebat: Sine me nihil pote-
 stis facere. In omni ergo quod cogitamus, in omni
 quod agimus, semper orandum est, ut & ipso aspi-
 rante cogitemus, & ipso adjuvante faciamus: Qui
 vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti
 Deus in sæcula sæculorum. Amen.

Sap. hom. 1.
 Et 9. Et in
 1. Reg. 6. 6
 S. Ambr. in
 Pf. 118.
 Ioan. 1.

Deut. 32. f.
 Ioan. 15. c

HOMILIA XI.

Ezec. III.
 Vcr. 15.

Et veni ad transmigrationem ad acervum
 novarum frugum, ad eos qui habitabant
 juxta flumen Chobar: & sedi ubi illi se-
 debant: & mansi ibi septem diebus mæ-
 rens in medio eorum. Cum autem per-
 transissent septem dies factum est verbum
 Domini ad me, dicens: Fili hominis, spe-
 culatorem dedi te domui Israel: & audies
 de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex
 me. Si dicente me ad impium, Morte mo-
 rieris; non annuntiaveris ei, neque lo-
 cutus fueris, ut avertatur à via sua im-
 pia, & vivat: ipse impius in iniquitate
 sua morietur, sanguinem autem ejus de
 manu tua requiram. Si autem tu annun-
 ciaveris impio, & ille non fuerit conver-
 sus ab impietate sua, & à via sua im-
 pia: ipse quidem in impietate sua morietur, tu
 autem animam tuam liberasti. Sed & si
 conversus justus à justitia sua fecerit ini-
 quitatem, ponam offendiculum coram eo.

Ipse morietur, quia non annuntiasti ei: in
 peccato suo morietur, & non erunt in me-
 moria justitie ejus quas fecit: sanguinem
 vero ejus de manu tua requiram. Si au-
 tem tu annuntiaveris justo ut non peccet
 justus, & ille non peccaverit: vivens vi-
 vet, quia annuntiasti ei: tu autem ani-
 mam tuam liberasti.

Inter cetera prophetie miracula hoc quoque mi-
 randum habent libri Prophetarum, quòd sicut in
 eis verbis res, ita nonnunquam verba rebus expo-
 nuntur, ut eorum non solum dicta, sed etiam res
 geste prophetie sint. Unde nunc dicitur: [Veni ad
 transmigrationem ad acervum novarum frugum, ad
 eos qui habitabant juxta flumen Chobar.] Cum causa
 exigeret, ut indicare debuisset quia ad transmigra-
 tionem venerit; quæ dicendi necessitas fuit, ut per
 fruges locum quoque exprimeret, dicens: [Ad ac-
 ervum novarum frugum:] nisi quòd sæpe per res &
 loca cause signantur: Multi quippe Ezechiele pro-
 phetante jam captivitatis anni defluxerant, atque
 ex his qui in captivitatem ducti fuerant, plures jam
 in morte carnis obierant; ad quorum filios loqui
 Propheta veniebat. Unde & ei superius dicitur: [Fili
 hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apo-
 straticas, quæ recesserunt à me. Patres eorum præva-
 ricati sunt pactum meum usque ad diem hanc, & filij
 dura cervicis & indomabili corde sunt, ad quos ego
 mitto te.] Ex quibus quia multi fuerant credituri,
 atque per obedientiam ad fertilitatem boni operis
 perventuri, acervi frugum vocantur. Quia enim
 bonæ animæ fruges appellantur Dei, Propheta al-
 lius testatur, dicens: * Sancti Israel Domino, pri-
 mitia frugum ejus. Fruges etenim Domini etiam
 conversæ ad fidem Gentes postmodum factæ sunt. Aus
 Sed quia prius Israël Domino credidit, rectè hunc
 Propheta frugum ejus primitias appellavit. Quia ergo
 Propheta missus non priori populo, sed filiis e-
 jusdem populi verba intulit, ad acervum frugum
 novarum venit. Quid verò per Chobar fluvium de-
 signetur, supra jam diximus: quæ nequaquam mo-
 dò repetimus, ne repetendo fastidium generemus.
 Sequitur: [Et sedi ubi illi sedebant, & mansi ibi
 septem diebus mærens in medio eorum.] Notandum,
 D
 captivo populo Propheta sanctus quanta compas-
 sione se copulat, eorumque se mætoribus conseden-
 do & mærendo conjungit: quia radix verbi, virtus
 est operis. Et ille sermo ab audiente libenter accipi-
 tur, qui à predicante cum compassione animi pro-
 fertur. Sic ferum quum ferro jungitur, liquatur
 prius, ut postmodum vicissim à semetipso teneatur.
 Si enim prius minimè mollescit, postmodum tenere
 se fortiter non sufficit. Sic Propheta captivo populo
 confedit, & mærens in medio eorum extitit: ut dum
 per charitatis gratiam descendendo se ei molliorem
 redderet, eum statim per verbi fortitudinem
 teneret. Sin verò Israëliticus populus, qui domus
 exasperans vocatur, quia culpas nec inter flagella
 cognovit, nullo mæiore animum depressit; Pro-
 pheta inter gaudentes mærens sedere studuit, ut ta-
 cendo ostenderet, quod loquendo venerat docere.
 Et priusquam verba faceret, in hoc quòd mærens
 tacuit, formam verborum sumpsit. Sequitur: [Cum
 autem pertransissent septem dies, factum est verbum
 Domini ad me, dicens.] In eo quòd septem diebus
 mærens sedit, & post diem septimum verba Domi-
 nicæ jussionis accepit, ut loqui debuisset; apertè indi-
 cat quia eisdem diebus mærens tacuerat. Missus au-
 tem ad prædicandum fuerat, & tamen septem diebus
 sedens tacebat. Quid est hoc quòd nobis Propheta
 sanctus in hoc suo silentio innuit, nisi quia ille loqui
 veraciter novit, qui prius bene tacere didicerit: Qua-
 si enim quoddam nutrimentum verbi, est censura

Hier. 2. a
 * al. San-

Eccle 3. a

Isai. 40. b

silentij. Et rectè per excrescentem quoque gratiam sermonem accipit, qui ordinatè antè per humilitatem tacet. Hinc enim per Salomonem dicitur: *Tempus tacendi, & tempus loquendi.* Non enim ait, Tempus loquendi, & tempus tacendi: sed priùs tacendi præmittit tempus, & postmodum subdit loquendi: quia non loquendo tacere, sed tacendo debemus loqui discere. Si ergo Propheta sanctus qui missus ad loquendum fuerat, diu priùs tacuit, ut postmodum rectè loqueretur: pensandum nobis est quanta ei culpa sit non tacere, quem nulla cogit necessitas loqui. Sequitur: [*Fili hominis, speculatorem dedi te domui Israhel.*] Notandum quòd eum quem Dominus ad prædicandum mittit, speculatorem esse denunciat. Cui enim aliena cura committitur, speculator vocatur, ut in mentis altitudine sedeat, atque vocabulum nominis ex virtute actionis trahat. Non est enim speculator qui in imo est. Speculator quippe semper in altitudine stat: ut quidquid venturum est, longè prospiciat. Et quisquis populi speculator ponitur, in alto debet stare per vitam, ut possit prodesse per providentiam. Hinc Propheta alius speculatorem admonet, dicens: *Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion.* Ut videlicet qui prædicationis locum suscipit, ad altitudinem bonæ ascendat actionis: ad excelsa transeat, & eorum qui sibi commissi sunt opera transeat: quatenus subditorum vitam tantò subtilius videat, quantò & terrenis rebus quas despicit, animum non supponit. O quam dura mihi sunt ista quæ loquor: quia memetipsum loquendo ferio, cuius neque lingua, ut dignum est, prædicationem tenet, neque inquantum tenere sufficit, vita sequitur linguam. Qui otiosis verbis sæpe implicor, & ab exhortatione atque ædificatione proximorum torpens & negligens cesso. Qui in conspectu Dei factus sum mutus & verbosus: mutus in necessariis, verbosus in otiosis. Sed ecce sermo Dei de speculatoris vita compellit ut loquar. Tacere non possum, & tamen loquendo me ferire pertimesco. Dicam, dicam, ut verbi Dei gladius etiam per memetipsum ad confingendum cor proximi transeat. Dicam, dicam, ut etiam contra me sermo Dei sonet per me. Ego reum me esse non abnego, torporem meum atque negligentiam video. Erit fortasse apud pium iudicem impetratio veniæ, ipsa cognitio culpa. Et quidem in monasterio positus, valebam & ab otiosis linguam restringere, & in intentione orationis pæne continuè mentem tenere. At postquam cordis humerum sarcinæ pastoralis supposui, colligere se ad semetipsum assidue non potest animus, quia ad multa partitur. Cogor namque modò Ecclesiarum, modò monasteriorum causas discutere: sæpe singulorum vitas actusque pensare. Modò quædam civium negotia sustinere, modò de irruentibus Barbarorum gladiis gemere, & commissis gregi insidiantes lupos timere. Modò rerum disciplinæ regula tenetur: modò raptores quosdam æquanimitè perpeti, modò eis sub studio servatæ charitatis obviare. Cùm itaque ad tot & tanta cogitanda scissa ac dilaniata mens ducitur, quando ad semetipsam redeat, ut tota se in prædicatione colligat, & à proferendi verbi ministerio non recedat? Quia autem necessitate loci sæpe viris secularibus jungor, nonnunquam mihi linguæ disciplinam relaxo. Nam si in assiduo censura meæ rigore me teneo, scio quia ab infirmioribus fugior, eosque ad hoc quod appeto, nunquam traho. Unde fit, ut eorum sæpe & otiosa patienter audiam. Sed quia ipse quoque infirmus sum, in otiosis sermonibus paulisper tractus, libenter jam ea loqui incipio, quæ audire cæperam invitus: & ubi tædebat cadere, libet jacere. Quis ergo ego vel qualis speculator sum, qui non in monte operis sto, sed adhuc in valle infirmitatis jacco? Potens verò est

A humani generis creator & redemptor, indigno mihi & vitæ altitudinem, & linguæ efficaciam donare, pro cuius amore in ejus eloquio nec mihi parco. Esse ergo speculatoris vita & alta debet semper, & circumspècta. Ne enim terrenarum rerum amori succumbat, alta sit: ne occulti hostis jaculis feriat, ex omni latere circumspècta. Neque hoc speculatori sufficit, ut altè vivat, nisi & loquendo assidue ad alta auditores suos pertrahat, eorumque mentes ad amorem celestis patriæ loquendo succendat. Sed tunc hæc rectè agit, cùm lingua ejus ex vita arserit. Nam lucerna quæ in semetipsa non ardet, eam rem cui supponitur, non accendit. Hinc enim de Joanne Veritas dicit: *Ille erat lucerna ardens & lucens.* Ardens videlicet per celeste desiderium, lucens per verbum. Ut ergo servetur veritas prædicandi, teneatur necesse est altitudo vivendi. Unde rectè quoque sanctæ Ecclesiæ sponsi voce in Cantico canticorum dicitur: *Nasus tuus sicut turris Libani.* Quæ ergo laus est, fratres mei, ut sponsæ nasus turri comparetur? Sed quia per nasum semper odores factoresque discernimus: quid per nasum, nisi speculatorum discretio designatur? Qui nimirum nasus & sicut turris esse, & Libani dicitur: quia videlicet præpositorum discretio & munita semper debet esse ex circumspèctione, & in altitudine vitæ consistere, id est, in valle infirmi operis non jacere. Sicut enim turris in monte ideitico ad speculandum ponitur, ut hostes qui veniunt, longius videantur: sic prædicatoris vita semper in alto debet fixa permanere, ut more narium discernat factores vitiorum, odoresque virtutum. Incurfus malignorum spirituum longè prospiciat, & commissa sibi animas per suam providentiam cautus reddat. Sequitur: [*Et audies ex ore meo verbum, & annuncabis eis ex me.*] Ecce iterum monetur Propheta, ne præsumat loqui quod non audierit: sed priùs aurem cordis aperiat voci creatoris, & postmodum os sui corporis aperiat auribus plebis. Unde Propheta alius dicit: *Inclinabo ad similitudinem aurem meam, aperiam in psalterio propositionem meam.* Qui enim rectè prædicat, priùs, sicut dictum est, aurem cordis locutioni intimæ inclinat, ut postmodum os corporis in propositione admonitionis aperiat. Sequitur: [*Si dicente me ad impium, Morte morieris, non annunciaris, neque locum fueris, ut avertatur à via sua impia, & vivat: ipse impius in iniquitate sua morietur, san guinem autem ejus de manu tua requiram.*] In quibus verbis quid nobis notandum est, quid sollicitè cogitandum, nisi quia nec subiectus ex culpa præpositi moritur, nec præpositus sine culpa est, quando verba vitæ non audiens, ex sua culpa moritur subiectus? Impio etenim mors debetur: sed ei à speculatore via vitæ nuncianda est, & ejus impietas increpanda. Si verò speculator taceat, ipse impius in iniquitate sua morietur: quia impietatis ejus meritum fuit, ut dignus non esset ad quem speculatoris sermo fieret. Sed sanguinem ejus Dominus de manu speculatoris requirit: quia ipse hunc occidit, qui eum tacendo morti prodidit. In quibus utrisque pensandum est, quantum sibi connexa sunt peccata subditorum atque præpositorum: quia ubi subiectus ex sua culpa moritur, ibi is qui præest, quoniam tacuit, reus mortis tenetur. Pensate ergo, fratres charissimi, pensate, quia & quòd nos digni pastores non sumus, & jam ex vestra culpa est, quibus tales prælati sumus. Et si quando vos ad iniquitatem defluitis, etiam ex nostro hoc reatu est, quos quòd obfistentes atque reclamantes in pravis desiderijs non habetis. Vobis ergo & nobis parcitis, si à pravo opere cessatis. Vobis & nobis parcimus, quando hoc quod displicet, non tacemus. O quam liber à commissorum sibi sanguine fuerat prædicator egregius, qui dicebat: *Mundus sum à sanguine omnium: non enim subterfugi, quo minus annuncietem omne*

Ioan 5 f

Cant. 7. b

Isai. 47. a

Lib. 25 Mo
ral. c. 14. G
Epist. 29
lib. 3.

* quos

Ad. 10. c

HHhh iij

consilium Dei vobis. Si enim non annunciasset, mundus à sanguine non esset. Sed quibus omne consilium Dei annunciare studuit, ab eorum sanguine mundus fuit. In qua voce nos convenimur, nos confringimur, nos rei esse ostendimur, qui sacerdotes vocamur, qui super ea mala quæ propria habemus, alienas quoque mortes addimus: quia tot occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi & tacentes videmus. Cùm verò dicitur: [*Sanguinem autem ejus de manu tua requiram,*] si hoc in loco sanguinis nomine mors corporis designatur, valde nobis de nostro silentio augetur metus: quia si in subiectis suis is qui prelatus ad specularandum est, etiam de morte corporis quandoque morituri tam graviter reus tenetur; quo reatu de morte animæ subiectorum confringitur, quæ potuisset semper vivere, si verba correptionis audisset? Sed melius possunt sanguinis nomine peccata signari. Unde quidam cùm peccata carnis desisteret, dixit: *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis mee.* Sanguis ergo morientis de manu speculatoris requiritur; quia peccatum subditi culpæ præpositi, si tacuerit, reputatur. Est ergo quod faciat, ut etiam moriente subdito se liberum reddat. Surgat, invigilet, malis actibus contradicat, sicut scriptum est: *Discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitenti palpebre tue.* Unde hîc quoque additur: [*Si autem tu annuncias veris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & à via sua impia: ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberaisti.*] Tunc enim subiectus moritur sine te, quando in causâ mortis contradictorem pertulerit te. Nam morti, cui non contradicis, adjungis. Et notandum, quæ sunt quæ debeant à speculatore prædicari: nimirum fides & operatio. Nam ait: [*Si autem tu annuncias veris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & à via sua impia.*] Impietas quippe ad infidelitatem pertinet, via vero impia ad pravam actionem. Et omnis speculator hoc habere debet studij, ut priùs ad pietatem fidei, postmodum ad piam viam, id est, ad bonam actionem trahat. Sed quia de exhortatione sermo se intulit, innotescere breviter debemus, in ore pastoris quantum esse debeat ordo atque consideratio locutionis. Pensare etenim doctor debet quid loquatur, cui loquatur, quando loquatur, qualiter loquatur, & quantum loquatur. Si enim unum horum defuerit, locutio apta non erit. Scriptum quippe est: *Si rectè offeras, rectè autem non dividas, peccasti.* Rectè autem offerimus quum bono studio bonum opus agimus: sed rectè non dividimus, si habere discretionem in bono opere postponamus. Considerare etenim debemus quid loquamur, ut juxta Pauli vocem, *sermo noster semper in gratia sale sit conditus.* Pensandum verò nobis est, cui loquamur: quia sæpe increpationis verbum quod hæc admittit persona, altera non admittit. Et sæpe ipsa eadem persona secundum factum sit altera. Unde Nathan propheta David post adulterium forti increpationis sententia percussit. Qui cùm de raptore ovis diceret: *Filius mortis est vir qui fecit hoc: ei protinus respondit, dicens: Tu es ille vir.* Cui tamen cùm de Salomonis regno loqueretur; quia culpa defuisset, ei se humiliter in adoratione prostravit. In una ergo eademque persona quia causa dispar extitit, etiam sermo propheticus dissimilis fuit. Pensandum quoque est, quando loqui debeamus: quia sæpe etiam differitur increpatio, postmodum benignè recipitur. Et nonnunquam languescit, si hoc quod antè proferri debuit, tempus amiserit. Nam & sapiens mulier Nabal ebrium videns, increpare de culpa tenaciæ noluit, quem digesto vino increpationis suæ verbis utiliter percussit. Et Propheta adulantium linguas non esse in subsequenti tempore differendas annunciat, qui ait: *Confundantur statim erubescetes, qui*

A dicunt mihi, euge euge. Adulatio etenim si vel ad tempus patienter suscipitur, augetur, & paulisper demulcet animum, ut à rigore suæ rectitudinis mollescat in delectatione sermonis. Sed ne crescere debeat, statim est & sine mora ferienda. Pensandum quoque nobis est, qualiter loquamur. Nam sæpe verba quæ hunc ad salutem revocant, alium vulnerant. Unde Paulus quoque Apostolus qui Titum admonet, dicens: *Argue cùm omni imperio; Timotheum exhortatur, dicens: Argue, obsecra* Tit. 2. c. 1. Tim. 4. 4 *inrepa cùm omni patientia & doctrina.* Quid est quòd uni imperium, & alij patientiam præcipit, nisi quòd unum lenioris, alterum verò ferventioris spiritus esse conspexit? Leni per auctoritatem imperij injungenda erat severitas verbi: is autem qui per spiritum fervebat, per patientiam temperandus fuerat: ne si plus iusto infervesceret, non ad salutem vulnerata reduceret, sed sana vulneraret. Curandum quoque quantum loquamur; ne si ei qui multa ferre non valet, verbum vel exhortationis vel increpationis longius trahimus, auditorem nostrum ad fastidium perducamus. Unde idem prædicator egregius Hebræis loquitur, dicens: *Obsecro vos fratres, ut sufferatis verbum solatij: etenim per paucos scripsi vobis.* Hoc tamen infirmis præcipuè congruit, ut pauca quidem, & quæ prevalent capere, audiant, sed quæ eorum mentem in penitentia dolore compungant. Nam si eis uno in tempore exhortationis sermo fuerit multipliciter dictus; quia multa retinere non valent, simul amittunt omnia. Unde & medici corporum pannos, quos infirmantibus stomachis ponunt, apto quidem medicamine, sed subtiliter liniunt: ne si repleti multo medicamine fuerint, infirmitatem stomachi non roborantes adjuvent, sed opprimentes gravent. Sciendum tamen, quia & si quando modum suum sermo prolixior transeat, periculosum hoc auditoribus non est. Si autem qualiter quid dicatur, & quibus dicatur, non vigilanter conspiciatur, valde periculosum est. Verècundæ etenim mentes, si quas fortasse culpas admiserint, leniter arguendæ sunt: quia si asperius increpentur, franguntur potius quam erudiuntur. At contra mentes asperæ atque impudentes si increpatæ leniter fuerint, ad majores culpas ipsa lenitas provocantur. Quod bene in eodem egregio prædicatore discimus, qui cùm Corinthios cognosceret pro amore personarum in schismate divisos, eorum verècundia consulens, locutionem suam eis à gratiarum actione & laudibus cepit, dicens: *Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, qua data est vobis in Christo Iesu: quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis.* Qui adhuc adjungit & dicit: *Ita ut nihil desit vobis in una gratia: expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi.* Quæso te Paule, si jam nihil desit, cur eis scribendo fatigaris? Cur in longinquo positus loqueris? Pensemus ergo, fratres charissimi, quantum laudat. Ecce eis gratiam Dei datam asserit: factos in omnibus divites dicit in omni verbo & in omni scientia: Christi testimonium, id est, quod de semetipso moriendo & resurgendo testatus est, in eorum vita confirmatum esse perhibet, & nihil eis desit in ulla gratia testatur. Quis rogo credat, quia paulò post eos corripit, quos ita laudat? Nam post cetera subjungit: *Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Quid enim potuit tam perfectis tamquam laudabilibus schisma lubrepere? *Significatum enim est mihi de vobis, fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quia contentiones inter vos sunt. Hoc autem dico, quòd unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollos, ego vero Cepha, ego autem Christi.* Ecce quos in omni verbo & in omni scientia laudaverat, quibus

psal. 50. c

Prov. 6. a

Genes. 4.

Coloss. 4. b

2. Reg. 12. b

1. Reg. 25. b

psal. 49. a

S. GREGORII
MAGNI
TOM. I.

Hebr. 3. 8

1. Cor. 1. 4

1. Thid.

1. Thid.

* al. blada
manum
laudis.

nihil deesse in ulla gratia dixerat, paulisper loquens, A ad increpandum leniter veniens, divisos erga seip-
sos reprehendit: & quorum prius salutem narra-
verat, postmodum vulnera patefecit. Peritus enim
medicus vulnus secundum videns, sed agrum timi-
dum esse conspiciens, diu palpavit, & subito per-
cussit. Prius * blanda manus laudes posuit, & post-
modum ferrum increpationis fixit. Nisi enim vere-
cundæ mentes fuerint palpando reprehensæ, ita ut
ex aliis rebus audiant quod in consolationem sum-
mant per increpationem protinus ad desperationem
cadunt. Sed nunquid mentitus est Paulus, ut prius
eis nil deesse in omni gratia diceret, quibus post-
modum dicitur erat unitatem deesse? Absit hoc:
quid de illo talia vel desipiens credat? Sed quia erant
inter Corinthios quidam omni gratia repleti, & B
erant quidam in personarum favoribus exciti, cœ-
pit à laudibus perfectorum, ut modesta invectione
ad reprehensionem pertingeret infirmorum. Et in
hoc quoque ad medicinam cordis, à medicina cor-
poris usum trahens. Nam cum ferendum vulnus
medicus aspicit, prius ea membra quæ circa vulnus
sana sunt, palpat, ut post ad ea quæ vulnera sunt,
leniter palpando perveniat. Cum ergo Paulus per-
fectos in Corinthiis laudavit, sana membra juxta
vulnus tetigit: cum verò infirmos de divisione re-
prehendit, vulnus in corpore percussit. Videamus
tamen hunc ipsum, qui tanta modestia atque man-
suetudine ad corripiendos Corinthios ducitur, qua-
liter contra Galatas, qui à fide discesserant, erigatur.
Nulla enim modestiæ patientiæ præmissa, nulla C
locutionis dulcedine prærogata, eos quos à fide dis-
cessisse cognovit, ab ipso epistolæ suæ exordio inve-
hendo redarguit. Nam præmissa salutatione, sic
cepit: *Miror quod sic tam cito transferimini ab eo
qui vos vocavit in gratia Christi.* Quibus etiam in
aperta increpatione post cetera subiungit: *O insen-
sati Galatae, quis vos fascinavit?* Mentis etenim
duræ nisi aperta essent increpatione percussæ, nullo
modo malum cognoscerent quod egissent. Nam
sæpe hi qui impudentes sunt, tantum se peccasse
sentiant, quantum de peccatis quæ fecerint, incre-
pantur: ut minores culpas suas astiment, quas mi-
nor invectione castigat: & quas vehementer ob-
jurgari viderint, majores esse deprehendant. Unde ne-
cesse est, ut semper sermo prædicantis cum audito-
rum debeat qualitate formari, ne aut verecundis as-
pera, aut impudentibus lenia loquatur. Quid autem
mirum si hoc verbi Dei erogator faciat, cum & agri-
cola, qui semina in terram mitrit, prius terræ qua-
litate prævidet, quibus seminibus apta videatur,
& postquam qualitatem terræ viderit, tunc semina
aspergit? Sed quia de qualitate doctrinæ locutio-
nem longius traximus, oportet ut ad eum quem cœ-
pimus exponendi ordinem redeamus. [*Sed etsi con-
versus iustus à iustitia sua fecerit iniquitatem, po-
nam offendiculum coram eo: ipse morietur, quia non
annunciasti ei. In peccato suo morietur, & non erunt
in memoria iustitiæ eius quas fecit: sanguinem verò
eius de manu tua requiram.*] Quia iusto qui in pec-
cato cecidit, prædicator tacuit, ejus sanguinis reus
tenetur. Et qui sollicitus esse non studuit in prædi-
catione, factus est particeps in damnatione. Sed
cum dicitur: [*In peccato suo morietur, & non erunt
in memoria iustitiæ eius quas fecit:*] hoc nobis ma-
ximè considerandum est, quia cum mala commit-
timus, sine causa ad memoriam bonæ nostræ tran-
sacta revocamus: quoniam in perpetracione malo-
rum, nulla debet esse fiducia bonorum præterito-
rum. Sed quæri potest, utrum iusto postquam ce-
ciderit prædicandum sit, an & priusquam cadat?
Invigilare prædicator debet, ne ad casum veniat,
proculdubio & priusquam cadat. Nam sequitur:
[*Si autem tu annunciaveris iusto ut non peccet iustus,
& ille non peccaverit; vivens vivet, quia annun-*

Galat. 1. a

Galat. 3. a

De penit.
dist. 4. c.
Hoc nobis,
& lib. 4.
sent. dist. 3.

ciasti ei: tu autem animam tuam liberaisti.] Si ergo
prædicator ideo animam suam liberavit, quia iusto,
ne peccaret, denunciavit; cum iustus ad peccatum,
prædicatore tacente, cecidit, prædicator quia tacuit,
reus tenetur. Sed quis nostrum rogo ad hæc suffi-
ciat, ut non solum peccatores studiosè corripiat, sed
etiam iustis invigilet ne cadant? Nos enim infirmi-
tatis nostræ conscij, cum iustos viros conspiciamus,
admonere eos non præsumimus ut iustitiæ viam te-
neant, quam quia tenent videmus: & tamen præ-
dicatoris est debitum, etiam iustos admonere. Unde
prædicator egregius dicebat: *Sapientibus & insi-
pientibus debitor sum.* In his verò omnibus, quæ de
iusto ad iniquitatem converso dicta sunt, hoc est
laboriosum ad loquendum; hoc valde pertimes-
cendum, quod Dominus dicit: [*Ponam offendicu-
lum coram eo.*] Ait enim: [*Si conversus iustus à ju-
stitia sua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum
coram eo.*] Nos enim dicimus, quia si iniquitatem
fecerit, offendit: & verum est omnino quod dici-
mus. Cur adhuc ei Deus omnipotens offendiculum
ponit, quem jam impiè egisse, & cecidisse per ini-
quitatem quam perpetraverit, conspicit? Sed distri-
cta sunt omnipotentis Dei judicia: & qui peccato-
rem diu expectat ut redeat, non redeunti atque con-
temnenti ponit adhuc ubi gravius impingat. Pec-
catum quippe quod per penitentiam citius non de-
letur, aut peccatum est & causa peccati, aut pec-
catum & pœna peccati, aut peccatum simul & causa
& pœna peccati. Omne enim quod prius commit-
titur, peccatum est. Sed si citius penitendo non
tergitur, iusto iudicio omnipotens Deus obligatam
peccatis mentem etiam in culpam alteram permittit
cadere; ut quæ flendo & corrigendo noluit * munda-
re quod fecerit, peccatum incipiat peccato cumu-
lare. Peccatum ergo quod penitentiam lamento non
diluitur, peccatum simul est & causa peccati: quia
ex illo oritur ut adhuc peccatoris animus altius
obligetur. Peccatum verò quod ex peccato sequitur,
peccatum simul est & pœna peccati: quia ex crescen-
te cæcitate, ex retributione prioris culpæ generatur,
ut quasi jam quædam sint in peccatore supplicia, ipsa
incrementa vitiorum. Fit verò nonnunquam, ut
unum idemque peccatum & peccatum sit & pœna
peccati, simul & causa peccati. Ponamus enim ante
oculos quempiam rem proximi concupisse, quam
quia aperte non valuit, furto diripuit, sed in furti
accusatione positus, se hanc diripuisse jurejurando
denegavit. Huic ergo concupiscentia peccatum fuit
& causa peccati: quia per eam pervenit ad rapinam.
Ipsam verò furum quo rem concupitam diripuit, &
peccatum ei factum est & pœna peccati; quia ex re-
tributione jam non repressæ concupiscentiæ factum
est, ut veniret ad futurum, & culpa cordis exerce-
ret in opere & ultione cæcitatatis. Sed quia furum
perjurio tegere curavit, ex peccato rursum pecca-
tum genuit. Furtum ergo quod ex concupiscentia
processit, & perjurium protulit, peccatum & pœna
peccati factum est culpæ præcedenti: peccatum &
causa peccati culpæ subsequenti: quia de illa natum
hanc genuit. Quod bene Paulus de quibusdam
Deum intelligentibus, sed non honorantibus insi-
nuat, dicens: *Cum cognovissent Deum, non sicut Rom. 1. e
Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed eva-
nuerunt in cogitationibus suis.* Ecce est peccatum &
causa peccati. Ex qua causa quid sequatur adjungit:
*Et obscuratum est insipienter cor eorum. Dicentes enim ibid.
se esse sapientes, stulti facti sunt; & mutaverunt glo-
riam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis
corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum,
& serpentium.* Ecce est peccatum, & pœna peccati.
Sed peccatum solummodo & pœna peccati esset, si
non adhuc ex hoc peccato & aliud sequeretur. Nam
post infidelitatem eorum subditur: *Propter quod tra-
didit illos Deus in desideria cordis eorum, in immu-*

Rom. 1. b

* al. emende
dare.

D

E

ditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semet-
 ipsis. Qui igitur cognoscetes Deum, non sicut
 Deum glorificaverunt, ex eo peccato & causa pec-
 cati ad hoc quoque perducti sunt, ut ad cultum ser-
 pentium & volucrum laborerent. Sed quia per hanc
 etiam cæcitatem usque ad immunditiam & carnis
 contumelias ceciderunt, ipsa infidelitatis eorum cæ-
 citas præcedenti intellectui & peccatum est, & pœna
 peccati: subsequenti verò immunditiæ peccatum fa-
 cta est, & causa peccati. Sed quia de his in libris
 Moralibus diu tractatum est, nobis nunc in eis diu-
 tius immorandum non est. Hoc autem nobis cum
 tremore considerandum est, quo modo justus &
 omnipotens Deus quum præcedentibus peccatis
 irascitur, permittit ut cæcata mens etiam in aliis la-
 batur. Unde Moyses ait: *Nondum completa sunt*
peccata Amorrhæorum. David quoque ait: *Appone*
iniquitatem super iniquitatem ipsorum, ut non intrent
in iustitiam tuam. Propheta etiam alius dicit: *Ma-*
ledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum,
& adulterium inundaverunt, & sanguis sanguinem
tetigit. Sanguis enim sanguinem tangit, quando
 peccato peccatum additur, ut ante Dei oculos ad-
 junctis iniquitatibus anima cruentetur. Paulus
 Apostolus ait: *Ut impleant peccata sua semper.* Joani-
 ni quoque per Angelum dicitur: *Qui nocet, noceat*
adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc. Unde
 nunc etiam Dominus dicit: *[Si conversus justus à*
iustitia sua fecerit iniquitatem, ponam offendiculum
coram eo.] Ac si apertè dicat: *Quia videre pœni-*
tendo noluit ubi iam impegit: iusto eum iudicio dese-
rens, ponam ei ut & alibi impingat. Quòd tamen
 Domini ponere, est nequaquam ad peccandum præ-
 mere, sed nolle à peccato liberare; sicut de Pha-
 raone dicitur: *Ego indurabo cor ejus.* Non enim
 cor peccantis Dominus obdurat, sed obdurare di-
 citur, cum ab obduratione non liberat. Misericors
 enim Deus tempus nobis ad pœnitentiam relaxat,
 sed cum ejus gratiæ patientiam nos ad augmentum
 vertimus culpæ, hoc ipsum tempus quod ad par-
 cendum piè disposuit, districtius ad feriendum ver-
 tit: ut cum reverti quis etiam spatio temporis ac-
 cepto noluerit, per hoc mala sua ad reatum augeat,
 per quod ea diluere potuit, si converti voluisset. Unde
 scriptum est: *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœni-*
tentiam te adducit? Secundum duritiam autem
tuam & cor impenitens, thesaurizas tibi iram in die
iræ. & revelationis iusti iudicij Dei. De benignita-
 te ergo omnipotentis Dei iram sibi in die iræ repro-
 bus thesaurizat; quia dum ad pœnitendum tempus
 accipitur, & ad peccandum exhibitur, ipsum reme-
 dium gratiæ vertit in augmentum culpæ. Unde &
 omnipotens Deus, qui collata remedia conspiciat ad
 culpæ augmentum trahi, ipsam benignitatem quam
 contulit, in iudicij distinctionem vertit, ut inde post
 amplius feriat, unde modò amplius expectat. Et
 quia homo deserere malum non vult ut vivat, augeat
 unde moriatur. Sed sive justus in culpa, sive pecca-
 tor in morte corruat, speculatori timendum est ne
 hunc ex suo silentio reatus peccantium pariter in-
 volvat. Sed interim dum loquor, avertere à me-
 metipso oculos volo, & ecce iterum sermo divinus
 me impingit in memetipsum, ut meam negligen-
 tiam videam, & mihi dici hæc quæ audio, pertimes-
 cam. Sicut enim superius dixi, cujus cor in curis in-
 numeris exsparsum, se ad se colligat. Quando etenim
 possum & ea quæ circa me sunt, sollicitè omnia cura-
 re, & memetipsum adunato sensu cōspicere: Quando
 possum pravorum nequicias insequendo corrigere,
 bonorum actus laudando & admonendo custodire,
 aliis terrorem, atque aliis dulcedinem demonstrare?
 Quando valeo & de his quæ sunt necessaria fratri-
 bus cogitare, & contra hostiles gladios de urbis
 vigiliis sollicitudinem gerere, ne incuriosione subita
 cives pereant providere, & inter hæc omnia pro ani-

A marum custodia plenè atque efficaciter verbum ex-
 hortationis impendere? Loqui etenim de Deo, quie-
 tæ valdè & liberæ mentis est. Tunc namque bene
 lingua dirigitur in sermone, cum secure sensus quie-
 verit in tranquillitate: quia nec concussa aqua ima-
 ginem respicientis reddidit, sed tunc in ea vultus in-
 tendentis aspicitur, cum non movetur. Quam ergo
 exhortationem vobis speculator vester, fratres char-
 rissimi, faciat, quem tot rerum confusio perturbat?
 Certè is de quo loquimur Propheta revelatione ult-
 tima templum videns, quæ in eodem templo conspe-
 xerit, inter cetera narrat, dicens: *Terra usque ad fe-*
nestras, & fenestra clausa. Paulus quoque Apostolus
 dicit: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.*
 In hoc autem templo fenestræ sacerdotes & specula-
 tores sunt, qui in populo fidelium lumen sanctæ
 prædicationis fundunt. Sed cum terra usque ad fe-
 nestras est, fenestræ clausæ sunt: quia cum terrena
 cogitatio in sacerdotum cordibus exerceat, fenestræ
 lumen non fundunt, quia sacerdotes ab officio præ-
 dicationis obmutescunt. Est & aliud valde in ordi-
 ne sacerdotum grave: quia non sicut hi qui vitam
 quietam ac remotam ducunt, fixi valent in sua
 cogitatione permanere. Hi enim, sicut superius dixi-
 mus, qui à loco regiminis longè sunt, possunt pec-
 catorum suorum * culpæ & fletibus lavare, & post
 fletus in eodem mentis mærore persistere, sicut de las.
 bona quoque muliere scriptum est, quæ ad taberna-
 culum oraverat, & ab intentione sua animum post
 compunctionis gratiam non mutabat, cum dicitur: *Vultusque*
ejus non sunt amplius in diversa mutati. In
 qua nobis considerandum est, quia si sic plangit mul-
 lier quæ quærebat filium, quo modo debet plange-
 re anima quæ quærit Deum? Sacerdos verò etiam
 post compunctionem ac lacrymas cogitur necessaria
 quoque filiorum suorum cognoscere, & ea quæ re-
 fugit animo, patienter audire, atque post suspiria
 caelestium, quorum libet carnalium hominum onera
 portare, & læpe cum supervenientibus cor in diver-
 sas qualitates transfundere. Nam aliquando de lu-
 cris spiritalibus gaudet, sed cum quilibet mærens
 supervenerit, nisi ejus mærorem in se susceperit, tri-
 bulationi illius compatiens non est. Et aliquando
 de damnis animarum luget, & repente superveniunt
 qui de quibusdam suis prosperitatibus lætantur:
 quorum si lætitiæ sacerdos non congaudet, minùs a-
 mare creditur filios in quorum gaudio non exultat;
 præcipuè cum Paulus dicat: *Gaudere cum gaudenti-*
bus, flere cum flentibus. Nihil ergo tam onerosum in
 ordine sacerdotum video, quam rigorem mentis cō-
 patiendi flectere, & cum personis supervenientibus
 animum mutare; & tamen hoc valde est necessa-
 rium. Nam quando ex predicatione ejus ad boni
 operis gratiam peccator reducit, si ipse prædica-
 tor videtur ingratus? Unde per hunc quoque eum-
 dem Prophetam in extrema parte dicitur: *Et cum*
sacerdotes intrinsecus ministrant, vestibus laneis non
utantur. De quibus subditur: *Cumque egredientur*
atrium exterius ad populum, exuunt se vestimenta
sua in quibus ministraverant, & reponent ea in ga-
zophylacio sanctuarij. Grossiora quippe vestimenta
 sunt lanea. Sed cum sacerdos ad sanctum ministe-
 rium accedit, id est, cum intus per compunctionem
 ingreditur, subtiliori intellectu necesse est quasi li-
 neo vestimento vestiatur. Sed cum ad populum fo-
 ras egreditur, oportet ut vestimenta in quibus intrin-
 secus ministraverat, reponat, atque populo aliis ves-
 tibus indutus appareat: quia si in compunctionis
 suæ rigore se teneat, si in eo quem orationis tempore
 habuit mærore perduret, exteriorum rerum ver-
 ba suscipere non admittit. Et quid grex de necessariis
 faciat, si audire atque pendere & hoc quod præ-
 sens tempus exigit, pastor recusat? Grossiora ergo
 vestimenta sacerdos exiens ante populum induat,
 ut mentis suæ habitum pro utilitate filiorum etiam
 ad

Lib. 25. Mo-
 ral. c. 9.

Gen. 15. d
 Psal. 58. d
 Ose. 5. a

1. Tim. 2.
 Apoc. 22. c

Exod. 7. a

Rom. 2. a

10. Diac. l. 4
 6. 67.

Supp. Hom.
 2. c. in lib.
 1. Reg. 1. c. 7
 21. Mor. c. 1.

* al. macæ.

1. Reg. 1. c

10. Diac. l. 4
 c. 67.

Rom. 12. d

Exod. 28. g

Exod. 44. c

Hieron. hoc
 eodem loco.

ad terrena toleranda componat. Pensate ergo, fratres charissimi, quantus speculatori labor sit & ad sublimia cor tendere, & hoc repente ad ima revocare: & in sublimitate cognitionis intimam extenuare animum, & propter exteriores causas proximorum, ut ita dicam, subito in cogitatione grossescere. Non ergo mihi modò necesse est Prophetæ verba exponere, sed meam coram vobis miseriam desistere. Unde peto, ut vestra me oratio talem faciat, qualis & mihi valeam & vobis prodesse. Potens est indigno mihi & infirmo ex vestra intercessione ista tribuere, qui ex sua pietate pro nobis dignatus est infirmari. Virtus enim Dei est atque sapientia, quæ nostram infirmitatem sumpsit, ut ex sua nos firmitate roboraret, Jesus Christus Dominus noster: qui vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

1. Cor. 1. 6

HOMILIA XII.

Ezec. 11. vers. 22.

Et facta est super me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum. Et surgens egressus sum in campum, & ecce ibi gloria Domini stabat, quasi gloria quam vidi juxta flumen Chobar: & cecidi in faciem meam. Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos, & locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tua. Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum: & linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir oburgans: quia domus exasperans est. Cum autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hac dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est. Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem Hierusalem: & ordinabis adversus eam obsidionem, & edificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in egro. Et tu sume tibi sartagine[m] ferream, & pones eam in murum ferreum inter te & civitatem: & obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidionem, & circumdabis eam. Signum est domui Israël.

Cap. IV.

1. Tim. 10. d

Ezech. 19. Mat. 5. a

Servata veritate historię, divina eloquia aliquando ex tempore, aliquando ex loco causas designant, quas aperto sermone non indicant. Ex tempore etenim, sicut predicante Judæis Domino per Evangelistam dicitur: *Hiems erat.* Inter illa enim mysteria quæ Veritas loquebatur, quid causæ fuit ut nomen hiemis adderetur, nisi ut per qualitatem temporis ostenderet frigus cordis? Quia & cum verba veritatis acciperent, frigida Judæorum corda remanebant. Aliquando verò ex loco, sicut carnali Israëlítico populo, descendente de monte Moysi, lex in campetribus data est; & sanctis Apostolis Dominus in monte sedens, summa & spiritualia præcepta locutus est: ut ex locis videlicet monstraretur, quia & illis tanquam carnalibus mandata minima dabantur in valle terrarum; & isti tanquam spirituales & sancti in monte mandata cælestia audirent: quatenus aperte monstraretur, quòd ascendentes corde ad cælestia, infima mundi relinquerent, & in mentis cultu, Greg. Tom. I.

A mine starent. Unde nunc Ezechiel propheta jubente Deo quibus in locis hæc egerit describit, ut per locorum qualitates indicet, quid in posterum de prophetiæ mysteriis sequeretur. Ecce enim ait: [*Facta est super me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum.*] Quid est hoc, quòd prius Dominus in medio Israëlitarum locutus ad Prophetam suum fuerat, & tamen postmodum dicit: [*Egredere in campum, & ibi loquar tecum,*] nisi quòd prophetiæ suæ gratiam & prius Judææ infundere, & hanc postmodum dignatus est in latitudine Gentium demonstrare? Neque enim immeritò per campum Gentilitas designatur, quæ longè lateque, id est, in universo mundo distenditur. Ubi & subditur: [*Et surgens egressus sum in campum, & ecce ibi gloria Domini stabat, quasi gloria quam vidi juxta flumen Chobar.*] In campo gloriam Domini Propheta vidit, quam juxta flumen Chobar in medio Israëlitarum viderat: quia ipsa ejus majestas Gentibus apparuit, quæ prius se electis in Judaico populo revelante spiritu declaravit. Sequitur: [*Et cecidi in faciem meam.*] Visà gloriâ Domini in faciem suam Propheta cadit, quia quamvis homo ad intelligenda sublimia elevetur, ex contemplatione tamen majestatis Dei, infirmitatem suæ conditionis intelligit: & quasi statum non habet, qui se ante Dei oculos esse cinerem & pulverem videt. Sequitur: [*Et ingressus est in me spiritus, & statuit me super pedes meos.*] Cum nos humiliter Deo sternimus, cum esse nos pulverem cineremque cognoscimus, cum infirmitatem conditionis pensantes, statum rigiditatis & superbiæ non habemus, omnipotens Deus per statum nos spiritum levat, & super pedes nostros statuit: ut qui humiliter apud nos ex infirmitatis nostræ cogitatione jacuimus & jacemus, in bono post opere quasi super pedes ex rectitudine stemus. Quod cur in campo de Propheta agitur, nisi ut specialiter designetur, quia etiam electis gentium Spiritus sanctus dandus esset, qui eos quos assumeret, & prius à superbiæ suæ statu deiceret, & postmodum super pedes suos, id est, super bona opera solidaret? Sicut per Paulum dicitur: *Remissas manus & dissoluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris.* Sequitur: [*Et locutus est mihi, & dixit ad me: Ingredere & includere in medio domus tua.*] Quid est, quòd de medio Israëliti populi Propheta ad campum educitur, atque ad domum postea de campo revocatur, nisi quòd prædicationis gratia à Judaico populo ablata, in latitudine Gentilitatis asperfa est? Sed tamen quia in fine mundi Judæi ad fidem redeunt, quasi ad domum Propheta reducit, ut in suo populo rursus prædicatio inhabitet, quæ modò velut in campo ita diversis gentibus fulget. Scriptum quippe est: *Donec Roma, & plenitudo gentium subintraret, & sic omnis Israël salvus fieret.* Quia & per Prophetam alteram dicitur: *Si fuerit numerus filiorum Israël quasi arena maris, reliqua salva fient.* Exeat ergo Propheta de medio populi ad campum, de campo redeat ad domum, ut prædicatio quæ in Judæa facta est, egrediatur inter gentes, & repletis fide gentibus, recipiat Judæa spiritualis doctrinæ dona, quæ amisit. Includi autem Propheta in medio domus suæ præcipitur: quia Antichristi tempore ab eis gentibus quæ in infidelitate remanserint, plebs conversa Judæorum, duris persecutionibus angustabitur. Unde scriptum est: *Atrium autem quod est extra templum, ejice foras, & ne memineris illud, quoniam datum est gentibus, & civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.* [*Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum: & linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir oburgans: quia domus exasperans est.*] Quæ videlicet verba si per typicæ expositionis ordinem sequimur, Propheta

B

C

D

E

Hebr. 12. e

Rom. 11. d

Osee 5. e

Apoc. 11. d

in domo sua vincula sulcipit & ligatur; quia in extremis quum Judæa crederet, gravissimas Antichristi tempore persecutiones sentit, ita ut prædicationes ejus ministri iniquitatis non recipiant, sed resistendo has vinculis dolorum premant. Et in medio eorum non egreditur; quia ad corda pravorum prædicationis non pervenit, dum lingua bonorum ligata tribulationibus tacet. Erunt etenim tunc multi ex Judæis infidelibus, qui eosdem ipsos qui ex Judæis crederent, persequuntur. Unde & notandum est, quod hinc quoque dicitur, quia in domo sua vincula Propheta sustineat, ut videlicet designetur quoniam ex ipso suo genere Judæa cum fidelis fuerit, tribulationem persecutionis portet. Dum enim Unigenitus summi Patris incarnatus ac mortuus resurrexisset, atque ad caelos ascendisset, non creditur, sicut per sacræ scripturæ paginas prædicatur, nimirum apud eos prophetia ligata erit. Quæ si ita ut dicta est, in eorum intellectum decurreret, quasi gressus liberos suæ prædicationis habuisset. Reprobis ergo tunc prædicatorum scientia tacere compellitur. Unde & hic subditur: [*Et linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est.*] Sed quia Enoch & Elia prædicante, multi ex his qui tunc ex Judæis in infidelitate remanserint, ad cognitionem veritatis redeunt, sicut de eodem Elia dicitur: *Elias veniet, & ipse restituet omnia*: qui utriusque per Zachariam duæ olivæ, & per Joannem duo candelabra nominantur, rectè hinc quoque subjungitur: [*Cum autem locutus fuero tibi, aperiatur os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus.*] Tunc enim velut in extremo os Prophetæ aperitur, cum in prædicatione Enoch & Elia à Judæis ad fidem redeuntibus prophetia sacri eloquij de Christo fuisse cognoscitur. Sed quia hæc typicè diximus, nunc verba eadem charitati vestræ moraliter disse-ramus. Quid enim est, quod exire Propheta ad campum jubetur, nisi quod unusquisque qui prædicat, propter eos quos extra se posuit corrigat, atque ab iniquitate compescat, loquendo ad campum exit? Ibi que gloriam Domini videt; quia tantò largius doctrinæ gratiam percipit, quantò se in labore prædicationis ex amore proximorum rendit. Foras ergo exeundo in altam visionem ducitur; quia unde in alienis cordibus ignorantia cæcitatem ministerio suæ locutionis illuminat, inde eum superna gratia in altiore intelligentiam exaltat. Sed quia semper prædicator debet ad mentem recurrere, humilitatem atque munditiam intrinsecus custodire; post campum necesse est ut ad domum redeat, quatenus in his quæ dicit, qualis etiam ipse sit intra conscientiam agnoscat. Si enim aut hoc quod loquitur, minimè custodit; aut de his quæ loquitur, temporalem gloriam requirit; loquendo quidem ad campum exit, sed non cogitando semetipsum, ad domum redire contemnit. Accepto etenim spiritu, in medio domus includimur, quando per ejus gratiam ad discutienda mentis nostræ secreta revocamur, ut apud seipsum in Deo animus quiescat, & non jam per exteriores concupiscentias in appetitu laudis & gloriæ, cogitationis mobilitate discurrat. De hac domo cordis cuiusdam sanato per semetipsam Veritas dicit: *Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* Per grabatum quippe, in quo carnis est requies, ipsa caro signatur: Per domum verò, conscientia figuratur. Et quia quum mente mortui in vitiis jacemus, in carnis delectatione quiescimus, infirmi portamus in lecto: quum verò sanati fuerimus mente, ut jam pulsantibus carnis vitiis resistamus, necesse est ut & tentationum contumelias de nostra carne toleremus. Egro itaque ad salutem reducto præcipitur: *Tolle grabatum tuum, id est, porta lectum in quo portatus es: quia necesse est ut sanatus quisque portet contu-*

Matt. 17.
Zach. 4. a
Apoc. 11. a

Joan. 5. b
Marc. 2. a
August. in
Joan. 1. a. b.
17.

A meliam carnis, in qua prius jacebat egrotus. Quid est ergo dicere: *Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam*; nisi, porta tentationes carnis, in quibus haecenus jacuisti, ac revertere ad conscientiam tuam, ut videas quæ fecisti: Propheta itaque post campum in domo includi præcipitur, ut prædicator semper post gratiam doctrinæ quam proximis ministrat, ad conscientiam redeat, seque ipsum subtili examinatione discutiat; ne de his quæ foris prædicat, aliquid ipse apud se intrinsecus transitoria laudis quarat. Unde & per Salomonem dicitur: *Bibe aquam de cisterna tua, & sumentes putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide, habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.* Valde autem contraria ista esse videntur quæ dicit: *Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas divide*; cum proinus adjungit: *Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui.* Quo modo enim aquam scientiæ solus habere poterit, si hanc in plateis dividit? Quo modo alieni aquæ ejus participes non sunt, si fontes illius foras derivantur? Sed cum prædicamus populis, nimirum in plateis aquas dividimus: quia in auditorum multitudinem scientiæ verba dilatamus. Cum verò nos, adjuvante divina gratia intrinsecus custodimus, & ne maligni spiritus qui jure à nobis alieni sunt quia sortem beatitudinis perdiderunt, nobis in elatione subripiant, sollicitudine cauta circumspicimus, soli habemus aquas quas in plateis dividimus, ut à nobis in eis alieni participes non sint. Hinc nimirum, de quibus scriptum est: *Alieni in surrexerunt in me, & fontes quæserunt animam meam.* A quas ergo & in plateis dividit, & solus habet, qui per hoc quod multis prædicat, se in cogitatione temporalis gloriæ non exaltat. Tunc enim possidet tempo quod docet, quando se non gaudet innotescere, sed prodesse. Ex campo ergo Propheta ad domum reducit, ut is qui ex Deo loquitur, postquam pro utilitate proximorum loquendo foras exierit, ex humilitate semper ad discutienda cordis sui secreta revocetur. Unde & subditur: [*Et tu fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum.*] Cum enim prædicator quicquid ad conscientiam domus suæ reducit, super ea vincula dantur, & ligatur in eis: quia quantò plus se in cogitatione discussit, tantò amplius agnoscit justitiam quantis mortalitatis suæ infirmitatibus sit ligata. Nisi enim se ligatum conspiceret Paulus, minimè dixisset: *Desiderium habens dissolvi, & cum Christo esse.* Hinc per Psalmistam dicitur: *Ut audiret gemitum vinculatorum, & solveret filios interemptorum.* Et rursus: *Intret in conspectu tuo gemitus compeditorum.* Sæpe autem cum jam anima ad Redemptoris sui speciem contemplandam exire desiderat, cum celestibus gaudiis interesse suspirat; ipsa mortalitatis suæ vincula conspiciat & gemit, quibus adhuc in præsentem mundo ligata retinetur. Hinc est enim quod subtile omnipotentis Dei judicium intuens Hieremias, ait: *Circumspicere discavit adversum me ut non egrediar, aggravavit compedem meam.* Habemus enim compedes, ipsam infirmitatem atque corruptionem mortalitatis nostræ: sed cum tribulatio nobis & gemitus additur, ipsæ nostræ compedes aggravantur. Et quidem quamdiu in hac vita justus moras patitur, loquendo bona, prodesse aliis festinat: sed cum duras mentes conspiciat, easque considerat contentionibus occupari, prædicationis verbum retinet. Et in medio eorum non egreditur; quia à bonis quæ loqui poterat, obmutescit, sicut per Paulum dicitur: *Nihil per contentionem.* Et rursus: *Si quis vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus.* Unde hinc quoque aptè subjungitur: [*Et linguam tuam adhaerescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est.*] Aliquando verò etiam contra resistentium

Prov. 1. e

ibid. e

Psal. 53. a

Philipp. 1. e

Psal. 101. a

Psal. 78. a

Thren. 3. a

Greg. in Ps. 101.

Phil. 2. a

1. Cor. 11. e

linguas, prædicantium corda zelo sui Dominus accendit ne taceant, sed dicta fallacium verbis veritatis premant. Unde hic subditur: [Cum autem locutus fuero tibi, aperies os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus.] Sed hæc quæ breviter sub duplici intellectu discutimus, placet ut juxta considerationem litteræ leviter tangendo transeamus. Quid enim nobis amplius per ipsa verba historię, quam virtus obedientię commendatur? Quum modò ad transmigrationem juxta fluvium Chobar pergere, modò ad campum egredi, ex campo ad domum redire Propheta præcipitur? Ut prius ex jussione pergens, & paulò post exiens, atque iterum domum rediens, & semetipsum recludens, semper suæ voluntatis arbitriũ ad divini eloquij præceptum frangat, quatenus in celesti jussione suspensus, non suam, sed conditoris sui voluntatem impleat? Cui dicitur: [Et in fili hominis, ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum.] Quia in re notandum est, quòd adversa Propheta prænoscit, ut contra omnia paretur. Minus enim mala contra mentem prævalent, quæ inopinata non veniunt: & tamen dum contraria prænoscentur, quanta sit in eo obedientię virtus ostenditur, qui & cognoscit quòd adversa passurus est, & tamen voci Dominicæ inobediens non est. Magna autem consideratione indigent verba, quæ protinus adduntur: [Et linguam tuam ad hærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurans: quia domus exasperans est.] Discernendum quippe nobis est, utrum pro solis malis auditoribus, an aliquando etiam pro vitio prædicantis sermo subtrahatur. Quatuor enim qualitatibus res hæc considerata distinguitur. Nam aliquando propter malos auditores bonis tollitur sermo doctoribus. Aliquando verò propter bonos auditores datur sermo doctoribus etiam malis. Aliquando autem propter docentium atque audientium justificationem, bonis sermo doctoribus datur, ut & ipsi per meritum crescant, & auditores eorum in intellectu & vita proficiant. Aliquando verò quia nec hi digni sunt accipere quibus doctrinæ sermo profertur, neque illi doctrinæ verbum proferre qui locum docendi tenent, prædicationis sermo tollitur, ut utraque pars districtè judicetur. Propter malos namque auditores bonis sermo doctoribus tollitur, sicut nunc ad Ezechielem dicitur: [Linguam tuam ad hærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurans: quia domus exasperans est.] Et sicut Paulo dicitur: Festina & exi velociter ex Hierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et sicut volentibus Apostolis prædicare in Asia, scriptum est, quia prohibuit eos spiritus Iesu. Propter bonos auditores etiam malis doctoribus sermo datur, sicut de Pharisæis Dominus dicit: Omnia quacumque dixerint vobis servate & facite: secundum vero opera eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt. Propter docentium quoque meritum & audientium justificationem, sermo doctrinæ tribuitur, sicut sanctis Apostolis dicitur: Euntes docete omnes gentes. Propter malos verò auditores & indignam vitam eorum qui docere debuerant, sermo doctrinæ subtrahitur, sicut Heli ad corrigendos filios districtæ increpationis verbum non habuit: quia & ejus negligentia, & filiorum exigebat vita, ut cum eis & populus caderet, & Arca Domini capta ad allophylos transiret. Magna enim omnipotentis Dei est gratia quum iniquè agentibus datus à doctoribus sermo increpationis profertur. Quòd contra nunc dicitur: [Et eris mutus, nec quasi vir objurans.] Delinquentes etenim objurasset, si digni ipsa objuratiõnis gratia fuissent. Sed cum in doctrina atque in silentio sit meritum tanta diversitas, ut sciri facile non possit, utrum ex auditoris, an ex ejus vitio qui doctrinæ locum vide-

S. Greg. Tom. I.

atur tenere, docendi sermo subtrahatur; quid aliud nobis, quam servari semper in rebus dubiis humilitas jubetur? Ut & quando loqui possumus, non extollamur, ne fortasse hæc ipsa locutionis nostræ gratia non nobis, sed non auditoribus nostris collata sit; & rursum quando loqui non possumus, hi qui nobis commissi sunt, minimè nos dijudicent: ne fortasse non ex nostro, sed ex peccato audientium loqui minimè possumus. Ad hoc ergo nobis cuncta de meritis nostra incerta sunt, ut unam certam gratiam teneamus humilitatem: quatenus & nos cum loquimur, ex omnipotentis Dei dono hoc esse, non nostrum meritum putemus. Et quando à locutione doctrinæ obmutescimus, quamvis nostra culpa sit, vos tamen hanc esse vestram specialiter credatis: ut cum vicissim mala nobis tribuimus, & bona aliis, per ipsam humilitatis gratiã fiat ut doctrinæ sermo qui ablatas fuerat, redeat. Sequitur: [Cum autem locutus fuero tibi, aperies os tuum, & loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans est.] Sepe quidam verbum Dei audire desiderant, sed dum alios conspiciunt avertente, etiam ipsi à salutis auditu deviant: & plerumque multi quiescere appetunt, atque à cunctis mundi hujus actibus vacare, nullis jam desideris terrenis succumbere: sed dum vident alios inquietè agendo proficere, atque in hoc mundo divitiis & honoribus extolli, quia necdum in via rectitudinis firmi sunt, ad prava opera ex aliorum exemplo delabuntur. Hinc est enim quòd in typo infirmantium Psalmista loquens, dicebat: Mei autem pedes pene moti pedes, pene effusi sunt gressus mei: quia zelatus sum in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Hinc iterum dicit: Dum superbit impius, incenditur pauper. Hinc ad Hieremiam prophetam voce Dominica de Iuda & Israël dicitur: Nunquid vidisti quæ fecerit adversaria Israel? Abiit sibi ipsa super omnem montem excelsum, & sub omne lignum frondosum, & fornicata est tibi. Et dixi cum fecisset hæc omnia, Ad me convertere, & non est reversa. Ubi statim subditur qualiter ex emulatione ejus etiam Iuda cecidit, quæ stare videbatur. Ait enim: Et vidit prævaricatrix soror ejus Iuda, quia pro eo quòd machata esset adversaria Israel, dimisisset eam, & dedisset ei libellum repudij; & non timuit prævaricatrix Iuda soror ejus, & abiit & fornicata est etiam ipsa. Ecce misericors Deus contemnitur & vocat, avertentibus se signum misericordiæ aperit; quia peccandi dicit: Ad me convertere, & tamen non est reversa. Sed quia omnipotentem Deum plebs Israëlita deseruit, reverti nolens, libellum repudij accepit. Deservit videlicet peccando, sed libellum repudij accepit in suis iniquitatibus sine flagello remanendo. Anima enim quæ peccat, recedit. Sed si eam post peccatum prosperitas sequitur, nulla disciplina, nulla districtiõnis increpatione revocat ad cor: in divisione quam inter se & Dominum fecit, etiam libellum repudij accepit, ut jam velut aliena derelicta faciat mala quæ vult, zeli Dei flagella non sentiat; quatenus ad æterna supplicia profundius descendat. Sed soror ejus Iuda, quoniam dimissam Israëliticam plebem in suis voluptatibus vidit, ipsa quoque in immunditia fornicationis exarsit: Quia enim aspexit adulteram in sua pervertitate florere, etiam ipsa non timuit deterius peccare, atque à conjunctione Domini, quasi à viri legitimi cubili recedere. Unde necesse est ut peccantes quotque tunc consideremus amplius miseros, quando eos conspiciamus in culpa sua sine flagello derelictos. Hinc enim per Salomonem dicitur: Averso parvulorum interficiet eos, & prosperitas filiorum perdet illos. Qui enim à Deo avertitur, & prosperatur, tanto perditioni fit proximus, quanto à zelo disciplinæ invenitur alienus. Dicatur ergo: [Qui audit, audiat, & qui quiescit, quiescat: quia domus exasperans]

IIii ij

ad 22. c

ad 10. b

Mar. 23. b

Matr. 15. c

Marc. 16. c

1. Reg. 2. 3

& 4.

S. Bon.

Phar. lib. 3

c. 4.

Prov. 1. 8

rans est.] ac si aperte diceretur: Vos, qui jam & A
 verba veritatis audire, & à prava cœpistis actione
 quiescere, nolite illos imitari, quorum me exaspe-
 rari moribus videtis. Quod tamen intelligere & ali-
 ter possumus. Quidam enim verbum audientes, non
 audiunt: quoniam aures ad sacrum eloquium pon-
 nunt, sed cor à mundi desideriis non evellunt. Et
 sunt nonnulli, qui quiescentes, minimè quiescunt:
 quia à pravis quidem actibus otiosi sunt corpore, sed
 perversitates operum ex delectatione versant in
 mente. Hinc est enim, quòd de Judæa ad captivita-
 tem perveniente scriptum est: *Viderunt eam hostes,*
 & *deriserunt sabbata ejus.* Hostes quippe sabbata
 derident, quando maligni spiritus otiosæ menti pravas
 cogitationes injiciunt, ut & si quiescit ab opere,
 non quiescat à malorum operum delectatione. Re-
 cte ergo nunc dicitur: [*Qui audit, audiat:*] quate-
 nus sic fiat sermo in * ore corporis, ut sonet in aure
 cordis. [*Et qui quiescit, quiescat:*] ut pravitate de-
 sideria repellantur à cogitatione, cum jam repulsa vi-
 dentur ab opere. Ubi ne malorum, sicut diximus,
 exempla sequantur, adjungitur: [*Quia domus exas-
 perans est.*] Mali autem etiam diu tolerantur, subito
 corruunt, & eorum pœnas infirmi conspiciunt, ne
 quorum culpas impunitas existimant, imitentur.
 Unde hic quoque ejusdem Judææ desolatio subjun-
 gitur, quæ domus exasperans vocatur, cum protinus
 Prophetæ suo Dominus dicit: [*Et tu fili hominis, su-
 me tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in
 eo civitatem Hierusalem: & ordinabis adversus eam
 obsidionem, & edificabis munitiones, & comportabis
 aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes
 in gyro. Et tu sume tibi sartagine ferream, & pone
 eam in murum ferreum inter te & civitatem: & obsir-
 mabis faciem tuam ad eam, & eris in obsidionem, &
 circumdabis eam. Signum est domus Israel.*] In quibus
 videlicet verbis quid aliud juxta historiam,
 nisi Hierosolymæ urbis obsessio atque destructio
 designatur, & peccatoris populi afflictio exprimi-
 tur? Qui domus exasperans vocatur, cum aperte
 dicitur: [*Ordinabis adversus eam obsidionem, & a-
 edificabis munitiones, & comportabis aggerem, &
 dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro.*]
 Sed quia verba prophetiæ sic plerumque narrant
 historica, ut per hæc etiam mystica describantur; o-
 porteret ut hæc eadem dicta quæ protulimus, spiritualiter
 disseramus, maxime quia in eis interponitur quod
 teneri posse ad litteram non videtur, cum dicitur:
 [*Et tu sume tibi sartagine ferream, & pones eam in
 murum ferreum inter te & civitatem: & obsir-
 mabis faciem tuam ad eam, & eris in obsidionem.*] Nisi
 enim rebus historicis mystica miscerentur, quid sar-
 tagine ferrea necessaria Prophetæ fuit, ut hanc inter
 se & civitatem poneret, quatenus se ab ejus obsi-
 dione separaret? Cum enim dicitur: [*Sume tibi
 sartagine ferream, & pones eam in murum ferreum
 inter te & civitatem:*] aperte declaratur, quia per
 eandem sartagine ferream, ab obsidione civitatis
 Prophetæ se liberum reddat. Unde & quod prædixit
 subjungitur: [*Et obsir-
 mabis faciem tuam ad eam, & eris in obsidionem.*] Ex qua re ostenditur, quia
 Prophetæ in eadem obsidione non erit, si sartagi-
 nem ferream inter se & civitatem murum ferreum
 ponit. Et certè sine in ea captivitate quæ prius, sive
 in ea quæ postmodum Israëlito populo contigit,
 nullus ab ejusdem captivitatis periculo liber fuit,
 sed omnes simul par calamitas involvit. Quid ergo
 intelligi juxta litteram potest, ut Prophetæ inter se
 & civitatem quæ obsidenda est, sartagine ferream
 ponat? Sed quamvis omne hoc quod in descriptio-
 ne lateris sub signo Hierosolymorum civitatis le-
 gitur, juxta litteram sit; nobis tamen sciendum
 est, quia typicum aliquid per sartagine figura-
 tur, & obsessio Hierosolymorum vera describitur.
 Ex qua re instruiamur, ut dum aliud completum

juxta historiam scimus, & aliud juxta allegoriam à
 ratione vacare cognoscimus, in sacro verbo utraque
 teneamus: quatenus & obsessionem Hierosolymorum,
 quæ juxta litteram postmodum facta est, in
 Prophetæ verbis & factis credamus esse figuratam,
 & tamen per eandem obsessionem obsidio alia, id est,
 interior designetur. In qua jure quærimus, quid per
 sartagine ferream, quæ murus ferreus dicitur, va-
 leat designari. Illam itaque obsessionem, qua Hie-
 rosolymorum civitas destructa est, jam factam no-
 vimus; sed nunc aliam intrinsecus, quæ quotidie
 agitur, requiramus. De qua per significationem di-
 citur: [*Et tu fili hominis, sume tibi laterem, & pones
 eum coram te, & describes in eo civitatem Hierusa-
 lem.*] Sed antè nobis inquirendum est, cur Ezechiel
 propheta vel quoties sublimia conspicit, vel quoties
 B agere aliqua mystica jubetur, prius filius hominis
 appellatur? Sæpe enim sublevatur ad caelestia, &
 occultis ac invisibilibus rebus ejus mens pascitur.
 Necesse ergo est ut inter occulta quæ penetrat, filius
 hominis vocetur, ut semper agnoscat quod est, &
 nunquam extollatur de his ad quæ ducitur. Quid
 est enim Prophetæ ad spiritalia sublevato semper *fili
 hominis* dicere, nisi eum infirmitatis propriæ me-
 morem facere? Ut conscius conditionis infirmæ,
 elevari in cogitatione non debeat de magnitudine
 contemplationis suæ. Quia verò idem Prophetæ, ut
 supra jam diximus, typum prædicantium, vel do-
 ctorum tenet, rectè ei nunc dicitur: [*Sume tibi la-
 terem, & pones eum coram te.*] Omnis enim doctor
 cum terrenum quæpiam auditorem ad caelestis
 verbi doctrinam suscipit, laterem assumit. Cui dum
 loqui cœperit quæ sit retributio caelestis patriæ, quæ
 visio pacis supernæ, civitatem Hierusalem describit
 in latere. Quem coram se ponit; quia intenta mente
 qualitatè audientis considerat, id est, profectum vel
 defectum conspicit, & juxta ejusdem intelligentiam,
 prædicationis suæ verba moderatur, ut describi in
 audientis mente civitas Hierusalem, id est, visio
 pacis possit. Dicatur ergo: [*Sume tibi laterem,*] vi-
 delicet proximi cor terrenum. [*Et pones eum coram
 te,*] scilicet ut vitam atque intellectum illius in-
 tenta mente custodias. [*Et describes in eo civitatem
 Hierusalem,*] ut ei quæ sunt superna gaudia de vi-
 sione pacis innotescas. Quasi enim jam Hierusalem
 in latere descripta est, cum terrena mens cœperit
 quæ sunt illa interna pacis gaudia vera cognoscere,
 & ad conspiciendam gloriam patriæ caelestis anhe-
 lare. Quasi interna visio pacis describitur, quan-
 do mens, quæ prius terrena sapuerat, per amorem
 jam ad contemplandam gloriam regni caelestis ele-
 vatur. Sed mox ut animus amare caelestia cœperit,
 mox ut ad visionem pacis intimæ tota se intentione
 collegerit, antiquus ille adversarius qui de celo la-
 psus est, invidet, & insidiari amplius incipit, & a-
 criores quàm consueverat tentationes admovet; ita
 ut plerumque sic resistentem animam tenter, sicut
 antè nunquam tentaverat, quando possidebat. Unde
 scriptum est: *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in Eccli. 2. 4*
 iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tenta-
 tionem. Unde & daemoniacus qui à Domino sanatur,
 ab exeunte demone discerpitur, sicut scriptum
 est: *Et clamans & multum discerpens eum, exiit ab Marc. 9. d*
 eo. Quid est enim quòd obsessum hominem anti-
 quus hostis quem possessum non discerpserat, de-
 ferens discerpit, nisi quòd plerumque dum de corde
 expellitur, acriores in eo tentationes generat,
 quàm prius excitaverat quando hoc quietus possi-
 debat? Unde & Israëlita quoque ad Moysen &
 Aaron dicunt: *Videat Dominus, & judicet, quoniam Ecodis. d*
 facere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & ser-
 vis ejus, & prabulistis ei gladium, ut occideret nos.
 In Moysen enim & Aaron, Lex & Prophetæ figu-
 rati sunt. Et sæpe apud se infirmus animus quasi contra
 sacra eloquia murmurat: quia postquam verba

Thren. 1. c.
 supra lib. 5.
 Moral. c. 22

* al. aure

Lib. 26. Me-
 ral. c. 5. &
 lib. 2. Pass.
 c. 30.
 Hieron. in
 Ezech.

caelestia audire & sequi cœperit, regis Ægyptij ad-
 veritas, id est, maligni spiritus tentatio excrevit.
 Debet ergo vigilanter doctor proficienti animæ,
 quæ illam tentationes sequantur innotescere, ut cau-
 tam se valeat contra maligni spiritus insidias præpa-
 rare. Unde bene nunc post descriptam civitatem
 Hierusalem in latere, dicitur Propheta: [*Et ordi-
 nabis adversus eam obsidionem, & edificabis muni-
 tiones, & comportabis aggerem.*] In qua enim jam
 pacis visio describitur, ei necesse est ut tentationum
 bella nuncientur. Nam ut valeat ad illa pacis gaudia
 æterna pertingere, hanc hic proculdubio oportet
 tribulationum certamina multa sustinere. De qua
 bene dicitur: [*Ordinabis adversus eam obsidionem.*]
 Prædicator quippe contra erudiendam animam ob-
 sidionem ordinat, cum præmonendo indicat, qui-
 bus se modis vitia virtutibus opponant, quo modo
 luxuria castitatem feriat, qualiter ira tranquillitatem
 animi perturbet, quantum inepta lætitia vigorem
 mentis resolvat, qualiter multiloquium munitio-
 nem cordis destruat, quo modo invidia charitatem
 interficiat, quemadmodum superbia arcem humili-
 tatis effodiat, qualiter fallacia cum veritatem in ser-
 mone corruerit, hanc etiam in cogitatione cor-
 rumpat, ut qui verum dicere noluit quod intellexit,
 jam nec intelligat quod dicere valeat. Ordinatur ergo
 ad prædicatore obsidio, cum per sanctæ admoni-
 tionis verba singulis quibusque virtutibus, quæ vel
 quibus modis vitia insidientur ostenditur. Et contra
 Hierusalem, quam describit in latere, prædicator
 munitiones ædificat, quando mala quæque quam
 munita contra mentem veniant, demonstrat; ut se-
 se vitia sub virtutum specie abscondant; quatenus,
 sicut sæpe jam diximus, immoderata ira iustitia vi-
 deri appetat; & disciplinæ remissio, mansuetudo vi-
 deri velit; & tenacia sese parsimoniam nominet; &
 inordinata rerum effusio se benevolentiam appellet.
 Quasi enim ædificatæ contra mentem munitiones
 sunt, quando vitia sub virtutum specie excrevant,
 & in alto se ostendunt per imaginem, quæ in imo ja-
 cent semper per actionem. Adhuc quoque additur:
 [*Et comportabis aggerem.*] Quod enim mens deside-
 rare caelestia cœperit, eò in illam maligni spiritus
 tentationibus suis terrenas amplius cogitationes ex-
 aggerant. Propheta ergo aggerem comportat, cum
 prædicator sanctus bonis mentibus qualiter terrena
 desideria subrepere solent, denunciat. Atque adhuc
 additur: [*Et dabis contra eam castra, & ponet arie-
 tes in gyro.*] Quasi dat contra animam doctor castra,
 quando malignorum spirituum contra eam collec-
 tas atque adunatas insidias indicat, ut aliquando non
 solummodo ex uno, sed ex conjunctis vitiis simul
 tentent. Nam sunt quædam vitia quasi per quamdam
 sibi cognationem propinqua, sicut dissolutio spiri-
 tus, appetitus gulæ, & immunditia luxuriæ: sicut
 multiloquium, fallacia, atque perjurium. Ex disso-
 lutione quippe spiritus mens ad ingluviem ventris
 rapitur: & dum cibus venter extenditur, ad luxu-
 riam caro trahitur superbiendo captiva. Et rursus
 ex multiloquio fallacia generatur: quia valde diffi-
 cile est, ut qui multa loquitur, non etiam mentiatur:
 & sæpe mendacium etiam perjurio tegitur, ut ante
 humana iudicia veletur. Superbia quoque esse sine
 invidia atque inani gloria nullatenus potest. Super-
 bus etenim quisque honorem quem ipse ambit, aliis
 invidet. Et cum hunc fortasse obtinuerit, in elatio-
 nem gloriæ temporalis attollitur, atque quod alios
 conspiciat minimè percipere potuisse, hoc se per ina-
 nem gloriam gaudet præ ceteris habere. Sciendum
 quoque est, quia sæpe nonnulla vitia ad mentem
 non simul veniunt, sed supponuntur, ut unum al-
 teri in tentatione succedat. Et aliud contra faciem
 venit, aliud verò in tentationem se ex latere subjicit:
 quatenus dum alteri resistitur, ab altero mens de-
 cepta capiatur. Ipsa enim quæ superius diximus vi-

tia, plerumque se alia pro aliis furtivè supponunt,
 sicut nonnunquam, dum iram vincere in nobismet-
 ipsis conamur, plus quam necesse est lenitas mentem
 occupat, ut asperitatem peccantibus quam oportet
 minimè proponat. Sæpe verò, dum nobis inesse inca-
 cauta lenitas displicet, zelus se in furem trahit, at-
 que extra patientiæ limitem animum captivum rapi-
 pit. Quia ergo permixta simul vitia atque adunata
 contra mentem veniunt, recte in prædicatoris ore
 contra descriptam Hierusalem castra proponuntur.
 Et quia aliquando singula hinc inde sensum ferunt,
 in gyro arietes ordinantur. Ponit ergo prædicator
 arietes in gyro, dum cautè denunciat, quam blandè
 luxuria percutit, quam asperè impatentia occidit,
 quam laboriosè avaritia accendit & interimit, quam
 tumidè superbia extinguit. In gyro itaque arietes
 ponere, est prædicando ostendere qui undique so-
 leant animam mucrones vitiorum ferire. Sequitur:
 [*Et tu sume sartaginem ferream, & ponet eam in
 murum ferreum inter te & civitatem.*] Quia ferrum
 forte metallum est, & in sartagine cibus frigitur,
 quid per sartagine ferream, nisi spiritalis zeli for-
 tis fritura signatur? Omnis quippe spiritalis zelus
 doctoris animam frigit; quia valde cruciatur dum
 infirmos quosque æterna deserere, & rebus tempo-
 ralibus delectari conspiciat. Quam bene Paulus sar-
 taginem ferream sumperat, quum zelo animarum
 cruciatus dicebat: *Quis infirmatur, & ego non infir-
 mor? Quis scandalizatur, & ego non vror?* Ipsum
 suum cor quod animarum zelo succenderat, quid ali-
 aliud quam sartaginem fecerat, in quo amore virtu-
 tum contra vitia ardebat? Quod enim urebatur,
 sartago erat. Inardescere enim & coquebat, quia
 incendebatur amaritudine: sed virtutum alimenta
 preparabat ex sua afflicta cogitatione. Sed quid est
 quod eandem sartaginem Propheta inter se & civi-
 tatem murum ferreum ponit, nisi quod idem fortis
 zelus qui nunc in mente doctoris agitur, in die ex-
 tremi iudicij inter eum & animam quam à vitiis zel-
 lat, testis est? ut est audire is qui docetur, nolue-
 rit, doctor tamen pro zelo quem exhibet, de audi-
 toris negligentia reus non sit. Murum ergo ferreum
 inter se & civitatem ponit: quia ultionis tempore in-
 de doctor à damnationis periculo munitur, unde
 nunc per zelum custodiæ cordis frixuram patitur.
 Nullum quippe omnipotenti Deo tale est sacrifi-
 cium, quale est zelus animarum. Hinc enim Psal-
 mista ait: *Zelus domus tuæ comedit me.* Quantum
 verò fritura cordis quæ spiritali zelo agitur, omni-
 potentem Dominum Deum placat, aperte ostendi-
 tur, cum offerri per legem similia in sacrificium ju-
 betur. De qua scriptum est: *In sartagine oleo consper-
 sa frigitur, offerretque eam calidam in odorem sua-
 vissimum Domino sacerdos qui patri jure successerit,
 & tota cremabitur in altari.* Tunc enim similia in
 sartagine frigitur, cum munda mens iusti per * zeli
 sancti ardorem crematur. Quæ conspergi oleo præ-
 cipitur, id est, charitatis misericordiæ misceri, quæ
 in conspectu omnipotentis Domini ardet, & lucet.
 Conspergatur ergo oleo mens quæ in sartagine frigi-
 tur: quia in sancti zeli distractione necesse est ut ex
 misericordiæ virtute & ardeat & clarescat. Amat
 enim eundem ipsum quem insequi videtur. Unde &
 calida in odorem suavissimum Domino offerri præ-
 cipitur: quia si amorem zelus non habet, ea quæ
 de sartagine offertur, calorem similia amisit. Et no-
 tandum quis eam offerre præcipitur, videlicet sacer-
 dos qui patri jure successerit. Ille enim sacerdos pa-
 tri jure succedit, qui esse se omnipotentis Domini filium
 demonstrat moribus, atque à nobilitate in ima-
 operum suorum ignobilitate non discrepat. Quæ in
 altari tota cremari præcipitur, ut videlicet holocau-
 stum fiat. Holocaustum enim totum incensum dici-
 mus. Unde & in translatione altera hoc in loco hæc
 eadem similia quæ in sartagine frigitur, holocaustum

2. Cor. 11. d

1. Cor. 11. d

Psal. 68.

Levit. 6.

Pate. ibid.

* al. zelum

sancti a-

moris

fieri iubetur. Hoc autem inter holocaustum & sacrificium distat: quia omne quidem holocaustum sacrificium est, non omne sacrificium holocaustum. Sunt enim multa bona, quæ aguntur sacrificia, sed holocaustum non sunt: quia totam mentem in amore spiritali minimè incendunt. Qui enim sic operantur ea quæ Dei sunt, ut tamen & quædam quæ sunt sæculi non relinquunt, nimirum sacrificium & non holocaustum offerunt. Qui autem cuncta quæ mundi sunt, deserunt, & totam mentem igne divini amoris incendunt, hi nimirum omnipotenti Domino sacrificium & holocaustum fiunt. Similia itaque in sartagine, est munda mens iusti in zeli spiritalis afflictione; quæ per sollicitudinem animarum frigitur, & non solum sacrificium, sed etiam holocaustum Domino esse deputatur. Sumamus ergo sartagine ferream, & ponamus eam murum ferreum inter nos & civitatem, id est, assumamus zelum fortem, ut inter nos & auditoris nostri animam inveniamus * hanc postmodum fortem munitionem. Tunc enim hunc murum ferreum inventuri sumus, si nunc eum fortiter tenemus, videlicet docendo, custodiendo, suadendo, increpando, mulcendo, terrendo, aliquando leniter, aliquando verò etiam severius agendo. De qua severitate rectè subditur: [*Et obfirmabis faciem tuam ad eam, & erit in obsidione.*] Quid est obfirmare faciem ad Hierusalem in latere descriptam, nisi ut ei animæ, cui cælestis pacis visionem doctor denunciat, si adhuc eam infirmari in suis actibus conspiciet, remissioem & clementiorem se minimè ostendat? Unde scriptum est: *Eccl. 7. d. Filia tibi sunt? serva corpus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.* Infirma quippe animæ

A atque appetitui mundi deditæ, aliquando melius ex severitate servantur: ut obfirmata facies, id est, per severitatis custodiam ab omni spe frivola remissionis abducta, inconstantem animam terreat, atque à delectatione vitiorum distractionis vigore constringat. Quod cum à doctore agitur, semper necesse est, ut dulcedo & humilitas in corde teneatur; quatenus & multum amet, & nunquam contra eum per elationem superbiat, cui tamen amorem suum & humilitatem pro utilitate ejus prodere recusat. Sequitur: [*Et circumdabis eam.*] Circumdat doctor auditoris animam, cum in omne quod in hac vita agitur, tentationum laqueos apponi posse denunciat: ut dum ubique fit mens pavida, ubique circumspicita, quanto timidior, tanto vigilantior vivat. Sequitur: [*Signum est domui Israel.*] Si ad historiam obsidionis quæ juxta litteram facta est, signum est domui Israel quod Propheta fecit: si ad mysterium quod quotidie erga uniuscujusque animam à doctore agitur, signum est domui Israel & hoc quod egit, & hoc quod * agendum nunciavit: quia sicut domus Israel obsidionem corporaliter pertulit, ita unaquæque anima quæ jam servire omnipotenti Deo incipit, obsidentes se insidias malignorum spirituum sentit. A quibus si verè eripi appetit, scire debet quia eripi sua virtute non possit; sed ejus necesse est ut adjutorium speret, qui nos & in carne corruptibili viventes, per redemptionis suæ mysterium potest etiam super spiritus, qui sunt sine carne, roborare, Jesus Christus Dominus noster: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Libri primi Homiliarum S. Gregorij super Ezechielem Finis.

